

5416

291
42

273

1106
4 23



1946 to 1958 to 20.
203. 05-03-2020
203. 05-03-2020
203. 05-03-2020

1 203-05-03-2020
2 203-05-03-2020
3 203-05-03-2020

5416

1957 ✓
107 ✓
217 ✓
319 ✓
272 ✓

భారతి ఇరువదిమూడవ సంపుటము, భా-౨

అకారాది విషయ సూచిక

291
413

	సం.	పుట.
అద్దంబో జిన్నా—బాలగంగారతిలక్ గారు	...	౧౧ ౪౬౩-౪౬౬
అప్పకవి అఖండయితని బిష్వకౌవలేదా?—చిలుకూరి పాపయ్యకామ్రయ్యగారు	...	౭ ౩-౪
అభినవకౌలిదాసులు—మల్లాది సూర్యనారాయణకామ్రయ్యగారు	...	౭ ౧౫-౧౭
అభివ్యక్తు-పద్మపూర్ణాచార్యులు—క్రొవ్వడి రామం, మల్లాది సంగమేశ్వరగారు	...	౮ ౧౭౭-౧౭౮
అభిమానుల బాబులు, తెన్నెత్తుపా చతుర్థాక్షరజవాణియా (కల)	...	౮ ౧౪౫-౧౪౭
అభ్యుదయ—బొడ్డు బాపిరాజుగారు (ప)	...	౭ ౧-౭
అభ్యుదయదశయితలకు అభ్యుదయదశయిత—బులుసు వెంకటేశ్వరయ్యగారు	...	౧౧ ౪౦౩-౪౦౬
అపాల్య—బొడ్డు బాపిరాజుగారు (ప)	...	౮ ౧౬౪
ఆంధ్రకల్పవృక్షము—వేటూరి ప్రభాకరకామ్రయ్యగారు	...	౭ ౬౭-౬౮
ఆంధ్రదేశములోని రవానాపరిష్కరులు—వేటూరి వెంకటరామనాథంగారు	...	౧౦ ౩౨౭-౩౨౯
ఆంధ్రమనగానేమి? ఆంధ్రులెవరు?—వి. వీరాచార్యయ్యగారు	...	౮ ౧౦౩-౧౦౬
ఆంధ్రసంవాదకావ్యములు—బులుసు వెంకటేశ్వరయ్యగారు	...	౧౦ ౩౦౩-౩౦౬
ఆత్మగతం—గోపిచంద్రగారు (క)	...	౧౨ ౫౮౧-౫౮౬
ఆముక్తమాల్యద: రచనోద్యోగకాలము—జీరుగంటి రామచంద్రయ్యగారు	...	౮ ౧౦౪-౧౦౮
ఆర్యగృహప్రదానికలు—భొట్ల మూర్తినారాయణయ్యగారు	...	౧౨ ౫౬౦-౫౬౪
ఆరికప్రదానికలు—కె. సవానయ్యగారు	...	౮ ౧౫౩-౧౫౪
ఇంగ్లండు ఇండియాలుగల విజయవీర—మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారు	...	౮ ౧౭౩-౧౮౦
ఇంటి శిల్ప పుట్టుపూర్వోత్తరాలు—కీర్తి కామేశ్వరరావుగారు	...	౮ ౧౨౪-౧౨౬
ఇంతటి రోగము!—ఆచంట బాపిరాజుగారు (క)	...	౧౨ ౫౫౫-౫౫౬
ఎడపాటు—శివకోటి పర్యవారాయణగారు (క)	...	౮ ౨౩౦-౨౩౬
ఎవరి కరుణ?—కె. అన్నమరాజుగారు (ప)	...	౮ ౧౦౧-౧౦౨
కాగానికా శిల్పం—పాలనమ్మ పద్మరాజుగారు	...	౧౧ ౪౦౭-౪౧౦
కర్మక నవోదయము—పిలకా లక్ష్మీనరసింహయ్యగారు (ప్రి. వి)	...	౧౨ —
కర్మశి—సోమంచి యజ్ఞన్నకామ్రయ్యగారు (నా)	...	౭ ౫౩-౬౧
" " "	...	౮ ౧౪౩-౧౫౨
" " "	...	౮ ౨౪౦-౨౪౬
కవిత్వంలో ఆధునికత్వం—కీ. శే. రవీంద్రనాథటాగూరుగారు	...	౧౦ ౩౬౨-౩౬౬
కవులదృష్టి: కవిత్వాపాకడులు—గౌరవజ్ఞ ల వెంకటసుబ్బరామయ్యగారు	...	౧౦ ౩౦౭-౩౧౪
కాకద్ది—పి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యులుగారు	...	౮ ౨౦౪
కామయ్య—క్రొవ్వడి లక్ష్మయ్యగారు (క)	...	౮ ౧౩౪-౧౪౨
కావ్యాలోకము—నందూరి రామకృష్ణమాచార్యగారు	...	౧౨ ౫౫౧-౫౫౪
కిన్నెరసానిపాటలు—వేటూరి వెంకటరామనాథంగారు	...	౭ ౪౩-౫౨
కిరీటి—కడూరు పోలుసురమాచార్యగారు (క)	...	౭ ౭౫-౮౭
కీర్తిశేషుడైన శ్రీ మాలవ్యాపండితుడు—కొమండూరు శివగోపంగారు	...	౧౨ ౫౭౭-౫౮౦
కృత్రిమమైన నేయిపదార్థములు—'రాము' (వి. వి)	...	౧౧ ౪౫౩-౪౫౫

1106
4

గడ్డకవిరే—పిల్లలముట్టి చెంకటమానుమంతరావుగారు	...	౧౦	3౨3-3౨౬
గాంధీ!—పురిపండా ఆప్పలస్వామిగారు (గ)	...	౧౦	3౨౧-3౨౨
గాలిప్రయాణం—క్రొవ్విడి లక్ష్మన్నగారు (క)	...	౧౦	3౨౩-3౨౪
గుణగవిజయాదిర్వ్యనివాటి వర్తమానములు—శేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు	...	౧౦	3౬౪-3౬౨
గుడ్డూరు శాసనమందలి పల్లకరాయడు—కొత్త భావయ్యచౌదరిగారు	...	౮	౧౫౯-౧౬౦
చంపల—గుండరాచారిగారు (క)	...	౧౧	౪౨౭-౪౩౪
చక్కని ఉత్తరాలు—'కామేశం'	...	౯	౨౨3-౨౨౬
చిరంతేవి—శ్రీనివాస శిరోమణిగారు (క)	...	౧౦	3౫౯-3౬౧
జమియామిల్లియా ఇస్లామియా—చాపరాల సర్వీసారాయణరావుగారు (కల)	...	౧౨	౫౯3
జాన్ శీట్లు: ఆయనకవిత్వం—చర్ల రేవ్వల నరసింహాశ్రమిగారు	...	౧౨	౫౨౭-౫౩౦
జ్యోతిర్వేదము: విష్ణుమూర్తి పరమపదములో తేనెపట్టు—గొల్లూరు వెంకటానందరాఘవ రావుగారు	...	౧౦	3౩౩-3౩౬
టికెట్టుజేతములు: వారి ఆచారవ్యవహారములు—స్వామి ప్రణవానందగారు	...	౭	౭౧-౭౪
టికెట్టు: రాజ్యాంగవ్యవహారాలు—	...	౮	౧౩౧-౧౩౪
తమ్ముడు—రాయప్రోలు సీతారామంజనేయశాస్త్రిగారు (నా)	...	౧౧	౪౩౫-౪౪౬
తాంబూలం—'కామేశం'	...	౧౦	3౫౭-3౫౮
తిక్కనార్యుని కృత్యాదిప్రస్తావనలు—'విద్యాపరి'	...	౧౧	౪౧౧-౪౧౪
తుదిసంజేశం—ఘట్టి ఆంజనేయశర్మగారు (క)	...	౮	౧౧౯-౧౨౩
తొలకరి—బోయి భిక్షుగారు (ప)	...	౮	౧౦౮
తియోడార్ (దేశియూ, ఆరెని శేముషీనిశేషాలు—జిస్టా ఉమామహేశ్వరరావుగారు	...	౯	౨౭౩-౨౭౬
దత్తారామము—హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు (ప)	...	౭	౧౫-౨౦
దివంగతుడైన సర్ శేమ్ముజీమ్—గొల్లూరు వెంకటానందరాఘవరావుగారు	...	౧౧	౪౪౯-౪౫౨
దీక్ష—బాలగంగాధరతిలక్ గారు (ప)	...	౧౨	౫౦౫
దేవరకోట—సేమాన సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు	...	౧౧	౪౫౬
ధన్యజీవి కీ. శే. శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారు—విస్సా ఆప్పారావుగారు	...	౭	౨౯-3౬
ధరలు: స్థితికరణము—కె. సవ్యాసయ్యగారు	...	౧౧	౪౬౭-౪౭౨
నన్నయభట్టు రాజనరేంద్రప్రసాదనాచార్యుడు—వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు	...	౯	౨౦౯-౨౧౬
నరచలినిషేధము: వివిధములేములలోని కవులు—కపిల వెంకటరావుగారు	...	౭	౧౧ ౪
నాటకరంగస్థలాలలో రావలసినమార్పులు—భొప్పర్ల మార్యనారాయణమూర్తిగారు...	...	౯	౨౧౭-౨౨౨
నిరంకుశా: కవయి: మల్లాది మార్యనారాయణశాస్త్రిగారు	...	౧౨	౫౧౩-౫౧౫
నిర్వాసనలు—సీతారాంగారు (క)	...	౭	౨౩ ౮
నీలిమేడ—'ఆశ్రయ' (క)	...	౭	3౭-౪౧
నూతనజాతీయప్రభుత్వజాతీకము—రాల్ఫ్ పల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులుగారు	...	౧౦	3౭౯-3౮౯
పర్ణశాలలు—పిలకొ లక్ష్మీనరసింహమూర్తిగారు (లి. చి.)	...	౮	—
పల్లవి—విశ్వనాథ శ్రీకృష్ణదేవరాయలుగారు (గ)	...	౭	౪౨
పశ్చిమోత్తర సరిహద్దుస్వతంత్రజాతులు—పండితరాధ్యక్ష నాగేశ్వరరావుగారు	...	౧౧	౪౫౫-౪౯౨
పాకిస్తాన్—చి. వెంకటరావుగారు (క)	...	౧౧	౪౬౦-౪౬౨
పానునార; పావననార; ప్రాక్ష్మాడు—పి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యులుగారు	...	౮	౧౧౮
పాలపాండు—శెట్టూరి శేకవిస్వామిగారు (క)	...	౯	౨౭౭-౨౮౧
పిచ్చిపాడు—వేదము వేంకటకృష్ణశర్మగారు (ప)	...	౧౨	౫౯౧-౫౯౨
పిలుపు—దండిపల్లి వెంకటసుబ్బాశాస్త్రిగారు (గ)	...	౧౧	3౯౯-౪౦౦

పులివర్లు కైఫీయత్తు—భావరాజు వెంకటకృష్ణరావుగారు	...	౮	౧౮౭-౧౯౪
పాలస్త్యహృదయము—'విద్యాపతి'	...	౮	౧౧౫-౧౧౮
ప్రతీతి—జనాబ్ ఆలీబాబామి (లి. చి.)	...	౭	—
ప్రత్యూషము—దేవీప్రసాదరాయ చౌదరిగారు (లి. చి.)	...	౧౧	—
ప్రభునిరాక—కుమార రాఘవశాస్త్రిగారు (ప)	...	౯	౩౦౪
ప్రాచీనభారతీయుల దీర్ఘాయుర్దాయము—కొడాలి లక్ష్మీనారాయణగారు	...	౯	౨౪౭-౨౪౯
ప్రాచీనభర్తృక—వింజయూరి శివరామరావుగారు (ప)	...	౧౨	౫౦౬
బడిగంటలు—ఘట్టి ఆంజనేయశర్మగారు (క)	...	౧౧	౪౭౩-౪౭౬
'బడిగంటలు' చరిత్ర (కల)	...	౧౨	౫౯౪
బల్లీకి వర్ణాలి—'జమదగ్ని' (క)	...	౧౨	౫౭౧-౫౭౫
బ్రహ్మాండభూగోళవిశేషాలు—మధురవేటి శిష్యాశోకులుగారు (కల)	...	౧౧	౪౯౯-౫౦౦
బ్రిటిషుప్రభుత్వంవారి కొత్త రాజ్యాంగపథకం—[మా. వేం.]	...	౭	౮౮-౯౭
భగవద్గీత : వారణాశిస్టింగ్గోర—బులుసు వెంకటేశ్వర్లుగారు (కల)	...	౯	౨౯౬
భాగ్యంభార్య—భమిడిపాటి శివరామకృష్ణశర్మగారు (క)	...	౮	౧౬౫-౧౭౨
భానుని నాటకశిల్పనైపుణ్యము—శిష్య రామకృష్ణశాస్త్రిగారు	...	౯	౨౨౭-౨౨౯
మంత్రాంగం—జి. యస్. మారిగారు (నా)	...	౧౨	౫౩౧-౫౩౮
మట్టిమహిమ—గుండిమెడ వెంకటసుబ్బారావుగారు (ప)	...	౧౨	౫౩౯-౫౪౨
మదిలోమాట—'సముద్రదు' (ప)	...	౧౧	౪౪౭-౪౪౮
మద్రాసుప్రభుత్వంవారి ఆదాయవ్యయపట్రిక—మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారు	...	౯	౨౫౭-౨౬౪
మద్రాసుప్రభుత్వపు ఖాదీప్రకారిక—నీలంరాజు వెంకటసుబ్బారావుశర్మగారు	...	౧౧	౪౭౭-౪౮౪
మనమూ, మన ప్రపంచమూనూ—మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు	...	౯	౨౬౭-౨౭౩
మలబారుగ్రామదృశ్యము—దేవీ ప్రసాదరాయచౌదరిగారు (లి. చి.)	...	౯	—
మాశవాద!—వైదిపాటి సుబ్బరామశాస్త్రిగారు (ప)	...	౧౨	౫౫౦
మొగ్గురు మనుష్యులూ, ఒక కత్తి—వాడ్ని టైల్ (క)	...	౧౦	౩౯౦-౩౯౪
" " " "	...	౧౧	౪౯౩-౪౯౭
మృత్యువు—దండిపల్లి వెంకటసుబ్బారావుగారు (ప)	...	౯	౨౫౦
'మొదటిజనునిపాతల్లిభుని మావైన శిలాకావనము—మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు	...	౮	౧౮౨-౧౮౬
యథార్థగాథలు : బ్రాహ్మణుడువును మహామృదీయునుగారుదక్షిణ—'పోపూరి'	...	౯	౨౬౫-౨౬౬
యథార్థ-కాంతి సంధికాలంలోని ఆర్థికసమస్యలు—నీలంరాజు వెంకటసుబ్బారావుశర్మగారు	...	౧౦	౩౫౩-౩౫౬
రాజ్యాంగనిర్మాణపరిషత్తు—మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారు	...	౭	౬౫-౭౦
రామరాజ్యము—భమిడిపాటి శివరామకృష్ణశర్మగారు	...	౯	౨౩౭-౨౩౯
రూపాయి : పుర్లింగు—నీలంరాజు వెంకటసుబ్బారావుశర్మగారు	...	౮	౧౩౫-౧౩౮
రెడ్డు పల్లవులూ?—సి. ఆర్. కృష్ణమూచార్యులుగారు	...	౭	౨౧
రేడియోమూలకంగా విజ్ఞానవికాసప్రతీధాలు	...	౧౧	౪౫౭-౪౫౯
రేపటి దుమ్ము—వేంకటేశ్వర్లు, గోపాలరావుగారు (వి. వి.)	...	౧౨	౫౬౯-౫౭౨
రొమాంటిక్ కవిత్వముంటే ఏమిటి?—'చతుర్వేది'	...	౯	౨౦౫-౨౦౭
లలితాదీగుడు—మల్లాది మార్యనారాయణశాస్త్రిగారు	...	౧౧	౪౦౧-౪౦౨
విద్యావిధానము : కొన్ని మూలసూత్రములు—మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారు	...	౧౨	౫౪౩-౫౫౦
వియోగగీతి—త్రిపురారిధట్ల వీరరాఘవస్వామిగారు (గీ)	...	౭	౨౨
వియోగవేదన—వేలూరి రాధాకృష్ణగారు (లి. చి.)	...	౧౦	—

విశ్వవిఖ్యాతమైన కౌలిఫార్మియా విజ్ఞానకేంద్రము (కల)	...	౯	౨౯౫-౩౯౬
వెలసాటి రాజుల వంశావళి—నూమిడియా పరిశీలనగారు	...	౧౩	౫౭౩-౫౭౬
వై పరిశ్రమ—చెరుకుపల్లి జమదగ్ని శర్మగారు (ప)	...	౯	౨౦౧-౨౦౩
వర్ణశిల కర్తవ్యాలు—బూరుగుల సుబ్బారావుగారు (క)	...	౧౧	౪౧౫-౪౧౯
శబ్దవేధి—నోరి వరసింహాశాస్త్రిగారు (నా)	...	౯	౨౮౨-౨౯౪
శాంతిశి—'దేశిరాట్ విరాట్' (నా)	...	౯	౨౫౧-౨౫౬
శ్రీ నాథుని 'పరానిధి'-రామకృష్ణుని 'నిగమశర్మ'—మధుసాపంతుల పరిశీలనారాయణ శాస్త్రిగారు	...	౧౨	౫౧౬-౫౨౦
సుల్తానాబాదులు—కొట్నూరు వెంకటరఘునాథ కృష్ణారావుగారు	...	౮	౧౬౧-౧౬౩
సంఘము : సాహిత్యము—వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు	...	౧౦	౩౧౫-౩౨౦
" " " " " "	...	౧౧	౪౨౧-౪౨౬
సంస్కృత వ్యాకరణము—గరికపాటి కృష్ణమూర్తిగారు	...	౧౨	౫౦౭-౫౧౩
సమీక్ష—దేశిరాజ కృష్ణశర్మగారు (ప)	...	౭	౧౦
సాయంకాలము—వి. శా. శేషైర్ శర్మగారు (క)	...	౮	౧౦౭
సామర్థ్యము—చెరుకుపల్లి జమదగ్ని శర్మగారు (ప)	...	౧౦	౩౦౧-౩౦౩
ప్రేమ—సర్వావతీ శ్రీరాంగారు (కల)	...	౮	౧౯౪-౧౯౯
సేలంపేరలు అణచిన 'రాజద్రోహము'—దీక్షపల్లి వెంకటశివరావుగారు	...	౧౨	౫౮౭-౫౯౦
సాత్య—పాలనమ్మి పద్మరాజుగారు (నా)	...	౧౦	౩౩౭-౩౫౩
స్వాధ్యాయము : నల్ల బల్ల—గోరావల్ల పంకటసుబ్బారామయ్యగారు	...	౧౩	౫౭౬



భారతి

సంపుటము

జనవరి, 1946

సంచిక

23

పార్థివ పుష్పము

1

స్వవిషయము

భగవదనుగ్రహమువల్లను, ఆత్మీయుల ఆదరాభిమానములవల్లను భారతి జీవిత యాత్రలో మరొక్కయేడు గడచినది. ఇరు నది రెండేండ్లు నిండి ఇరువదిమూడవ యేడు ఆరంభమైనది. అనంతమైన కాలవాహినిలో ఇది ఒక బిందుప్రాయమైన పరిమాణమే కాని, అనుక్షణ విజృంభమాణములైన విషమచరిత్రులనుబట్టి పరికించినయెడల ఇది కూడ ఒక మహావిశేషముగానే మాచారికి తోచుచున్నది. అందునను, ఎదురీత ఈడ వలసిన నేటి దేశకాలములలో ఇది ఒక మహాభాగ్యముగానే మేము పరిగణించు చున్నాము. అందువల్ల ఇది తప్పక మాకు ఒక మహాపండుగదినము.

భారతి యింత నిరాశంకముగా, జయ ప్రదముగా, జనమెప్పుగా ముందునడక

తీయుటకు ప్రత్యక్షముగాను, సరోక్షము గాను కారకులైన అఖిలాంగ్రమహాశయుల కును కృతజ్ఞతాపంధనములను సమర్పించుట ఈపండుగనాడు మాకు అవశ్యాచరణీయమైన విధి. వారి ఇతోధికాశీర్వాద బలముతో మేము మున్ముందు ఇతోధికసేవ అవశ్యము చేసితీరగలమని మా యంతరాత్మ గట్టిగా విశ్వసించుచున్నది. ఆ శుభోదర్శమునకై ఆత్మీయులకందరికిని అంజలిఘటించుచున్నాము.

అదిని భారతి సంకల్పించుకొన్న లక్ష్యములను, ఆదర్శములను పడేపడే ఏకరువు పెట్టి, చరిత్ర చర్చణము చేయవలసిన అగత్యము కాన్పిరాదు. ఆనాటి లక్ష్యశుద్ధితోనే, ఆ లక్ష్యసిద్ధికొరకే నేడును భారతి పాటుపడుచున్నది. తన కర్తవ్యమును ఏమరక, తప్ప

త్రోవలబడక, పాతకొత్తల మేలుకలయికకై బహుధా శ్రమించుచున్నది. ప్రత్యక్షవిషయమునకు ప్రమాణము లవసరమని యనుకొనము.

ఈ కర్మయోగమునందు ఫలాకాంక్షకంటె సేవాభాగ్యమే మహాభాగ్యముగా మేము ఆదినుండి అనుసంధించుచున్నాము. అదియే భారతికి అంగరక్ష, ఆత్మరక్ష!

మా సేవావిధిలో మే మెంతమాత్రము కృతార్థులమయినదియు నిర్ణయింప గర్తలు నహృదయులే.

మా సరికల్పసిద్ధికి ఫలమో అన్నట్లు దేశమునందు శుభచిహ్నములు పొడగట్టుచుండుట అశాబ్ధోత్సాహముగా నున్నది. రాజకీయ, పారిశ్రామిక, సాంఘికాదిరంగములన్నింటితోబాటు సాహిత్యరంగమునందును నవ్యచైతన్యము, మాత్ర విప్లవములు వెల్లివిరియుచున్నవి. కొత్తకొత్త ఉద్యమములు బయలుదేరుచున్నవి. భావోద్యమమును వెన్నంటి అతివాదవికర, అభ్యుదయ సాహిత్యము, ప్రజాసాహిత్యము మొదలైన నానావిధోద్యమములు ప్రజల నుజ్జూతలుగించుచున్నవి. పరిణామముమాట ఎట్లున్నను ఈ ఉత్సాహవికాసములకు మేము మిక్కిలి హర్షించుచున్నాము.

ఈ విప్లవోద్యమముల నుంచి చెడ్డలను నిర్ణయించుట మా పనికాదు. అది కాలమే

నిర్ణయించగలదని మా విశ్వాసము. ఇటువంటి విప్లవములు త్రికాలములకును సర్వసామాన్యములు. ఆంధ్ర సారస్వతము ఇటువంటి ఎన్ని విప్లవముల ధాకలకు తలలాగి నిలిచినదో విషయజ్ఞులకు ఎటుకలేనిది కాదు. ఇవి పుటపాకసమాసములు. నిజమైన సారస్వతము - శాశ్వతబ్రహ్మకల్పమైన సారస్వతము నిగ్గుదేరి నిలుచుటకు ఇవి ప్రకారాంతరముగా తోడ్పడగలుగునని మా విశ్వాసము. పాతకొత్తల మేలుకలయికకు ఇవి ఊతయిచ్చుననికూడ మా నమ్మకము.

ఇక, పోతే, సారస్వతప్రయోజనముల మాట. ఈ విషయమున విభిన్నవాదములున్నవి. వాని చర్చ కిది తావుకాదు. కాని సామంజస్య అసామంజస్యముల నిర్ణయమును కూడ వ్యుత్పన్నలోకమే క్రమశః చేయగలదన్నచో ఏ వివాదయు నుండదు.

ఏది యెట్లున్నను, ఇటువంటి మహాచైతన్యము పుట్టినందుకు మేము చాల హర్షించుచున్నాము. దేశమెల్లడల ఈయేడు జరిగిన సభలు, సమావేశములే ఈ చైతన్యమునకు ప్రత్యక్షతార్కాణ. ఈ ఉత్సాహము సర్వధమునుబట్టి, ఆంధ్రతేజమునకు, ఆంధ్రప్రతిభకు చక్కని ఉదాహరణగా కలకాలము ఉండిపోవలెనని ఆశించుచున్నాము.

కొత్త సంవత్సరము క్రొంగొత్తదీధితులతో ఆంధ్రమహాజనులకు అపైశ్చర్యాభివృద్ధిప్రదమై వెలయుగాక!

అభినవకవిత



= శ్రీ విల్లలమజ్జి వెంకట హనుమంతరావు =

మానవుడు తాళికావడము పొందుటకై నిత్య నవీన మార్గముల సన్నేహించుచుండును. దీనికి తార్కాణముగ వాతని వేమభావలలోని మార్పు కన్పించును. అట్లే సాహిత్యముందుకూడ మార్పు మార్గముల వాయాకవులు కాలానుగుణముగ సృజించు కొందురు. మతములోకూడ ననేక భేదములు ప్రతీయ మానములగుచున్నవి. సంఘ సంస్కార వచ్చి యెప్పటి కప్పుడు సంఘమును మరమ్మత్తుచేయుచుండును. మార్పున్నట్ల సహజగుణము. కాని ప్రాథమిక స్మారకములకే విధమైన క్షుతి యుండకుండునంతవరకా మార్పు సమ్మతమగుచుండును.

ఈనాడు నిత్య వ్యవహారములో 'రొమాంటి సిజమ్' అను పదము విరివిగా నుపయోక్త మగుచున్నది. సామాన్య మానవధర్మములకును, ప్రకృతికిని, సర్వోత్తమను దూరముగానుండి, అప్పటికి నన్యభావికముగా, నపర్యయముగా, విప్లవకారకముగా సంచరించు పద్ధతిని 'రొమాంటిసిజమ్' అనుచున్నాము. సంఘములోను, సాహిత్యములోను నిది యన్వయమగుచున్నది. ఇట్టి పద్ధతి కాలగతిలో సహజముగా నిమిడియుండును. ప్రతి సమాజములో—ప్రతి సాహిత్యములో నీవిధమైన భావచేతన మగుపించుచునే యుండును. కాలము జడముగాదు. అది ప్రవాహమువలె చేతనమునకు లోనైనది. కాలవాహిని కదురీడజాయట యని వేకము. నిప్పటికప్పుడు నూతన వికాసముల మానవుడు గ్రహించుచుండవలెనెకాని మడికట్టుకొని కూరుచుండరాదు. నూతన భావచేతనము సాహిత్య సమాజములలో కల్లుచుండుట జాతియొక్క ప్రతిభను వెల్లడించును. ఈనాటి భావచేతన ముజునాటికి ప్రారబడి ప్రాచీనమగును. తత్కాలమునకు భావచేతనము విప్లవప్రాంతి చేకూర్చి కొంత అలజడి కల్పించి

నను, అది పరిపాటయిపోయి మానవమనసులలో స్థిర పడిన పిమ్మట చాఢలేదు. ఎంతటి భావచేతనమైనను ప్రధాన మానవనూత్రముల నతిక్రమించరాదు. అట్లతిక్రమించినచో నది జాతిలో నిమిడిపోలేదు.

మన సాహిత్యము నవలోకించినచో నెన్నున్నియో యుద్ధముయులు వచ్చినట్లు తెలియుదుము. అది మొట్ట మొదట పురాణాది సంస్కృత గ్రంథముల ననువదించుటతో ప్రారంభమైనది. దాని ననువాదోద్ధమ మనధగును. తరువాత స్వకవాల కల్పనముల కాలవాలమైనది. దానిని కల్పనోద్ధమ మనవచ్చును. అటుపిమ్మట గీతికి ప్రాధాన్యము కలిగిన రచన వచ్చినది. అది వాదోద్ధమమగును. తరువాత వచ్చినది ఆభినవకవిత. ఇది భావోద్ధమముగా ప్రసిద్ధిపడవీనది. ఈవిధమైన భావోద్ధమ మంగ్లసాహిత్య సంపదము వలన వచ్చినట్లు తెలియును. అంగ్ల సాహిత్యములో కూడా నిది సంక్రమించుటకు దానిపై మరొక సాహిత్య ప్రభావము కారకము. ఇట్లు దీని మూలమును గమనించి, స్మారకములనుకూడ నరయుదుము.

కవిత్వము మానవజీవితవాహినితో పరుగిడునది. అది సచేతనము. కవిత్వము జీవితమునకు భావవ్యాఖ్యాన మున్నారు. విజ్ఞానము. కావుననే కవిత్వము జీవితమునకు చాయవంటిదను నిర్వచనము పొసగినది. మానవజీవిత మనేక కవుల చేతులలో వివిధ వ్యాఖ్యానముల నంది విమోక్ష పరిణామముల నందుచుండును. ఈ జీవితము ఈజీకమైనను కవి తన కక్షిచే దానిని కావ్యరముగా కావ్యభిక్తికై చిత్రించును. నక్కిర జీవితమునకు ప్రతిపాస్థితి నొననుటయే కళాధర్మము. ఈ విధముగా చిత్రితములైన ప్రతిమలన్నియు భిన్న ప్రకృతులు కలవిగా పరిణమించుచుండుట సత్యము; కొన్ని క్రమపరిణామమునకు దారితీయునవిగా

నుండును; కొన్ని వేదికోదను సంబంధములేక ప్రత్యేకవైఖణ్యము కలిగిన వర్తియు; మఱికొన్ని విశ్వరూపములను పొంది, లోక విరద్ధములుగా నుండును. వైవాదిలో క్రమ పరిణామము కన్గినవి కవితాలోకమున నెట్టి కణ్ణాలము కన్గింపక ప్రకాశించు నవి. విశిష్టమైన విశ్వరూపులై ప్రకటించునవి విప్లవ కారకములై పృథక్రవము కల్గియుండును. ఏకకాల వచ్చేదశములుగా నీ రెండు ప్రకృతులు సాహిత్యములో భాసించుచునే యుండును. మొదటిది స్థిరము; రెండవది భావచేతనము! భావచేతనమే మొదటి ప్రభవించు నది. అది క్రమముగా గమగ్ర సమరూపమును పొంది యొక స్థాయిని పిదపునును. ఇది సాహిత్య ధర్మము. కావున భావచేతన కారణమై పరిణామావస్థలో క్రమముగా స్థిరత్వము వహించును.

ప్రతిభాపై సాహిత్యములో నీ ప్రవృత్తి వెలయుచునే వచ్చినది. జర్మనీ దేశముందు 'కాంటు' అను తత్వజ్ఞుడు లోన తత్వమును విచారించి మనకు భావించునదిగా కన్పించు వస్తువులలో నొక యతివస్తువు దాగియున్నదని చెప్పినాడు. తరువాత 'ఫిట్జ్' యను మఱియొక చేత్ర యా యతివస్తువును 'అహం' అను పదార్థమని నాడు. ఎవ రే సిద్ధాంత మొనర్చినను 'మానవత్వము' నశించేయరాదని 'షెల్లింగ్' ప్రవచించినాడు. 'హెగెల్' అనువాడు 'హూమంటి' కవులలో ముఖ్యుడై ప్రేమగాఢల ససంఖ్యాకములుగా చిత్రించి తినిదిదక, లోకోత్తర పాండ్యమునకై యట్లు బాచినాడు. తుద కీ లోకముంగు పాక్షికమైన పాండ్యమే పాండ్యమని విసువు చెందినాడు. కావుననే కాటొలు మన ప్రాచీన బాద్యకతోద్యమమునకే ప్రాధాన్య విచ్చియుండురు.

ప్రాంసు దేశములో సాంఘిక రాజకీయ చేత్ర యగు రూసో మనీషి. ఇతడు పాపకేంద్రోద్యమమును ప్రబోధించినాడు. ఈతని ప్రభావమే జర్మనీ స్వతంత్ర గీతములకు తగిలినది. సాహిత్యములో రూసో యలజ్జ కలిగించినాడు. పూర్వసాహిత్య నూత్రములమీద సంపూర్ణముగా తిరస్కార భావము కలకల్పించినాడు;

నిర్మాణవ్యమైన ప్రకృతి వారాధించినాడు. మానవులపై జానపృ యభివృద్ధిచెందినది. ధర్మయ్యతి సాహిత్యములో — మతిములో — రూసోమన కలిగినది. ఈ 'హూమంటి' ఉద్యమమునకు రాసగా బోవాదమిచ్చినవాడు 'రూసో' యని చెప్పవలెను. ఇతడే 'భావచేతన'కు ప్రవక్త. ఆదినములలో రూసోను విప్లవకారునిగా పరిగణించిరనిన నాశ్చర్యముగాదు.

క్రమముగా నింగ్లాండుదేశమున కీ గారి పోకనది. ఆసాహిత్యములో వృష్టముగా నీమార్గాను యాయు లనేకు లనుపించుచున్నారు. కీటు, ట్రైస్, షెల్లింగ్ లో నీ భావచేతనము మూర్తీభవించినది. వీరు ప్రణయకవిత్వమును వ్రాసినారు. అనభ్యోగ్యుగారము వైతము వర్ణించినారు. ట్రైస్ నియమాలంఘన మొనర్చుటలో దిట్ట. అతని కవిత్వమే దీనికి పాత్యము; విశ్వంఖల విహార మొనర్చి స్వతంత్ర ఉచితము గడిపి గర్వించినాడు. తరువాత వచ్చినవారిలో 'స్విన్నర్న్' వైవారి యంకలన్నియు గ్రహించి కవితా వ్యాపారము సాగించినాడు.

ఈ విధముగా భావోద్యమము ప్రతిదేశవాజ్యములలో నుదయించినది. ప్రాచీన ధర్మోల్లంఘనము, ధంతోదయమాతిక్రమణము, స్వేచ్ఛాకాంత, ప్రణయ పాననము, ప్రకృతి పరికిలనము, అహం ప్రత్యయము, మన సత్వ చిత్రణము, పతితోద్ధరణము, ఆత్మభావ వ్యక్తికరణము లననవి యీ భావోద్యమము యొక్క ప్రధాన నూత్రములని తెలియును. ఈ యుద్యమము సాహిత్యము నొక విలక్షణమైన నూత్న మార్గమును బట్టించినది.

ఆంగ్ల సాహిత్యములో వైత మీదిధమైన కవిత్వ యీ యిరువదవ శతాబ్దపు ప్రథమ సంవత్సరములలో నుపరించినది. ఆంగ్లకవుల రచనలం విద్యా ప్రణాళికలో స్థానముగొన్నది. తప్పని సరిగా వాంగ్ల విద్యార్థులు వానిని పఠించినారు. తత్ఫలితముగా దీనికి వాంగ్ల భావకవు లభిసామలైనారు. మన సాహిత్యములో నెట్టి ఆత్మోపరమైన కవిత్వ లేదని గుర్తించినారు. ఆంగ్ల విద్యా ప్రభావమువలన పాశ్చాత్య వేషమువైవారి యాచార వ్యవహారములమీద ప్రీతిజనించినది.

సంఘములో కూడ మార్పువచ్చినది. స్త్రీ విద్య కారణముగ సహవిద్య వచ్చినది. ఆరోపూర్వములేని నూతన పన్ని వేళములు సంఘ వ్యవహారములో తారస్థిత్వము వీరికితోడు విద్యార్థుల వయసు తోడైనది. యువకవులు స్వావధాన భావ్యముల చెప్పబోడగినారు. అంగవిద్యా భ్యాసకుల కేవల పూర్వయచ్చాయలకు స్వయాపవైది నిర్మించక వినువరా దనుకొనినారు. అంతకు పూర్వము మన సాహిత్యములో కవి ఉత్తమపురుషుల కవిత చెప్పలేదు. ఈ నూతన భావోద్యమము కారణముగా కవి ప్రత్యక్షుడైనాడు. ఆత్మప్రణయమే కథానాథుడైనది; ఇందు విప్లవంభేమేకాని సంయోగమున కవకాశమే కానరాదు. ప్రణయోద్దీపన భావములలో చేరునట్టి కోరిక, సముద్రతీరము, ఉద్యానము, కేరద్రాగ్రము. మున్నగునవి వారి వర్ణనమున కాస్పదమైనవి. పురాణములవలె కథను చెప్పట క్రమముగా సన్నగిరిపోయి, ప్రబంధములలోవలె కల్పాదంబరము, సన్నివేశకల్పనము, పాత్ర చిర్రెణము మొదలైనవానికి ప్రాధాన్యము తగ్గిపోయి, కేవలముక్కడుములో కలిగిన యాత్మావధానమును చక్కని భావముతో మేరవించి యుద్వేగముతో చెప్పట వన్య కవితా లక్షణమైనది. సంఘములోని స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తితోపాటు కవితలోకూడ స్వేచ్ఛాపాదమైనది; గానయోగ్యమైన మాత్రా ధందమునకు గౌరవము పొచ్చినది. అడుగడుగునకు ప్రకృతిప్రబోధలను గ్రహించువు వచ్చిరి.

ఏనవిధ కవితా ప్రభాతకాంతు లాంధ్ర దేశమున వెట్టుమొదట తిరుపతి వేంకటకవులవై బడినది. కాని వారి ప్రభావము వారిని సంపూర్ణముగాలో గొనలేదు. 'ప్రాచీనమార్గమునకు భరతవాక్యము, నన్యమార్గమునకు నాందీవాక్యము' వీరిలో ప్రతిపక్షమున తలెత్తుదును. తరువాత నూతన భావచేతనము ననుగ్రహముగా వారికిప్పులలో కన్గినదని చెప్పవచ్చును. ముఖ్యముగా శ్రీ రామప్రాలు సుబ్బారావు, శ్రీ నరహరి అప్పారావు లీ మార్గమునకు తెలుగు దేశములో ప్రవక్త లనబెల్లును. ఈ విధమైన కవితను 'అభినవ కవిత' అనినారు. వీరిరువురి కవితలో పై పేర్కొనిన

లక్షణములన్నియు దోర్బలము. రామప్రాలు వారి లలిత (1909), తృణకంకణములు (1914), నరహరి వారి 'మౌనాల్లసరములు' (1910) అభినవకవితకు సంపూర్ణదాహరణములు; భావవస్తురచనలలో మార్పు గాన్పించినది. అచేతాలములో శ్రీ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, శ్రీ రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మలుకూడ వాఙ్మరణిలో రచనసల్పివారు. ఆ టు పిమ్మట శ్రీయుతులు పింగళి లక్ష్మీకాంతము, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, దువ్వూరి రామిరెడ్డి, సాహితీసమితి సభ్యులు, అల్లూరి రామకృష్ణరావు, అదివి బాపిరాజు, విశ్వనాథ పత్యవారాయణ, బసవరాజు అప్పారావు, నందూరి సుబ్బారావు మొదలైనవారు మాత్రమే భావచేతనకు లోపై రచనలు సాగించినారు.

ఆంధ్రభాషలో భావోద్యమము కారణముగా బయలుదేరిన సాహిత్యప్రవాహమును పరిశీలించినచో నవి వివిధమార్గములలో ప్రవహించినట్లు తెలిసికొందుము. ఆయా మార్గములకు ద్రవ్యులేకపోలేదు. ఒక్కొక్కమార్గమున కనుచరు లెప్పుడు బయలుదేరుదురో అప్పటి కవి నిలకడ జెందినట్లు గ్రహింపవలెను. నవ్యాంధ్రకవిత్యములో పాదసూత్రమున్న భిన్నమార్గముల నీ క్రింది విధముగా నెన్నవచ్చును :

1. ఇంగ్లీషు కవిత్యమున కనువాదములు.
2. ఆంధ్రుల ప్రాచీనప్రాధానమును తలచి ప్రబోధించు రచనములు.
3. ఆత్మపరమగు ప్రణయమును చిత్రించుకవిత; స్త్రీ వ్యక్తిని గౌరవించు రచనలు.
4. ఆంధ్రులకు సన్నిహితములగు ఆచారవ్యవహారములను వర్ణించు కవిత.
5. ఆత్మీయభావములకు ప్రకృతియందలి రహస్యములను లగించిన రచనము; అర్థధర్మప్రతిపాదనము నూత్రముగా నున్న కవిత.
6. భారతదేశ స్వాతంత్ర్య రక్షిణోహుడిన రచనములు.
7. సంఘసంస్కారము నమిత్రముగా వచ్చిన రచనము.

8. పరితోధరణమే మాత్రముగా నున్న కవిత.
9. ఉత్తమమానవత్వసిద్ధికి సత్యాహింసలు మాత్రములుగా నున్న కవిత్వము.
10. భౌతికసౌఖ్యమే ప్రధాన ధర్మముని ప్రహేళింపు రచనలు.

ఇక నీ విధమైన దశవిధమార్గములకు ప్రవృత్తలన దనువారిని గూర్చి విచారించెను.

మొదటి మూడు మార్గములకును రాయప్రోలు వారు ప్రవృత్తలని చెప్పకొనవలెను. ఆంగ్లములోని 'హెర్మిట్' అను శాస్త్రమును నవ్యకవిత్వశాస్త్రంలో 'లబిత్' అను పేరుతో ననువదించి రాయప్రోలువారు ప్రథమమార్గమునకు శ్రీకారము చుట్టివారు. ఇది గాక యాంధ్రజిజ్ఞాసు ప్రభయము జ్ఞప్తికిరెచ్చి తిరిగి ప్రతిష్ఠింపజూచిన ప్రథమాంధ్రనవ్యకవికూడ నాయన. అటు పిమ్మటనే హంపిశేత్రము ఆంధ్రప్రకాశి, రాష్ట్ర గానము, ఆంధ్రతేజము మొదలైన రచనములు వచ్చి నవి. ప్రణయపరమైవ భావముల నూహించి యందు విచూర్ణమార్గమును స్ఫూరించిన నవ్యురూపకూడ రాయప్రోలువారే. నవ్యకవితలో నియమోల్లంఘన మొక మాత్రముగా నెచ్చిరివి. రాయప్రోలు కుబ్జురాయకవి శృంగారరసమును గూర్చి ప్రశ్నోక్తి సిద్ధాంతమును కల్పింపజూచినాడు; శృంగారరసీక రణమునకు నాయికానాయకుల మధ్యయన్న మోహమే స్థాయిభావముగా నుండవలెననిదనియు, పోదరి పోదకల మధ్య నున్నట్టి వాత్సల్యము, స్వామినేతకుల మధ్యనున్నట్టి భక్తియు స్థాయిభావములగుట చేల యభ్యంతరమునయిం భావించినాడు. ఆయనకావ్యమునీ మాత్రమునకు మాహారణములగును. తమోనగుముతోడను, రక్షోగుణముతోడ, నున్న మోహము లేక కామము క్షౌరీతమైనగాని పవిత్రమైన ప్రేమ గా పరిణమింపదు. అదియే ఉత్తమమైన కుద్ధపత్రికప్రేమయగును. ఆంగ్లములోని 'Love is divine' అనునదియు, భగవంతుడు ప్రేమ స్వరూపుడని నూత్రియు నట్టి కుద్ధప్రేమకే కర్తించునది. అందువలననే మానవత్వరహితమైన ప్రణయభావము ప్రణవస్థితికి తీసికొనిపోవు నను విశ్వాసము రాయప్రోలు

వారి కున్నట్లు కనుగొందుము. ఈ విధముగా మొదటి మూడుమార్గములకు కుబ్జురాయకవి ప్రవృత్తయైనాడు.

ఆంధ్రులకు పన్నిహితములైన యాచార వ్యవహారములకు తక్కి నిరూపు కట్టుటకు బసవరాజు ఆప్తురాయకవి మొదట ప్రయత్నించివాడు. ఆప్తురాయకవి భావోన్మాది. జాతీయముగా భావించగల యుగము. ఆయన వ్రాసిన నాగులచవితి-చటపత్రకాయ-మొదలైన రచన లిందులకు మాహారణములు. ఈ భావమును పెంపొందింపజేసినవారు లేకపోలేదు. శ్రీకొడారి ఆంజనేయులు వ్రాసిన 'పెండ్లికూతురు', విశ్వవాళవారి 'మాగనీయ', రాయప్రోలువారి 'సంక్రాంతి', తాపిరాజుగారి 'గంగిరెడ్డి' కవికొండలవారి 'భోతలపాట' మొదలైనవియో శ్రేణికి చెందినవే. ఈ విధమైన హృదయంగమమైన భావమునకు (నే దెవరు సంగీకరింపకపోయినను) బసవరాజువారి ప్రభావము లేకపోలేదని మనవి.

నవ్యకవులు యుఖ్యముగా ప్రకృతులపాసకులు. ఆత్మభావమునకు ప్రకృతిలోనున్న గుప్తభావములను జోడింపగల ప్రతిభ నవ్యకవులలో చాలవఱుకున్నట్లు దొర్లియెను. ప్రకృతిలోని వస్తువుల చెందివి నైకాని వానిని నాయికానాయకులుగా రూపకల్పయించుచేసి దిద్రించుటలో ప్రధానముగా రామరాజ భూషణుడు. అతని చనువరిత్రేమే యిందులకు తార్కాణము. నవ్య పథములో నట్టి భావమునే గేయమర్గాదలలో నడిపించిన విశ్వవాళవారు గణనీయులు. ప్రకృతులపాసక కర్మంధస్థానము కల్పింపజూచిన నవ్యకవులలో విశ్వవాళవార గ్రగఃగ్రహులని చెప్పవలెను. ఆయన వ్రాసిన 'కన్నెరహనిపాటలు', 'కోకిలమ్మ పెండ్లి', అనునవి ప్రసిద్ధాంతమును గ్రుంపవఱుపగలవు. ఇంతియిగాక మాతనముగా నెలవడిన సాహిత్యములో వార్షభర్మ నిష్కలిగిన రచనలన్నియుం భాగ్యములే. ఇట్టి యార్షభర్మ ప్రతిపాదవాదికతో వ్రాసినవి యెవలైన నన్నించినచో నవి విశ్వవాళవారి రచనాప్రభావ జనకములే యని చెప్పిన పత్యమూరముకాదు. కాబట్టి నవ్యకవిత్యములో విశ్వవాళవారిది విలక్షణమైన మార్గమునకు జెందినదిగా నెన్నవచ్చును.

కవిత్వములో కాలానుగుత్యముగా మార్పులు
వచ్చుచున్నవి. సంఘములో పైకే నుటులనే గ్రహ
పరిణామము కనిపించుచున్నది. ముఖ్యముగా నవ్య
లలో సంఘ సంస్కారమును మూలముగా పెట్టుకొని
కృషి చేసివచ్చుచున్నది. పరిశోధించు పంతులు. పి. రుద్రాచారి
వయలలో ఉన్న, వచనరచనలతోడను తత్వచాతుర్యమునకు
బాగునిగొనిగొని కవిత్వమును వాహికగా గ్రహించి
నది. దీనిని శ్రీపరబ్రహ్మకవి పూరించినాడు. వక్రకవిత్వ
పద్ధతులలో సంఘసంస్కరణాభి ప్రాయమును
జ్యోతిరంశ ప్రయత్నించిన ప్రథమవక్ర కవి సురబాహు
కవియే. అయిన వ్రాసిన ముత్యాల పరములు చదివిన
వారి భావమును గుర్తింపకపోరు. ఇదిగాక సురబాహు
కవి ముత్యముక మార్గమునకును సురువని చెప్పవలెను.
భారతదేశము పారతంత్ర్యమునకు సురయైనదిగా!
దీనికి చరిత్రకు కాని కవి ద్రష్ట కావలెను. హిందీ
భాష కవులలోను, సంకభాష కవులలోను ప్రభావ
మునకు చరిత్రకై స్వాతంత్ర్యోద్యమాలకుంది ప్రజల
ప్రబోధించడానినా రక్షింపజేసారు. మన నవ్య
లలో సంతగా దీక్షిబూనినవా రుడుగా నున్నారని
చెప్పకలరారు. ఇట్టివారిలో శ్రీసురబాహుకవి ప్రథముడే
యగును. మరీ ప్రేమమయుల చొలగించి స్వాతంత్ర్య
కాంగ్రెస్ పోరాటములకు యాతడు ప్రయత్నించినాడు.
శ్రీయుతులు పరిశోధించి లక్ష్యకాంతము, మంగిపూడి
శేంకటేశ్వర, గరిమెళ్ల సత్యనారాయణ, వేరుల
సత్యనారాయణ మొదలైన వారిలో నీ స్వాతంత్ర్యోద్య
పోరాటమునకు కనుగొందుము. వారి రచనలే యిందు
కుదాహరణములు.

ఈ నవ్య కవిత్వోద్యమమునకు ప్రారంభము కావ్య
రచనలో నాయుకానాయకులనుగా ఉదాత్తులైన
వారిని—అంబరచంద్ర కిరణములుగల భవనములలో
సాంసృతికా తత్వములవిన కాలములున్న గోస

లను—వీరుకొనుట యాచారమైనది. దీని కవచాద
ముగా కొన్ని రచనలు వచ్చినవి. వల్లెయలను నాయుకా
నాయకులుగా శేల గ్రహించరా దను భావము కలిగి
శ్రీ సందూరి సుబ్బారావు ఎంక - నాయుడు రావలను
పుంబివారు. ఈ విధముగా వల్లెయల పొందను
పాగరములలో దాగియున్న భావరత్నములను వెలికి
దీక్షినివచ్చిన నవ్యుడు శ్రీ సందూరిగారి. పరిశ్రమగా
ధర్మమును పామరులకు పైకము పోషించుటకై యాతడు
ప్రయత్నించినాడు. ఉదాత్తులకు, సుధర్మములకు,
పామరులకు సత్తను ధర్మములను ప్రబోధించుటకును,
అదర్శమార్గములలో వారి మనోభావములు నర్తించుటకును
చేయుటకును ప్రయత్నించుచున్నాడని కా కవులు! పామ
రుల కథ్యున్నతి కలిగించుటకై పూనుకొనువా రగు
దుగా నున్నాడు. అట్టికాలిది నవ్యకవులకు మార్గదర్శి
శ్రీ సందూరి సుబ్బారావు కవి యని చెప్పవలెను. ఈ
మార్గానుయాయులలో శ్రీయుతులు అడివి భాసిరాజు,
భాగీవారాయణమూర్తి, గోఖలే, ప్రయాగ వరసంపా
రాస్త్రి, కందుకూరి రామధీరరావు, కొనకల్ల వెంకట
నమ్మము మొదలైనవారు కొందరు. వీరి రచనలలోని
సిద్ధాంతము పరిశోధనగా మనవచ్చును. ఇట్లు శ్రీ
సందూరి కవి యొక మార్గమున కువచేష్ట చేసినాడు.

మానవజన్మ మదికోర్కెను మైనది. భజగ్రంథంలో
వాచరించిన మాయాతమస్సును మానవుడు తా నా
ర్జించు క్షాంతముచే సటాపంచలచేసి పరబ్రహ్మము
వెలుగుటలో సత్తను పాధకుడుగావలెను. అరిమద్యగ్న
ములచే నీడింపబడుచు మానవుడు తమరాశినిండి
తప్పించుకొనలేక పోవుచున్నాడు. ఇంద్రుడు నిగ్రహ
మొక్కుమొట్టడిగా తలపడునదికాదు. మనసు రాగము
మండి దరాగమునకు మార్పు చెందుటకు గ్రహసాధనము
కావలయును. ఈ గ్రహ పరిణామము కల్లుటకే చతుర్వి
ధాగ్రహములు నియమితములైనవి. మునుముపు నీ యా
గ్రహములలో నియమముగానుండి తత్త్విధర్మములను
యథాగ్రహముగా నిర్వర్తించవలెను. మాయావృత్తిమైన
యాజగత్తునకాదల నిర్వ్యగలకై యులోక లభించువా!
అదాదిగా ముగ్ధజేయున నీగ్రహాంతములు ప్రచారములో
నున్నను వీనిపై నాదము గ్రహముగా నానాటికి
క్షీణించుచువచ్చినది. నవ్యులకు సత్యహింసలను

1. చెట్టు పట్టాచో పట్టుకొని
దేశములలో నడవవలెనోయి
అప్పుడమ్మల వలెను బాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి!—మత్యాల
పరములు.

సూత్రముగా చెట్టుకొనిన బౌద్ధమతముపై దృష్టిపెట్టినది. బుద్ధదేవుని జీవితమునుండి కొన్ని కొన్ని సన్నివేశములను చిత్రించుటకు నవ్యకవులు గడిసివారు. శ్రీ తిరుపతి వేంకట కవులు బుద్ధచరిత్ర వ్రాసినప్పుటికి నీ విధమైన భావమునకు ప్రచారము చెప్పినవారు శ్రీ పింగళికాటూర్లు. వీరు వ్రాసిన 'సాందరనందమే' యందుల భువాపరణము, గురుత్వ భావములను శిష్యులు ప్రచారములోనికి తెచ్చుట సంప్రదాయమే కదా! ఈ మాధ్వాచార్యులలో శ్రీయోనులు వేలూరి చంద్రశేఖరము, వేమూరి వేంకటరామ నాథము, నెల్లూరి కేశవస్వామి, సూర్యచంద్రులు, రాజరింగము, పన్నాల రంగనాథరావు మొదలైన వారెందరో యున్నారు. శ్రీ సన్నిధానము సూర్యనారాయణ కాన్దురిగూడ జాతక కథాసచ్చము వ్రాయుటచే నీ భావము వారికిని పోసినదని చెప్పకతప్పదు. ఈ విధముగా బౌద్ధమత ప్రభావము నవ్యకవులపై నితరగా పడుటకు శ్రీ పింగళి కాటూర్లు సాందరనందమే కారకమని చెప్పవలెను; ఈ భావమునకు ప్రచారకులై నాత్మ మార్గ నిర్మాతలైన వారి జంటకవులు!

భారతదేశము పాశ్చాత్యదేశములవలె జాతిక వింత ముఖ్యముగా గలది కాదు. మన దేశములో నేదిమయమును గ్రహింపవలెనన్న ముందుగా దేశసంప్రదాయము నెలుగవలెను. ప్రధానముగా భారతదేశ మాధ్యాత్మిక తత్వముకలది. శరీరబలముకన్న మనోబలమును, సమాజమందలి గౌరవముకన్న స్వచ్ఛోకములో గురుత్వమును, ఇంద్రియమిష్టికన్న నింద్రియవిగ్రహమును, ప్రపంచ సౌఖ్యముకన్న పారలౌకికానందమును భారతదేశీయు లవాదిగా కాంక్షించుచు వచ్చివారు. పాపభీతియు, నైవర్తీయు మనచారిలో విరుక్టులు. అట్లే మన భారతీయ సంప్రదాయములో 'రేపు' అను పదమునకు యోగ్యమైన స్థానమున్నది; పాపార్థముకన్న పరహితార్థము పాటుపడువారు. పాశ్చాత్యవాగ్ధికతా సూత్రము నీ భావము లన్నిటికీ వ్యతిరేకములు. అయినను మనకు వచ్చిన నూతన విద్యాపద్ధతులవలన గ్రహ గ్రమముగా పాశ్చాత్య సంప్రదాయముపై మమకారము సంక్రమింప దొడగినది. జాతికింత ప్రబలివది; 'రేపు' అనువాదిక చింతించుట సర్వోత్తమ దూరమైనది.

ఇట్టి భావమును సంతృప్తముగా చిత్రించిన కావ్యము మనకు గొప్ప మరగంభమైనది. ఆ భావము పరిపాలించిన సంఘ మా దర్శమై నిలిచినది. ఈ విధముగా ఉమరు కావ్యము (పారశీక భావలోచిది) ఆంగ్లేయు సమాజ సూత్రము బహుదేయములైనవి. నవ్యకవులలో వీ భావమును బాగుగా ప్రచారము చేయగలిగినవారు శ్రీ దువ్వూరికవి. కార్యదాక్షిణ్య యా భావము నందించిన ప్రభువనవ్యకవి యాతడు. కాని 'పాపశాల' అను వాడుగుటచే శ్రీ దువ్వూరికవికి ప్రాధాన్యమియ్యలేమేమో. ఏది యెట్లున్నను దువ్వూరివారి 'పాపశాల' నవ్యులను చూడగన్నదని చెప్పవలసి యున్నది. రాయప్రోలువారు, చిలుకూరివారు, మాధవకెడ్డివారు, రామచంద్ర అప్పరాయకవి, యీ కావ్యమునే ప్రవేశము; అనువదించినారు.

వీరగాథలకును, కృషికల జీవితమునకును యాభిగ్రహిణ కవి శ్రీ దువ్వూరి రామకెడ్డి యని చెప్పవలెను. కాని శ్రీ కట్టమంచివారు 'యశులమ్మ మరణము' వ్రాసి దువ్వూరి కవికి పూర్వమే యొక మాగ్గమున కుపదేష్టలయినారని తెలియుదుము. బహుశా శ్రీ కట్టమంచివారి కావ్యము దువ్వూరికవిని దీర్ఘియింపజేసేను! వీరగాథలపై దృష్టి మరలగా పట్టుటి కీరవర్తిత్ర జ్ఞప్తి వచ్చి 'వాయవరాలు' అను పేరుతో కావ్యములు బయలుదేరినవి. ఆంగ్లముల నే దీ విధమైన ప్రబోధ మత్యాగవ్యకమైనది; రాజ్యపాలకులై వర్తించిన జాతీయులు నే దీ విధముగా గుర్తింపలేని దక్షిణలో నుండుటచే నిట్టి వీరగాథలుగల కావ్యము లెన్నో నిస్సంశంపమలిన కాలముగా నిది గన్పించుచున్నది. కాని జాతి పరములుగా, దేశపరములుగా మతముకావ్యములను నిర్మించుటలో మన నవ్యులేలలో వెనుకనడుచున్నాము.

ఇట్టి యభినవ కవిత్వము పాశ్చాత్యకవిత్వ కనకరణముగా బయలుదేరి తరువార ప్రత్యేకత గడించుకొని భిన్న మాగ్గములందు పొడనూపుచు నాంగ్రమున విలసిల్లుచున్నది. భావములో - కనువులో - రచనలో - అలంకారములో - ధౌరదృష్ట్యలో - భావలో - దృక్పథములో - నన్నిట నవ్యులేవలవరుచుకొని యభినవ కవిత్వ తెలుగువారికిని సిద్ధమైయున్నది నితరపరిణింపవలె తెలిసికొందుము. ఈ వాటి కిది యాంగ్రపాపాతీతచరిత్రలో నొక యధ్యాయమనకు యోగ్యమైన స్థానమును గడించుట కర్హత కలిగి చెప్పొందుచున్నది!

నేటి తెలుగుకవిత్వపు పోకడలు *



= శ్రీ గౌరవర్ణుల వెంకటసుబ్బరామయ్య =

తన సుఖదుఃఖములను ఇతరప్రాణులకు వినిపించుట లోకసహజము. కేవలము మానవులేకాదు, జంతువులు సైతము తమ మనోవ్యక్తము సంజ్ఞలవ్వారా ఇతరప్రాణులకు తెలుపుతవి. వాటిని ఇతరులు తెలుసుకోలేకపోలే, అది వేరుసంగతి. ఈ విధంగా వస్తువత్త్వదులేకాక జడపదార్థములుగూడా మాకవాటిలో తమ వ్యక్తము, అంతరీక్షాభూతిని వినిపిస్తుంటవి. అవి విని, వాటిలో తమ సానుభూతిని మేళవించి వ్యక్తపరచువాడే కవి; వ్యక్తపరచునడే కవిత్వము. అనగా ఆత్మప్రకాశనమే కవిత్వము. ఆ ఆత్మప్రకాశనేచ్చయే కవి తోత్వత్పత్తికి మూలకారణము.

కవి భగవత్స్పృహలోని అణుఅణువునందూ పొందర్గమును చూస్తాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యమును మనసికంగా అనుభవిస్తాడు. ఆ అనుభూతియే కవిత్వరూపంలో వ్యక్తమవుతుంది. కాని నేటి కవి బాహ్యసౌందర్యంతోపాటు అంతర్వ్యవసరమగుడా తిలకిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వ్యవసరలో తన హృదయమువేదనను మేళవించడమే నేటి కవిత్వముఖ్యలక్షణము.

హృదయవేదనానుభూతియే కవిత్వము ఉద్గమస్థానమంటాడు నవకవి. ప్రకృతిలో ప్రకృతి, అణువులో అణువు, బ్రహ్మాండంలో బ్రహ్మాండము, వ్యక్తములో

* ఇందులో కవుల పేరు లివ్వకుండుటకు కారణము కవికల్పమునకు విశాలత కల్పించుటకే; వ్యక్తిగతమొనరించుట కిష్టములేకపోవుటే. పేరు లివ్వకుండా కవుల రచనలు వాడుకున్నందుకు తమిష్టారని నమ్ముతున్నాను. ఇందులో నాది యే ఒక కవిత్వోత్పత్తి మిగతవన్నీ సోదరకవులవే. కవికవిత్వము నాభావవారంగును రుద్ది ఒక మాలగా కూర్చుంటే నా ముఖ్యోద్దేశం. ఎంతవరకు పలుకులున్నానో!

వ్యక్తి, రోదనలో రోదనమవుతాడు నవకవి. పృథ్వియొక్క అణుఅణువునందూ, కాలయొక్క ప్రతిక్షణంలోనూ, క్రియయొక్క ప్రత్యేకస్పందనంలోనూ జీవితలక్షణములను నెడకుట, వాటిలోని అంతర్వ్యవసరతాదాత్మ్యమును ప్రకటించుటయే నేటి కవిత్వముఖ్యలక్షణంగా తోస్తుంది.

“రుధిరం ముదిరిన బధిరభాయలు
వ్యభాతాద్లక్ష్మి వృథాప్రయాసల
మృదాజీర్ణస్త్పరి
తెరచిన హృదయపు పింఛిలో
ప్రళయతాండవం గావించేయ
కన్నుల ధారలు కారిన చారలు
హృదయం నవ్విరిన ఉగ్రపురోరలు
ఆత్మ గ్రసించిన అనలజ్వాలలు
అవిగదిగో - ఆలాగో
పెనుభూతాల్లా కనిపించేయ
తెరచిన హృదయపు చరియల్లో వా
ప్రళయతాండవం గావించేయ”

అని కవి తన అంతరాళంలోని ఆందోళనను వ్యక్తపరిచాడు. అతని హృదయంలోని ‘అధరంకడలిని వృథాప్రాద్లక్ష్మి’ కన్నీటిధారల్లో వ్యక్తమైంది. అతనిని ‘హృదయంనవ్విరిన ఉగ్రపురోరలు’ అనలజ్వాలలు వలె కాల్చుచూ ‘పెనుభూతాల్లా’ గ్రసించినవి. అహో! యేమి భావతల్లికర! కవి భావంలో రీతమై కారిరికక్రియలను వేరుగా భావించాడు. అతని క్రియాకలాపము అతని వశంలో లేదు. దీనినే భావతల్లి నరంటారు.

కవిహృదయంలో జిజ్ఞాస వెలుదీరుతుంది. ఆ జిజ్ఞాసయే అతనికి జీవాత్మ-పరమాత్మల సాన్నిధ్యము భారమే తపోతపాలాడిస్తుంది. పరమాత్మసాన్నిధ్యము

వలె జీవాత్మకు అనేకమెట్లు-అంతస్తులు-దుర్లభమార్గములు చాటబడినవస్తుంది. జీవాత్మ వాటిని గమించుట కసమర్థుడని తేలుతుంది. ఇంతలో అతని వ్యభిచారియము ప్రకృతిపర్యవేక్షణకు స్వాభావికంగా దిగుతుంది. అందులో అణుఅణువునందూ ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశమును చూస్తాడు. ఆ దివ్యాంశములోని ఒక అణుమాత్రమైన తన జీవాత్మకు సంబంధాన్ని కల్పిస్తాడు. తరువాత విరహాగ్రిత లాలిపిస్తాడు. ప్రకృతియొక్క అంతర్వ్యవస్థతో తన జీవనము శ్రుతి గొల్పుతాడు. హిమకణములను ప్రకృతిరాష్ట్రములుగా తలచి తన కన్నీటిని స్వాగతంకొరకు పంపుతాడు.

“ఇంత విశ్వమృ నావలెనే తనింది
కరగిపోయిన దొక బామ్మకణము రాల్చి.”

కవి విరహాగ్నిలో తపిస్తున్నాడు. ఆ పరమాత్ముని దివ్యప్రకాశము అతని హృదయచక్షువుల కందలేదు. అందుకై ప్రకృతినిగూడా తనవలె విలపించు విరహిణిగా చూచాడు. తనవలె బామ్మములు రాలుస్తున్నట్లుగా మంచుకణములను చూచి భావించాడు. అతనికీ, ప్రకృతికీ మధ్యన మాయయొక్క ఆవరణ లొంగలేదు. ఆ ఆవరణయే తనను భక్తిసమాధిలో నిలిపి భగవత్పాక్షాత్కారమునకు, భావోన్నతికి పురి గొల్పుతున్నది. కవియొక్క దివ్యసమాధిని దర్శించండి--

“నిర్వృతుసుమార్కనల వోగి నీసమాధి
ఏడులోకాల పరిమళ పేలుకొనిన
నాడొడ గలట్టి వలపులు పోయిపోయి
కాగించును సప్తలోకాల తాది.”

తనవలెనే ప్రకృతిగూడా సమాధిస్థమై కనబడుతున్నది. అది ప్రకృతి కాదు. ఆ దివ్యపరమాత్ముని జ్యోతియే ఆ ప్రకృతి. అందులో ఏడులోకాల పరిమళము ఇమిడియున్నది. ఆ సప్తలోకాల తాదిని- ఆ దివ్యప్రకాశమును - కవియొక్క వలపులు పోయికాగిలిస్తవి. యేమి ఉత్కృష్టభక్తి! యెంత వికార హృదయము! ఇందులో - ఈ కవిభావంలో - ఏడులోకాల తాది ఇమిడి పాకలోకాన్ని ఆనందమున్న

లను చేయటం లేదా? దీన్ని యే రసహృదయం ఆస్వాదించవాలదు?

ఇంకా, కవి ప్రకృతిలో లీనమై తాదాత్మ్యమును-ఆ తాదాత్మ్యంతో సామీప్యసంబంధమును- అనందానుభూతిని కల్పించి జీవితపరమావధిని జేర ప్రయత్నించుచున్నాడు. ప్రకృతిలో ప్రేయసిని, ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించి రెండిటి అభేదమునూ ప్రశాద్యంగా అనుభూతిచేసివాడు. ఆ విశ్వసౌందర్యంలో ప్రేయసిసౌందర్యమును కలిపి ఏకవస్తువుగా గ్రహించివాడు. ఆ ప్రేయసి యెవరో కాదు. కవి ఆరాధ్యదేవత - సౌందర్యఖని-కవితాప్రకంఠి జన్మ స్థానం-కవి సృష్టించిన సౌందర్యమూర్తిని. కాని ప్రకృతి ముందు తన ప్రేయసిసౌందర్యము లెక్కింపదగినది కాదని కవి స్వయంగానే గుర్తించాడు. అంతే కాదు. తన ప్రేయసియే ప్రకృతిలో లీనమైపోయింది. చూడండి--

“బాల్లి బెలుగుచే బొలువారెడు మోము
నీలార్ధపటలిచే మాటుపడియేవా?
కలవరేకుల సూరు దిలకించు కనుగవల్
చేరాజారాకచే ముకుళితంబయ్యెనా?
పసిడినే నిరసించు పరువంపు మైచాయ
సంధ్యాతపంబులో సమసిపోయేవా?
చిరుమొగ్గలను విూటలు తంఱిస్తనంబులు
మందానిలంబులో మరగిపోయేవా?
శ్రుతిపుటంబుల కెక్కి నుడి గరం చేడు పాట
కోకిలారవములో మోడిపోయేవా?”

కవియొక్క యీ ఉత్కృష్టఉపాసనను- యీ సౌందర్యానుభూతిని ద్రాముటకు నావద్ద జట్టబాలండేదీ? ప్రేయసిలో ప్రకృతిని తిలకించినా కవిహృదయానికీ తృప్తి కలుగలేదు. ప్రకృతిసౌందర్యము ప్రత్యేకముగా చూచుకూడా చూడనిదే సామాన్యులకు; చూడనిదికూడా చూచినదే కవిహృదయానికీ! కవి భావాలు ఉన్నతమైనవి. కాని ఆ దివ్యజ్యోతి సాక్షాత్కారమునకు సాధన కావలె. ఆ సాధనాన్ని లోతెంచిలేకేగాని మెరుగుపడిడిగా రయారుకాడు. అందుకనే కవి విరహాగ్నిని ప్రేమించాడు. అదే ఆ దివ్య

కీర్తిసాక్షాత్కారమునకు మార్గదర్శక మని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంకేమి, ఆ విరహమే కవికి అసంపాదాన్నిచ్చేదిగా మారింది. అందులో ఆ దివ్య ప్రకాశంకొరకు విలసించడం వుంటుంది. ప్రకృతి రాగంలో తన రాగమున కలపటం, రోదవలో రోదించటం సంయోగావస్థలో వుండదు. సంయోగంలో అసంపాదే. రెండోదానికి తానే లేడు. సరి, కవిహూదా రజనీకాంతుని విరహంలో తపిస్తున్న కాళరాత్రియే తనకుగూడా సామర్థ్యాన్ని తెలుపుతున్నట్లుగా తలచాడు. దాని నిట్టూర్పులో తన నిట్టూర్పులను ఎగయి పోస్తున్నాడు. తన పృథ్వీభూమిలోగూడా పెను ఊకట్లు అలముకొన్నట్లు తాదాత్మ్యమును ప్రకటించాడు.

“ఏను ప్రేమించు చీకటిచే! మదీయ
పృథ్వీభూమిలో జీకట్లు లేలకొనును
క్రమ్మకొనియెడు కారుచీకట్లులలోన
సృష్టి మొనరింతు నిట్టూర్పు లెగయబోసి”

ఇది విరహావస్థ. కొంతకాలం జరిగింది. కవి కొంచెం లోకాన్ని పరీక్షించాడు. అనుభవాన్ని గడించాడు. విశ్వాన్ని నలుచైపులా చూస్తూ, అందులో ఆ దివ్యప్రకాశముయొక్క కణాలు ప్రకృతిలో చూడటానికి ప్రయత్నించాడు. ఆ ప్రయత్నంలో కొంత సఫలీకృతుడైవాడుగూడా. కాని పూర్ణప్రకాశం గోచరించనందున-మాయయొక్క ఆవరణ పూర్తిగా తొలగనందున సంయోగావస్థను, లేక పూర్తిసాక్షాత్సందర్శనమును చేసుకోలేకపోయాడు. అందువల్ల కొంత నిరాశచెంది ఆ దివ్యప్రకాశసందర్శనం నిశ్చయించిన తన కేలా లభిస్తుందని వాపోయాడు.

“ఏదో ఘనలో చరించు పద
మేలు సముజ్జ్వలమూర్తివన్నన
మౌనమెకాని నీకనుల
మందు తపించెడి యస్వతంత్రత
భేదభేదకటివని
కృష్ణుల కెట్టుల మాకు మానసా
హృదయ కల్గి నీయమ్మత
మట్టుగుపించెడి మంచుపానలా”

కవి మంచుపానల్లో అమృతస్పృహని చేయగలిగాడుగాని అనుభవించ నయోగ్యుడై - విరహోకురుడై, వోరుండి మూగయై-కాన్లుండి కట్టుబడినవాడై-విలపిస్తూ తన ఆయోగ్యతను ఇలా వ్యక్తపరుస్తున్నాడు. ఇంకా ఆ పరమాత్మముందు యీ ఆత్మ స్వతంత్రహితమైనది. ఆ దివ్యకీర్తికై పరితపించి భేదమొందే నిశ్చయమైనది నిందించుకుంటున్నాడు. కాని ఆక వదలలేదు. అది అతనిని చెప్పండి అడిస్తూనేవుంది. ఆకకు కీలు బొప్పేవాడు. లోపలి భావములు రెచ్చకొడుకున్నవి. కారితకచేష్టలకా, లావులేదు. యీ స్థితిలో ముందుకు పోలేడు, వెనుకకు మరలలేదు. ప్రకృతిపాటను వినలేదు, వినకుండానూ వుండలేదు. ప్రకృతి యొసగిన కాన్నను భరించలేదు, పార చెయ్యివేసలేదు. ఇటువంటి భావసంధిలో కవి తన కవిత్వనుసూర్చి—

“హీమతి! నీ వొసంగిన పూలమాల
గళము సంధింపలేను క్రుందికొనలేను
ఇంత సంతాప మింత ఆహ్లాద మొసగి
ఏప్రణయకర్త చేమి సాధింతు వనిల!”

ఇలా ప్రశ్నించివాడు. కాని అంతటితో పూరకొనలేదు. పూరకొనలేకుండానూ కవియైనవాడు. అప్పుడు తన ఉపాసనయొక్క వివేకతన చూపిస్తూ—

“స్వాగ్ధలోకమ్మ పూలపందిట్లు కార్చి
నలపుపుంతల చిచ్చు మండింపనిమ్మ
వదలుకోలేను నిన్ను దేవి! మదీయ
కవిర వీవు, గాన మీవు, ప్రాణ మీవు.”

అని అన్నాడు. ఎంత వివేక! ఎంత అపారభక్తి! కవి తన ఉపాసనాదేవతను వదలుకోలేదు. వదలుకుంటే బ్రతుకలేదని వేరుగ చెప్పవలెనా? కవి తన ఇష్టదేవతదర్శనమకూపాలతో పరుగులిడుతున్నాడు. మాయను జయించ తటపటా యిస్తున్నాడు. పృథ్వీభూమిపూర్వకంగా ప్రార్థించాడు. లాభం లేదు. అంతటితో మన కవి పూరుకుంటాడా? విరహంలోగూడా మనోధరమును దిగజారుటకు ప్రయత్నించాడు. ఆ రమణీయకోభ, ఆ దివ్యకాంతి పున్నమచంద్రునిలో కనబడ్డది. నిద్ర వశించింది. మేల్కొని

ఆ కృంగార చక్రవర్తియై కృంగారము గాంచుచు మైమరచాడు.

“నీరమణీయకోధ గమ

నించుచు బున్నమరాశ్రులెల్ల ని

ద్రావహితముగా మొయిల

చారికి కన్నన వప్పుగించి కృం

గారరచైకయ్యు! సుధ

తై కృష్ణతార్కనువోలె లేచి వే

పారి, మనోధరము దిగ

బాద్ధు నిశాంతపు బారియూర్పుం.”

యావిధంగా ప్రకృతిలో దివ్యత్యోగిని గాంచి గాంచక, పరితపించి పరితపించక, చెప్పి చెప్పక, పొంగి పొంగక వ్యక్తపరిచాడు. అప్పటికి తన కోరిక నెరవేరలేదు. యంతసేపు ప్రకృతిలో విలసిల్లే ఆరని విపాస ఆంతరిస్తుంది? తుదకు అతని గుణాలను కనుగొన అసమర్థుడైనాడు. తనకు వ్యక్తముగాని ఆ ఆవృత్తము నిలా వ్యక్తీకరించినాడు—

“ఆకాశమందు విచ్చి కయి

కందని యందపు బూవువంచో, యా

లోకము లన్నియు నిడుర

లో మునిగున్నపు దేగుదంచు ది

వ్యాకృతి వంచో, మానవని

యం బడియాసల వేగిపోవుగా

నీ, కనుపింప దేగుదము

నీకడ నా తెలు లేచి చూచినకా.”

ఇప్పటి కతనికి విసుగుచ్చింది. ప్రకృతిపర్యవేక్షణలో విసిగి వేసారివాడు. ఎల్లకాలం పాత పాటేనని క్రొత్తమాగాన్ని చెతుకబూనివాడు. ఆ మాగానీయములో కొన్నాళ్లు తిరిగాడు. తుదకు కనుగొన్నాడు. సఫలీకృతుడైనానని అనుకున్నాడు. అదే ప్రతీయమానమైన దేశం-దేశభక్తి. ఆ దివ్యప్రకాశమును జడకుల్యము, ఉపయోగరహితమైన ప్రకృతిలోకంపే, ఎవ్వరూ లేని వంటరితనంలో కంటే తోటిసోదరులను దీనులలో చూడపొగాడు. ఇంకేం, అతని సానుభూతికి వాండ్లు ఆలంబనలై వాడు.

వారిలోని దివ్యత్యోగిని కనుగొన్నాడు. సాధన సాగించినాడు. ప్రపంచమే అటు తిరిగింది—

“దేశమును ప్రేమించుచున్నా

మంచి అన్నది పెంచుచున్నా

వట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్

గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయ్.

దేశమంటే మట్టిగావోయ్

దేశమంటే మనుషులోయ్.”

కవికి అప్పటికి కొంచెం తృప్తి కలిగింది. ఆ పరమాత్మను రాగాత్మకంగా గీతించేదానికంటే తోటి దీనులైన పోదరులే స్వయం అపరమాత్మని భావించడం ఎంత గొప్ప! కనుకనే “మానవనే వే మాధవనే” అని గుర్తించాడు. ఆ విధంగా తోటిసోదరకవులకు దివ్య సందేశాన్నిచ్చాడు. యావిధమైనదే కవిత్వమనీ, దీనుల వర్గనే దివ్యత్యోగివర్గమనీ, పతితుల నేనే పాపన నేవనీ నిరూపించినాడు. దీనులను-కర్మకకార్యులను నురించి వెలిబుచ్చే సమవేదనే, వారి కష్టములను, దీన దశను తెలుసుకొని ప్రకటించు సానుభూతియే కవిత్వమనీ, అంతకంటే భిన్నమైనది వట్టి చెత్తనీ భావించి తన్ను తాను సంబోధించి ఇలా చెప్పుకున్నాడు—

“కవియన్న విరుదు నీ కవిర్చివారోయి

ఏమేమి లిఖించి ఏమేమి చిత్రించి

పంతోమపడుతావు కవిరాజా

ఇంతేన నీపప కవిరాజా.”

ఏదే కవిత్వం ఎలా వుండవలె? ముందు విందాం—

“నల్ల రేగడితోడ మల్లయధము చేసి

వజ్రాల స్ఫులింపించి వట్టిచేతుల బోవు

కులికాబును చూచి కవిరాజా!

బాలివడవేమోయి కవిరాజా!

మందువేసనివాన మంటిపని చేయుచును

ఒక్కొక్క గడ్డ కొక గ్రుక్కనీటిని త్రాగు

కష్టల నెత్తుడై కవిరాజా!

కవికలో చెప్పిత కవిరాజా!”

అన్నాడు. దేశప్రజలకూ, దేశానికి భేదం లేదు. దేశోద్ధారమే దీనోద్ధారము. దేశప్రజలు బాగుపడ

లంఘే దేశం స్వాతంత్ర్యమును పొందవలె. అందుకని దేశప్రజలు త్యాగం చెయ్యవలె. ఇతని చుట్టూ కవి తంఘే యేమిటో, అది యెటుల వుండవలెనో ఇంకా వివరించండి—

“అఖిలంధున అణగిమణి
కవిరక్షోకిల పలుకవలెనోయ్
పలుకులను విని దేశముం దర్శి
మానములు మెలకెత్తవలెనోయ్.”

అని ప్రబోధించాడు. ఇంకొకటి కవిత్వ రూపం గుండెలలో ఇమడని దేశభక్తిగా పొంగి ప్రసహించింది. చుహాదేశోతో మర్యాదకాన్ని గానంచెప్పున్నాడు—

“ఏదేశ మేగినా ఎందు గాలిదిన
ఏనీక మెక్కినా యెవరెదురైన
పొగడరా నీతల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా నీజాతి నిండుగర్వమూర్తి
లేదురా ఇటువంటి భూదేవి యెందు
లేదురా మనవంటి ధీరు లింకెందు.
ఏ పూర్వపుణ్యమో ఏయోగబలమో
జనియించినాడే నీస్వర్గలోకమున
ఏ మంచిపూవులకా ప్రేమించినావో
నిను మోచె నీ తల్లి కవకగర్భమున”

కవి నిద్రలో జాగ్రదవస్థయందు, కష్టంలో ముఖంలో, కీడులో మేలులో, మర్యాదకాన్ని ప్రేమించమని బోధిస్తున్నాడు. ఆమెయే భారతి-రత్న గర్భ-స్వర్గసీమ! ఇందులో జన్మించడమే గొప్ప తపః ఫలం. ఆమెఉపాసనయే మన-భారతీయుల కర్తవ్యము. ఆమెయే మన సర్వస్వము. ఆమెఉపాసనే-అర్చనయే మన జీవితానికి పరమావధి అన్నాడు. ఆధ్యాత్మికశక్తివంతా దేశభక్తిగా మార్చమన్నాడు. మన పూర్వపుణ్యమే భారతావనిలో జన్మించగలగటం జరిగింది. ఇది స్వర్గలోకాన్ని మించిందని ఉపమించాడు. ఇంకా మన పూర్వప్రాధీనమును, శక్తిని, తేజాన్ని, భావములను-రాగములను, సాహిత్యమును వర్ణించాడు. అవి మన కెలా లభ్యమయాయో కవిభవనాల్లో వివరించండి—

“తమ తపస్సులు ఋషుల ధారపోయింగ
చందవీర్యము కూరచంద్రు లర్పింప
రాగదుగ్ధము భక్తరాజా నీయింగ
భావనూత్రము కవిబాంధవు లల్ల
దిమ్మల కెగడన్ను లేజులు వెలుగ
జగముల మాగించు మగతనం తెగయ
రాలు పూవులు పేయె రాగాల సాగ
సౌందర్య మెగబోయె సాహిత్య మెప్పు
వెలిగిన నీదవ్యవికృతులు పుత్ర!”

ఎంత సగుణవర్ణన! ఏమి ఉత్కృష్టభావము! ఎంత దేశాభిమానము! యీ దేశాన్ని, పూర్వపుటాన్ను త్యమును అనేకమంది అనేకతీరులుగా వర్ణించారు. ఒకరు పూర్వపుటాన్ను త్యాగిని ఉత్తరాన్ని విక్షుగరుప ప్రయత్నిస్తే, ఒకరు నేటి సమాజదుర్గంధాన్ని వాసన చూపించారు. ఒకరు పూర్వపుటెలుగును కంప్లక్షిస్తే మరొకరు నేటి అజ్ఞానాంధకారమును ప్రత్యక్షపరిచారు. ఒకరు పూర్వపుటానుమమును మేల్కొలుపు ప్రయత్నిస్తే నేటి దుస్థితిని చిత్రించా రొకరు. కవితా శక్తి నొకరు గీతిస్తే, నిరక్షరాస్యుల భయంకరాకారాన్ని ఎదుటనిలిపారు ఒకరు. ఒకరు శక్తిని ఆరాధిస్తే మరొకరు భక్తిని, ముక్తిని. ఇంకొకరు స్త్రీ అధరా మృతంలో, శతపాపాల్లో ప్రాణులుపుచ్చితే మరొకరు స్త్రీని సర్వపాపాలకూ హేతువునగా వర్ణించారు. ఎన్ని రీతులని వ్రాయగలము! అందరినీ అన్ని తీరులు. అందులో కొన్ని తీరులు వివరించండి—

“ఏ రాజా పంచెనో ఇవట శౌర్యపు పాయ
సమ్ములు వాగులచరితినాళ్ల
ఏ యెట్లునం జెల్ల, వెలమి పల్ల నరరాజ
రమణులు కాళ్ల పారాలు లిడినా
చిత్రరథస్వామి శ్రీ రథోత్సవములో
తెలుగుపిల్లలు కత్తిరిచ్చి రెపుదా
ఏ రెండుజాముల ఇనుని చేదిమి వచ్చి
కలిసిపోయెనా త్రిలింగప్రభువుల
నా జగచ్చేయనంబులై యలరు తొంటి
నేంగిరాజుల పాదపవిత్రినిన్నా
గర్వితమృతయన యీ భూమిఖండమందు
నక్రపులు జాత్రి నీవచ్చువాంధ్రజనులు”

అని ఒక కవి కన్నీరుకార్చాడు.

“కుక్కల్ నక్కలు పిల్లులెల్లయు సు
కొనింబు లే కెంతయున్

ప్రక్క న్నక్కన తేర్చి ముద్దులిడు మీ
పొండిత్యమేమా సదా

దిక్షై యక్కరదీర్చు పోదయల శ్రీ
తిక్త త్రోవ కస్పపక్షులం

చిక్కట్లన్ని డావేల చేరిమనకే
హిందూమతో భారమర్

అని నేటి అస్పృశ్యతాసమస్యను గురించి నడిచి
నాడు.

“తెలుగుతనంబులో వలపు

తేటలు పెన్నులపెల్లి బాలులై
మలసిన మాత్మదేశమున

మంచలగానరసజ్ఞ మాధురీ
చలితసుధార్ద్రాపీచికల

జ్వలనుభోదయగీతులల్లు త్వ
ద్విలసితజీవకోరికి ని

దే యభినందనమాల భారతీ”

“తెలుగుకవిత్వం చెలువులు తీర్చిదిద్ది
కవుల కలకంఠమధురరాగములలోన
ఈవిశాలాంధ్రవని బల్లబించినావు
వివురుకొమ్మల నింక పుష్పింపు మమ్ము”

అని సరస్వతిని ప్రశంసించితే మరొకరు—

“భావము మన్న యన్వయము
భాను తెలుగును గాదు భారలో
జీవము లేదు పాక మతి

చిత్రము వింతల కైత మేధధరీ
పావనికో విరామసదు

పాయము నీ కనునంచు నేము మై
రావణభాషలో మునిగి

రంజింపడం దెడ వేల భారతీ.”

అని వాదానే ఇంకొకరు ప్రాచీనార్యాచీన
కవితల భేదాన్నిలా వర్ణించాడు. పూర్వకవిత్వం—

“నఖిఖివర్ణనాలంకారముల నెంతో
సాంపుతో కూర్చి నీలందములూ రీనమై
కూవాన్యకాశములో దృశ్యమైన పారించి
జీవితవ్యయతలో తెగిన తీగల వీణ మీ పేరు
నీలోన రీనమై మూగగానము చేసి
లోకాని కెల్ల నీమత్తుమంతయు నేర్చి
నిండు మధుపాత్రను తెస్తారు”

అనిన్నీ, ఆధునికకవిత్వము-కవినిగురించి—

“చదువునంధ్యులు లేక, కాస్త్రప్రజ్ఞానము లేక
కల్పనాశక్తి నా కిమముంతయును లేక
చిత్రవిచిత్రముల్ చిత్రంపరాకుండ
అనధికారంబుగ అతిపాపానుండవై
నీపేదకై నేను వచ్చాను
నాకుద్దమానసమె సర్వాధరణములు
నాకుద్దహృదయమును గతి, యతిప్రాసలతో
భక్తిభ్రష్టంబులను కూర్చి మాలను గట్టి
నానిర్మలప్రేమ నర్పించా, చేతులు జోడించా”

అని బహుచక్కగా తారతమ్యమును గిరిస్తే,
మరొకతను—

“చంద్రునిలో మచ్చను ముందులా నాకేసిన
మహాసుభావుడు ఎవరా అతను ?
చరించే చుక్కల చూపులతో
చూపులుకలిపి తారల చలనాన్నీ
బంధించిన హృదయతాంధ్రపుడు ; ఎవరా అతను ?
వాకీరంబో నెక్కుటి బంధుకవనాన్ని
గాలై కదిపి పాటలు పాడించిన పరంబోధి
నాకలల అసీలు పెట్టుదగ్గర కైఫీయత్ చెల్లించి
హృదయపాపారానికి వజ్రవైదూర్యాల
జాలకాలు నిర్మించి వాటికి పేద్యగాని
చెమటతో ముత్యాలతోరణాలల్లి
నా నరాల తీగల వరాలపాటలు పాడ
హృదయగర్భాలయంలో
కంచుగంటల మ్రోగించిన చెద రతను ?”

అని రూపకాలంకారమును ప్రకృతికి, మానవుని
జీవితానికి కల్పించినాడు. ఒకానొక కవి నిరాశను
గురించి ఎంత చక్కగా రూపించినాడో గమనించండి-



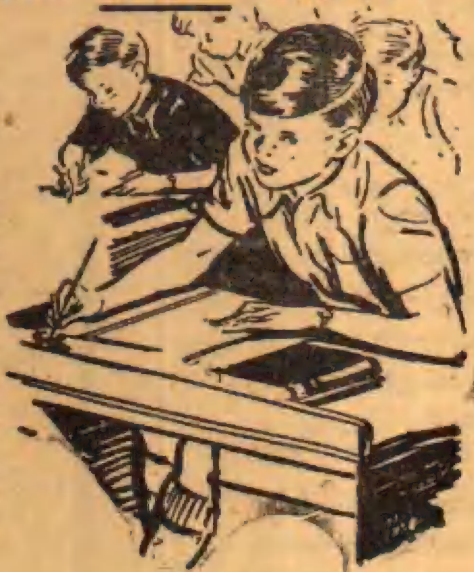
School

the time factor

స్కూల్ -

ముఖ్యమైనది మునుపటికంటే.

విద్యకాలమునకు వనిచేయుట, విద్యను నేర్చుకొనవలసిన మొదటి పాఠము, ఎందు వలననో యీ విషయము వారి తదివ్యక్తిగత ములో యెక్కువ వ్యవహార కాగలదు గది యారముం విద్యన తెలియునంత యాదు వచ్చెనప్పుటికి మీ విద్యలకు ఒక గదియారం వుండుట నుంచి అలాగన మూడు లేదా తమ విద్యకాలమున వ్రేసినట్టి కృత్యము. వివిధ వ్యాసంగములు చేసేటప్పుడు విద్యను నేర్చుకుంటున్నాము. చదువుకు, విద్యనెంచుట వలననే మన ఒక గదియారం ముఖ్యమైనది. ఎన్నుకొనుటకు త్వరలోనే అనేక ప్రాజెక్టులను గురించి "వెస్టుఎండ్" గదియారమును వ్రేలుచేయగలమని ఆశించుచున్నాము.



సెకండ్స్ ట్రాన్స్

పాటు ఎకర్ టైల్స్ ఫీల్డ్ రు. 52
రొడ్లలో 10 వండ్ల గార్డెన్స్ రు. 62

ప్రతి "వెస్టుఎండ్" గదియారమునకు ప్రత్యేకంగా యిండియా పరిస్థితులకు తగినట్లు నాణ్యమైన గదియారమును తయారుచేయుటలో క్రి. 75 యెండ్ల అనుభవము పేరు తోడ్పడుతుంది.

వెస్టుఎండ్ వాచ్ కంపెనీ,

బొంబాయి ఆండ్ కలకత్తా.

WEST END WATCH CO.

BOMBAY CALCUTTA

పంచరత్నములు

1 S. K. M.

సిద్ధ కల్ప మకరద్వజ

యావనపటుత్వము,

శరీరస్థావమునకు

60 మాత్రలు రు. 10. 80 మాత్రలు రు. 5.

2 M. C. T.

మహాచందనాది తైలము

మెదడుకు, మెదడుకలకు

శ్రేష్ఠమైన టూనిక్

12 టౌ. రు. 4. 6 టౌ. రు. 2-5.

3 అబలా కల్పం

ఋతుదోషములకు, కుసుమ

వ్యాధులకు, దివ్యోపధము.

స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాదము.

12 టౌ. రు. 2-8. 6 టౌ. రు. 1-6.

4 హింగు లేహ్యం

జీర్ణించిన కడుపునొప్పి, అశీర్ణము,

పొత్తికడుపు వ్యాధులకు అత్యున్నతముగాగుణ మొనగదివ్యోపధము.

20 కోళాలకు మందు రు. 2.

5 ద్రాక్షాది లేహ్యం

మలబద్ధకమును నివారణచేసి

రక్తమును శుభ్రపఱచు హాల్మ్య.

80 రు. 3. 15 రు. 1-10,

మాన్యఘోషకర్త :

ది మదరాసు ఆయుర్వేదిక్

ఫార్మసీ లిమిటెడ్.

హోమోడెన్సి ఏజెన్సీ :

హనుమాన్

ట్రేడింగు కంపెనీ,

292, ఎస్.ఎస్.నెడ్, జి.టి. మదరాసు.

ఆంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్ వారి

ప్రచురణములు

తెన్నకం శ్రీ రంగాచార్యులుగారిచే పరిష్కరింపబడిన శ్రీమద్రామాయణము.

శ్రీ ధర్మ రత్న భాండారము

(పాకాస్త్రా సహితము) కాలిక్ తైండు

ఇందు స్త్రీలకుపకరించు నెన్నియో వీకులు,

పత్రికా, వివాహధర్మములు, స్నానాదిక్రమము,

స్త్రీ రక్షణక్రమము, స్త్రీ సామిక్రమము, అనయక

లక్షణములు, రజస్వలా కుభాసంధిములు, స్త్రీల పుట్టు

మచ్చల ఫలితము లందును. కాలిక్ రు. 8-0-0

శేషర తైండు రు. 2-8-0

శని స్తోత్రము

ఇందు శని పారాయణ విధానములు, నవగ్రహ

దోష నివారణకు గల మంత్రములు గలవు. అ. 0-8-0

చమత్కార చింతామణి

(శ్యామ్లాస్త్రము)

జన్మ సాధకము, జీవిత రహస్యము మొదలగు

శ్యామ్లాస్త్ర రహస్యములు తెలిపినాన వీలగును.

వెల రు. 0-8-0

స్వర శాస్త్రము (స్వర చింతామణి)

(ఆంధ్ర శాస్త్ర్య సహితము)

ఇందు కావ్యప్రమాణము, వాదీపద్ధి, స్వరకర్తము

స్వరాకస్మిక భక్షణము, స్వర, వార, తిథి, నక్షత్ర,

లగ్నములను, పక్ష, మాస, వర్షరఫలములు, జాతి

భేదములు, మూల్రాధార, పురిష్కపతన ఫలములు,

జలక్రీడ, భోజన, తాంబూల, సంభోగ, దూత,

ద్యుద్వ్య, ముష్టియుద్ధ, క్షేప్రములు, స్వప్న,

దృష్ట, శుభ, విధి, కాళి కుక్కుల శతన ఫలితములు,

గర్భిణి. వెల 1-12-0

బృహదైద్య రత్నాకరము

(వైద్య గ్రంథము)

పూర్వజన్మ కృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ

బాధితే తత్సాంతిరౌచితై ర్వాస్తైర్లవహానా మురార్ప

నైః" అను స్మృతిరచన ప్రకారము, పూర్వ జన్మము

నందు కేయబడిన పాపము శమించు విధానమంతయు

ఈ ఆమూల్యగ్రంథముని వివరింప బడియున్నది.

కాలిక్ తైండు వెల 4-8-0

276 చైనాబజారు రోడ్డు మద్రాసు.

బ్రాంచి: తెనాలి

“నాలో పెద్ద మహిమ చేపి వసుమత
న ర్తిను వోతల్లి! నీ
నీలాలోలత పాడుగాను, తగ దీ
నీతిక విజృంభింపగా!
బాలై పొంగెడుగాక నీసౌదమసం
సారమ్య సంద్రమ్యగా
కారాహంకృతి పద్మనెత్తురులలో
కర్మమ్యే జీవించగా”

పరాత్పరుడు, జగత్పితయొక్క మహాయజ్ఞ
మును ఒకకవి—

“ప్రపంచమంతట పరంపరాకం
విపంచి కింతట వసంతరాగం
ఆహవకర్త ఆహవభర్త
ఎవడో ఎవడో, మరి
ఎవడెవడో-ఎవరెవరో
కులగిరిలే వసంతలుగా

సుద్ధాతలుగా

విధిడర్శనశేతలుగా
ఋతుఋతుభ్రమోలాహలమే
ఋత్విక్కుల రోమంథముగా
సముద్రమోమల పామిదేరితో
హాహాకారస్వాహాస్వనముల
ఆత్మల హేమల ఆమంత్రణముల—
క్రుక్కుక్రువమ్య రీతిక్కులు నాలుగు
పావ్యకవ్యములు ఆహూతములు
సాన్నాయ్యముల్లు, చరుపరమాన్నము
లక్కారాజన ఆత్మజేపములు
ఉపాకృతములు వమటక్కుతేమ్యలు
కృపాతిరస్కృతకృపానశేతలు—
స్థండిలమండితచందానలునకు
అపవిత్రాశయధర్మములతో
పేదాంకురముల చిడిమేనేస్తూ
నిమోసమై వివాదపూరిత
సురాదానమున పరాధీనుగా
బంధించేస్తూ బలిభక్తునుగా

‘పారిచేస్తూ పసుతుల్యముగా
గజేంద్రమ్య సుభిషణముగా
విమతుల్యమ్యను విశ్వరాషమును
గగనమునంపే కరాళకాళి
అకలితరని ఆరాలముతో
అంతలేని పాశయోగముతో
చేసే యీ యజ్ఞపు
చిద్విలాస మదియేమో!”

సాంగరూపకాలంకారమును యిలా భావ
యంక్రంగా వర్ణించడం ఒక ఉత్కృష్టకవికే తగు.
అతనిదే యీసాత్వ. భావతరంగాల్లో విఫారీస్తూ రత్న
కణికలను వెలిదీయుట కతనే సమర్థుడు.

కాలగతినిగూర్చి ఒక కవి కవిత్వంలో ఎలా
చక్కగా, మద్దుగా ఇమిడ్చాడో చూడండి!

“ఎన్నిమామలు కాలవాహినికి నెదురు
తిరిగి ఇట వాగిపోవ యత్నించివాను
చిర మటులనే, జననియంకసీమయంద
కలుపుచై యున్నిక వలచితి విన్నవాడు
కాలమనెడి రక్కసునకు బారిలేదు.”

ఒక కవి భగవంతునికి ప్రణయశ్రేణును వ్రాసి
నాడు. అందులో తన అవ్యాజ, అశుభితమాధురీ
ప్రేమ భావవ్యక్తమును తేనెలూలుకు మాటలలో ఎలా
చేసివాడో గమనించండి :

“నిక్కముగ నాదేహరాజ్యము
నీకె పట్టుముకట్టితిని : నీ
వధినసంపులు మృదయపీతిక
వమలరాగముతో.
జన్మివను నీ వాప్సకుంచిన
శోభియా, నీకడ వసించుచు
పాదపద్మములకా భజించెద
భక్తిభావమున.
పాలముంచిన నీటముంచిన
భారమంతయు నీడ నాధా
చరణదాసి వటంచుమాత్రము
జ్ఞప్తియుండుగదా!”

కవితలో పరిణామము: అభిరుచిలో సర్వసమ్మతి

= శ్రీ బొడ్డుపాటి కుటుంబరాయశర్మ =

కవితలో గూడఁ బరిణామవాద మున్నయింపఁదగు నమట కొందఱు కాత్మేచ్ఛగ్రస్తమైనదిగఁ దోఁచునని శంక గలుగుచున్నది. పరిణామసిద్ధాంత మనఁ గొందఱుకు వింతవింతలగు నభిప్రాయములు గలవు. అది సారస్వతవిషయమున స్వీకరింపఁదగినదియు, నిరూపింపఁ దగినదియుఁ గాదని వారి యాహా. కనుక బహుశం త్లేపముగ దీనినిగూర్చి పొందుపఱుము. లేదని సారాంశమున గవిత్ కన్యాయించి పరిణామసిద్ధాంతము కవిత్వ విషయమున భావ్యమా, కాదో పాతకులే నిర్ణయించు కొనవచ్చును.

దీనిని విశ్వసించకపోవుట కొంచేమియు నమ్మరానిది లేదు. అర్వాచీనుల మతమున దీని నిర్వచనము

1. Evolution in Poetry : Catholicity in Taste ;

2. Evolution is the name for a process of change and evolutionism is a name for some statements about that process of change ;

3. "Evolutionism is not necessarily opposed to the doctrine of a Divine origin of the world, or even to the divine origin of life, but, assuming or having been given some origins, more or less remote, evolutionism attempts to account for what has happened since." [G. P. Conger, "New Views of Evolution", Page 12] ;

4. It is better not to speak of a general evolution from lower to higher order ;

5. It may be regressive as well as Progressive.

మతీయు నూక్ష్మము, సులభమును. 2 పరిణామమునఁ బరివర్తనము, లేక మార్పు. దీనిని వివరించుట పరిణామవాదము. 3 బైబిక్ మైన కారణములచేఁ బ్రపంచముగాని, ప్రాణులుగాని యుత్పత్తిఁ జెందుచున్నవను విశ్వాసమున కిది యవశ్యము వ్యతిరేకముగాదు సరిగదా, కొందఱువ్యత్యాసము గల యిట్టి యుత్పత్తుల వాఢారముచేసికొనియో, లేక పరిగ్రహించియో యిది తరుపరిక్రమమును వివరింపఁ బ్రయత్నించుచుండును. కవిత్వాభిరుచుల పరివర్తనమందు మన మిట్లే యవస్థిహితములు, నసంఖ్యాకములు, నస్పష్టములు నగు హేతువు లూహ్యము లనియు, రెండవది మొదటివాని పరిణామ మనియు ననుకొనవలెను. 4 నీచమునుండి యుచ్ఛమునకుఁ బరివర్తనము చెందుటయే పరిణామమని పలుకుట మేలుకాదు. ఇట్టి నీచోచ్ఛవిభేదములు లేక కవితయందలి ప్రతిపరివర్తనయుఁ బరిణామముగ చెందుచు మన మొక యభిరుచిని నిర్ణీతముగ నీచమనియు, వేటొకదాని నుత్తమమనియు ననక లేవలమొక యభిరుచి వాదిపోయి పరివర్తనఁ జెంద వేటొకటి ప్రకృతుచుండు నవలెను.

5 పరిణామ మభివృద్ధి నే సూచింపనక్కఱలేదు ; వృద్ధిక్షయములు రెండును సమ్యక్వింపఁదగినవి. కనుక సిద్ధముగ సదసదభిరుచు లనునవి కేవలముగ నుండుట తటస్థించినను, బూర్వాభిరుచి పరాభిరుచిః పరిణామరూపము గాకతీరదు. ధర్మోపదేశము సద్భావమైనను నసద్భావమైనను దానినుండి కళాసిద్ధి యను నభిరుచి పరిణమించిన దనకతప్పదు. అలంకారికరచనము నుండి యతిశయోక్తి వక్రొక్త్యాదిసమప్రాభిరుచులును బ్రత్యేకించి యిట్లేఁగి పరిణమించిన వని గ్రహింపవలెను. పరిణామ మనునది కేవలము నూత్నాంశముల సమ్మేళన చేతనే గలుగనక్కఱలేదు. పూర్వముం దున్న యంత

ముల పరిష్కృతిచేగూడ నిధింపవచ్చును. 6 మతీయు నిది యాయాయంకముల సమ్యక్వికరణముచేతనేగాక పృథక్వికరణముచేగూడఁ గల్గుచున్నది. ఇంక నిది త్వరితగతిఁ గలదిగనే యుండ నగత్యమును లేదు.

7 పరిణామ మొకే సరళశీఘ్రవలెఁ దీర్చినట్లుండ నావశ్యకములేదని యంగీకరింపనియెడల సేకళయందైనను దీనిని విహుపించియాపుట దుస్సాధ్యము. ఈసందర్భమున, సమప్రదేశముందుఁ బ్రకాంతముగఁ బ్రవహించుచున్న నదిగమనమువలె, మానవజీవితచరిత్ర మొడుదుడుకులు లేక మొకే గమనవైఖరితో సేకముఖముగ సాగుట లేదని మనము జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలెను. మానవచరిత్రము తరంగస్థముచ్యుతసంఘటితము, సంతుభితము నగు మహాసముద్రమువంటిది. ఇట్టి దానినిఁ బ్రతిఱచు కళలుమాత్ర మేల వృద్ధిక్షయములకు లోనగు పరిణామమును చాల్చును? కనుక సారస్వతపరిణామ మొకే సరళశీఘ్రవలె నుండితీరవలెననుట యాదర్శితము గాదు. సంక్షిప్తముగ నిది పరిణామ విషయము.

ఇక సాంధ్రుల కవితలోఁ బరిణామమును గూర్చి పరికిలింతుము. మిక్కిలి నూత్నోక్తులు యొప్పించి లోపక స్థూలవృద్ధినిఁ బరికించినచోఁ దెలుగుల కవిత్వమున కొకవిధమును నభ్యుదయమును నూదించు పరిణామమే గలదనవచ్చును. పురాణయుగముల కవిత కన్నచోడిలేవు ననుసరించి “వస్తుకవిత” యనఁ దగును. కథావస్తువును బ్రధానముగఁ గలది యా కవిత. అది ప్రకృతిమధునము; వేమరచనలోఁ బనిలేనిదియు. కాని ప్రబంధయుగము భోగవిలాసాలప

మైనది. ఆ భోగమునకుఁ ద్యాగము తోడ్పడి సాధుని గూర్చును. త్యాగమున నిచ్చుట కవితావస్తువుర మైనది. అలంకారికరచనము రసపుష్టికైఁ దోడ్పడునన్న విశ్వాస మావాటి ప్రజ్ఞావహమైన పండితకవీమండలిలోఁ గురుదుకొనెను. అందుచేఁ గేవలనస్తుప్రాధాన్యము తగ్గి వస్తువర్ణనములు రెండును సమప్రాధాన్యముఁ చాల్చిన నవనచ్చును. లేదా ప్రబంధములలో వస్తువు ఓడించి యల్పమైన దనవచ్చును. రసపోషకమైన యలంకారయుతరచనము వస్తుకై పరితమై, స్థూల్యము తగ్గుటచే నుత్సాహవంతమై యుదితక్రమసిద్ధపరిణామమునే నూదించుచున్నది. నిజమున కలంకారము వస్తు ప్రకాశి నుద్దేశించినది; కాని వస్తుగోపనమును గాదు. మతీ ప్రబంధములలో నిరీకృతము మటుమాయమగుట కాలంకారికరచనమే హేతువన్నచో నది మన సమస్త వేదకాస్త్రాదివిషయములందువలె నాచరణము లోని లోపముగాని యుద్దేశమునందలి లోపము గాదు. ప్రబంధయుగోద్దేశము దూషితమగుటచేతనే కవితాకాంత కలంకారభారముఁ దొలగించు వాణ్యముతోఁ బ్రతిఘాతముగ భావప్రధానకవిత వెలసెను. అనఁగా నా యభిప్రాయ మిది. రసానుభూతి నొసఁగుట కవికర్మకుఁ బ్రధానాశయము కాఁగా వస్తు ప్రబంధభావరచనాప్రక్రియ వైవిధ్యములచే నది సాధింపఁబడుచున్నది. రసాత్మకమగుచోఁ బ్రబంధకవితగాని, భావకవితగాని పురాణకవిత్య మిచ్చిన యానంద మిచ్చితీరవలెను. అట్టి యాధునికతాత్వము లేదని యివ్వినచో నంత ములభముగ సమాధానము చెప్పలేము. వానిని నిర్ణయించుకొనుట రసజ్ఞులగు పాఠకుల కృత్యము. ౨ అని యధికారతారతమ్యమును బట్టి యేర్పడువది. ఇంకొక సంగతి. ఒకవిధమును రచనాపద్ధతియందు నన్నా క్షేప్ర కవి స్వల్పప్రయత్నముతో సాధారణముగ నితరములగు రెండు పద్ధతులయందు నన్నా క్షేప్ర నవనచ్చును. అందుచేతనే భక్తకవితా శైలియును గవితాశైలియును నుద్దేశింప రిక్తనలో భావకవితారీతులు గొన్నియెడలఁ గలవనియు, నంతటి కవితాసౌందర్యమైన భవ ముండియుఁ గావ్యకథాసౌందర్యముపైఁ జూపనిఁ బఠపవీయని భావావేగము గల పోరనామాయుని రచనను మించిన భావకవిత్య మేమి

6. Evolution may proceed either by integration or differentiation.

7. Unilinear.

8. “.....జంగమముల్లయనరమునందుఁ గవివస్తుకవిత.” [మ. సంభవము.]

9. బ్రహ్మగ్రీ పింగళిపక్షికాంతము కాటూరి వేంకటేశ్వరరావుగారల ‘సౌందర్యవేద’కృతి యాధునికాంధ్రతాత్వజగత్సామ్రాజ్యపట్టభద్రత నొందఁగలదని నా వ్యక్తిగతాభిప్రాయము.

యందునునదియు మాహింపఁగల్గుచున్నాము. రసాత్మకమును కవిత్వాకాంత పురాణకాలమువాటి యితివృత్తపూర్వకమునందుకంటె బ్రబంధకాలము వాటి యుచితాలంకారరచనమునం దనురక్తివెరసి, నేటికాలమున భావదోహలమైన దేహముతో రసదోహలమైన తన యాత్మకు నీరాజనముపట్టుచు వాత్మసాక్షాత్కృతికై సాధనముచేయుట రసస్వరూపతార్త్వికదృష్టులచేఁగఁజడఁ గ్రహపరిణామమే యవలంబించును.

ఏమిట్లు సర్వసమ్యుతత్వమునుగూర్చి చర్చింతుము. సర్వసమ్యుతత్వ మనఁగా సర్వగుణసమభావము. కవులుగాని, విమర్శకులుగాని యిట్టి వికాలభృషయమలవలదికొనుట మహాప్రళేపము. సదభిరుచియని మనముకదానిని నిర్ణయించుట భావ్యముగాదు. ఏలయన సర్వకాలమున కొకే యభిరుచి సమ్యుతముగ నుండదు. మఱియు ననేకమున సదభిరుచులు నుండవచ్చును. మన సారస్వతములోఁ బ్రధానములగు నిట్టివానినిఁ గొన్నిటినిగుఱించి మున్ను యోజించితిమి. ఇట్టివి యనేకము లుండినప్పుడు బుద్ధికాలియుఁ, గవిత్వతత్త్వజ్ఞుడును నగు విమర్శకుఁడు కృత్తిగతముగఁ దనకభిప్రాయము నభిరుచినిఁ గోల్పోవకయే యన్నిటిని దనవికాలదృక్పృసరణముచే నొకేనూత్రములానికీ గుఱిగూర్చి చర్చింపవచ్చును. అప్పుడు సారస్వతమునఁ బరిణామము గోచరించుచున్నది. కావున లభిరుచిలో సర్వసమ్యుతత్వ మున్నచో సారస్వతపరమగుఁ బరిణామనిర్ధారతయు నస్వయించుటలో నైపరీత్యము స్ఫురింపదు. ఏయభిరుచివిశేషమైననుఁ గవిత్వాత్మయును రసమును భ్రాంశింపవలె నను బరమావధిఁ గలదియే యని గుర్తించి వాని నన్నిటిని సమదృష్టితో విమర్శించువారికి సర్వసమ్యుతత్వము కరతలామలకము.

ఆత్మీయ మనఁదగు నొక యభిరుచి యేదియు లేనివారి ట్లుదారులుగ నుండురసుకొనుట పొరపాటు.

10. It is erroneous to think that catholicity is incompatible with discrimination

స్వదేశాభిమానము యావజ్జగత్కల్పల్యాణవాంఛతో విరోధింపదు. కవిగా, నభిప్రాయమును నొక యభిరుచి యుండవచ్చునుగాని యేమిలేని విమర్శకుఁడై యితరుల యనేకాభిరుచులను బరిశీలించునపుడు వానివానియందలి సామాన్యస్వరూపులను గ్రహించి బహుగుణముల నభిసందింపవలసియుండును. అందులు వావలె నేల యుండరా దనుకొనుట బుద్ధివాద్యముగాని వికాసముగాదు. భోక్తగ వాచ్యునించునపు డెప్పుడును మనమున్న పితృదత్తిన యితని నొకని వాచ్యునింపము. పర్యాన్నములు, సమస్తవార్తములు సహించువానినే యాచ్యునింతుముగదా! ఎవరైనను నచ్చయుగ మృష్టాన్నమునే పర్యదా వాంఛించుటయు నసమంజసము. కించిదుఁనముగ స్వాదువులైన యితరాన్నములను, భిన్నభిన్నరూపులు గల యన్నములనుగూడ రుచిచూచుచుండుట యెల్లవిధముల మంచిది. దీనినే సారస్వతపరసాహారవిషయమున విమర్శకులు పొలింపఁదగుదురు. ఏలయన, తిక్కయజ్జ మహానీయుఁడని మనము నూరనను నిరసింపలేము. పోతన మహానుభావుఁ డగునుగాని శ్రీవాణ్ణు డెల్లఁడు గాఁడు; కాసుల పురుషోత్తముకవి హస్తాటియంతటి భక్తుఁడు గాకపోడు. పెద్దవార్యులకు సరసవచోగుంఘనము గల్గినంతమాత్రమున రామరాజభూషణుఁడు నిరసింపఁదగినవాఁడు గాఁడు.

ఇక విమర్శకు లభిరుచుల నలవలచుకొను విషయము. 10 సర్వగుణసమభావమునకును, విమర్శవాతక్షివిదత్తతలకునుఁ బోషగదనుకొనుట యొక యపోహ. సదసర్వవిషయముల నిర్ణయించుకొను విశేషజ్ఞానముచే సర్వములేనభాస మును మహారగుణము నభింపదు. ఉత్తమమధ్యమము లను గృహ లుండుటయు నందుచే నొక విధముగ సమ్యుతంపఁదగినదియే! ఇట్టిది లేనిచో సర్వము నొక్కటియే యై తోచును. కాలములన్నిటి యందలి పీఠము గంఘాజలమే యైనయెడల నిక గంగ దళమునకు గౌరవ మేమి యుండును? కాని యుత్తమ గ్రంథములను బఠించుటచేతనే యుత్తమమును నభిరుచి యలవడుననుట ఘోషము. విశేషన చేసి సర్వగుణముల నెఱుంగుటకుఁ బూర్వము, త్రోవేత్తచ్యునగు ననుణములన నేదియో తెలిసికొనవై నవలయునుగదా? పరిశ్రమ

యనిగా నమామకత్వము గాదు. కాన విమర్శకు నకుఁ గేవలము సద్బ్రంధపతనముచేతనే యచ్చునుగ నభిరుచి వర్ధిల్లును. చెడుఁ బరిపాలించి, మంచి నవగతము చేసికొనుటకు నమద్బ్రంధముతో నను సద్బ్రంధబాలయము సహృదయులు బరికిరించుట యావశ్యకము.

సర్వప్రభావ మన పెట్టి విషయముననైన నుచా నుగదిచేకము లేక యంగీకరించుటకు సంసిద్ధునుట కాదని చెప్పకొంటిమి. ఆత్మాభిప్రాయముఁ గోల్పోవ కయు నితరములగు వైరీదివేషములందరి నుగముల నభి నందింపఁగలగు విశేషవనహితమును నభిరుచివిహిత త్వము మనకు గమ్యము. 11 ఇట్టి విశాలదర్శనము గల బహుగుణగ్రహణశక్తి ప్రాచీనమునదానిపైఁ ద్రివిధ గతిని యుండియు నర్వాచీనమునదాని నాహ్వానింపఁగలదు. దేశియునునదానినిఁ బ్రేమించుచు నన్యదేశియును నదానినిఁగూడ నభినందింపఁగలదు. అంతర్జాతీయతతో స్పర్ధింపని జాతీయతవంటి దీయభిరుచి; 12 సర్వజాతి మానవులతోఁబాటు జగన్నిత్రభావమునుఁ గలది. ఇత రాభిరుచులతోఁపరా జగద్వికారబద్ధిత్తి గల యిట్టిదగు నభిరుచి వరదీయము. వికారస్పృహయఁడగు విమర్శకుఁ డొకే యభిరుచికి దానుఁడగు విమర్శకునకంటె నుత్తమ తరగతికిఁ జెందినవాఁడు. ఇతనికి వేదము, ఖురాను, వైదిక మూఁడును ప్రముఖములే! ఇది 13 యుదాహరణత యని కొందఁ జూపించుదుగాని యది పాఠపాటు. 14 ముఖ్యముగ దేవినిగూడ మెచ్చని సర్వవిముఖత్వము కంటె నుదారమును సర్వముముఖత్వము మేలైనదిగదా!

- 11. A commanding and lofty Versatility
- 12. It is at once cosmopolite and Patriotic.
- 13. Indifference.
- 14. Is not catholicity better than fastidiousness ?
- 15. Widest intellectual charity with delicate perception.

కాని 15 మాత్ముగ్రహణశక్తియుక్తమును నిట్టి సర్వగుణాభివంశనప్రదానబుద్ధి జనసామాన్యసాధ్యము గాదు. ఏకవిగాని, విమర్శకుఁడగుగాని యుత్కృష్టమైన యాదృశసర్వసంపూర్ణప్రభుత్వముతో జనించుటయో, లేక జన్మించినవిధన దీనినిఁ జనయుటయో బహుశక్తి సాధ్యము. వారికి కాలమాహాత్మ్యము చాలవలెకుఁ జొచ్చిపడవలెను. తిక్కనవగరవాదియల్ప సంఖ్యాకు లమఁడవచ్చు దక్కినవారికి నాత్మాభిప్రాయములను నభిరుచు లిట్టి యుదారగుణశక్తిసంపాదన కర్థ్యంతరములఁ గల్పించుచుండును, బహుగ్రంథకర్తలం దభిరుచివిధివేదన ద్రవ యాపమున సర్వగుణప్రమాదరము పొదిమాపుట కనుచుండును. ఏకాభిరుచితో వాక్కులిని నిర్మించిన కొందఱు కఠోపరాధిరుచు లింపుఁగొల్పక సర్వమడుదగభి మాన మొకటి తాధించుచుండును. అధునికయుగమున బహువిధతరవల పరముగ గ్రహింపఁదగినంతలో సర్వగుణప్రభుత్వము బ్రహ్మాత్రి విశ్వవాద సత్య జారాయణగారియందు తానుగ గోతరమునుచున్నది. ఏకైకాభిరుచితో సర్వసంపూర్ణుల మనుకొనుటకంటె ప్రముఖాభిరుచులను బ్రదర్శించుచుఁ గొన్ని యెడల నుత్తీర్ణులను గాకపోయినను బహుకృతుల నిర్మించుటయే మన్ననలవలయుఁగలదు. సంకులపమరమునం తొక్క గాయమును దగులని ఖూరుఁ డెన్ని వాల్లెట్టి రీతిగ యుద్ధముచేసేయుండిను? “నడచుచు నుండు నట్టి చరణంబులకే గడ జాళ్ల తాఁకుదురొ” అను వాక్యోక్తి సార్థకమైనది. దీనినే కవులయు, సహృద యులయు పరముగ గ్రహింపఁదగును.

సర్వమును సంతృప్తినిచ్చివచ్చినవో నగిలాధము వలెనే యభిరుచిపైవను సత్యభిమానమును దగదు. శ్రీరీ సౌందర్యము కొంతవలె చర్యగతమును శీరసౌంద ర్యమువంటిది; ధనసంపదవంటిదియు. ఈ రెండును చెక్కలు గల పక్షులు; ఎవ్వ డెగిరిపోవునో యెవ్వరు నెలుంగఁజూరు. కాని మొత్తముమీఁద వర్ణవాలంకార వారిద్ర్యము, నుదితానుచితనస్తువివేక రాహిత్యము, ప్రాతాననుగణిలచిత్రణము మొదలగు ననేకదోష ములు కృతుల్యసౌందర్యమును మాపుచున్నవి. సర్వో త్కృష్టములగు రచన లెంత కష్టసాధ్యములో యంత విరళము లనవలెను.

ప్రతిభుకవియందు నే దో యొక దో మ లేక వివాదములఁ జెందికొనుటకంటె సమస్తాభిరుచు మున్నది. ప్రతిభుకవియందు నేక్వాచిత్కముగనో లును రసానుభూతిఁ బరమావధిగఁ గలచే యని నుణ మున్నది. ఇందువలన నేకగుణపక్షపాతముచే నేక గ్రహించి యెల్లరము మదారలమగు కవులము, సహృద మాగ్ధవస్తుభావధర్మోపజేప్తుకళాసిద్ధికవితే త్యాద్యభి యులము నై యాంధ్రసరస్వత్యాపర్ణుల మగుదుము గునిగ్యంద్యురీడితులపై యేది యుత్తమమో నిర్ణయింప గాక మని యాశయము.



ప్రభుసన్నిధికి

✽

= శ్రీ అల్లంసెట్టి అప్పయ్య =

ఎఱిగినయంతవట్టుకు నుతించి శ్రమించెనుగాని తొల్లి ని
న్నరయఁగలేదు వేదములు, సంబుజసంభవముఖ్యదేవతల్,
కర మనురక్తి నిర్గోలువఁగాదనువారలులేరుగాన, దు
ర్భరమగు నాననూర్గోనక ప్రార్థనజేసెద నట్లై యీశ్వరా !

తప్పలు కుప్పలొ వెడగుదారుల సంస్కృతియాత్ర నల్పుడు
న్నవ్వుడు దిద్దుచుండ సుఖహృదఁగద యెప్పటికప్పు, డట్లుగా
కిప్పు దువేడు నేయుచు మఱెప్పడో చర్యవహింపఁజూచె దీ
తప్పని కార్యముల్ నలుపఁదప్పదు నీకును నాకు నీశ్వరా !

ఏగతి నూర్జనాభము సృజించిన తంత్రులు వింతవింతఁ దా
లాగుకొనుం గ్రమంబున నిలఁగల యెల్లరు చోద్యమంద, నా
లాగున వచ్చిపోవు ననిలంబిది బొందెను తెందుసంతకున్
రాఁగల చింతవల్ మరల రాఁగల వట్టివి నేర్ప కీశ్వరా !

లనఘ ! మహాసముద్రమునయందొక కొండయు తాతిముక్కుయున్
బనివడి ముగ్ధిపోవుక్రియ; బాపురె ! సీదు మహాప్రభావ వ
ర్ణనమున నెంతవారును విసమ్రుత జంకుఁగలట్టివారలై
మెనుచనుచుండ నాది యవివేకము కాదు కదయ్య యీశ్వరా !

నీవు స్వయంప్రకాశుఁడవు నిత్యనిరామయ సచ్చిదాత్మకం
బై వెలుఁగొందు బ్రహ్మమ వనంతుఁడ వాద్యుఁడ వవ్యయుండ వీ
దేవులకెల్ల దేవుఁడవు దీనశరణ్యుఁడ వాదిదేవ ! నన్
బ్రోవఁగడంగుమయ్య ! నినుఁబోలు ప్రభుల్ కలరయ్య ! యీశ్వరా !

అభ్యసనంబొనర్చితి నహర్నిశమున్ భవదీయ కీర్తనల్
లభ్యములైన తత్ఫలములన్ వివరించి యెసంగుఘంటి, వా
ల్లభ్యవిశేషతన్; శుభములా యిక నెయ్యవి మైననేమి ? త
త్సభ్యత నీపదాశ్రయవితర్కిక కేనొనఁగూర్తు నీశ్వరా !

కష్టము లంటగట్టుచు సుఖంబు లొసంగవ వట్టివాడ ! నా
కష్టసుఖంబు లెన్నఁడును నైకొననట్లు, ప్రతిజ్ఞ చేసిన
ట్టిస్తము లేనియట్లు నటియింతువు నేభవదీయుడంటి, సం
తుష్టిని గూర్చుచో విసిగి తోడ్పడకుండునో యేమొ యీశ్వరా !
తాలిమి చిమ్రాకెడు రొదన్ నిశబ్దాలును నాదు ప్రార్థనం
బేల నిరాకరించెడు ? బలే ! యిక భాషలు చెల్లవయ్యెగా
బోలును నామనంబు నినుపొందఁగ జంకుచునున్న దిష్ట, జి
కేల ? యువేను, వర్సలత్తయెద్దివహింతువో రెంట నీశ్వరా :

మేలు కొలుపు

(అనువృత్తము)

= శ్రీ హనుమచ్చాస్త్రీ =

ఇతడు మారైతు-తా నెండవానల మ్రగ్గి ఎవరికోవరము పండించిపోయు
ఇతడు మా కూలి-తా నెవరికో సాధమ్ము నిలువ బుడల నెత్తి నలిసిపోవు
ఇతడు మా కార్మికుం-డెవరినిమిత్తమో కాలాయనమ్ము పెకల్చి యూర్పు
ఇతడు మా బాతికి హితు-డేరికొఱకునో చెఱసాలలోనె కాపురమువెట్టె
కంట తడితోడ గర్వరేఖల పెట్టాల్చి-ఱ పరార్థజననుల మహత్త్వ గాధ
కింత నీయమృతసంస్పర్శ మిచ్చి యింక-కాన్యమల్లుము లేఖనీ! కడలి నీవు.

పంజరం

— కథానిక —



కథకుడు :

‘అమరేంద్ర’

ఈ అంతులేని కన్నీటికడలికి దరిలేదా? ఆ ఒడ్డున ఈడుఖా వ్వుంతనీ తుణుణా మరి పించేనే ముఖం లేదా? ఏనాడో ఆ దరికి చేరుతామనే ఆశ లేని తీవి ఉన్నదా? ఎంత మమిరిమిరి వీడ్చే మనస్సునైనా పడలే ఆ ఆశ మనకమనకగా దాగుదుమోలాదుమోలేవుంటుంది కాబోలు! అటువంటి ఆశ లేకపోలే దుఃఖిస్తూ బలకటం ఎవరికైనా పాగ్యమానుంది?

సంతెలెగురిలో, చేతుగట్టున, చెవుగిల్లిన కళ్ళతో గడచిన తీవెంతలోని పుటలను తిరగేస్తున్నాడు విశ్వేంద్ర ప్రావు. ఆ పన్నెండేళ్ళూ అతని కన్నీటికి అడ్డులేదు. ఇంత దుఃఖంతో మ్రగ్గిపోతున్న అతని మనసులో కూడా ఆశ ఏదయినా మిణుకుమిణుకుమంటున్నదేమో! గడచిన ఘటనలని తలచుకొంటూ మమిరిపోటటే అతనికి తెలుసు. తనుకూడా ఒకనాడు కలలోనూడా అమరేంద్రని ముఖాన్ని అవధివిస్తాననీ, దరికావరకుండా వున్న తన కోరికానికూడా చూరన ఒక తీరమున్న దనీ ఎన్నడూ అమరేంద్రుడు. ఇప్పుడుకూడా ఆ ఆశ లేదు. ఎప్పుడూ తను చేసిన పని తలచుకొని పరి తిపిస్తూఉంటాడు.

అది జరిగి పన్నెండు ఏళ్ళయింది. తలుచుకుంటే ఇప్పుడు జరుగుతున్నట్లే కళ్ళకి కట్టుకుంది.

అతను బస్తీనుంచి చీకటిపడినాక ఇంటికివచ్చాడు. అతని కేవల సిగమెక్కివట్టుంది. పూవకం పూని నట్టుంది. ఇంట్లో అడుగు పెడుతూనే “రజనీ!” అని పిలిచివట్టుగా అరిచాడు. ఉద్యాలలో పడుకోవెట్టి ఉపను తోలపాడుతూ రజనీ వీడపోగొడుతోంది. భర్త అరుపు వివగానే తెదిరిపోతూ చవ్వన లేచి నిలబడింది. విశ్వేంద్ర ప్రావుకళ్ళు నిప్పులుకక్కుకున్నాయో అనాడు అతనికాదానా ఓపిపోయాడు. అందువల్ల పదివేలవట్టుం. అతని పన్నెప్పటినుంచి విశ్వేంద్ర నట్టుయిపోయింది. తోవంతా చికాకుతో చిందులు తోక్కుతూవచ్చాడు. ఆ చిరాకంతో రజనీవూద విరుచుకోవడంతోంది. “వచ్చారా, ఇంత ప్రాగ్గు పోయిందే?” అని రజనీ పలకరించింది. ఆమాట అతని చెవిని దూరలేదు. తోవంతో వణికిపోతున్న గొంతుతో “మీనాన్న బ్రతికివున్నాడా, లేదా?” అన్నాడు. రజనీ చెబుచుపోయింది. ఏమీ మాటపెగలలేదు. “మాట్లాడవేం? నాయింట్లోంచి వైటికి నడుస్తానా లేదా? మీనాన్న యివ్వనలసిన దెబ్బు పట్టుకురా. ఛో. తెచ్చేదాకా నాగడవ తొక్కకద్దు. ఛో, కదలవేం? పడ్డ వైటికి.” రజనీకి ఏమీ తోచలేదు: నోట్లోంచి మాటగారు. మెడలెట్టి గంటేబట్టున్నాడు భర్త. భయంతో గజగజ వణికిపోతూ “ఉప.....” అన్నది. “ఏమిటి? ఉపా? ఇద్దరూకలిసి ఉర్రగింది.

పడవ్వం బైటికి? నీకే చెప్పేది." అని కొట్టవచ్చేటట్లు మీదికి వెళ్లాడు. రజని వణికిపోతున్న చేతులతో పదిసెలల పిల్లగా ఉన్న ఉమ్మి ఎత్తుకుని తెడుతుంటూ తెడుతుంటూ వెనుదిరిగి చూస్తూ, దీవంగా ఆ చీకటి రాత్రిలో లీనమయిపోయింది. కమ్మన కలుపు వేసినచ్చి విశ్వేశ్వర్రావు పడకమర్రిలో పడుకుని మామగారి మీద మనసులో మండిపడుతున్నాడు. రజని! అత్త వారు నగలకోసం యిచ్చిన ఎరిమిడివేలా తొండి వాడు కున్నాడు. ఆయనపేరి విరికిపోయింది. అప్పటినుంచీ విశ్వేశ్వర్రావు రజనిని డబ్బుతెచ్చుని పిడిస్తున్నాడు. భర్తపై బాధలు పడలేక రజని పుట్టింటికి వెళ్లి తొండివడికి డబ్బుపట్టుకురదామని బయలుదేరేది. అక్కడికి వెళ్లి తన తొండి పడుతున్న కష్టాలన్నీ కళ్లతో చూసి, అడగటానికి వోరు రాక తిరిగివచ్చేది. రజని పడుతున్న బాధ తొండికి

తెలియకపోలేదు. కాని అంతదబ్బు తేల్చుగల కత్తి లేక దివదివమూ మోభవలేవాడు. తల తాకట్టుపెట్టి అయివాసలే రజనిబాధలు గట్టెక్కించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఈసారి రజని తొండిగొంతుమీద కూర్చొని డబ్బు పట్టుకురదమందని విశ్వేశ్వర్రావు లోలోపల ఆశపడుతున్నాడు. సెల గడిచింది. రెండు సెలలు తిరిగినయ్యే. కాని రజనిబాడ లేదు. వాడు కోపంలో ఉమ్మి ఇంట్లోంచి చెళ్లగొట్టినప్పటికి కోపం చల్లారటంతోనే మనశంతా ఉమమీదనే వుంటోంది. తాతగారింట్లో తప్పటడుగులు వేస్తూంది. ముద్దు మాటలు మాట్లాడతోంది. 'అమ్మా' 'వాన్నా' అంటోంది. ఉంగరాలతిరిగిన జాట్టుతో కిలకిల నవ్వుతోంది. ఎన్నోవిధాల ఉపహించుకొనేవాడు. పోనీ రజనిని రమ్మని రాద్ధామా అని అనుకుంటూండగానే మామగారిమీద కోపం పడగపెట్టి బద్దని బుధుకొట్టేది.

తనయింటికి తాను రావాలని రజనికి తెలియదా? ఎన్నార్లు కూచంటుంది పుట్టింట్లో? తొండిని తొందర చేసి, డబ్బు పుచ్చుకొని ఈపాటికే వచ్చి వేయరాదు? ఇన్నార్లు రజని ఎందుకు ఉత్తరం వ్రాయక పోవాలి?

మాడు సెలలయినాక ఒకవాడు విశ్వేశ్వర్రావు నిద్రలేవకముందే కలుపు ఎవరో కొట్టాడు. తీసేసరికి మామగారు ఎదురుగా కనపించాడు. విశ్వేశ్వర్రావు మాట్లాడలేదు. లోపలికి రమ్మనలేదు. ఆయనే లోపలికివచ్చి, సంచీబొంతకి తాకించి కేబుల్తోంచి



"ఊ... కదలవేం? పడ, బైటికి."

కోట్లకట్ట పైకి! తీస్తూ "అమ్మయ్యా, రజనీ" అని పిలిచాడు. మానసికంగా ఉన్న యిల్లంతా అపరిమితంగా గింగురుచున్నది. అపరిమిత వివరాలతో విశ్వేశ్వరావుకి జన్మించినట్లుంది. ఇదేమిటి, రజనీ పుట్టింట్లో ఉంటే తండ్రి ఇక్కడికివచ్చి మామయిన పిలుస్తాడేమిటి? మామగారు అడిగారు: "అమ్మయ్యా ఎక్కడికి వెళ్ళింది?" విశ్వేశ్వరావు ముఖంలో వెన్నుతున్నట్లు లేదు. తత్తరపాటుతో నుంచే చూసిపోయాంది. "అక్కడికి రాలేమా?" మామగారు "లేదు. రాలేదు. ఎప్పుడు బయలుదేరింది?" విశ్వేశ్వరావు ఎల్లాగో పెండ్లియని "మామగారింట్లోంది." అనగానే మామగారు మెప్పువ కూలిపోయాడు. ఆయనచేతిలోంచి వోట్లకట్ట పారి విశ్వేశ్వరావుకాళ్ళయందు పడింది. అతని కళ్ళని తొలుతుకొంటూ ఒక్కసారిగా నీళ్ళుడికితై.

అప్పటినుంచి విశ్వేశ్వరావు రజనీకోసమా, ఉదకోసమా మూలమూలలా గాలించి నిరాశచెంది తీవ్రమంతా దుఃఖంతోనే గడుపుతున్నాడు. రజనీ ఏమయిపోయింది? ఉద ఏమయిపోయింది? ఇక వాల్చిదరిగి ఈ జన్మలో చూడగలడా? ఎన్నటికైనా తనదుఃఖానికి ఉపరాంతి ఉన్నదా? కన్నీళ్ళకి తన పాపాన్ని కడిగివేసే శక్తి ఉన్నదా?

చేనుగట్టున చలికిలపడి పరిపరివిధాల పరితపిస్తున్నాడు. పక్కనే చాగు చకచకా పరుగులు తీస్తోంది. అస్తమయనశయంతోని వింతవెలుగులు ఆచాగు అలలమీద గంటలు తీస్తున్నాయి. ఆకాశమంతా ప్రకాంతంగా ఉన్నది. పడమటి దివస్సు, చేవరిన మబ్బులు, నెత్తురుతో తడిసి ఓడిపోయిన మైకునిలాగా కదలకండా పడిఉన్నాయి. ఏదో భీకరమైన యుద్ధం జరిగిన తరువాత ఆవరించే ప్రకాంతి ఆ పడమటి కొండలో కనపడుతోంది. గడచిపోయిన కాలంనుంచి చూసుకున్న పాపాలలాగా వరిగాలి గజగజలాదిస్తోంది. మీదన్న ఉత్తరీయాన్ని ఒక్కంతా కప్పకుంటూ విశ్వేశ్వరావు గట్టుమీద కూర్చున్నాడు. ఎదురుగా చేనుగట్టున రాచిచ్చులైందున్న లంబాడి నుడిచేతనే రెప్పవాలకుండా చూస్తున్నాడు.

గొట్టెలమంచలు చేలో అటూ ఇటూ కదులుతూ, ఉండిఉండి వెట్టిఅరుపులు అరుస్తున్నాయి. మడిమధ్య నిలబడి నాయకుడిగాడుకు వాటిని అది తీస్తున్నాడు.

రాచిచ్చులైందు పొయ్యి రగులుతోంది. కుండ కుర్రకుర్రా ఉడుకుతోంది. చలికి తాళతేక లంబాడిల కుక్క పొయ్యిరాళ్ళ కామణిని, కాళ్ళ బాపి తోకాడిస్తూ పడుకుంది. వాళ్ళ భావంలో మాట్లాడుకుంటూ పిల్లలు నుడికెట్టెల ఆట ఆడుతున్నారు. నాయకుడి భార్య పొయ్యికిచుతోంది. నాయకుడు పొయ్యి దగ్గరే కూర్చుని చలికామణింటున్నాడు.

దగ్గరే పెద్ద చలిమంట భగభగ మంటోంది. ఆ మంటచుట్టూ, చుట్టుపక్కచేల్లో కాపలాఉన్న లంబాడిపడుచులంతా నవ్వి, ఏదో పాటపాడుతూ గుండ్రంగా తిరగటం మొదలుపెట్టారు. పడుచులంతా చరణం అందుకొని పాడుతున్నారు. పాడుతూ ఆడుగువేస్తున్నారు. ఆ ఆడుగుల్లో వాళ్ళ కాలిలండల ఝుంఝుం, వాళ్ళ దంతపుకాచల ఘుంఘుల, వాళ్ళ పెళ్ళో వేసుకున్న పాపలాదండల కలకల, వాళ్ళ ముంగురులకు ప్రేలాడి గవ్వల ఝుంఝులా ఒక్కసారిగా కలిసి వికపడుతున్నాయి. చిందులువేసి వాళ్ళ యాపాలు చిరుగాలిలో ఆందంగా కదిలే పూలతీగలా వున్నాయి. చురుకుగా వాళ్ళ చేతులు అటూ యిటూ సందడితో కదిలి, వాళ్ళ ముఖాలమీదినుంచి చూసుకుంటూ పైకి పోతాయి. అక్కడ వాళ్ళ చేరివేస్తు దింతేరులతో వికపించే పూవుల రక్కెల్లాగా విప్పారుతయ్! పాడుతూ ఆడుతూ గిరగిర తిరిగేటప్పుడు ఆ మంటవెలుగులో ఒక్కొక్కమఖం ఒక్కొక్కసారి మెరుస్తోంది. రెప్పవాలకుండా చూస్తూన్న విశ్వేశ్వరావు చలి గుడైపోయాడు. చలిమంటవెలుగులో ఆగోసుకున్న అల్లా లొక్కసారి తరుక్కుమన్నాయి. గవ్వలబరువుతో ప్రేలాడి ముంగురుల మధ్య ఆ లేతముఖ మొక్కసారి భగభగమన్నది. ఆ వెలుగురులో ఆ విప్పారిన కళ్ళలో ఒక్కసారి వెయ్యిమెరుపులు మెరిసిన కాంతి, ఆ లేతవెదవులమీద ఏదో చెప్పనలవి కాని చిరువత్స.

ఎవరది? ఎవరది? తన పశ్చాత్తాపమే ఆ భగ భగనుకే చలిమంటున్నా! అటుంటిలోనుంచి గొంగి చూచిన ఆముఖ మెవరిదో? రజనదా? ఉషదా? కాదు, కాదు. ప్రాంతి. ఆపన్నుండేళ్లు ఇంకా రజన బ్రతివుండటమేనా? ఇంకా ఉషని చూచే భాగ్యం తనవంటి నీచుని కుందా? అంతా జెట్టి. తనకు మిగిలిన దొక్క రుఖమే.

అయినా ఆ ముఖాన్ని చూడగానే తనలో అటువంటి సంఘటన మొదలు కలగాలి? తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూచి విధి? జాలిగలిగి తన భార్యని, విడ్డవ తనకి తిరిగి ఇస్తుందా? ఎన్నటికీ జరగదు. జరిగినదాన్ని వెనక్కి మరలబట్టాలి! ఎవరికి తరంకాదు.

అయితే ఆ పాలుగారే ముఖమూ, ఆ పోగ కళ్ళూ, ఆ నల్లటి ముంగురుబూ, ఆ శేతపెదవులయొడి చిరువత్సా తనమనస్సునకు పరిచితంగా ఎందుకు తోచాలి? అటువంటి ముఖం తా నిదివర కెప్పుడైనా చూశాడా? ఆముఖం తన కెప్పుడైనా కలలోకన బడిందా? ఆముఖంతో తనకి పూర్వజన్మలో బాంధవ్య మేమైనా వుందా?

ఏమో! ఎంత చూసినా తనివితీరదు. ఆ ముఖాన్ని తన మనసులో వెలిగిపోవరంగులలో చిత్రించు కుని దాన్ని నిత్యమూ కన్నీటితో పూజించాలి. ఆ ముఖాన్ని తన ప్రాణంలో లీనంచేసి తన దుఃఖంలో ఆ స్వలికి ఆలయం కట్టాలి.

ఇంతలో గొల్లన ఏడుపు. అటపాటలు చాలించి అంతా నడికెడ్డవర నుమగ్నాడారు. చంక నో పెద్దకూటతో ఒక ముడలమ్మ వచ్చింది. వచ్చిరావటంతోనే ఆముడలమ్మ నొక నిల్ల చేతులతో చుట్టి వేసింది. వణుకుతున్న చేతుల్లో ఆపిల్లని ముడలమ్మ గట్టిగా కాసిరించుకున్నది. ఇద్దరూ గొల్లమన్నారు. చుట్టూ ఉన్న వాళ్ళంతా ఒక్కసారి గొల్లమన్నారు.

ఈభర్తని విని విశ్వేశ్వరావు తన ఊహల్లోంచి ఒక్కసారి మేల్కొన్నాడు. "నాయకా! ఏమి బాగో?" అని అరిచాడు. నాయకుడు పరుకొత్తుకుంటూ వచ్చి "ఏంలేదు బాబుగారూ, మాఒక్క ముగిల్లి.

కానోజాతి! మాకు కనిపించిందండి." విశ్వేశ్వరావు విన్నపామూ "ఏమిటి, తిరిగి కలుసుకొంటే ఏవంట మొందుకురా? సంతోషపడాలిగాని —" నాయకుడు "అది మా మలాకారం బాబుగారూ! ఒక్క ముతాలో వాళ్లం విడిపోతే మళ్ళీ ఈ జనమకి తిరిగి కలుసుకోలేం బాబుగారూ. దేవుడివయ్యల్ల తిరిగి కలిశామో ఆసం బరం పట్టలేక మేము గొల్లన ఏడుస్తాం బాబుగారూ!" అన్నాడు. సంతోషానికీ, సంతాపానికీ ఎంత దగ్గర సంబంధమో విశ్వేశ్వరావుకి అప్పుడు తెలిసింది. అక్కడినుంచి లేచి ఇంటిపోవ పట్టాడు. కాని ఆ ముఖం అతన్ని విడవదు. ఆ ముఖమే అతని ప్రాణం మూలమాలలా అల్లుకుపోతుంది. ఆ ముఖమే అతని ఆణునాణువులూ నిండిపోతుంది. ఏమిటి వింత?

౨

ప్రతిపాయంకాలమూ విశ్వేశ్వరావు పొలానికి వెళ్లేవాడు. ఆ ముఖం కంటబడంగానే అతని దుఃఖం చల్లారిపట్టడేది. ఏవో చెప్పలేని సుఖం వచ్చి అతని మనసులో చిందువేసేది.

రాత్రి ఎంతసేపటికీ నిద్రపట్టలేదు. ఎదురుగా ఉన్న ఆరోనెలన తల్లి, మామదూ కలిపి దిగిన భోటో గోడకి శ్రేణుతుతోంది. ఏమో, కామావదూ? ఎన్ని వింతల ప్రపంచంలో సంభవంకావలెదూ? "ధీ! ఎందు కీప్రాంతి? ఎండిచూచి గొందుకు వెన్నంటుతావు? చేసిన పాపాని! జన్మాంతమూ దుఃఖంతో ముగ్ధిపోవటమే నిగు శిశు. నీవంటి పాపిపాద విధి ఎన్నడూ దయతలచదు" అని అతనిమనస్సే విశ్వేశ్వరావుని నిందించేది. తన జెట్టిజతకి తానే క్షితి బరునెక్కిన గుండెతో కన్నుమూశాడు.

తెల్ల వారింది. ఎన్నాళ్ళి ముసుగులో నడ్దులాట! ఒక్కసారి అడిగితే తేలిపోదా? కాని అడగటానికి ఎల్లా నోరుకొస్తుంది? తనకి ఏదీఎక్కిందమోరా వాళ్లు?

బారెడుపొడ్డాకింది. వాకిట్లోంచి "బాబూ" అని పిలుపు వినిపిస్తోంది. అతని మనస్సులో ఆ పిలుపు వింతగా మారింది. ఏ పూర్వజన్మలోనో విన్నట్లుంది ఆ స్వరం. ఇంకొక లోకంనుంచి రజని పిలిచినట్లున్నది

అధ్యుని వచ్చి చూశాడు. తదితరీరవాకా తప్పవల్స
మండా చూశాడు. ఆ కనుబొమలు ఒకదానితో ఒకటి
కలుసుకోబోతున్నట్లు, ఒక నల్లటి నెలవంక నాటిని
రెంటినీ కలుపుతున్నట్లు, నొక్కుల నొక్కుల జట్టూ,
చక్కని ముహూ, వికలమైన నుదురూ, అద్దంలాగా
ఉన్న ముఖమూ, గంతులేనే ముంసురులూ - ఎన్ని సార్లు
చూసినా ఇంకా చూడాలనిపిస్తోంది. విశ్వేశ్వరావుకి
నోట మాటరావడంలేదు. ఆ చూపువంచి తప్పకోవా
లని ఆ అంబాడిపిల్ల ముదుగు రెలమీదికి లాక్కున్నది.
ఆ చూపువెనక దాగిన పొవడయంతో ఏ భావాలు చెల్లు
వలె పొంసుతున్ననో ఆ పిల్ల కేం తెలుసు? తను
ఆ పొవడయంతో ఎంత కలవరాన్ని మేలుకొనిపిందో
ఆ చిన్నసుండె కేం తెలుసు?

“బాబుగారూ! మా మామ గింజలు కొలుచుకు
రమ్మని పంపాడు.” అంది ఆ పిల్ల విశ్వేశ్వరావు
వాళ్లతో విరియబూసిన ఎత్తుతుండారఫూలకేసి చూస్తూ.
విశ్వేశ్వరావు ఎంతో ప్రయత్నంవిన “నీ పేరేమిటి
పిల్ల?” అని అడిగాడు. ఇండాకటి సిగ్గు విడిచేసి
చెప్పింది : “సోనీ.” విశ్వేశ్వరావు సోనీని చూస్తూ
మందారఫూలు ఒక్కొక్కటే కొత్తన్నాడు. తుత్తు
లంటే వుండే మోజు పట్టాడేళ్ల పిల్లలకే తెలుసు.
ఆ ఫూలన్నీ కోసితెచ్చి సోనీ కిచ్చేవరికి ఆ మెతుఖం
ఒక్కసారిగా విప్పారేసింది. ఆ సంతోషాన్ని చూసే
సరికి విశ్వేశ్వరావు సుండెమీది బయట ఒక్కసారిగా
మాయమైపోయింది. ఆ ఫూలన్నీ పట్టిన్నీ జడలో
పెట్టుకుని, కొన్ని కొంగన మాటకట్టుకుంటూ సోనీ
మరిసిపోతోంది. ఆ అమాయకమైన అనందాన్ని
చూసి విశ్వేశ్వరావుసుండె కరిగిపోతూంది. ఆ పిల్ల
గింజలమాట మరిచిపోలేదు. మళ్లీ అడిగింది. అతను
బదులు చెప్పాడు: “నువ్వు మోయలేవమ్మా. మామామని
పంపు.”

గోనెల తుమ్మకుని లంబాడీ, నాయకుడూ,
రాత్రివచ్చిన ముసిలిదీ వచ్చాడు. అప్పటికే ఏమయినా
సరే వాళ్లని అడిగి తెలుసుకోవాలని విశ్వేశ్వరావు
నిశ్చయించుకున్నాడు. కానీ ఏ విధంగా ఆ ప్రస్తావన

లేసికోరావాలో, ఏ విధంగా వాళ్లని ప్రశ్ని చేయాలో
పాలుపోవటంలేదు.

“సోనీ రాతేచేం మీతో?”

“నుడికేకాడ మందల్ని మల్లెప్తోంది బాబూ.
అదీ, మామట్టోడూ చేలో మందల్ని కాస్తారు.”
అన్నాడు నాయకుడు. “అల్లిద్దరూ సిలకాగోరిం
కట్లాగా మూలనంటారు. ఆకలిసూడా ఎరగకుండా
మందల్ని కాస్తారు.” అని ముసిలి అడగనిసోది వికలుతు
పెట్టింది.

“సోనీకి ఎన్నోయేడు?”

“పదకొండుంటయ్ బాబూ” అన్నాడు నాయ
కుడు. “కాదు బాబూ, పట్టెండుంటయ్. ఊహూఁ,
పదయాడు బాబూ. అప్పటికే నెలపిల్ల అదీ.” అంది
ముసలమ్మ. ఇది వికేసరికి విశ్వేశ్వరావుమనస్సు
ఒక్కగంటేసింది. గథాలన ఇంట్లోకి వెళ్లి గోడకి
వున్న రజవిఫోలో తీసుకువచ్చాడు. కళ్లకి దగ్గరగా
పెట్టుకుని, గవ్వలబయటకు ముఖన కళ్లకడ్డుపడుతున్న
జట్టు ఎగడోడుకుంటూ ముసలిది పరీక్షగాచూసి
“నాయకో, సోనీలాగుండే, ఈబొమ్మ చూసి దాన్ని
చూడక్కర్లే.” అంది. నాయకుడుమాడా పరకాయించి
చూచి, “బాబూ, సోనీబొమ్మ ఎప్పుడెత్తించారు?”
అని అడిగాడు.

ఏమి చెప్పారో తెలియలేదు. తను పన్నెం
డేళ్లక్రిందట ఆనాటిరాత్రి చేసిన దురాగతమంతా
వాళ్లకి చెప్పటానికి నోరాడలేదు. చివరికి అడిగాడు:

“మీసోనీ ఏకొళ్ల వుట్టింది?”

నాయకుడు మాట్లాడటానికి జంకుకున్నాడు.
ముసలమ్మ అందుకుని, “మాకు గింజలు కొలిచి పంపె
య్యింది బాబుగారూ” అన్నది.

“అట్లాగేకొలుస్తాను. కానీ సోనీనిగురించి కొన్ని
సంగతులు అడుగుతాను. చెబుతావా?”

“జరిగిపోయినవాటి ఊసు చేసికి బాబు
గారూ?”

“అట్లాగవదు. చెప్పితిరాలి. నిజం చెప్ప. నీకు
పెద్ద బహుమతిస్తా”నని ఆకేపెట్టాడు.

తన గౌనుజేయబోయింది ఒక చిన్న చొక్కా వైటికి తీసింది. అది నల్లటి సిల్క్ గౌను. పెండెగ్గర బంగారపురంగువారంతో రెండుఅక్షరాలు కుట్టి ఉన్నాయి. అవును అక్షర! ఉమ. ఉమ! అది రజని తన చేస్తో కుట్టినదే. గతములా విరుచుకుని ఒక్క సారి విశ్వేశ్వరావుమీద పడినట్లుయింది. అబద్ధపు కింద అలాగారిపోతున్నాడు. అరాత్రి ఉమ బంటి నున్నది ఆ వల్లసిల్లగానే.

ఆతని ఒక్క జలదరించిపోతుంది. పూసనచ్చి నట్లు, ఎంతో చేస్తుతో ఆ లంబానీ ముసలిది గడదిన వివరాలన్నీ చెప్పబోతుంది.

తాను రజనిని ఇంట్లోంచి తరిమివేసిన రాత్రి. ఇంతవరకూ కస్తుంబుని విశ్వేశ్వరావు కలలో కూడా అనుకోలేదు. దానాదీనిన చికాకు, మామగారు ఈయ వలసిన బాకీ రాతనన్న కోసమూ వాటిరాత్రి రజని మీదుగా చెల్లిపోయింది. తనకోపానికి ఇంత దారుణ మైన పర్యవసాన ముంటుందని ఆతను లేకమైనా ఊహించలేకపోయాడు. మనిషికి తను చేసే పనులకి ఏదిగమైన ఫలితం రాతోతోందో తెలుసుకొనే కత్తి తనినంతగా సృష్టికర్త యివ్వలేదు. ఆ దూరపు చూపు గవక మనిషిచేతుల్లో వుంటే అతను ఎన్ని పనులకో ముందుగానే చేయకుండా ఉండగలిగేవాడు.

ఆనాడు మాటా ముగ్ధ అన్నీ పట్టివేసుకొని కోడికూయకముందే ఆహారముంది తెండా ఎత్తివేస్తూ ముతున్నాడు లంబాదీని. రాత్రి బాగా పొద్దు పోయింది. అందరూ నిద్రపోతున్నాడు. ఎక్కడినుం తో గుక్కపట్టి ఏడుస్తున్నట్లు ఏడుపు వివరపరసాగింది. ముసలమ్మ కలతనిద్రలో అటూయిటూ కొట్టుకుంటూ ఆ ఏడుపు విని అమాంతం లేచింది. తను ముతాలో పిల్లలంతా నుట్టుకొట్టి నిద్రపోతున్నాడు. మరి ఎక్కడి దీఏడుపు? ఇంకా నిద్రగా వివరకుతోంది. ఏడుపు వివరకుతున్న కేళుకు ముసలమ్మ గబగబా అడుగు వేసింది. నడిచి వానబడ్డకు వచ్చింది; వరదవచ్చి వాగు గట్టని పడవోసుకుంటూ పరవడి తొక్కుతుంది. గట్టున మంచుకి తడిసిపోయి మోకాటివాకా పెరిగిన

పచ్చగడ్డి కాళ్ళిక్కో కాకి కొంగరుపోతున్నది ఒడ్డు. తెల్లటి ముమ్మిలోంచి గుడ్డివెన్నెల బారుతూ తడిసి ముందు ముత్యాలతో పెరుగుతున్న చెల్లుపూతో అటబాడు పోంది. కాలివేస్తో కన్నున తాళింది. వేలూద ఉన్న మైలురాం! ఆ మైలురాంమీద పడుకొని పడిపిల్ల పోయిపెట్టి ఏడుస్తోంది. పచ్చటి ముఖమూ, నల్లటి అట్టూ, అంతకన్నా నల్లటి గౌనూ ఆవెన్నెల్లో ముస లమ్మకుమను అమాంతంగా గుండీవేసుకున్నాయి. వెంటనే వోలుకుతున్న చేతుల్లో అసిల్ల నెత్తి గుండెల కడుతుకున్నది. దిక్కుతెలియని ఆపిల్లని లేవద్దని ఎందరు వారించినా వివలేదు. పిల్లలులేని తన కోసమే ఈ పిల్లను దేవుడే ఆ రాత్రివేళ అక్కడ పడవేసిపెట్టా డనుకొంది. పిల్లని నడుముకి కట్టుకుని కోడికూయక ముందే ఆ ఊరువారి చెల్లిపోయింది. అవుటినంది పిల్లని దొక్కలో పెట్టుకుని వెందింది. సోసీ అని పేరుపెట్టుకుంది. ఇది పన్నెండేళ్ల వాటి మాట. ఈ పన్నెండేళ్లూ ఆ ముతావాట్ల విశ్వేశ్వరావువున్న ఊరు రాతడు. ఈ ఏడే రాతలు.

ఇక ఆవుకోలేకపోయాడు. కట్టతెనక కన్నీళ్లు ఒక్కసారిగా ఉలికివచ్చినాయి. లోలోపల విధిని ఎంతో పొగడుకున్నాడు. ఉమనైనా తనకు మిగిల్చి నందుకు! లిడ్డదొరికిన ఆనందంతోపాటు బంగారంవంటి భార్యవావు! కారణమైనందుకు సంతాపమూడా మిలిమిరిపోయింది. తన పాపానికి ఫలితంగా విధి రజని ప్రాణాన్ని కొంగిరింది తీడింది. రజనితోపాటు ఉమనకూడా అపహరిస్తే ఎంత దుర్భరమైనతే ఉండేది! ఏమో విధికికూడా కవిరక మున్నదేమో? తన పశ్చాత్తాపాన్ని చూపి జారిపడి ఉమని మళ్లీ తనకు దక్కిందిందేమో?

3

"ఉమ! రా తల్లీ. ఇన్నాళ్లూ, ఎందుకు బత కాలో తెలియకుండా వుండేది. ఇప్పుడు తెలిసింది. ఇప్పుడు తెలిసింది, ఇన్నాళ్లూ, ఏ మిణుకుమనే ఆశతో ఏడుస్తూ కాలంగడిపానో. ఇప్పుడు తెలిసింది ఇకముందు ఎందుకోసం నే నీలోకంలో బతకాలా!"

వచ్చేసింది పోనీ విశ్వేశ్వర్రావుయింటికి. ఈ పన్నెండేళ్లూ చీకటితో బావురుమంటున్న ఆతని యింట్లో ఉచున్న తొంగిచూచినట్లు. కాగానే విశ్వేశ్వర్రావు పోనీకి కరకరాల చీరలు, వింతవింత అలంకరణలు కొని తెచ్చియిచ్చాడు. ఇదంతా చూస్తుంటే పోనీకి ఉత్పిరిపిక్కిరయినట్లుంది. రంగురంగుల మలకలంతాడీ నుద్దలు విప్పి, చీర కట్టుకోతోతున్నప్పుడు నుండే దివుక్కుమన్నది. ఇన్నాళ్ల నుంచి తింటున్న గూడిని అహంకారం విడిచివచ్చినట్లు మనస్సు కలవరపడుతోంది. చీర కట్టుకుని నగలు పెట్టుకొని ముంగురులకి వేలాడే గవ్వల చూచింది తల దువ్వుకొని ఎదురుగా వున్న అద్దంలోకి చూసి ఏదో ఒక కొత్తలోకంలో తెలియకుండా వచ్చిపడ్డట్లు తెలిసిపోయింది. గోనెలలాగా వున్న బట్టలు మోయటానికీ అలవడిన ఆ శరీరానికి వాచాకుగావున్న ఈ ఉలిపిరిబట్టలు తోడుక్కున్నా మోడ నుడేఉన్నట్లే అనిపించటంలేదు. దీనిమొలతో ఉన్నంత నిస్సగాఉంది. తను మనుషటివాడిరిగా లంబాడీవానే వుంటే ఎంతకానుండేది? ఆ పాలలలో పిట్టలాగా ఎగిరిపోతూ, గొట్టెలమండలు కొత్తూ పాటలుపాడుతూ చిందులుతోక్కుతూంటే ఎంత బానుండేది? ఇన్నాళ్లనుంచి డొక్కలో చూరి నిద్ర పోయిన మునీరిలంబాడీని పదిలేసి ముక్కు ముఖం ఎరగని ఈ మనిషిదగ్గరకి రాకట మొదలు! ఈ మనిషి తన తండ్రి అని చెప్పకమాత్రాన నమ్మట మెట్లా?

విశ్వేశ్వర్రావు పొంగిపోతున్నాడు. పోనీ ఉచుగా వచ్చి ఇంట్లో వారివందుకు. లంబాడీపిల్లలాగా పెరిగిన తన జూతునికి అహంకారంగా ఒక ఆరివాగరిక మైన బాలికగా చేసివేయాలని ఎంతో ఆరాటపడు తున్నాడు. ఈ ఆరాటంతో ఆతనికి పోనీమనసులోకి తొంగిచూసే దీరిక దొరకలేదు. ఆ లేతనుండే ఏయే ఊహలతో, ఏయే ఆలోచనలతో కలకపడుతోందో? ఇన్నాళ్లూ ఆరుతైల, పచ్చటిపొలాఅవదును పెరిగి పెద్దదయిన ఆ పిల్ల తన ఇంటి నాలుగుకోడలుధ్యాయి ఎంత గిజగిజ తన్నుకుంటోందో?

దివాల గడిచిపోతున్నయ్. ఆ పల్లెటూరుమంది మారంగా వెల్లిపోయి, తన జూతుని పూర్వవృత్తాంతం

తెలియని చోటికి చేర్చి, అక్కడ చక్కని పాటలూ చదువూ చేర్చింది మందివంబంధం చెడి ఒక ఇంటి దాన్ని చేజి, అల్లుణ్ణి కూతుర్ని చూసుకుంటూ ముచ్చటగా, ముఖంగా కౌలం గడుపుతాను. ఇన్ని కష్టాలలోనూ, ఇంత దుఃఖంతోనూ, ఏ ముఖంలోనూ బడివున్నావో దాన్ని సంపూర్ణంగా అనభద్రిస్తాను. ...ఇటువంటి దుఃఖ లభిని మనస్సులో గూడుకట్టుకో పాగివయ్. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా ఉచు తనతో చనువుగా మెలగదు. ఆమెచుట్టూ ఆతని మనసు పాకిపోతోంది. అయివా ఆమెమాత్రం మారంగానే నిలబడుతుంది. ఇంకా "బాబూ" అంటుంది. ఎంత చెప్పినా "వాన్నా" అని నోరారా పిలవదు. "పోనీ" అంటే ఒక్కపారికే పలుకుతుంది. "ఉచా" అని పది పార్లు పిలిచివా మారువలదు. లంబాడీనుకేతెలో వున్నప్పుడు ఆమెముఖాన చిందులాడిన ఆనందం ఇప్పుడు మాయమైపోయింది. ఆమెమనసులో ఏదో బాధ వున్నదన్న సంగతి అద్దంబాగున్న ఆమెముఖంలో కనపడుతోంది.

ఏమిటి ఆ బాధ? తన ఆడుగు కిందమోపితే ఆరిపోతుండేమానసుకునే తండ్రిదివాణమంత ఇల్లు, కావనిసంతరి ఆ ప్రి, మోయలేనన్ని నగలు-ఇన్ని వున్నప్పటికీ బాధ ఎందుకో! పొలాలలో పరిటితుకొట్టిన రామచిలుకను పంజరంలో పెట్టి పాలుపోసివా, పళ్లు పెట్టినా, ఏం చేసివా సరే చాలాదివాలవరకూ రెక్కల తోనూ, ముక్కుతోనూ, గోళ్లతోనూ పంజరం చువ్వలని తపతప కొడుతూనేవుంటుంది. నందుడిరికితే చివ్వున పారిపోదామని తపాతపాపడుతుంది. పంజరంలో ముఖం లేదా? నీలిమబ్బులలోనూ చిగిరించిన తోటలలోనూ, పొంగే వాగులలోనూ మెలిగిన ఆ చిలకకిమాత్రమే పోనీబాధ అర్థమవుతుంది. పోనీకి ఆ చిలకబాధలో తన బాధకూడా కనపడుతుంది.

తను తప్పుటదుగులువేస్తూ వచ్చిరాని మాటలతో "మా" అంటూ లంబాడీమారుసరిచుట్టూ తిరిగింది. అది కంటికి తెప్పలాగా కాపాడింది. చిన్నప్పటి నుంచి, తన ఊడూ బోడూ అయిన నాయకుడి పెద్ద కొడుకుతో పొలాలగట్లమీద గంతులేసింది. ఒకళ్ల

నాకళ్లు మీద విడిచిపెట్టకుండా వుండేవాళ్లు. ఇద్దరూ గొట్టేయందల వదిలిస్తూ దివమంతా కలిసి తిరిగేవాళ్లు. పచ్చటిపీలాలవధ్య, నీలివయ్యలనడల్లో, ఇద్దరూ, రక్కలకొద్దీ గిరిలు కొత్తే పట్టలజంటలూగా ఎగిరి పోయేవాళ్లు. నాయకుడి కొడుకు అన్నం తింటేకూని పోనీ ముద్ద గొంతుకుదిగేదికాదు. ఎండలో, వానలో ఎడతాటుకుండా తిరుగుతూ తిరిగిన వాల్లిద్దరికీ చిన్న తపంతమిది గాఢమైన స్నేహం. చిన్న నాయకుడు చేలో పెంట జమ్మకుంటే పోనీ పెంటవుండి గొట్టేలని తోలేది. నాయకుడు మందర్ని మల్లెనీవృకు పోనీ గొట్టేల్ని తెదరగొట్టి చెల్లాచెదురుచేసి వాటిని వాడు ఒకచోటికి తేలేక తిప్పటపడటం చూస్తూ కిలకిల నవ్వేది. గొట్టేలతోయ్య కత్తెరతో చెట్టునీడన పోనీ కత్తిరిక్కుంటే నాయకుడి కొడుకు మోటారుపారను కూత కూసేవాడు. గొట్టే పోనీచేతి కండకుండా తెదరి పారిపోవటం, పోనీ దాన్ని పట్టుకోతోవటం చూసి కేరింకలకొడుకూ సంబరపడేవాడు. ఇల్లా వాల్లిద్దరి మనసులూ పెన పేసుకుపోయినయ్యే.

పోనీ చెల్లిపోయినవాడే ముసిలిలంబాడీ ముద్ద కోటపెట్టక మందమెక్కింది. చిన్న నాయకుడు పిచ్చి వాడిలాగా అయిపోయాడు. చేసే పనిమీద యావ పోయింది. కదిలిస్తే ఎందుకో కళ్లనీళ్లు వస్తున్నయ్యే. రక్కలు విరిగిపోయినట్లయింది.

నాయంకాలం ఉచినకూడా పెంటపెట్టుకొని విశ్వేశ్వరావు పికారుగా లంబాడీలగుడిశెలైవు చెల్లాడు. కొత్తజేమంతో వ్రన్న పోనీకేసి అంతా కళ్లపసుంచి చూస్తున్నారు. ముసిలిలంబాడీ మెల్లిగా లేచిరచ్చి పోనీ నొక్కచారి గట్టిగా కాగిరించుకుంది. అనంతం యిద్దరూ వెక్కివెక్కి యేదవటం మొదలు పెట్టారు. విశ్వేశ్వరావుగుండె గజగజ కొట్టుకుంటోంది పోనీ ఏడుపు విని. “ఉహ, పడ ఇంటికి పోదాం.” అని పిలిచాడు. ఆపిలుపు విని చైటపడ్డ బోనులోకే తిరిగి వెళ్లరలసినచ్చిన పంతువులాగా తెదరి పోయింది. ఆమెగడ్డు ఇంతనేపూ ఎంతో ఆశ్రం గా చిన్న నాయకుడికోసం వెతుక్కుంటున్నయ్యే. వాడొక

చెట్టుచాలున వక్కి, పోనీకేసి చూస్తూ కళ్లు కుడుచు మంటున్నాడు. దిగాలవడివున్న ఆ ముఖం చూడ గావే ఉచాకే పట్టరాని ఏడుపు వచ్చింది. అనంతం ఆ జేమం విసిరిగిరావేసి, ఒక్కపయసున లంబాడీ పడుచులాగా చిన్న నాయకుణ్ణి వెనకాలగా వెళ్లి కళ్లు మూయాలనిపించింది.

ఇంతలో విశ్వేశ్వరావుపిలుపు వెనకనుంచి “ఉహ, రా తల్లీ, నీకటిపడుతోంది. ఇంటికి పోదాం రా.” పిలిచాడేకాని విశ్వేశ్వరావుమనసు పీకుతూ వుంది. ఈ గుడిశెలో అందరికీ ఎంత దుఃఖం కలిగిస్తున్నాడు? ఇంతవరకూ పెంచి పెద్దదాన్నిచేసిన ఆ ముసలికి ఎంతకష్టం కలుగుతోంది? ఈ గుడిశె విడిచి రావటానికి ఉచాకే ఎంతదుఃఖం కలుగుతోంది? ఇదంతా తన ఒక్కడి చింత్యప్రశ్నకోసమేకదా?

కొన్నాళ్లు పంజరంచుక్కలని కొరికిన చిలకే చివరికి ఆ పంజరమే తన గూడు అనుకుని శ్మశ్రితుడు కుంది. పోపోనాలనే ప్రయత్నం మానివేస్తుంది ఇంతవరకూ తన నిక్కడికి పట్టితెచ్చి బంధించినందుకు క్షమపుగా ఎంచిన మనిషితోనే చెలిమిచేసుకుంటుంది. ఆతని మాటలు తాను పలకటం మొదలుపెడుతుంది. కాని ఉచలోమాత్రం యిటువంటి మార్పు ఏమీ గాన రించటంలేదు.

గదిలో ఉచ అద్దంయూకుకొని తల చువ్వకుంటూంది. విశ్వేశ్వరావు వెనకాలగా వచ్చి నిల బడ్డాడు. ఉచ ఆతనిని చూడలేదు. అద్దంలో ఆమె ముఖం కనబడింది. ఆమె రెండుకళ్లూ నీళ్లతో నిండి తోణుకురున్నయ్యే. ఏదో దుఃఖం ఆమెచూపాన్ని కప్పివేసింది. ఇది చూసేసరికి విశ్వేశ్వరావుగుండెలో కత్తిపోటు పొడిచింది. “ఉచదుఃఖానికి కారణం నేనే కాదా?” అన్న భావం కరవేగంతో అతని లోంచి వెలువడింది. దోషిలాగా వెనక్కితిరిగి చైటికి నడిచాడు.

ఆలోచనలలో విశ్వేశ్వరావు తలక్రిందులైపో కున్నాడు. తనదెడ్డదఃఖానికి కారణం తానేనని తెలుసు మని ఏ తండ్రిగుండె పహించగలుగుతుంది? బ్రతుకంతా

దుఃఖించిన తనకి ఆనందం లేకపోయినా కష్టంలేదు కాని రక్కాసువెళ్ళి, నీతాకోకచిలుకలాగా ఎగిరిన పోనీకి దుఃఖం కలిగించటం ఎంతవారుణం? తన దిష్టకు సుఖమవ్వటం కోసమేకదా తాను యింత పరితపిస్తున్నది? తన ప్రయత్నమంతా చివరికి ఆమెదుఃఖానికి కారణంగా పరిణమించినప్పుడు తానే చెయ్యాలి? చిరునవ్వు చిందులేసిన నీరుఖాన కన్నీళ్లు చిందేట్లు చేసిన నుండె ఎంతరాతిరుండె? నీరుఖమేకదా నేను అనుక్షణమా కోరుకుంటున్నది? నీ దుఃఖానికి నే నెన్నడూ అడ్డురాను. ఎవరినీ అడ్డురానీయను. తండ్రియి నందుకు నీ దుఃఖమే తల్లీ, వా కిలోకంలో కావలసింది.

ఎంతపేషయిందో యిట్లా ఉపాట్లా గెవరిన తిరుగుతూ. లేచి ఉచగదిలోకి వెళ్లాడు. గదిలో ఒకచూల లంబాడీలంగా, గొర్రూ, దంతపుగాజులూ, పావలాదం డబ్బా పోసుపెట్టిఉన్నాయి. వాటిని ఆప్యాయంగా చేతులతో నిమిరుతూ, వాటిపై పే వదవచే చూస్తూ ఉచ వెళ్ళివెళ్ళి ఏకప్రాంధి. అకివానలాగా కన్నీరు రాలు ప్రాంధి. విశ్వేశ్వర్రావు గలగతా పరుగెత్తుకోవల్సి, చేతులతో కూతుర్ని లేచివేసి, కాగిలించుకొని, తన ఉత్తరీయంతో కన్నీళ్లు తుడిచాడు. దుఃఖంలోకూడా ఒక చింత అందంతో మెరుపున్న ఉచదుఃఖాన్ని చేతులతో నిమిరి, ముఖమోద పడి తడిసిన ముంగురులను చేళ్లతో పైకి చూపిస్తూ, “ఏమవున్నావా తల్లీ” అని ఒక్కముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆ ముద్దులో పరితాపంతో మండిపోయే తిండ్రినుండె వాగిఉన్నదని ఉచకు తెలిసిందో తనో! తన తండ్రిపేష పంజరమై పోనీని బంధించుకు. ఆమె! రక్కలిచ్చి రిచ్చిన ఎగిరి పోనిస్తుంది.

ఉపసంహారం —

పంజరం ముక్కలు ముక్కలైపోయింది. గజ గజ తన్నుకున్న చిలక మట్టున ఎగిరిపోయింది. కేరిం రలుకొడుకూ జంటతో కలిసి, కిలకిల కూస్తూ ఎగిరి పోయింది.

ఉచ మల్లీ పోనీ అయిపోయింది. పోనీకి, చిన్న వాయువుడికి పెల్లి జరిగింది. పెల్లి వాడు మునలిలంతా డివి సంతోషిస్తూ పట్టలేక వాల్చిచ్చిని దీవిస్తూ ఆనలిచి పచ్చగానికి వెళ్లిపోయింది.

విశ్వేశ్వర్రావు తన ఆస్తికంతా కూతురికి విల్లు వ్రాసియిచ్చాడు. అతనితోకూడా ఈ కృత్రిమ వాగరిక తతో నిండిన ప్రపంచమంతా ఒక పెద్ద పంజరంగా గోచరించింది. “అమ్మో, నన్నుకూడా నీతో రావీత్రా? నేనింకా ఈ పంజరంలో పడిఉండలేను.” అంటూ విశ్వేశ్వర్రావు లంబాడీలలో కలిసిపోయాడు. ఏపచ్చటి పాలంగట్టున, చల్లటి చెట్లనీడలలో కూతురుకేసి చూస్తూ పోయిగా ప్రాణంవిడుస్తాడో! తనకూతురి ముఖాన్ని కళ్లారా చూసి ఎంత ఉచ్చాసంగిపోతాడో! కూతురు తనకోసం రాలిన కన్నీటిచుక్కలన్నీ భద్రంగా వాచుకొని, ఆలోకంలో రజనీ నెవ్వడైనా కలుసుకొంటే “మాళావా రజనీ, మన పాప, నన్ను తీమించి వా కికన్నీరు కామకగా నిచ్చింది. ఇదిగో మన పాపకళ్లలోంచి రాలిన ముత్యాలు! చూడు, మరి నెవ్వరు నన్నెప్పటికైనా తీమిస్తావా? తీమించగలవా? చెప్పరా?” అని దీవంగా చేడు కుంటాడు!



మహాకవుల మితభాషిత్యము



= శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి =

గుణములలో 'కాశ్మీయమము' మహా గుణము. ఈ నియమనశక్తి గల మహానుభావులే మునులు. ఆ శక్తియున్నచో ససాధ్యమైనది యుండదు. మానము చేతిలో నణిమాద్యస్పృశ్యులున్నవి. నేడు మన మహాత్ముని మానము పరదేశములను గడగడలాడించుచున్నది. శంకరులు, రామకృష్ణ పరమహంస మున్నగు వారు మానులు. మునులు సర్వదా మునులు గారు. సర్వదా మానిత్వ మొక మేధాదక్షిణ మూర్త్యవతారములో నున్నది. "చిత్రం వటతతో రూలే పృథ్వా శ్చిష్యా గురు ర్యువా, గురోస్తు మానం వ్యాఖ్యానం శిష్యాస్తు చిన్న సంతయాః" — దక్షిణమూర్తి యిది యిట్లులని శిష్యులకు వాచా వ్యాఖ్యానముచేసి చెప్పలేదు. ఆ మహాదేశికుని మానవ్యాఖ్యానమే పరబ్రహ్మతత్త్వస్వరూపమును జ్ఞాసువులకుఁ జేతఁజెట్టినది. మానశక్తి యట్టిది. మోగి వాయుపంచకము సంప్రభంపఁజేసినటులు, మాని త్రికరణములను నిలుపుచేయును. ఆ యవస్థలో మనస్సు కట్టుతాయివరె ప్రంభించును. ఆ నిలిచిన మనస్సునందు వాక్కున్నది. కాయమున్నది. సమస్తవ్యవహారములు నున్నవి. అవి లేవన్నచో, మానములో ఆచార్యకము చేయు శక్తి యుండనేయుండదు. కరతత్త్వ విషయము 'ఇదమిశ్'మని చెప్పుటకు శాస్త్ర

మునకు శక్యముకాలేదు. 'యతో వాచో నివర్తన్తే'యని యక్కడినుండి యుపనిషత్తు వెనుక మొగము పట్టినది. మఱి, దురధిగమ మైన యాతత్త్వమును భగవదవతారము మానముతో సరఃటిపండ్లాలించి చేతికిచ్చినట్లు జోధించెను. ఆ యవతారము వరుణుని వంటిది కాదు. ఆ శిష్యులు వరుణపుత్రులైన భృగునివంటివారును గారు..... "తద్విజ్ఞాయ, పునరేవ వరుణం పితర ముపససార" (తైత్తిరీయము-భృగువల్లి) అన్నటులు, ఒక విషయము గురుముఖమున నెఱిగి రెండవ దానికి జ్ఞానతో 'నిదియేమి?' యని యడుగ నలసిన యవసరమే దక్షిణమూర్తిశిష్యులకు లేకపోయినది. శిష్యులు శిష్యులుగారు. వారు బ్రహ్మర్షులు, మహర్షులు. అట్టి సర్వజ్ఞులకుఁ బరమేశ్వరుఁడుమాత్రము తన తత్త్వ మిట్లుని యేమి చెప్పను? అవతరించి వటవృక్ష మూలమున భ్యాసమగ్నుడై యుండెను. అతని ముఖము చూచునప్పటికి సమస్తము శిష్యులకుఁ దెలిసిపోయెను. అదంతయు మానశక్తి.

భోజని ముఖము చూచినచోఁ గవిత్వము పుట్టుకొనినచ్చెడిదని చెప్పుదురు. భోజా దంతిర్ముఖుఁడు. అతనిలో ననిర్వాచ్యమగు మానశక్తి యుండెడిదని వే నందును. చీటికిమాటికిఁ జీదఱుండి చిట్టుబుస్సుమని పడఁదిట్టు తండ్రి కొడుకుదృష్టిలోఁ దాటి

యాకుమంట. తప్పు తగినంత చేసినపుడు 'హు'మ్మని కన్నులెట్టజేసిన తండ్రి కుమారునకు యమధర్మరాజు. అదియే ఘానము లోని సత్య. మాతాతగారు నిండుకుండ. ఆయనతో సంభాషణముచేయుటకు వేయి ముహూర్తములు చూచుకొందును. వాబ్బయ విషయకముగ నాయనమాటలు వినుటకై చెవులుకోసికొందును. తగినంత ప్రసక్తి వచ్చినప్పుడుగాని యాయనబోసినోరు విడదు. ఎప్పుడో, మావంటి కుట్టకారుదగ్గఱ, ఆయనమాటలు మందహాసము చేయుచుండును. ఆ చిఱునవ్వులో నంగీకారమున్నదో అనంగీకారమున్నదో యర్థము చేసికొనుటకుఁ జేగులు తెగిపోవును. పైకి మాట వచ్చెనా, అది పాణినిసూత్రముకట్టి నట్టు లుండును. వారితోఁ బ్రసంగించుట నాకుఁగాదు, శృంగములు మొలిచినవారికిని తెదురుపుట్టించును. ఆర్పివచ్చినను, ఆయన యభిప్రాయము జేలదు.

హానులు మాటాడుట తటస్థించినపుడు బహుమితముగా మాటాడుదురు. వారి భావములు, పలుకులు సమానముగఁ దూగును. వారిరూ, చాలకుఁగూడ సార్థక్యముండును. "విభాషణం హావ మపండితానాం" అనుకొందురు. పాండితి లేనిచో బహువిధముల బోక నోరుమూసికొనియుండుట యుత్తమమట. సాధారణుల కటు లూరకుండుట వచ్చినచావు. ఊరకుండినవాడు గొప్ప వాణ్ని యమనశక్తి కలవాడే. అట్టిది మహాత్ములకుఁగాని యలవడదు. ఏతావతా, మన మనుకొనవలసిన విషయము లివి:— హానశక్తికిఁ జూలినది లేదు—మునిపలుకులు మునిపలుకులు—అవి మితముగనుండును

గాని, అతిగ నుండవు. ఆ మితభాషిత్రములే జగత్తునడపు సూత్రములు. భవభూతి మహాకవియొక్కోక మీ విషయమునకు మంచి యుదాహరణము:

శాకికానాంహి సాధూనా మర్థం వా గమన క్రతే,
ఋషీణాం ఘన రాధ్యానాం వాచ మహోఽమకర్తతే.

ఎంతోవిషయము-కడుపులోఁబెట్టుకొని ప్రాసిన క్లోక మిది. ఋషులతరువాత మితభాషిత్ర మహాకవుల కుండును. 'నాన్యమి కురుతే కావ్యమ్'—ఋషికాని వాడు కవి కాఁడు అనిరి. ఋషితత్వము=మునిత్వ మున్నఁగాని కవిత్వము కవిత్వముగాదని దాని యంతరార్థము. వ్యాసవాల్మీకులు మహామునులు కనుకనే మహాకవులు. వారి లోకోద్ధరకవిత్వములలో మెఱయుచున్న మితభాషితాగణ్యమైన మానశక్తి జగమెఱింగినది.

మన తెనుఁగువారిలో ముమ్మొదటి మితభాషి నన్న యమహాకవి. అతని పలుకు బడిలోఁ బట్టిచూచినను పొల్లు కనఁబడదు. ఎట్టి రసపరవశఘట్టములోనైన నతఁ డొడలు మఱచి యతిభాషణము చేయలేదు. పది మాటలు చెప్పవలసిన చోట నిరాకాంక్షముగ రెండుమాటలలో సరిపెట్టెను. ఉదంకుఁడు నాగవేతులను నాలుగు పద్యములలో స్తుతించినపుడు దివ్యపురుషుఁడు ప్రసన్నుడై యా యుదంకునితో నిట్లునుచున్నాఁడు:

మితవచన ! నీయశార్థ
క్షుకుల కతిక్రికహనకుండ నైతి ననిం
దితచరిత ! నీకు సభివాం
భితి మెయ్యది దానిఁ జెల్తును చేయుదు ననినక.
(ఆదిపర్వము ౧)

ఇచట నన్న యమహాకవి 'మితవచన!' యను సంబుద్ధి యుపయోగించినాఁడు.

ఇందులోఁ బెద్దభావ మిమిడియున్నది. కావ్యమునందు వచ్చు సేదోపాత్రచే గవి తన శక్తియుక్తులను వ్యంగ్యభరితముగఁ జెప్పించు కొనునలవాటు పూర్వులకును, నేటివారికిని గలదు. ప్రభావతీప్రద్యమ్ముములో శుచిముఖముఖమున సూరనార్యుఁడు “శబ్దసంస్కార మెచ్చటను జాఱఁగనీక, పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బొదల” ఇత్యాదిగఁ దన కవిత్వాప్రశస్తి చాటుకొనినాఁడు. ఇంచుక సూక్ష్మముగఁ జూచినచోఁ బ్రతికవియు నిటులు చేసినవాఁడే యనవచ్చును. మన నన్నయగారు మితవచనుఁడు. ఆయన వైదికుఁడైనను, లోకజ్ఞాఁడగుటచేఁ దన మితవచనత్వము ఉదంకునిదిగా నుట్టంకించుకొన్నాఁడు. ఈ ప్రకరణమున నన్నయగారి మితవచనత కొంచెము ప్రకటింతును. ఉదంకుఁడు ౧. బహువనపాదపార్థి... ౨. అరిదితపోవిభాతి... ౩. దేవమనుష్యలోకముల... ౪. గోత్రమహామహీధర.....ఇత్యాదులైన నాలుగుపద్యములుగల నాగస్తతి చేసెను. పలుపదిపద్యములతో స్తుతించినను బ్రత్యక్షముగాని నాగవతులను నన్నయమహాకవి నాలుగుపద్యములతోఁ బ్రత్యక్షముచేసినాఁడు కావుననే మితవచనుఁడు. ఇచట ‘ఋతవచన’యని పాఠభేదముచూపించిరి. ‘యథార్థ స్తుతులు’ అను పదము ప్రక్కనుండుటచే నది ససిపడదు. ఇంక, ఈ మహాకవి మితభాషిత్యమున కొండురెండు మచ్చులిచ్చెదను.

క...కచుండు రాకున్న చేరయాని తన మనంబున మలమల మటుంగుచుబోయి రెండ్రోడ్డినియె:

వాఁడిమయూఖములో కలగు
వాఁడవరాంబుధిఁ గ్రుంక భేనువుల్
నేఁ డిట వచ్చె నేకతమ
నిక్కుమెయిన్ భవదగ్గి హోత్రమల్

పోడిగ కేట్రఁగాఁబడియెఁ
బ్రొడ్డును బోయెఁ గచుండు నేనియన్
రాఁడు వనంబులోన మృగ
రాక్షసపక్ష గభాధ నొంచెన్ ?

క. అనిన విని శుక్రుండు దన దివ్యదృష్టి వసుర వ్యాపాదికుండైవ కచుం గని వానిం బోడ్కొనితేర మృతసంజీవినిం బంచిన పదియును బ్రసాదించి యరి త్వరితగతిం జని విగతజీవుండయిన కచు నవ్వువ సంతి వికుంఠేసి బోడ్కొని తప్పిన బాది శుక్రుండును దేవయానియు సంతిసిల్లియున్నంతె గొన్ని దినంబులకు వెండియు కొక్క నాఁడు—

ఈ పంక్తులయందలి మితభాషిత యిది యేని నేను వ్రాయలేను. రసికపత్రికలకే యది వేద్యము. ఈ సందర్భమున నన్నయగాక మఱొక కవియైనచో నాలుగుమూఁడుపద్యములు, నాలుగైదు వచనములు పెట్టి నలిపి చంపును. దేవయాని యభిప్రాయ గర్భితముగఁ గచునిగూర్చి తండ్రితో నన్నట్లు వ్రాసిన యాయుత్సలములోని పొందిక యందము మఱొకకవిసామాన్యఁడు వ్రాయలేడు. ఆక్రిందివచనములో నెంతగాఢ చటచట పోనిచ్చెనో చూచితిరా? అదియే మితవచనత. ఎంతో యవనరము వచ్చినపుడు గాని యొక్కువసంభాషణము చేయఁడు నన్నయ. చావ్యంతుని చంకఁబెట్టుకొని శకుంతల దుష్కంఠమహారాజుకడకు వచ్చినది. రాజు “నీ పెవర”వని యడిగినాఁడు. అప్పుడు శకుంతల తనకుఁదాన యుపశమించుకొని యారాజుతో—

ఏల యెఱుకలేని యితరులయట్లు నీ
జఱుంగ ననుచుఁ బలికె రెఱిఁగియెఱిఁగి
యేనకొని దీని పెఱుంగ గింకొరు లని
తప్పుఁబలుకవనునె ధార్మికులకు ?

ఇత్యాదిగ నించుమిం చిరువదిగద్యపద్య
ములతోఁ జెప్పి చెప్పి—

క్షత్రియుడైన విద్యా

మిత్రునకుఁ బరిశ్రమైన మేనకకున్ న

త్పత్రినయి బొంకు వలకఁగ

ధాత్రితలనాధ! యంత ధర్మతరణి!

అన్నది. ఆ నమయమున దుష్ట్యంతిని
తాతిహృదయమును గరఁగించుటకై యిరు
వదిగాదు, అటువది పద్యగద్యములు చెప్పి
నను జెప్పవలసినదే! అది యతిభాషణమ
యములోని మితభాషిత. మఱిచి తెక్కడను
గొఱుతరాకుండ నిట్టి మితభాషణము చేయు
మహాకవులలో నన్నయ యగ్రతస్సరుఁడు.
అతని తరువాతఁ దిక్కన్నయ నట్టివాఁడే.

కృష్ణుఁడు కౌరవులకడకు రాయబార
ము తీసికొనివెల్లెను. వెల్లి దుర్యోధనాదులతో
మధురభాషణములు చేయుచుండెను.
అప్పుడు—

సమచితంబుగఁ గూరల చంద మగ్గ

డించి కుడుపుతెఱంగు భట్టింది సలుకు

వాసుదేవభావతోఁ గృష్ణుఁ డచటఁ దాను

గుడువనొల్లక యునికి యేర్పడఁగఁజెప్పె.

ఈ పద్యములోని ‘కుడువనొల్లక
యునికి’ ఏర్పడఁగఁజెప్పె నన్నదానిలో
నున్నది ప్రాణము. మితభాషిత యిందు
కరడుగట్టినది. ‘తాను దినను’ అన్న విష
యము వాచ్యముగ నచటఁ గృష్ణుఁడు
దుర్యోధనునితోఁ జెప్పలేదు. ఏదోమాటల
సందర్భము తీసికొనివచ్చి భోజనముచేయనని
వ్యంగ్యముగఁ జేర్చివ్రేచినాఁడు. ఆ విష
యము ఏర్పడఁగఁజెప్పెనని తిక్కన వ్రాసి
నాఁడు. పరికించినకొలది నిందులో మిత

భాషితయొక్క యాచితి పరిపాషితమగు
చున్నది. శ్రీ కృష్ణుఁడు ద్రౌపది నూరార్చి
నటులు చెప్పిన యీ పద్యములు చూడుఁడు.

మ్రుచ్చిరనేల దేఁ గలంగ

మద్దియ నాకు వృకోదరుండు ని

వ్యమ్యుఁడు దోడుగాఁగ జన

పండుఁడు ధర్మరుతుండు పంప నీ

మెచ్చుగ క్షేమసంక్షయము

మేలొని చేసెదఁగాక నేటొకం

డయ్యపడంగ నేర్పునె డు

రాక్షసుల కారపు లిర్వి యిత్తురే!

లలనా! యుతును నీదే

ద్బులకొలదియె కురువృషాలపుత్రకళత్రం

బుల దేద్య రింక వానిం

గలకల వత్సయ విసంగఁ గాలంబయ్యొక.

యమమహిషఘంటికానా

దము విసఁ గౌతూహలంబు దళకొల్లెడు చి

త్తములు గల కారవుల కి

ప్రములనీ సంధికార్యకాంతవచములే!

తెలియఁజదివిన నీ మూఁ డిటి లోను
గృష్ణుని హృదయ మున్నది. కాఁబోవు పర్వ
కౌరవనాథన మున్నది. దానిలో ద్రౌపది
ముఖము వికసించినది. తిక్కనపలుకు
పొందిక తెన్ను వర్ణనీయము.

నన్నయ తరువాత, తిక్కన తరువాతి
వలుగురైదుగురుకంటె మితభాషులైన మహా
కవులు మన తెనుఁగువారిలో లేరు. మిత
భాషితయందే ధ్వని యుండును. ధ్వనిభరిత
మైన వాక్కు బహుపరిమితము. ధ్వనిభరిత
మితభాషులైన మహాకవులు మన తెనుఁగు
లోనే యేలే; సంస్కృతములోకూడ విరళ
ముగ నున్నారు. ఆనందవర్ధనుల యాభాణిక
మిది పరికింపుఁడు.

జేవాస్తి న్న తివిత్రికపితంపరా వా హి ని
సంహారే కాళిదాసప్రభృతయో ద్విత్రిః పంచపాపా
మహాకవయ ఇతి గణ్యతే.

మన సారవ్యతములోఁగూడ నన్నయ
తిక్కనలలో నలుగురైదుగురు మహాకవులు
పూర్వులలో నుందురు. తక్కిన కవులకు
మహాకవిత్వము లేదా యని గట్టిగ నడిగిన
లేదని చెప్పటకు మహావిమర్శకుఁడు
జంకఁడు.

ఈ ప్రబంధకవులందఱలోను సార్వత్రిక
మైన మితభాషిత లేదనవచ్చును. ఎచ్చటనో
యట్టిది విరళముగా నున్నను మొత్తముపై
బహుభాషణము (చాదస్తము) పోవును.
ప్రబంధలక్షణములు యథావిధిగఁ బట్టించు
టకు సందర్భము వచ్చినచోట, లేనిచోట
వర్ణనములు గావించినంతమాత్రన మహాకవి
యనిపించుకొనఁడు. వర్ణనము లుండవల
యును. అవి మితముమీఱియుండరాదు.
నగరార్థవాద్యష్టాదశవర్ణనములు చేయవల
యును. అవి సందర్భముననుసరించి చేయ
వలయును. ఒకదరినుండి లక్షణగ్రంథమువలె
వర్ణించుకొనిపోవుట మహాకావ్యము నకు
మంచిలక్షణముగాదు. ఆ గొప్పతనము, ఆ

నేర్పుతీరు దేవవాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీ
కులపిమ్మట నొక్క కాళిదాసునకు నున్నది.
అతని కావ్యము లందులకే మహాకావ్య
ములు.

మన మనుచరిత్రము, వసుచరిత్రము,
ఆముక్తమాల్యద, వింగళిసూరన కృతులు-
ఇవన్నియుఁ జాలవఱకు మితభాషణములలోఁ
గూడినవే. కాని, ప్రబంధములగుట చంద్రో
దయ, చంద్రాస్తమయ, సూర్యోదయ,
సూర్యాస్తమయ, విరహాదివర్ణనములలోఁ
గొంత బహుభాషణాధారితములైయున్నవి.
ఇట్టిదిగూడ పురాణకవులలో నుండదు.
ఒకటిరెండు పద్యములకంటె నెట్టివర్ణన
మందును నెక్కుడు భారతములో నుండదు.
అది వ్యాసునిలో నున్న గుణమో? పురాణ
ములో నున్న గుణమో? ఏదోయొకటి.
తెనుఁగుభారతమునమాత్ర మీ మితభాషిత
వెల్లివిరిసినది. అట్టిగ్రంథము కవిత్వయమునకు
దొరకినది. అందులో నన్నయ తిక్కనల కది
మహాసందర్భముగఁ బట్టుపడినది. సంస్కృత
వాఙ్మయములో వ్యాసవాల్మీకులు-తెలుఁ
గులో నన్నయ తిక్కనలు - వీరే మహా
మునులు. వారే మహాకవులు.



బి. శ్రీ ల మొ ల త్రా డు

[కథ]

= శ్రీ ' కరుణకుమార ' =

[గతపంచక తరువాయి]

రావిరెడ్డి పట్నం పల్లి కట్టాల్లు వాటింది. సుబ్బులు పల్లి వారం గోడ లుండవం గా పల్లిన వెళ్లడం. ఇదిగో పది పాను కోడలుకు వస్తానని వ్రాసిన రెడ్డి కోతలయి కుప్పలుపడ్డా తిగి రాలేడు. కొబ్బరి తోటలో తన కొత్తకాపరం ఆ రెడ్డి చూచి ఆనందించాలని ఎంత మనస్సుపడుకున్నాడో సుబ్బులు-అంత కంతా రావిరెడ్డిరాక ఎడమే ఆయిపోతోంది. ఎడమయిన కొద్దీ సుబ్బులు కాపడబాలు దుస్సహమై పోతోంది. ఇంటిదగ్గర భార్యకొట్టలా రెడ్డికోడలం కలవరించి పోతున్నారు. ఏమిటో ఆగోడా రెడ్డిమీద ఆతగాడికి మరులుపోయి, మనసు ఉండబట్టలేక లక్ష్మమ్మకాడికి పడగెత్తి-

"అమ్మా! అయ్యయిన్నాడుగా రా లేడు. పట్నంలో ఏమి చేస్తున్నట్టు?" అని అడిగాడు.

"ఈ ప్రాణ రామలింగేశ్వరస్వామికి ఆ కమ్మ వారిపాలెంలో నిభయ్యకరాల మాగాణిమాన్యంఉన్నది. దానిని ఆ ప్రాణకమ్మవారు పండించి, ఆ ప్రాణ దేవునికి ఖర్చుపెట్టుతాంగాని నీ కివ్వడానికి లేదని చేసి పెట్టారట. నీకు మన ప్రాణ దేవునికి ధర్మకర్త కాబట్టి ఆ భూములు స్వాధీనానికి వ్యాజ్యంపేసి కొద్దు తెక్కి పీడర్లతో చూట్టాడివస్తానని చెల్లాడు."

"మన ప్రాణ దేవతానికి కమ్మవారిపాలెంలో భూము లెట్లా వచ్చినవి?"

"ఆ ప్రాణ్ణి కమ్మచలమా వాయుడు, పిల్ల కాయలు లేక చనిపోయా. తాను నిభక్తులెయినందు కల్ల, రెవ ఆస్తిలో గుర్రెకగాలు ఈ దేవునికి వ్రాసి యిచ్చి వచ్చిపోయాడట."

"అట్లువా?"

"అది లగాయమా దేవుడు మన ప్రాణ్ణి ఉండివా, ధర్మకర్తలు ఆ కమ్మవాయుణ్ణి ఉండి, ఈదేవునికి ప్రాజలూ, పునస్కారాలూ, ఉత్సవాలూ వాళ్లే చేసు కొంటూ వచ్చారు. నీటిమడవల తిక్కారాపడి ఏటిలో తలకాయలు పగలకొట్టుకొన్నప్పటినుండి ఆ కమ్మ వారు చేసి పెట్టుకొని భూములమీద వచ్చే ఆదాయం వాళ్లే ప్రాణ రామస్వామి దినకం క్రిందా, మాలమాదిగల చదువులక్రిందా, యావాది సంఘాలకిందా ఖర్చుపెట్టు తున్నారట."

"నే తెరగను సుమా."

"మనవాడు ఈమధ్య పట్నంలో గొప్ప వాళ్లనీ, అధికాళ్లనీ, కలెక్టర్లనీ పట్టుకొని తాను ధర్మకర్తగా ఉండేటట్టు ఉత్తరువులు తెచ్చుకొని భూమిస్వాధీనానికి కొద్దుగా దావాపడేశాడు. కాని ఆ కమ్మవారు స్వాధీనం పడనిస్తారా! ఏదో ఆవ్వరు పెట్టి వ్రాకోట్టగాకా తీసుకొని పోయారట న్యరహరం."

"అత్తాల్లా!"

"అసలు చలమా వాయుడు వ్రాసియిచ్చిన పిలు వామా పెల్లదలి వాళ్ళ వాడునుట."

“బాగానే ఉంది!”

“వద్దురా నాయనా! ఆ దేవుడుమావ్వాయి, బ్రాహ్మణమావ్వాయి మనకు వద్దు. మన కున్నది లింఛే చాలు. మీ నాయనం పరాయిపాము పాపిష్టి సాముగా చూచి పరువుగా బ్రదికి భూ అనిపించు కొన్నాడు. ఈకుమ్మ సీవు నెత్తికి తెచ్చి పెట్టుకో వద్దని కోరివిధాల చెప్పాను. విన్నాడు కాదు.” అని అంటూ లక్ష్మమ్మ లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

సుబ్బలుకు తన పేద్యమేమో తనేమో అంటే గాని ఈ దేవరహస్యాలు తెలియవు. కాకుంటే ఈ పూరురెడ్డిగార్లకి, ఆ పూరు కమ్మవారికి బాత్రిగా పరి పదదనిమాత్రం ఎరిగినాడు. ఎరిగినా, ఏచితు యంలో పట్టివా కమ్మవారికంటే తన రెడ్డిచెయ్యే ప్రైవేయ్యలా కనిపించేది సుబ్బలుకు. తన రెడ్డి ఆ పూరుకి మనసలు. తహశీల్దార్లు, కలక్టర్లు, పోలీసు అధికార్లు-కొప్పకొప్పవాండ్లు సుర్రబుండ్లూ, ఘోటా రుకాడ్లూ చేసుకొని రెడ్డిగారింటికి రావడం, ఈయ ప్రివే చెయ్యో చెయ్యో కలుపుకొని మాట్లాడడం, ఏవో నల్లనివీ, ఎర్రవీ నీళ్లు గ్లాసుల్లో పోసుకొని తాగడం—తన రెడ్డి జిల్లాఅధికారి ఉన్నట్టుంటాడు. ఈ మధ్య నాలుగునెలలక్రిందట తన రెడ్డి శోక “సాహెబు” అని సర్కారువారు కొత్తగా పేరు కూడా పెట్టారని రెడ్డిగారిపల్లెలో ఎంతోమంది గొప్ప వాళ్లు వచ్చి, రెడ్డిగారిని ఎత్తయిన కుర్చీలో కూర్చో రెడ్డి, మెడిలో పూలదండలు వేసి పూజించి నెగ్గారు కూడాను. సర్కారువారుకూడా తనరెడ్డికి లొగసా నయినట్టే కనిపించేది సుబ్బలుకు. చెన్నపట్నం దావాలో రెడ్డిగారే గెలిచితిరుపా రనుకొని, ఏమే మిటో ఆలోచించుకొంటూ ఇంటికి వచ్చాడు సుబ్బలు.

ఆ రాత్రికి పట్నంమండి గ్రామానికి తిరిగి వచ్చాడు రామిరెడ్డి. గ్రామానికి వచ్చిన తర్వాతకూడా ఏవో తొందరపనులలో రెడ్డి వారం పదికోజలుదాకా ఇంటికొడ వ్రిమతంగా ఉండడమే లేదు. ఒకకోజ మధ్యాహ్నం నాలుగుగంటలప్పుడు కాఫీ తీసుకొందా

మని రెడ్డి వడ్డిగవువాకిట్లోకి వచ్చేసరికి వసాదాలో కూర్చుని ఒక పడుచుట్ల తన భార్యకు తలనువ్వి జడ అల్లుతోంది. పిల్లని చూచి, “ఎవరే ఈ మనిషి?” అని భార్య నడిగాడు.

కూర్చున్న మనిషి స్వీకృతమే లేని పక్క భార్యపు పులిచాటుకు తప్పుకుంది.

తన భార్య సమాధానం చెప్పేలోపల నే, “నువ్వు చూడనేలేదుటరా అబ్బాయి! సుబ్బలు పెల్లం” అని కాఫీ కొడుకుచేరి కిచ్చి, “రమణి! ఇట్లా రా అమ్మా” అని ఆమె చెయ్యి పట్టుకొని తీసుకొనివచ్చి, “రమణి అంటే రమణి కాదురా. మణిపూస. యానాదివాళ్లలో తప్పవుట్టింది. సుబ్బలు అదృష్టం కొద్దీ దొరికింది” అని రామిరెడ్డి ఎదురుగా నిల రెడ్డింది లక్ష్మమ్మ.

కాఫీ సుటకలు మింగుతూనే ఆస్తి నల్లా పది సార్లు క్రిందిమండి నైవాకా మొఖమంతా కళ్లుచేసు కొని చూచాడు రామిరెడ్డి.

ఎవంగా నిలబడే, “నమస్కారమండీ బాబు గారూ.” అన్నది రమణి.

రామిరెడ్డి పలకలేదు.

“అబ్బాయి! యానాది సంఘాలవాళ్లు పెట్టించిన బడిలో చదువుకొన్నదిట. చదువు రానివాడయినా, మేనల్ల కొడుకని—సుబ్బుల్ని చేసుకొన్నది. ఈ కాలంలో చదువుకొన్న ఏఅపది చదువురానివాణ్ణి చేసుకొంటుంది చెప్తా? దాని బుద్ధి బంగారబుద్ధి” అన్నది లక్ష్మమ్మ.

రామిరెడ్డి ఇంకా సుటకలు మింగుతూనే నిల బడ్డాడు.

“అబ్బాయి! వాడిపెల్లికి నీవు తనని సుబ్బలు ఎంత ఇదయిపోయాడనుకొన్నావు! రెడ్డిగారు రెడ్డి గారు అని కలకరించిపోయాడంటే నమ్మకం.” అన్నది లక్ష్మమ్మ.

“అట్లానే!” అన్నాడు రామిరెడ్డి.

“కొత్తబట్టలు కట్టరెట్టి పసుపు రాచి, నేనే పెళ్లికొడుకుని చేశాను. బంగారు ధరి లొకటిచ్చి

పంపాను. ఎన్ని యిస్తేయట్టుకు సుబ్బులుగం
మనం తీర్చుకోగలమా వాయవా?" అని ఏమిటో
పాకం చదువుతోంది లక్ష్మమ్మ.

రామిరెడ్డి రమణిమఱుంలోనికీ, ఆమెతోడుకు
న్న పొట్టిచేతుల కాకట్టులోనికీ ఏవో ప్రైయాలు
యానూనే ఉన్నాడు. కప్పులో మరింత కాఫీ పోయి
చుకొని "సుబ్బులుకు మన కొబ్బరిగోటలోనే గదూ
నీవు యెట్లు కట్టించియిచ్చింది? మంచిపని చేశావు."
అని తల్లిని మెచ్చుకొంటూ, వాక్కిలోపోయి చుట్ట
నోట్లోపెట్టి అగ్గిపుల్ల మట్టించాడు రెడ్డి.

"అత్తయ్యాగారూ! ఆయన్ని చూస్తే నాకు
కాళ్లన్నో దడపుట్టిందండి." అని లక్ష్మమ్మతో అని,
రామిరెడ్డిభార్యచెట్టి పోయి కొరవబడ్డ జప
అల్లుకూకూర్చుంది రమణి.

పొద్దుగ్రుంకినచెంటనే సుబ్బులుని ఒకపారి పిలి
పించి, రమణిని పెట్టిచేసుకొని తీసుకొనివచ్చి
నందుకు వాడికి అభివందనాలుచెప్పి సాగనంపాడురెడ్డి.

రమణి తన దృష్టిలో పడిన చేరొదిశేమం!
రమణికోరంమీద అలంకారాలేమీ లేనేలేవు. చిల్లారి
గాజాలు ఈ చెయ్యి కోజరా, ఆ చెయ్యి కోజరాను.
ఎడమచేతి అనామికానికిమాత్రం ఒక నెండి ఉంగరం
ఉన్నది. మెడలో పసుపురాచిన తాడు, తాడుకు
మంగళమోత్రమాను. కంఠానికి కొంచెం గుత్తంగా
ఒక నల్ల పూసల దండా, దండలో ఒక బంగారు
మిరియంపూసా. ముక్కు, చెవులూ బోగీవే. కాళ్లకి
మాత్రం నెండిగొలుసుల జత ఒకటి ఉన్నది. ఖడ్గరు
వీర కట్టుకొని, నీలిఅంచుఖడ్గరుచికి తోడుకు
న్నది. ఎటు వచ్చి ఆమెపిరిఅంతా కళ్లల్లోనూ, చుట్టు
కొంటే తలనితన్నే నల్లని జెపెచుట్టులోనూ నిలిచి
పోయింది. ఇంతకుకప్పు ఆమెలో అలంకారాలేమీ
లేవు. గాని, అన్నిటికీ మించిన నవయౌవనంమాత్రం
మిశమిసలాడే తాచుపాముచురుకుడవంతో ఆమె
వావరించి కేశస్స నెదజల్లుతోంది.

ఆమెయౌవానీ, పొందర్యానీ, నేత్రాలని
మరచిపోలేకపోతున్నాడు రామిరెడ్డి. వీధివాక్కిలో

చుట్టకాలంతా ఏకాంతంలో అట్లానే నిలబడిపోయాడు.
మనస్సులో ఏవో చెప్పరాని భాధ, ఉద్రేకం, అనేక
నాను. చెయ్యిపెట్టి కలదనట్లున్నది మనస్సులో.
చుట్ట చేతికి తీసుకొని, తెల్లటికొడి దులుపుతూ-పక
ధ్యానమో ఏమో-కొడిరాలిపోయిననీదపకూడా చిటి
తనచేలు నిప్పుమీద అట్లానే అడిస్తున్నాడు. ఘటయిన
చుట్టేమో, కింద పాదాలూ, చేతులూ, పైన తలూ
వేడెక్కి రక్తం చిరుగా ప్రసరిస్తోంది. చిటితనచేతికి
నిప్పు చురుమనేవరకు అతని కోరం జ్వరంతగిలిన
ట్టయిపోయింది. దీర్ఘనిద్రాసాలలో ముక్కుపుటాలు
పెరిగి నోటిలోకి పీర్చిన పొగ ముక్కురంధ్రాలగుండా
తెరలుతెరలుగా బయటికి కమ్ముకుంటోంది. దొడ్లోకి
చెల్లి ఇంకొసారి రమణిని చూడాలనిపించింది. చుట్ట
పారేసి, "మంచినిగ్గు కాపీయ్యి అమ్మా." అంటూ
మల్లా దొడ్లోకి చెల్లాడు. గాని అక్కడ రమణి లేదు;
తన భార్య లేదు.

రమణి ఇంటికీపోయిందికాబో లనుకొన్నాడు
రెడ్డి.

౮

ఫాల్గుణంపెల్లి ఉగాది అందుకొన్నది. ఈ ఏడు
కుప్పలన్నీ తొందరగా నూర్చించి ధాన్యంకొట్టో
చేర్చించాలని రెడ్డికి తొందరపుట్టింది. ఏమో-కాలం
చూడవస్తే బాగుండవం లేదు. యుద్ధం వచ్చి బర్యా
నుండి బియ్యం పరఫరాకాక సర్కారువారు లేనిపోని
కంట్రాక్టుపెట్టి రైతులకంఠానికి గండకత్తెర తీసుకొని
వచ్చారు. పెంకాలుచేతంలో బ్రహ్మాండమైన కరువు
వచ్చి జనం తొందాలుతొందాలుగా చచ్చిపోతున్నారట.
ఈ సంవత్సరం పైగన్నీ అసలు పొలంమీద ఉండం
గనే చేరేతక్షణంట్టంక్రింద జప్తిచేసి సర్కారువారు
స్వాధీనపరుచుకొంటారని ఆ మిథ్య అనేకమయిన
పుకార్లు బయలుదేరినవి. కోత రెల్లెవో అయిపోయి
కుప్పలుపడ్డవి. సర్కారువారు కుప్పలమీద స్వాధీనం
పెట్టుకొన్నా పేట్టుకోవచ్చు. తన కంఠ పలుకుబడి
గల అధికారాలున్నా, రెట్టం బయల్దేరి చిగుసుకొన్న
తర్వారీ తాను రావుసాహెబును అంటే విడిచిపెట్టు

తాళా? అయినా, చెయ్యి కాలేవాకా పట్టుకొని
 కూర్చోడం నేనీ? ఎందుకయినా మంచిది—పొలం
 మీద ఉన్న పడకున్నయీ తొందరగా నూర్చించి
 గింజలు కొట్టో చేస్తుకొంటే పడవమీద వంగతనం
 గా దాటేసే ఏకొత్తవస్త్రసులకయినా జ్ఞానమూర్తే
 ట్టులో చేరం తెగట్టుకొంటే కొన్ని కాకపోతే
 కొన్ని పుట్టుయినా సర్కారుకు దక్కవంటే దాటించు
 కోవచ్చు. సుబ్బన్న పిలిపించి “మంజోరీకా చూచి
 ముందు బావవచేలో పెద్దవచ్చు పడవోక్కించరా”
 అని చెప్పాడు రామిరెడ్డి.

రామిరెడ్డికొద్ది పగ్గివాడై సుబ్బన్నుం. ఆ మరు
 నాడీ-తెల్లవారితే చేస్తవారమనగా, బుధవారం రాత్రికే
 కుప్ప పడకట్టించాడు సుబ్బన్ను. అది సామాన్యపు
 కుప్పగాను—అరవై డెబ్బయి పుట్టు అడ్యో అలిసి
 చూసిన కుప్ప. తాటికెట్టు ప్రమాదాన్న ఉన్నది.
 ఒకబోరకమైన తెట్టివంటి ముంపులను పలభయమంది
 మాలవాళ్లని కూకి ఏర్పాటుచేసి ఇరవై ఇరవయింతున
 వాళ్లను రెండు ఉడ్డిలుగా ముదదాపెట్టించి తూర్పు
 తట్టు ఒక ఉడ్డి, పడమటితట్టు ఒక ఉడ్డి కుప్ప ఎక్కించి
 వినాయకుడుకట్టు తాను దగ్గరనే ఉండి పడవోయిం
 చాడు సుబ్బన్ను. పంకాలు చేతిలో తీసుకొని
 ఆ రెండు ఉడ్డివాండ్లూ కిలారించుకొంటూ కుప్ప
 ఎక్కినరి! అంతలాపు కుప్పా జనజలలాడి సన్నగిరి
 పోయింది. కుప్పపైక్కె తెట్టు—రేవాండ్లు మారు
 కుంటే, క్రింద పొలిపదలు చేతబట్టుకొని మారు పెద్దపప
 రాలనూ కుప్పచుట్టూ తిప్పోక్కించేవాళ్లతోక్కించి,
 తోక్కిన గడ్డిలి కలిమెట్టు కట్టేవాండ్లు కట్టుకున్నారు.
 అయిపాడు—రాత్రి రెండుబాములకు పడవేసిన కుప్ప
 తెల్లంగా తూర్పుకేట లాశరికే పూర్తిగా లోబడి
 పోయి గింజ చురపి తొండ్రిపెంటిమీద కడిమికట్టడం
 కూడా పూర్తిఅయిపోయింది. ఇంక గడ్డి విడిచింది
 వామినేయమే తరవాయి. పొద్దు పడమటికివాలే
 సరికి వామి పూర్తికావేసి, కళ్లంజారడం, చేతుకు
 చేయడంకూడా అయిపోయింది. ఆవాడు కడ్లు పోసి
 చేసి అడ్డపోతులు వేసేసరికి చీకటిపడినందున ఆ రాత్రికే

ఇంకోజట్టు కూలీలను పిలిపించి పెంటనే తూర్పుక
 బట్టాలని అనుకోవ్వా రుగాని చీకటిపడేవరకు పడమట
 కొద్దిగా ముబ్బులేచి మైదుగాలి మట్టగించేసరికి ఆ పని
 నిలుపుదలచేసుకొని అడ్డపోతులుమీదనే ముద్రపించి
 పెట్టి పలకఅద్ది సుద్దులుపెట్టించి, చివకుపడినా నీరుదిగ
 కుండా గడ్డికప్పించాడు సుబ్బన్ను.

ఆ తోజంతా సుబ్బన్ను పొలంపనిమీదనే నిలిచి
 పోయాడని రామిరెడ్డి తెలుసు. అంతలాపు కుప్ప
 పడవోసి తోక్కినపున్నప్పటికి తా నొకసారి పొలం
 చాయ పోయి చూచిరావాలన్న ఆలోచన ఆతగాడికి
 తట్టలేలేదు. కనిచీకటి పడ్డతర్రాక ఒకసారి సుబ్బన్ను
 లింటికి పోయి ఏకాంతంలో రమణితో ముచ్చటించి
 రావాలనిమాత్రం ఆలోచన పుట్టింది. పోవాలనుకొంటే
 తన కధ్యంతరమేమన్నది? ఆయిల్లు మారమా భారమా?
 తన మంతువాలోగిరికి ఉత్తరం ధాన్యపుకొట్టూ, దాని
 వెనక పకువులసాలూ, దా న్నానుకొని కొబ్బరితోటూ,
 తోటలో తోకాన్యంమూలన సుబ్బన్ను యిల్లాను.
 ధాన్యపుకొట్టూ, పకువులకొత్తం, కొబ్బరితోట
 తడిచిచేసికొంటూ వెళ్లింట్టు. ఒక్కడూ చేత కర్ర
 పట్టుకొని సుబ్బన్నులింటికి వెళ్లాడు. ఇంటిముందు పంది
 రిలో నులకమంచం వేసి యింటిరలుపు గొడ్డలిగించి,
 యిల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. రమణి ఎక్కడకు
 పోయిందా అని ఆలోచనలో పడుకుండగనే ఇంటి
 వెనక తిడికలచాటున నీళ్లకెబ్బం వినవచ్చి రెడ్డి పడమటి
 తట్టు తడికచాటుకు పోయి నిలబడి సందుగాకి తొంగి
 చూచాడు. రమణి గున్నిపిండి తీసి కళ్లుయూసుకొని
 ముఖం రుద్దుకొంటోంది. రెడ్డి ఆ దృశ్యం చూడమా
 లేకపోయాడు; ఆ స్థలం విడిచి బయటపడమా లేక
 పోయాడు. పొలంపండి సుబ్బన్ను ఇంటికివచ్చే
 వేళేనూ అనిపించి, ఇంక సమయం కాదని వెనక్కు
 తిరిగి వెళ్లాడు.

రెడ్డి వైతొంగిన పావుగంటకే సుబ్బన్ను అమరు
 సురయి-యింటికి ఘటం చేర వేసి నెత్తిపొది సుడ్డ తల
 క్రింద పెట్టుకొని నీరునులకమంచంమీద పెల్లికిలా పండు
 కున్నాడు. పున్నమి గుండు దళిమా ఏమో అప్పటికే
 చిక్కని వెన్నెల నల్లని కొబ్బరాకుల మీదుగా జరుగు

జారిపోతోంది. గాలికి కదిలే కొబ్బరాకులు చెన్నెట్లో
చండిబెత్తాలవలె తేలేతే మంటున్నవి. ఆ చంద్రుని
ధాటి! తాళతేళ నన్నటి చుక్కలు దూరంగా లేచి
పోయి కొబ్బరాకుల పండుల్లో తప్పలావుకొం
టున్నవి. కొబ్బరిమట్టల సంగున గూడుకట్టుకొన్న
రెండు తెల్లకొంగలు చెన్నెత్తాలవలె కూర్చొని
మెట్టులున్నట్టికి విందు కొల్పుతున్నవి. రెడ్డిగారి పశు
పులసాలలోని ఆవుదూడ ఆంధ్రా అని పాలకొసరం అల
వడిందిపోతుంటే, చూడలేని గోమాత పాడుగులో
పాలుచేసి మెడపలుపు లాక్కింటూ మేక మేయడం
మరచిపోతోంది. ఒక నన్నని పిల్లగారికెర మెట్టులు
చెవులో ఏకాగ్రహాస్యం చెప్పి పైకి లేచిపోయింది.

మంచందగ్గరగా వచ్చి, తన ప్రియుణ్ణి చూచు
కొని, జారిపడి, ప్రక్కన కూర్చొని, అతని చెక్కిరి
మీద చెయ్యివేసి, నెన్నుచురు నిమిరి—

“ఉడుకునీర్లున్నాయి. లేచి స్నానం చెయ్యి.
బడలిక తీరుతుంది.” అన్నది రమణి.

కప్పులు విప్పి చూచాడు మెట్టులు.

“కయ్యమ్మలో నీకు తెలియడం లేదుగాని ఈ
నిధంగా కొట్టు విరుచుకొని పనిచేస్తే, ఎంతకాలం
తట్టుకొంటుంటే దీకేరం? వేళ కిన్ని మెతుకులు తినడాని
కొందా నోయోలేదే? తే: లేచి స్నానం చెయ్యి”
అంటూ మెట్టులుమొఖమీద చెక్కిరిచెట్టి, ఒక
కన్నీటిబొట్టు అతగాడి కపోలంమీద విడిచింది రమణి.

“అన్నం తిని పెండ్లాడే పాలంపోవారి మళ్లా,
కళ్లంకాడ కాట్టాకి ఎవ్వరూ లేరు. తొందరగా నీర్లు
పెట్టు; స్నానం చేస్తా”నంటూ మెట్టులు కూర్చున్న
రమణిభుజాలమీద చేతులానించి ఆమెను దగ్గరగా
తీసుకొన్నాడు.

లేచి స్నానంచేసి అన్నం తిని చెప్పటం లోడు
కొని కర్ర చేతకట్టుకొని కళ్లందగ్గరకు చెల్లిపోయా
డు మెట్టులు.

కొబ్బరికెట్టుమీది కొంగలు గూటిలో చేరి
కూర్చుపెట్టినవి. ఆవుదూడ పాలుతాగి పడక చేపింది.
దళమిచంద్రుడు కొబ్బరికెట్టరాటుకు తప్పకున్నాడు.

బోర్లించిన గంపమీద ప్రమిదదీపం తెట్టుకొని
ఈతాకుదాపమీద కూర్చుని రాఘవయ్యగారు బహు
మతిచేసిన “మాలపల్లి” తీసి కళ్లకట్టుకొని, నిన్నటి
తరవాయి చదువుకొంటోంది నమణి.

“అగ్గిపెట్టె ఉంటే ఇయ్యి.” అని అడుగుతూ
వాకిట్లో ఒక మనిషి నిలబడి, చుట్టయిన గారికి, పళ్ల
సంగున పెట్టి, నాలుకతో తడుపుతూ చేత్తో తివ్వ
తున్నాడు.

పిడుగుపడ్డ ట్టనిపించి అరికిపడి లేచింది రమణి.

“అగ్గిపెట్టె యిమ్మా, చుట్ట కాల్పుకోవాలి.”
అని అగ్గిభీతుం అడిగాడు ఆ మనిషి.

“ఎవరండీ మీరూ?” అని అడిగింది రమణి.

“మరచిపోయావు అవ్వడే? నేను రామిరెడ్డి”
నన్నాడు ఆ మనిషి.

రమణిగుండెలు టపటప కొట్టుకొన్నవి. తక్కు
లు టపటప కొట్టుకొంటూ గూటిలోనుండి బయటికి
వచ్చి కొబ్బరిమట్టమీద చ్రాచివి కొంగలు.

ఆ రామిరెడ్డిని మంచంమీద కూర్చోవని గౌర
వించాలి, చుట్టయట్టింతుకోసు అగ్గిపెట్టె యివ్వాలి—
ఇవ్వకూడదో—అమె కర్ణంకాలేదు. కలగదోక్కు
కొంటోంది రమణి.

“ఇంట్లో అగ్గిపెట్టె లేక ఏమిటి పిల్లా? కొత్త
కాపురం కావాలిలే.” అన్నాడు రెడ్డి.

“పొయ్యిలో నివ్వ ఉన్నదేమో తీసుకొనివస్తా
నుండండి” అని వంటంటిపొయ్యికాడికి పోయి చూ
చింది. కాని పొయ్యి కూవ్వంగా ఉండిపోయింది.
అగ్గిపెట్టె కనిపించలేదు.

వాకిట్లోకి వచ్చిన పెద్దమనిషికి చుట్టకాల్పు
కోసు నివ్వయినా లేదని చెప్పడానికి నోరురాక,
ఆమె అగ్గిచూచి లేచేగాని వాకిట్లోనుండి కదిలవని శప
థం పట్టినట్టు కనిపించే రెడ్డిని కాదనలేక—గంపమీద
పెట్టిన వేపచమురు ప్రమిదదీపం తెచ్చి గడపలో
నిలబడ్డ రెడ్డి కేందిచ్చింది రమణి. రెండడుగులు ముం
దుకువేసి, ప్రమిద: తాను తీసుకోకుండుకనే, చుట్ట
యట్టించడానికి మూతి దగ్గరగా పెట్టినట్టే పెట్టి, ఉధ

అని ఆమెచేతిలో దీపం ఆరిపోతాడు రెడ్డి. ప్రపంచం అంధకారమైపోయి కళ్లు చీకట్లుకమ్ము గడగడ వగుతూ చేతిలో ప్రమిద జ్వాలవడిచి వెనక్కు తగ్గింది రమణి. గడపలోపల ఎడమకాలు పెట్టి,

“ఇంత భయ మెందుకు యానాదీప్తి!” అని అంటూ ఆమె చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు రెడ్డి.

అన్నిటికంటేనూ బలవర్తిమైనది అనందం. ఆమె కాళ్ళుడియలో ఏమేమి భావములు మవచ్చులో పాడగట్టివో, వాటి పరిణామమేమో ఆమెకే తెలియని స్థితిలో,

“విశవంజివారి కిది తగదు.” అంటూ ఆయన గుండెలమీద తన మడిచెయ్యి అడిమి, బలముతో వెనక్కు ఒక్కతోపు తోసింది. అంతలాపురెడ్డి బెండు ముక్క ఆయిపోయి గడపఅవతల ఆరడుగుల దూరంలో వెళ్లిపో పడిపోయాడు. తలుపుమీది లోపల యివప గడియ విగించింది రమణి.

ఏనుగువంటి రెడ్డి పీనుగయిపోయాడు. క్రింద మట్టిలో పడ్డ మనిషి లేచి నుడ్డలు దులుపుకొన్నాడు. రెక్కలు బలబలమని కొట్టి చప్పట్లు చరిచి అతన్ని వెక్కిరిస్తూ ఆ చెట్టుమీది కొంగలు ఈ చెట్టుమీదికి ఎగిరినవి. తన స్థితి చూచి చంద్రుడు చేసిన అవహేళ్యం కొబ్బరి చెట్లనందుగా అతనిమీద పడి పీకొక్కిరి తింటోంది. విగించిన తలుపు తీయనేలేదు రమణి. ఇక తీస్తుందన్న ఆశకూడా కనిపించదు. ఆడుగులలో రమణిని ముడిచేయాలన్న క్రోధాన్ని అతని గ్రుడ్లలో విపం కమ్మకొంది. ఆ యానాదిదాన్ని లోపలనే పెట్టి కొంపకు బయట నిప్పుంటించాలని అతని కావేదన కలిగింది.

చొక్కా చేతులపైకి లాక్కొని రువ్వలతో నీళ్లు దులుపుకొని ఒక విచిత్రమైన స్థితిలో ఇంటికి వెల్లిపోయాడు రామిరెడ్డి.

౬

ఆరాత్రి రమణికి కాళరాత్రి ఆయిపోయింది. తలుపు తెరవడానికి భయపడి చీకటింటిలోనే ఉండి

పోయింది. దీపం మట్టించడానికి అగ్గిపెట్టె కనిపించలేదు. సుబ్బు లెత్తుకొనిపోయాడో ఏమో. చెయ్యి జారి ప్రమిద వాకిట్లోనే బ్రదలైపోయింది. కిరణవాయిలు రేవనింసులో సుబ్బులుపంపారం కరణంగారి జాదితాలో చేరనందున గ్రామంలోని ఇతర యానాది నుడికెంతోబాటు సుబ్బులింటికికూడా రేవనింసుకార్డు లేక మట్టి దీపం కూడా కరువే అయిపోయింది రమణికి. కమ్మవారిపాలెంలో తన రెల్లి అవెమ్యూ కోడ్లమీద ఏరితెచ్చిన వేపవర్తనాలు ఎండలెట్టి ఆనీం ముకొన్న చమురు తాను వస్తూ ఒక దుత్తెడు తెచ్చుకొని దానిలో ఏకుల్లా దూది వత్తి చేపిపెట్టుకొని కాలక్షేపం చేస్తోంది. లోపల దీపం వచ్చేవిధం ఆమెకు కనిపించలేదు. ఎన్నడూ పెరికిదనమంటూ ఎరగని ఆమెనిషి తన యింట్లో కేరుకొనిపోయిన గాఢాంధకారము భరించలేకపోతున్నది. లోపలనుండి ఎవరినన్నా పెరిద్దామన్నా తన ఇంటికి మట్టు ప్రక్కల దగ్గరలో ఇంట్లు లేవు. తన సుబ్బులు ఖామందు రామిరెడ్డి దగ్గర ఇటువంటి చపలత్వం వున్నదని ఆమె ఎరగదు. తన వాళ్ళుడు ఇంటలేని సమయంలో ఆరెడ్డి ఇంతపనికి పూనకోవడానికి కారణం తన చీదస్థితేగదా? యానాదికులలో పుట్టవమేగదా తాను చెబుకొన్న మహాపరాధం? అదే తనతో సమాన ఘాయా గల మరొక రెడ్డిస్త్రీ అయినట్లయితే ఆరెడ్డి కిహమ్మలుంటాయా? భార్యన పొంగివచ్చే దుఃఖాన్నా పుకోలేకపోయింది. ఈలాకు చావమీద పడి పోయి వెక్కి వెక్కి ఏడిచింది.

తనకు జరిగిన పరాధపం సుబ్బులుచెవిని పడితే ఏమవుతుందో? ఆమెఅవేదన మరగవేదన నయిపోయింది. తా నీసంగతి సుబ్బులుతో చెప్పవమా, చెప్పకపోవడమా?? “మామా!” అని మరిగిపోయే మనముతో వెర్రిగా మొరిగింది. ఒక్క గూటిలో నివసించే వతులకు ఎడబాటు ఉండిదని నమ్మింది. ఆ సమయాన మామ తన కెంతమూర మైపోయినాడు! సప్తదీప్తపములు దాటి పారిపోయినట్లు ఉన్నాడు అమామ. బాడవచేలో రెడ్డిగారి సొత్తు తన మామ కాపాడుతుంటే, తన మామసొత్తు రోచుకోడానికి వచ్చాడు రెడ్డి. అబ్బా! అని నిలపించింది.

అమెజోదన అరణ్యకోదనమేనా?

పడమటితట్టు కిటికీనుండి లోపల కొక్కపారి తొంగిచూచాడు దళితులంద్రుడు. రాత్రి ఎంత పొద్దు పోయిందో, లోపల ప్రవేశించిన చంద్రకొరి ఇంటి లోని అంధకారంతో బాటు రమణి మనో వేదననిజాడా కొంత ఉపశమింపజేసింది. చంద్రబింబం పడమటికి వీలవాలిగా దిగజారివస్తోంది కిటికీలోని జన్మల ఇంటిలో గోడమీది కెక్కి గాంధీమహాత్మునిమీది కిగిలాకింది. ఆయనముఖంలో దివ్యరేఖలు వెలిగి పోతోంది. వీరచరణుతో కళ్లు కుదురుకొని లేచివెళ్లి మహాత్మునివిరుట మోకరిల్లింది. ఆ మహాత్ముడు ఆమె వీపు నిమిరి, "అమ్మా! నీవు నాకన్నతల్లివి." అని లేవనెత్తి దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు. "భారతజాతికి పట్టుకొన్న పితాచం చారిద్ర్యం ఒక్కటే కాదమ్మా! చారిద్ర్యంకంటే భయంకరమైనది పిరికితనం అని తెలుసుకో. కమ్మవారిపల్లెలో చదువుకొనేలోకంలో రాఘవయ్యగారి దగ్గర నీవు చేరుకొన్న దైర్యం ఈ నా చేమయింది తల్లీ! ఆ దైర్యం ఏటిఅవతలనే అప్ప చెప్పి ఈ గడ్డన పిరికిమందు తిన్నారా? నిర్భయం, నిర్భీతి— దీనిని మననంచేయి. సత్యాన్ని మరచిపోకు. అహింసని విడిచిపెట్టుకు. నీవంటివాళ్లు పిరికితనంతో కంటిపీరు పెట్టుకొని ఏడుస్తుంటే నీయానాదిజాతికే కాదు, అసలు భారతజాతికే బ్రదుకే! ఏడుపు వీరుల లక్షణం గాదు. చూడు: ఒకానొక రాక్షసుడు వచ్చి నీసఖిభవదగ్గరలం కపాయివాడి కత్తితో చెండాడు నున్నా, నీవు కంపించకుండదు తల్లీ! అప్పుడే నీకు స్వాతంత్ర్యం, స్వేచ్ఛా, గౌరవమూను...లే: లేచి నీవు దైర్యం అవలంబించి నీమామకు దైర్యం చెప్పు." అని ఆయనేమో తనకి చెప్పకూనే ఉన్నాడు. చంద్ర కళకు పడమటిగోడ అడ్డుతగిలి తిరిగి తన ఇంట్లో అంధకారమే అలుసుకొన్నది. వనవాళ్లూ పట్టువదలి ఆమె గ్రంథ పడిపోయింది.

ఆ పడినపడడం ఎంతవేపు పడిపోయిందో - తూర్పురేఖలారి వాకిట ముబ్బలు వచ్చి, 'రమణీ' అని తలుపుతట్టేవరకూ ఆమెకు మెలకువరానేలేదు. అమ్మ తోపమానమైన ఆ ప్రియుని వాక్యం చెవినిబడెంగనే

లేచి, దూకి తలుపు తీసింది. "ఇంకా నిద్రేనా" అని ముబ్బు లేచా చెప్పబోతుండగానే, "మామా! వచ్చావా! ఇట్లా రా! అమ్మా!" అని తలుపుమూసి, అతని ఆపాదమ ప్రకమూ, ప్రతికోమకూపమూ, అతని ప్రతి పరమాణువు అరాధించి, తన ఆత్మ-తన సర్వస్వం అతనిలో ప్రతిష్ఠించింది. అతనిని కదలనివ్వదు. తాను కదలదు. అర్థగంటకాలం ప్రియుని ఉపాసించినమీదట ఇరువురికీ శరీరాలు లేలిక ఆయన వెంటనే లేచి బయటకు వచ్చారు.

చచ్చినట్లు త్రాగి పాలంపెల్లిపోయాడు ముబ్బులు. లోలా ఒకపారి రెడ్డిగారి భార్యదగ్గరకు వెళ్లివచ్చే అలవాటు. ఆ నాడు ఇల్లు కదలలేకపోయింది రమణి. ఆ రెడ్డిగారింట్లో అడుగుపెట్టడానికి రోకరించింది. పెండలకడనే వంటచేసి, పెనిమిటికి మైలన్నం కళ్లం దగ్గరకే పంపించి, తా నెంత తిని తలుపు విరించి దీర్ఘ లోచనలో పడింది రమణి.

ఇంతటితో తనని రెడ్డి విడిచిస్తాడా. జరిగిన పరాధనం అతనిలోని బాదుడు నిమమడింపజేస్తుంది గాని, తుట్టిన తాపాన్ని శమింపజేస్తుందా? తనతో బాటు ముబ్బులుకూడా ఆ రెడ్డి ఆగ్రహాన్ని ఆచరించి అయిపోతాడేమో? రమణి కంపించింది.

ఆ రాత్రి జరిగిన విషయం తన మామకు తెలియదు. ఆయనచెవిని చేయకుండా దాచడం ఎట్లా? ఆమామసంకునా తనపండునా దాపరికాలండవచ్చునా! ఆమె కాదీనమంతా కలవరపాటే మనస్సులో.

మహాత్ముని ఆత్మచరిత్ర తీసి చదువుకొన్నది. దక్షిణాఫ్రికాలో మోటారులోనుండి దిగిపొమ్మని ఒక తెల్ల దొర మహాత్ముని చాచగొట్టుకున్నాడు. ఆయన లక్ష్యపెట్టడంలేదు. "మాంపల్లీ" తీసి చదువుకొన్నది. తన మామయ్యలం కాపాడడానికి ఖరమ్మ తీసి నేలమీద పెట్టుతానని రామదాసు బోగ్గిరికి అభయప్రదానం చేస్తున్నాడు.

రమణి లేచింది. రాటం త్రిప్పింది. ఏదో పాట పాడింది. వాకిలి చిమ్మింది. తల దువ్వకొని స్నానం చేసింది. మంచిగుడ్డలు కట్టింది. ముఖాన్న కుంకుమ

పెట్టింది. మహాత్మునికి దీపారాధన చేసి, పూజచేసింది. అదివరకు నాయకుల మెడలో కట్టిన వొడిలిపోయిన పాతపూలదండలు తీసేసింది. తాను వొడికిన నూలు చిలవలు నలుగురికి నాలుగు మెడలో కట్టింది. చాచంద రి! మొళాన్న కుంకుమపెట్టి, లేచినిలబడి కన్నులు మూసి దణ్ణం పెట్టింది.

ప్రాద్దులనుండి ఇంటికి రాగానే ముప్పులుకు తిడుకునిట్లు పోసి కుంకుమకాయతో నట్టూ నీళ్ళా దుడ్డి ప్లానం చేయించింది. అతని తలకి కొత్తూర చేమరూ రాచి, తల దువ్వి ముడికట్టింది. అన్నం దిస్తట్లో నడ్డించి—

“ఈ పొద్దుకూడా తిరిగి పాలం పోవలెనా” అని అడిగింది.

“అహ!” అన్నాడు ముప్పులు.

“ఎప్పటికయ్యేను ఈ కుప్పనూర్చిట్లు?”

“కళ్లం పూర్తిగా బారి ధాన్యం యింటికి చేరే పరికి ఇంకా రెండురోజులు పట్టుతుంది.”

“మామా! నీవు ఈ కరదన పగలూ రాత్రి పాలం లోనే కాపరం చేయి. నేను ఇంటికాడ ఒక్కరైతే అల్లాడిపోతుంటా” నన్నది రమణి.

“పనిపడ్డప్పుడు వొట్ల దాచుకొంటే ఎట్లా? పెళ్లాన్ని కరుచుకొని ఇంటికాడ కుప్పంటే కడుపు లోకి బుగ్గో!” అని ఎగతాళిగా మాట్లాడేడు ముప్పులు.

“ఇంటికాడ రాత్రిట్లు నేను ఒక్కదాన్ని ఉండలేక ఇదవుతున్నాను. రాత్రిపూటకూడా నీకు పాలంలో పని ఉంటే నేనూ వస్తాను పద. ఇద్దరం అడనే ముడుచుకొందాం” అన్నది రమణి.

“నేనెవ్వనూనా? కళ్లంకాడనే గడ్డి కప్పి గుడిక పెట్టించ్చా. పరిచె త్రవీద చాపేసి పండుకుంటే, ఆ చల్లగాలికి నొట్లతెలియరు.” అన్నాడు ముప్పులు.

ఇద్దరూ అన్నం తిని లేచి చెయ్యి కడుక్కొన్నారు. వక్కా, ఆకూ పెనిమిటి కిచ్చి, తానుకూడా ఇంక నోట్లో నేనుకొన్నది. పొద్దుపోయింది. దీను

మాటునుడిగింది. తొందరగా చెల్లి కళ్లంకాడ మనిషి నింటికి పంపిలేనేగాని వాడికి భోజనానికి పొద్దు పోతున్నదని ముప్పు లనేవరకు, రమణి తలుపు దిగింది, పెనిమిటితో కళ్లంకాడికి పయనమైచెల్లింది.

౧౦

గతరాత్రి తలుపు చేసుకొని నీకటింట్లో రమణి ఎంతవేదన పడింట్ దానికి రెండింతలు మరణభాధ పడుతున్నాడు ఇంటిదగ్గర రామిరెడ్డి. ఆ రాత్రంతా అతనికి కంటివీడ కునుకుపట్టిలే వోట్టు!

రమణివంటి మనిషి తనకు చిక్కకగారు. తాను తలుచుకొంటే ఆ గడ్డన కాదనడాని కావరి! దొమ్మలున్నాయి? తనవిషయం రమణి కింకా తెలియదేమో గాని, గ్రామంలో ఆబాలగోపాలమూ ఎరిగిన సంగతే. ఇంటికాడ చేసుకొన్న భార్యగాక అతను సాలిమనిషి పడుచుపిల్ల పెనిమిటిని ప్రార్థనాించి మిలిటరీలోనికి పంపి, ఆ పిల్లను తన దగ్గరచేరదీసి, దానికి పిల్లకాలన గట్టున పెంకుటిట్లు కట్టింది, దానిపేర రెండెకరాల కయ్య పెటిలోమెంటువ్రాపియిచ్చి పోషిస్తున్నాడు కూడాను. మొగవాడి జీవితంలో అప్పవప్పడు కొత్త దుయలు చవిచూస్తుంటేనేగాని అందంలేదు. అంత కాట్లా, చేతులూ కట్టిచేసుకొని పడిఉండడానికి తన నేమికర్మం కాలింది? చేతిలో డబ్బులేకనా, పలుకు బడి లేకనా, వంట్లో రక్తహంసాలు లేకనా? నిజానికి చెప్పాస్తే తనవంటి రెడ్డికి ఆ మాత్రపు పటాటోపం లేకుంటే ఈ కాలపు సంఘంలో చిల్లిగవ్వకు పనికి వస్తాడా తన ? అవలు ఆ వూళ్లో రెడ్డిగారి ప్రాపకం దొరికిలేనే చాలువని అల్లాడుతూ ఉంటాడు అలాగాజనం.

అలాగాజనం రెళ్ళేమిటి? రెడ్డిగారి పత్నీకు ప్రాస్తుఫరయివచ్చిన బోర్డుస్కూలు ఆయ్యవారపులు ఎంతమంది తన మధస్సు మెప్పించి చెల్లిపోలేదు? ఈ సారి వచ్చే ఎన్నికలలో తాను జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటు పదవికి ఎన్ని చేరియినా ఖర్చు పెట్టి పోటీచేస్తున్నాడు కూడాను.

అటువంటి రెడ్డిని కాదని కాలతన్నీంటే ఈ యానాదిది? దీని భృగువెంత, ఇది ఎంత? అది రెడ్డిన పెట్టదాని-అబ్బా!—నుండలమీద నొప్పిపెట్టడమే గాక, విసురుమీద పెట్టకూడ వడడమేమో, వడుం చెటికినట్టుకూడా ఉన్నది. రసంత వల్లతప్పిస్తే ప్రక్కనే ఉన్న పచ్చడిబండమీద పడవలసింది తల. దేవుడి దయవల్ల తప్పిపోయింది.

యానాదాని కింత తలపాగకమా అని రెడ్డి కాక్రొకోం. దేనిని చూచుకొని దీని కింత మిడిసిపాలు తనం? తన కిట్టి పను విడువలేకపోతే, పెద్దమనిషిలో ఆ సంగతి నెమ్మదిగా చెప్పకోరాదు! మొదటి పెట్టవలసిన ప్రమేయ మేమివచ్చింది?

అయినా ఈ వ్యవహారంలో తనదే లోప మేమో! అది యానాదిది, కేవలం మూఢురాలు, దరిద్ర కొట్టుది. ముందుగా ఇంత డబ్బాకే పెట్టి, ప్రైవేటుగా బుజ్జగిందియుంటే లాంగుబాటులోకి వచ్చియుండేది. తొందరపడి, పెద్దపులిపడ్డట్లు ఒక్కసారిగా మీదపడి వరకు, పాపం! పసిపిల్ల తెనురుకొన్నది. పక్కాత్రాప పడ్డాడు రెడ్డి. ఈ వ్యవహారంలో మరి రెండోవాడి జోక్యంలేకుండా తనే అతిరహస్యంగా సారథ్యం చేసుకొని ఆ రమణిని పాధించుకోవాలని దృఢనిశ్చయం చేసుకొన్నాడు.

చుట్ట తీసి ముట్టించాడు. ఒక వందరూపాయల నోటు తనది కాదనుకొంటే కొండమీద కొలికూడా దిగివస్తుంది; రమణి ఒకతెక్కా అనుకొన్నాడు. మర్నాడు రాత్రి పదిగంటలకు తిరిగి రమణిఇంటికి పోయి, “భయపడకు. ఇదిగో వందరూపాయలు. నీ ప్రాణానికి నా ప్రాణం అడ్డువేస్తా. నువ్వు లేమను కొంటాడో అని సందేహించకు. నా విషయంలో నాకు సంతోషిస్తాడుగాని, విచారించడు. నిన్ను వాణ్ణికూడా బంగారుపిచ్చుకల్ని చేస్తాను.” అని తన ప్యయంగావల్లి బుజ్జగిస్తే ఆమె తన చేతిలో వెన్న ముత్రలా కరిగిపోయింది!

రెడ్డిమనస్సు ఉరకలుచేస్తోంది. కళ్లలో కుప్పసంగతి మరచిపోయి, ఆ రోజంతా చీకటి కోసరం తపస్సుచేశాడు.

మార్గం ద్వైతమింది అతని తపస్సు ఫలించింది. కళ్లదళలో చంద్రోదయమైనా అతనికి రోహదమిచ్చి ఆస్థాయంగానే ఉన్నది. బాగా చీకటిపడి, నువ్వులు అన్నం తిని కళ్లంకాడి పోయేవరికి రాత్రి పదిగంట లవుతుంది. కాళ్లకి చెప్పులు తొడుక్కొని, చేత కర్ర బుచ్చుకొని, జేబులో పోటుకాగితం పెట్టుకొని, నువ్వులింటికి వెళ్లి చూచుకొన్నాడు. తలుపు తాళం వేసి ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది. అతనికి కాళ్లు చల్లబడినవి. పెనిమిటిరోహదా కళ్లంలోనికి పోయింది కాబోలనుకొన్నాడు. అతనికి భయంకూడా వేసింది. స్త్రీమితం చెడి, సారీమనిషింటికి పయనమైవెళ్లి పోయి నాడు.

౧౧

పున్నమిగడియ రెరురయనకొద్దీ చందమామ కళలు మురురవుకూ ఉన్నవి. ప్రైవేటుసభ గాడు పేమో, పగలు కాచిన ఎండతీక్షణం రాత్రి కాదే వెన్నెలకు వెయ్యిరుచులు కలిగిపోయింది.

ఇంటికొడ బయల్దేరిన రమణినువ్వులు పిల్ల కాలవకట్టెక్కంగనే పెట్టాపట్టాలేసుకొని ఆ వెన్నె ట్లో విరచిసిపోతున్నాడు. ఊరిమండి ఒకమైలు వడిస్తే రెడ్డిగారి బాడవచ్చేను. చేనుప్రక్కనే రెడ్డిగారి చిన్న చెరువును. పిల్లకాలంలోకి నీర్లు వచ్చినవెంటనే చేరు వుకు నీర్లునింపుతారు. నువ్వులు వెళ్లి కళ్లంకాడ కాపలామనిషి నింటికి పంపివేశాడు.

నువ్వులుకూ, రమణికి ఆ రాత్రి నిద్రవచ్చేటట్టు లేదు. బ్రహ్మాండమైన పెద్దకళ్లం. కళ్లంచుట్టూ కొల గోడలా వలయాకారపు గడ్డికడిమె. వలయంలో నట్ట వడుమున పోతారు అడ్డపోతులూ వడ్డరాసిని. తూర్పుర పట్టిన రాకలో కిడికలూ, తరకలూ ఇంకా తొలగించనే లేదు నేడక్కాళ్లు. కళ్లంలో నిలిచిన గోరిగింజల కోసరం మారెతలు చిమ్మివెల్లిన కళ్లంగాతోలు, వెన్నెట్లో అడ్డంలా మెరిసిపోతోంది. తరకలు తొలి గించివేస్తే, తులారాసి చాకళ్లంకాడ పోయింది గంప లతో కలగలు కొలిపించి బస్తాలు బళ్లకెక్కించడమే తరవాయి.

కడింకట్టిన వాగ్గంతుట్టు రమణి సుబ్బలు తిరుగుతున్నాడు. ఒకపారి చెరువుగ వైక్కాడు. కలక లేరిన నీటిపై తేలిపాడు కలకపూలు గడకొంకితో గట్టుకు లాగి, తేకు లేర్చి, రమణిజడలో తురిమి ముక్కుదగ్గర పెట్టుకొన్నాడు సుబ్బలు. గట్టుమీద కలకతూ వామిపెట్టున రమణిలా దోరముగ్గిన పండ్చొకటి కొని తన ప్రియురాలికినే ఆమె సగం కొరికి ప్రియుని నోటి కందిచ్చింది. ప్రక్కనున్న మామిడిగున్నలు విరియబాసి కమ్మని మనాసలు కళ్లంపైకి పొగవంపు తున్నవి. రెండు పావురాయిలబంటు కళ్లంలో ముక్కు లిడ్చుకొంటూ పాటపాడుతున్నవి. పిల్లకాలకగట్టున పెరిపోవకేగలమీద రెండుకోయిలుల చాలి ఉయ్యాల దొగుతూ పావురాయిల పాటకు ప్రతికల్పతున్నవి. రాత్రిపూట దారికట్టిన రెండు పండుకోయిలు కళ్లం లో జొరబడి అల్లరి చేయసాగినవి. నుడికలో చాప బయటికి లాగి, గడ్డి వరచి ప్రక్కవేరాడు సుబ్బలు. తాటాకుతో అల్లిన గడ్డిదిండ్ల చొకటి కలకరింద పెట్టింది కమణి.

సుబ్బలు నడుము వాల్చాడు. రమణికి నిద్ర రాదు: మనస్సు కలగుండుపడిపోతోంది. ఆమె నిల దొక్కుకుంటోంది. ఆమెమనస్సులో చెలరేగిన కుపాను ఆరేనికి తెలియదు.

పెనిమిటిప్రక్కలో మార్చున్నది. ప్రియుని కత్తులంపై చెయ్యివేసి నిమిరి—

“మామా!” అని పలకరించింది.

“ఊ!” అన్నాడు సుబ్బలు.

“నీవంటి మామ దొరకడం నా అదృష్టం.” అన్నది రమణి.

రమణిని దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు సుబ్బలు.

“ఇంటికాడ ముసలివాళ్లు - మా వూరు కమ్మ వారు - రాఘవయ్యగారూ విన్ను రెలుయగొని ఎంత పెచ్చుకొంటారో నే చెప్పలేను.” అన్నది రమణి.

తానొక మహాపాత్రుల్యానికి చక్రవర్తి అయి నట్టు పొంగిపోయాడు సుబ్బలు.

“ఎన్నిజమ్మ రెత్తివా-నువ్వు నేనూ ఇట్టనే పుట్టాలని వాకోరిక.”

ఆమెచెక్కిరిపై తన పెదవులు మెరిపాడు సుబ్బలు.

“మామా! నా కేసి చూడు.”

“.....”

“నీతో ఒక్కసంగతి చెప్పతా: ఎక్కరితో చెప్పనని నాచేతిలో చెయ్యివేయి.” అన్నది రమణి.

సుబ్బలుగండ వడవడమన్నది, చేతిలో చెయ్యి వేరాడు.

“నీవు ఈరెడ్డిని వదిలిం చుకోవాలి మామా.”

సుబ్బలు నడుముబారిపోయి—

“ఎందువల్ల?” అని అడిగాడు.

“అయనసంగతి నీవు ఎరగవూ?”

“ఎరుగుదును.”

“అయంటిలో మవం ఉన్నట్టుయితే ఆరెడ్డి నన్ను నీకు చక్కనీయదు.”

“అంతే?” అన్నాడు సుబ్బలు.

ఆమెనోరు పెగలలేదు. గొంతుక విగుసుకొని పోయినట్టుయి, అతని కంఠం చుట్టవేసింది.

అతని హృదయం, ఆమెహృదయం కరవేగంతో కొట్టుకొనిపోతున్నవి.

“ఎందు నీవుచువు?” అని ఆమెకన్నీరు కుడి చాడు సుబ్బలు.

“నిన్నరాత్రి నీవు యింటికాడ లేకుండా చూచి, రెడ్డి మనింటికి వచ్చి దీపమార్చి నన్ను చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు.”

సుబ్బలుచెవులలో నగ్గరు బయల్దేరింది. రెండు చెవులూ మూసుకొని, చాపమీద వొరిగాడు.

“నాకు దొడ్డుమండి పెడబట్టి పెట్టాను. అయన క్రిందపడ్డాడు. నేను రేలుపు విగించాను.”

“అ!” అన్నాడు సుబ్బలు.

సుబ్బులును ముచ్చెనుటలు పోవినవి. వరికళ్లం గీరన మమ్మరిసార తిరిగినట్లు తిరిగిపోతోంది. కళ్లు మానుకొన్నాడు. తెలిచాడు: చంద్రలింబంలోని కళంకం నల్లగా మసికట్టి అనవ్యాయనిపిస్తోంది. చేతులు నడుముకానించి నిలబడ్డాడు.

“ఈసంగతి నువ్వు ఎవరితోనన్నా చెప్పినట్లయితే, నన్ను చంపుకొన్నట్టే” అని ముదలకించింది రమణి.

సుబ్బులుకళ్లల్లో రావిరెడ్డి, లక్ష్మమ్మ కదిలారు. కళ్లు మానుకొని భోయన ఏడిచాడు. చీరచెరగుతో ఆతన్ని విసురుతో—

“మామా! ఎందు కాయానవదుతావు? ఈ రెడ్డిని వదిలించుకోలేకనే ఈభయమంతా?”

సుబ్బులు పలకలేదు.

“నీకు ఇంతటి ఘోరం తలపెట్టిన మనిషిదగ్గర నీ వింకా ఉండవచ్చునా?”

సుబ్బులు మాట్లాడలేకపోతున్నాడు.

“నీవ్రా నేనూ మక్కలం, పశువులం అనుకొన్నాడు రెడ్డి. కూటికిగతిలేని దర్బీదులు, నీకు నాకు విషంపోయాలని తలచాడు రెడ్డి.”

సుబ్బులు కళ్లువిప్పి ఆమెముఖంలోకి చూచాడు.

“అనాడు మనకు రాఘవయ్యగారు చేసిన ఉపదేశం మరచిపోయావా? కూటికి దీదలమైనా, గుడ్డానికీ మనం దీదలం కామని ఈరెడ్డికి తెలియజెప్పాలి. భయపడి, దేహీ అంటే, పెద్ద అణగారోక్కుతారు

బలవంతులు. నిలదొక్కుకొని ఎదురుతిరిగితే కాలు కడపలేరు. పెరికిపందలు.”

సకిలించాడు సుబ్బులు.

“ఈ కమతం విడిచిపెట్టితే బ్రదకలేనని నీకు భయం వట్టె. నీకు నేనున్నాను; నాకు నీవున్నావు. మనిషిరికి రాఘవయ్యగారున్నారు. లే! పెద్ద లేచే రెడ్డితో నెప్పి చక్కారా: పెల్లిపోదాం.”

“లక్ష్మమ్మని విడిచివదం ఎట్లా రమణి?” అని అడిగాడు సుబ్బులు.

“అమె ఈకొడుకుని విడిచిపెట్టి వేరే కావరం పెట్టితే అప్పుడు నువ్వు నేనూ ఆమెపాదాలు పొర్లుదాం.”

“అమె అడిగితే ఏం చెప్పింది రమణి?”

“నేను రమ్మని లాక్కొనిపోతున్నానని నా మీద చెప్పా.”

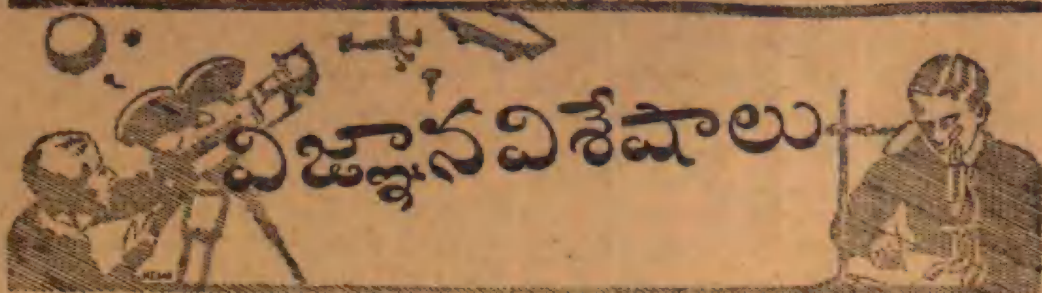
“అయితే కమ్మవారిపాలెం చెళ్లదామంటావా?”

“కమ్మవారిపాలెం నీ కిష్టంలేకుంటే, మరొక పాలెనికి పోదాం.” అన్నది రమణి.

చంద్రుడే సుఖించి, చీకటిపడి గూర్పులేఖలారకుండానే రమణి నింటికి తీసుకొనిపోయినాడు సుబ్బులు.

రావిరెడ్డికమతం విడిచిపోవడానికి నిశ్చయం చేసుకొని, బాడవచేలో మప్ప మార్పించడం అయిన మర్నాడు రమణిని ముందుగా కమ్మవారిపాలెం పంపించి, తాను వెనకనే నిలబడిపోయాడు.

[తరువాంయికథ తరువాతి సంచికలో]



విజ్ఞానవిశేషాలు

ఆవిరియంత్రచరిత్ర



= శ్రీ డి. ఎ. ఎ. యస్. నారాయణరావు =

ఈవాడు పరమాణుయంత్రాలు రాబోతున్నాయి. అవి వచ్చేయంటే ఆవిరియంత్రాలను వెనుకకు తోసేస్తాయి. కాని ఆవిరియంత్రాలు వచ్చే, మానవజాగరికతను ఎంతో శృద్ధిచేసేయి. అనే విద్యుచ్ఛక్తిని, పరమాణుపరిశోధనలనూ పొంద్యం చేసేయి. ఈ కాలాన్ని ఆవిరియం (Steam Age) అంటున్నారు. కాని పరమాణుయంత్రాల రాకతో మానవ చరిత్రలో కొత్త ఆధ్యాత్మిక ప్రారంభమవుతుంది. పరమాణుయం అనే మాట 'ఆవిరియం' ప్లావా న్నాకమవుతుంది.

అనేకవిధాల మానవాభ్యుదయానికి దారితీసిన ఆవిరియంత్రాల చరిత్ర అవలోకిస్తాం. ఈ చరిత్ర ౧౭-వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. ౧౬౬౩ లో ఇంగ్లండులో లార్డు సోమర్ సెట్ అను నతడు కాస్టర్ కార్ తోక్ అనే యంత్రపునివానిసహాయంతో ఒక ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించేడు. అది చాలా ఆకృత్యాన్ని కలుగజేసింది. దాని ఆకర్షణ కత్తిని చూసి తను పొందిన విజయంతో గర్వం పొంది విట్టిరిగటండా జాగ్రత్తగా ఉండాలనుకొంటూ తన్ను తానే ఉద్దేశించుకుంటూ ఒక పద్యం వ్రాసుకొన్నాడు సోమర్ సెట్.

తరువాత మూడువశాబ్దాలపాటు నిర్లక్ష్యం చేయబడింది ఆవిరియంత్రం. కాని ౧౬౯౯ లో ఇంగ్లండులోనే వేరే అనునతిడు పూర్వపు యంత్రం కంటే మంచిదానిని ఉపహించి, ప్లానులుచేసేడు. ౧౬౯౯ లో తన ఉద్దేశాలప్రకారం ఒక మోటరు నిర్మించి బండమలోని రాయలుపాపైటికి చూపెట్టేడు. తరువాత చక్రవర్తికూడా చూపెట్టేడు.

అదేకాలంలో ఫ్రాన్సుదేశానికి చెందిన పాపిన్ అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఆవిరియంత్రనిర్మాణంలో నిమగ్నుడై ఉన్నాడు. పాపిన్ అసలు సైద్యశాస్త్ర విద్యార్థి. అతడు పేరిస్ లో హైలెన్ అనే శుభ్రనిధి శాస్త్రకారునివద్ద చేరి ఒక ఉష్ణయంత్రనిర్మాణంలో ముందు కొంత కృషిచేసేడు. ఆ తరువాత ఇంగ్లండు వెళ్లి అక్కడ కొన్ని యంత్రనిర్మాణాలు చేస్తూ రక్షణకవాటము (Safety valve) అన్నదానిని కనిపెట్టేడు. ఆవిరియంత్రాన్ని టీలోనూ నీటిని మరగించే పాత్రకు ఈ రక్షణకవాటాన్ని ఉంచుతారు. ఆవిరి బొందరగా తయారై ఒత్తిడి విపరీతమైవచ్చును అపార బ్రద్దలైపోవచ్చును. కాని ఈ రక్షణకవాట మున్నట్లయితే ఒత్తిడి మరి ఎక్కువయినప్పుడు ఆవిరి దీనిని తెరచుకొని దీనిగుండా బయటికిపోతుంది. పాత్ర బద్ద

లయే ప్రమాదం తప్పకుంది. ఇలాగ పాపిల్ కనిపెట్టిన గమనకవాటకు ఆ తరువాత అత్యుపయోగమైన దైవది.

ప్రాప్తునండి ౧౮౮౫ లో ప్రాచిన్లెట్టుకు తరిమివేసింది. ఆ సందర్భంలో పాపిల్ తన చేతలో నివసించే భాగ్యం కోల్పోయేడు. జర్మనీలోని హెస్సెన్ నకు చెందిన లేండ్ గ్రేవ్ కార్ల్ అతనిని ఆహ్వానించేడు. అక్కడ అతడు విశ్వవిద్యాలయంలో ఫిజిక్స్, గణితములమీద ఉపన్యాసములిస్తూ, యంత్రవిద్యాలయమీద పేర్కొనేడు. ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించాలనే ఉద్దేశం కలిగిందతనిది. లేండ్ గ్రేవ్ కుడా అందుకు ప్రోత్సాహమిచ్చేడు. కాని ఆకాలంలో బాయర్ XIV జర్మనీలో పోరాటం సంఘటించడవలన లేండ్ గ్రేవ్ పాపిల్ పరిశోధనలమీద శ్రద్ధహం పెట్టలేకపోయేడు. పాపిల్ కు ఆధిక్యంగా ఇబ్బందులు వచ్చేవి. అలాగ కొంత నిరుత్సాహం వచ్చింది. ౧౮౯౦ లో అతడు ఆవిరియంత్రవిద్యాలయానికి తాను చేసిన ప్లానును ప్రచురించివేసేడు. ఆ ప్లానులో ఎక్కువ బిల్డింగ్ మీద పని చేసే యంత్రాలనుగురించి, స్త్రీమర్లను నడపగల యంత్రాలనుగురించీ కూడా ఉంది.

మళ్ళీ ౧౮౯౨ లో ఆవిరియంత్రంనుగురించి పని చెయ్యడానికి పాపిల్ కు అవకాశం వచ్చింది. లేండ్ గ్రేవ్ కి పుణ్యనది ప్రక్కన ఒక భవనం ఉంది. ఆవదిలో నుండి తన భవనంగోపురంమీదకు నీళ్లు పంపేమిత్తం ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించమని పాపిల్ కు ఆదేశేడు లేండ్ గ్రేవ్. పాపిల్ తను ప్రచురించిన ప్లానుప్రకారం కాకపోయినా, ఇంకొకవిధంగా ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది నదిలోని నీళ్లును భవనంగోపురంమీదకు తరిమేటట్లు చేసేడు. కాని కొద్దికాలంలోనే నదిలో గడ్డకట్టిన మందు ఆ యంత్రాన్ని నాశనంచేసింది. లేండ్ గ్రేవ్ కి దానిమీద ఉత్సాహం పోయింది.

ఇదే సమయంలో ఇంగ్లండులో సేవీ నిర్మించిన ఆవిరియంత్రంప్రభావతి వ్యాపిస్తోంది. అది విని లేండ్ గ్రేవ్ పాపిల్ ను ఇంకొక ఆవిరియంత్రం నిర్మించమని నియోగించేడు. ౧౮౯౬ లో పాపిల్ ఒక యంత్రాన్ని నిర్మించి అది ౩౦ అడుగుల ఎత్తుకు నీటిని

పంపేటట్లు చేసేడు. కాని ఆనీటిగొట్టాలు సరిగా లేక నీరుకాలేది. లేండ్ గ్రేవ్ ఒక రాగిగొట్టాన్ని చేయించేడుకాని ఇతర పనులవలన దీనిమీద మళ్ళా ఉత్సాహం యాపెట్టలేకపోయేడు. ఆ రాగిగొట్టాన్ని కూడా ఏకో అవసరం వచ్చి పాపిల్ కద్దవండి తీసుకొన్నాడు. దానితో పాపిల్ కు అక్కడ ఉండడానికి నిరుత్సాహం ఎక్కువయింది. ఎలాగైనా ఇంగ్లండుపోయి, అక్కడ ఆవిరియంత్రవిద్యాలయం చెయ్యాలని బుద్ధిపుట్టింది. ఇది చరిత్రదీక్షి ఇంగ్లండులో పనులు పాపిగా జరిగేయి. అందువలననే మళ్ళా ఇంగ్లండు వెళ్ళాలని బుద్ధిపుట్టింది. అతడు హెస్సెన్ లో నిర్మించిన యంత్రవిపులాలను ప్రచురించి, ఆ విశేషాలను లైప్సిట్ అన్న శాస్త్రజ్ఞునికి పంపేడు. పాపిల్ నిర్మించిన యంత్రం పని చెయ్యడానికి ఒక మనిషి కూర్చుని దానిలో కవాటాలను (Valves) తెరుస్తూ, మూస్తూఉండాలి. అలా మనిషి అక్కరచేసుండా, వాటుతట అవే జరిగేటట్లుగా లైప్సిట్ ఒక మోదన చేసేడు.

పాపిల్ ఇంగ్లండు వెళ్ళడానికి సన్నాహాలు చేసుకొన్నాడు. హెస్సెన్ నుండి బ్రెమెన్ దాకా స్వంతపడవమీద వెళ్ళి, అక్కడనుండి తన పడవను స్త్రీమర్లమీద పెట్టుకువెళ్ళవచ్చు వనుకున్నాడు. అందుకని ఒక చిన్న పడవను నిర్మించుకొన్నాడు. దానిని ఇంగ్లండులో తా నివసకకు చూసినమాదిరిలో చేసి, తనతోపాటు ఇంగ్లండు తీసుకొనివెళ్ళడా మనుకున్నాడు. అక్కడ దానికి చిన్న ఆవిరియంత్రాన్ని అమర్చి, యంత్రపహాయాన్ని నడపాలని ఊహించేడు.

ఆస్తి, మటుంబంకోపాటు తను నిర్మించిన పడవమీద బయలుదేరేడు. దాని ఆకారం ఆ ప్రాంతాలవారికి వింతగా ఉంది. ముందెడప్రాంతాలలో నావికులు పాపిల్ పడవయొక్క వింత ఆకారాన్ని చూసి, దానిని నాశనంచేసేరు. ఆస్తిని దోంగొట్టుకొని పాపిల్ ఇంగ్లండులో నిస్సహాయుడయ్యేడు. అతని శ్రేయోభిలాషులయిన బాయిల్, హౌల్ మొదలైన వారు అప్పటికి మరణించేరు. అతడు తన ఆవిరియంత్ర విద్యాలయప్లానులనుగురించి రాయల్ సొసైటీకి చెప్పినా, అదేమంత ఉత్సాహం తూపలేదు. ౧౮౯౭ ప్రాం

తాను మరగవారిగ్రాహిని పాలులు అవ్వడే నా మరగించేను అదిమిమిమి విశ్వాసంగా మనము చేసిన పాపం.

నీరు మరగే పాత్రమంది ఆదిమిమిమి అయ్యి పడియున్న పేరే గిట్టానికి పోయి అక్కడ వ్యాధి దిస్తే మందిరం పాపం ముడుపు పోయిందేను. ఇతడు గట్టాం గా ప్రయత్నించిన ప్లామను మా అమ్మ కాస్త్రా ప్లామ ఇవపరత్రకుడు, తేల్చిన కంకారి అయిన న్యూకోమను అనువానికి ఇచ్చేడు. ౧౭౦౫ నుండి న్యూకోమన్, నేవీలు కలిపి పనిచేసేరు. ౧౭౧౧ లో ఒక ఆదిమిమిమిమి విశ్వాసమును వచ్చింది. మొట్ట మొదటిసారిగా అందులో నీరుమరగే పాత్ర, ఆదిమి వ్యాధిమిమిమి గిట్టాని, పిష్టను ఉన్నాయి. దానిలో కవాటములను తెరుస్తూ నూస్తూ ఉండడానికి ఒక కుట్టవాడు నియోగింపబడ్డావని, వాడు పిష్టనుకీ, కవాటానికి తాడులో ఒక బంగం ఏర్పరచి అవసరమై వచ్చుడు కవాటం దానంతట అదే తెరుచుకోవేటట్లు, మానుకోవేటట్లు చేసి, అటవరదానిన చరిపోయే నాడని అంటారు. ఏయులేనేం, త్వరలోనే మరగి అవసరం లేకుండా కవాటాలు వాటంతట అవే పని చేసే ఏర్పాలు ప్రవేశపెట్టుబడింది. అలాగ ప్రస్తుత రూపానికి దగ్గరలో ఉన్న ఒక ఆదిమిమిమిమి వచ్చింది. దీని సాయంతో బొగ్గనలలోని నీటిని తోడితేయడానికి వలయింది. ఇటువంటివి ఇంగ్లండులో బొగ్గనలలో ఉపయోగపడ్డాయి ౧౮-వ శతాబ్దం మధ్యలో.

౭౦ సంవత్సరాల తరువాత ఆదిమిమిమిమిమి తేక్కు వాట్ తెచ్చిన అధిపతిని తెలిసికొనేమందు, ఇది ఏ మూత్రాలపై పనిచేస్తూంటో గమనించాలి. ఒక గొట్టం (Cylinder) లో చిగువుగా పట్టే ఒక పిష్టను ఉంటుంది. ఇంకోక పాత్ర (Boiler)లో తయారయిన ఆదిమిని ఆ గొట్టంలోనికి గ్రీందనంకి ఒక కవాటంనుండా పంపినట్లయితే అది పిష్టనును మీదకు తోస్తుంది. కాని ఇంతలో అకవాటాన్ని మూపిచేసి, గొట్టంలోని నీటిఆదిమిని చల్లార్చినట్లయితే, అది నీరుగా మారిపోతుంది. పిష్టనుగ్రీంద కూస్త్యం ఏర్పడుతుంది.

అందులపై నాలిట్టానికి పిష్టనును గ్రీందకు నొక్కుతుంది. పిష్టను గ్రీందకు వస్తుంది. మల్లొ కవాటాన్ని తెరచి, గొట్టంలోనికి ఆదిమిమిమిమి పిష్టను విడుదల పోతుంది. ఇలాగ పిష్టను గ్రీందమా, మీదమా అడేటట్లు చేయవచ్చును. ఈ చలనాన్నే ఒక రివరునులుంగా ఇంకోక కమ్యూనికేషన్ కలిగేటట్లు ఏర్పాలు చేయవచ్చును. ఆ గ్రీందమా, మీదమా అడే కమ్యూ మారి మండిగాని, గమలపండిగాని నీరు తోడేటట్లు చేయవచ్చును.

న్యూకోమన్ చేతులలో ఆదిమి మిమిమిమి కొద్దిగా రూపం వచ్చింది. అక్కడక్కడ ఉపయోగ పడిందికాని దాని ఉపయోగంలో అనేకమైన పట్టలుండేవి. వాటిన్నీటిని పోగట్టి ఆదిమిమిమిమిమి పరిమైన రూపాన్ని ద్వివవాడు తేక్కు వాట్.

ఈ తేక్కువాట్ వాట్టండులో జన్మించేడు. చిన్నప్పకు చాలా నీరసంగా ఉన్నా, ఉత్సాహానికి లోపం లేదు. యంత్రపరిబంధముయిన పనులమీద అధిగది కలిగిఉండేవాడు. రీదతనములప యూనివర్సిటీ చదువుకు అవకాశం లేకుండా, పరమిదన ఏటకే ఇతడు కర్మాగారంలో ఎంపెంటిన్ గా చేరవలసి వచ్చింది. కొన్నాళ్లు అవధింప పంపాడిందిన తరువాత స్టాప్ యూనివర్సిటీలో మెకానిక్ గా నియోగింపబడ్డాడు. ఇది చివ్వుటికే అనేక విషయాలు చేర్చుకొని, పరికరముల తయారులో అభివేద్య చేసేవాడు. యూనివర్సిటీ ఆచార్యులకు ఇతనికి నేర్పు, మంచితనముల మూలంగా ఇతడంటే ఎక్కువ ఇష్టంగా ఉండేది. ముఖ్యంగా అక్కడ రిపాయనికాస్త్రానంకి రుడు స్టాప్ ఇతనికి ప్రాణన్నీ హితు జైవాడు.

ఆదిమిమిమిమిమిమి వాట్ కు మొదటిసారి ౧౭౧౫ లో తెలిసింది. అప్పటి కిరీడికి ౨౩ సంవత్సరాల వయస్సు. ఆ తరువాత కొంతకాలానికి స్టాప్ యూనివర్సిటీకి వెందినది అటువంటి యంత్రం ఒకటి ఉందనీ, అది లభిస్తేనాలో మరమ్మత్తుకోసం పోయి ఉందనీ అతిడిక తెలిసింది. తాను మరమ్మత్తుచేయడానికిగాను ఆ యంత్రాన్ని తెప్పించవలసినదని యూనివర్సిటీని కోరి దానిని ౧౭౬౩ లో తెప్పించు

కొన్నాడు. ఈ మధ్యలో అతడు పుస్తకాలవ్యాసా అప్పటి ఆవిరియంత్రాలను గురించి వదిలి తెలిసికొని, ఆవిరియంత్రమాత్రమైన కొన్ని ప్రయోగాలు చేసేడు. తరువాత యూనివర్సిటీ తాలూకు యంత్రాన్ని బాగుచేసేడు. ఇలాగ ఆవిరియంత్రంతో సంబంధము పెట్టుకొన్న వాల్ ఆ మ్యాగో పనులయంత్రాన్ని బాగుచేయడంతో ఉరుకోలేదు. అప్పటివరకు ఆ యంత్రాలు ఎందుకు ఎక్కువ ఉపయోగంలోనికి రాలేకపోయేయి, వానిలో ఉండే లోపాల కనుబడి అని స్పష్టంగా ఆలోచించేడు. వాటిని అభివృద్ధియొద్దానికి పూనుకొన్నాడు.

౧౭౭౩ వండి వాల్ దీనిని గురించి ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాడు. ౧౭౭౫ లో ఒక అదివారం పాయంత్రం వికాదుగా పడవమంటే అతడికి ఒక ఊపా తట్టింది. వీటి ఆవిరిని సిలిండరులోనే చల్లార్చుకుండా, వేరే ఇంకొకచోటికి లాగివేసి, అక్కడ చల్లార్చినట్లయితే, చాలా ఉష్ణతక్రిమిపైన్ని తప్పించవచ్చును; అలాగ ఒక పెద్ద లోపాన్ని తప్పించవచ్చును. ఈ అభిప్రాయాన్ని ఆచరణలో పెట్టేడు. అదివరకు ఆవిరియంత్రంమూలంగా ముందుచెబుకు ఒకే గీతలో చలనమండేది. వాల్ మొదటిసారిగా ఆ చలనాన్ని చక్రాలు తిప్పుదానికి వీలుగా ఉండేట్లు చేసేడు. అంతేకాకుండా ఆవిరియంత్రంవలన చక్రాలు తిరుగుతున్నప్పుడు అది ఎప్పుడూ ఒకే వేగంతో తిరిగేట్లు ఒక కంట్రోలును ప్రవేశపెట్టేడు. దానిని వాల్ గవర్నరు అంటారు. ఇలాగ అతడు క్రమేపి ఎన్నో మార్పులు తెచ్చేడు ఆవిరియంత్రంలో ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రాన్ని జీ. లో నూ ఇతడు తెచ్చిన మార్పులు ఉంటాయి.

వాల్ మొదటిలో తన అభిప్రాయాల ప్రకారం చిన్న మోతలు నిర్మించిచూస్తే అది బాగా పనిచేసింది. ఇక పెద్ద ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మించడం సమర్థ అయింది. అతడు యూనివర్సిటీని వదిలిపెట్టేడు. ఒక పెద్దయంత్రాగారం స్థాపించి, అందులో తన ఉద్దేశాల ప్రకారం ఆవిరియంత్రాన్ని నిర్మిద్దామని వాంఛించేడు. కాని ఆర్థికపరిస్థితులు దానిని కొనసాగనియ్య

లేదు. మార్గమేమని ఆలోచిస్తూ ఉండగా ఇతని స్నేహితుడైన బ్లాక్ ఇతనిని కోలుకో అనే ఒక ధనవంతునికి పరిచయంచేసేడు. ఆరోబుక్ అప్పుడు గవలనుండి బొగ్గును తీసే యత్నంలో ఉన్నాడు. కాని గవలలో నీరు చేరుతూంది. దానిని బయటికి తోడివేసేందుకు ఆవిరియంత్రం అవసరం. వాల్ ను ఆ పనికై ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం నిర్మించవలసి వదిగా కోరి, ఖర్చులు భరించడానికి సిద్ధపడ్డాడు. అతడికి కర్మాగారంకూడా ఉంది. వాల్ దానిని గురించి తొమ్మిదినంతవర్సెరాలు పాటుబడ్డాడుకాని భరించలేదు. ఆ కర్మాగారము వాల్ ఆవిరియంత్రనిర్మాణానికి అవసరమైనంత పెద్ద కారవోడవడమే దానికి ముఖ్యకారణం. ఆ కాలంలో కోలు బొగ్గుగవల నిటిలో పూర్తిగా మునిగిపోయి, అతనిని దివాలా తీయించేయి.

వాల్ కొంత నిరుత్సాహపడ్డాడు. అతడి యంత్రనిర్మాణానికి పెద్ద కర్మాగారము కావాలి, ఎలాగ అని కించపడుతున్నాడు. కాని అదృష్టవశాత్తూ బర్మింగ్ హాము ప్రాంతంలో సోఫ్రో అనబడు ఒక పెద్ద కర్మాగారానికి అధికారి అయిన జోల్డును అనుసరించి వాల్ తన కర్మాగారానికి ఆహ్వానించేడు. ౧౭౭౪ లో వాల్ అక్కడ చేరేడు. రెండేండ్లలో ఒక మంచి ఆవిరియంత్రం తయారయింది. అది చాలా విజయవంతమైనది. ఆరోబు వాల్ ఆవండం పట్టరాని దైవది. సంవత్సరాల క్రిమ ఫలించింది. ఆ ఆవిరియంత్రం పాఠీగా పనిచేయడం, దానిలో బొగ్గు ఖర్చు తక్కువవడం మొదలైన విషయాలు వాల్ గుమాలలా వ్యాపించేయి. దానితో వాల్ దీక్షను ప్రకారం ఎక్కువగా ఆవిరియంత్రాలు నిర్మింపబడ్డాయి. వాల్ నీ స్థాపించడంలో చాలాతోట్ల వాల్ ముందుగా పరోయపడేవాడు. వాల్ యంత్రాలు వచ్చిన తరువాతనే చాలా బొగ్గుగవలు తీర్చడానికి వీలయింది. వాల్ యంత్రం గవలనుండి బొగ్గు ఎక్కువగా తీరుదానికి వీలుకలుగజేయవలసిన బొగ్గు తీర్చిది ఎక్కువయింది. బొగ్గు ఎక్కువ లభించడంమూలంగా అనేక విధాలుగా అనేక ఆవిరియంత్రాలు ఉపయోగం

లోని రాజుదానికి నిలయింది. ఆలాగ ఆవిరియంత్రాలు వివిధపరిశ్రమలలోనికి ప్రవేశించి, పారిశ్రామికవిప్లవం గానిరెచ్చేయి.

ప్రస్తుతం ఉపయోగంలో ఉన్న ఆవిరియంత్రానికి నిర్మాత వాట్ అనే చెప్పవచ్చును. అతడు మొదటిలో అనేక కష్టాలు పడ్డాడు. అతడు చేసిన పరిశోధనలు లాభదాయకమయినవ్వకు అంతా ఉపయోగించుకొనేవారేకాని ముందులో అతడు లాభపడుతుంటే పడేయమనేవాడుకాని, యంత్రనిర్మాణం గురించి ఇబ్బందులుపడుతుంటే అవకాశా లిచ్చేవారు కాని అరుదు. మీరు మిక్కిలి అతని పనికి వ్యలాభాపేక్షతో అడ్డుపెట్టినవారున్నారు. అతడు ఒక మారు ప్లేటన్ "మానవుని కుటిలత్వము నమ్మదగినంత ఎక్కువగా ఉంది" అన్నాడు. ఎన్ని అడ్డు వచ్చినా ఆవిరియంత్ర నిర్మాణాన్ని సాధించేడు.

జేమ్సువాట్ స్పృహవిహీనంగా కట్టబడిన గోరీపై అతడు మానవశక్తులను వృధాచేసిన వాడనీ, మానవజాతికి మహాపాకారాన్ని గావించినవాడనీ చాటుబడింది. నిజమే. అతడు మానవజాతికి ఎంతో శ్రేయస్సును కలుగజేసేడు. ఉష్ణశక్తిని యంత్రీకక్రితగా మార్చి, ఉపయోగించుకొని, విస్తార్యత్తిని ఎక్కువచేసికోడానికి, ఆసాధ్యములైన పనుల నెన్నో చేయగలగడానికి అవకాశాలు కల్పించేడు. మానవ చరిత్రలో అతని పేరు విరస్థాయిగా ఉండవలసినదే.

ఇలాగ సోమర్ సెట్, శివరీ, పాపిస్, న్యూకో మెన్, వాట్సుచేతులలో రూపం దాల్చిన ఆవిరియంత్రం ఈశోజా మన సంఘటింపింతులో ప్రముఖపాత్ర నిర్వహిస్తుంది. కాని అవధికాలంలోనే దీని ప్రాముఖ్యానికి ధంగం కలిగే మూదనలు అగపడుతున్నాయి.



వ రూ థి ని

[నాటిక]

= శ్రీ మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు =

ప్రథమ దృశ్యం

(గారిపాట)

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

ను ప్తి మేలుకొనుమీ,

స్వప్న మమ ప్తి మేలుకొనుమీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

హిమగిరిని ప్రత్యక్షుని

కలకలస్వని

పులకితాపహరః ప్రణయినీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

నుషిమమందహాసినీ

ఉపస్థిని కిషలహంగురీ

స్ఫుషితమాదిలాసినీ!

వరూధిని! వరూధిని! వరూధిని!

... ..

... ..

(చెలికత్తెల బృందగానం)

మలయపర్వతసాను

పులసుండి దిగివచ్చి

కన్యతెమ్మెరకూన

కన్నరెప్పుల పొంచె;

కలకలస్వర మొల్కి

కలకంకి నిను పిల్చె,

నెలయేటి బాలము

ద్దుల జోలికల పూన్చి!

గిరిబాల! నీ నెచ్చె

లల పాట వివవేల,

వరవరూధిని, విక

స్వరమృదంగువేళ!

గిరిబాల! నీ నెచ్చె

లల పాట వివవేల?

మొదటి చెలి—గిరిమల్లికల పొన్నుమైని కదంబ
కందుకములు తలదించుగా పవ్వళించి నిర్మలమై
కాంతిలో మునిగి లేచే మన వరూధిని అభ్యోషము ఈ
నికారతవేళ అర్థనైతస్యముతో, అదలనో, అలస
నికావన మొలపినట్లు కంపనమొందుచున్నదేమే?

రెండవ చెలి—దినకరుని కవోష్ణకరస్పర్శకు
మానససరోవరకల్పారముకు రములచె తిరళాక్షివరూధిని
కనురెప్పులు, అవిగవిగో, వికసనోన్మృఖము లగు
చున్నవి!

మొదటి చెలి—ప్రసవకల్యాణమై ఒర్రిగిరిన నగ్న
నుండరి వరూధిని స్నిగ్ధకోమలగాత్రము పార్శవ పులకిత
మైనదో, లేక అశ్ర్యర్యచకితమైనదోగాని, అపాదమస్త
కము ఆరీరిని గగనర్పలు పొందినదేమే?

రెండవ చెలి—అదిగో అమరనర్రకి, మన
నెచ్చెలి, కోమలబాహువల్లు దీవివ్యాసముతో ప్రక్కకు
ఒరిగి, కలతనిద్దుర తేరలమ తొలగించుకుంటూ ఏమో
కలవరిస్తున్నదే!

వరూధిని—(సగము మేల్కొని, ఆకలించి)
“.....తెరు చెవ్వరి వేడెను, భూసురేంద్ర!” (అని
మానరాగం తీస్తుంది)

మొదటి చెలి—వరూ! వరూ! అదేమే, అర్థ
నిద్రలోనే మానరాగ మాలపిస్తున్నావు?

వరూధిని—అబ్బా !!! ఆకల అంతగానయిన దే? ... ఆతావిద్యుమా ర్తి వసంతజయంతేకంతులన్ చక్కదనంబునన్ గలవలాలిన పరమ శ్రేష్ఠ శాలి నుమా !

మొదటి చెలి—ఆ గంధర్వకుమారుని ఆలోచన మేనటే తాగిందివాలు, వరూ ?

వరూధిని—ఆ గంధర్వుని మాట వాతో అవ వద్దంటిగా ? ... ఈ అందగా దెవరో భూసురపుత్రుడే ! తైతమకుసుకరాసమడే ! ... అమలాలా కముగా న్నన్న బగత్తున అవతరించి, నాస్త్రియుడే అమల వ్యాలగా ప్రాద్దుపాడుతున అంతర్గు కుడైనాడే !

రెండవ చెలి—అది పేత్త కలతనిద్రలో గాంచిన కలగావోలుకే, వరూ ! సరేకాని, ఈ ప్రభా తము ప్రాద్దుపాడించిన మాటయే మరదితివా యేమే ?

వరూధిని—దౌశీ, సఖీ ! ... ఈ ప్రాద్దు పాడుతు డేటకత్తె నా దిద్దురపొగమంచుపావురాయిని పొరించి నదే ! ఎంత కటికిసుండెల కాదాది !

మొదటి చెలి—ప్రభాతకాంతిలో ప్రస్ఫుటమైన యథార్థపాండర్యానుభూతిని స్వీకరింపక, ఈ రీతిగా కలతనిద్దురకలవరింతలతో కాలముపుచ్చుట అచ్యురపా నుల ఆచారము కాదే, వరూ !

వరూధిని — అంధరారీతమప్పున విరిసిన ఆ న్నన్న సంద్యోగము నందవనవనిలసితమైన స్వర్ణసోగము కన్న మన్నగా తోచినదే, సఖీ ! మరసాందర్యము నా కీప్రాద్దున వెగటై, నా కలలోని భూసురగాంధీ ర్యమే ఆకర్షణీయముగా నున్నదే. మన స్వర్ణసీమయే ఒక న్నన్నమై, ఆ భూతలస్వర్ణమే యథార్థము కానున్నదేమా ! కానిచో, తానై వలచివచ్చిన ఆ గంధర్వకుమారు శేల శ్రోపిత్తుత్తుమే ? ... తెప్పవే చెలి !

మొదటి చెలి — హిమగిరిపానుపులమన్న యీ అప్పరల ప్రమదావనసీమ మరలకు స్వర్ణసీమ ; భూ మురులకు న్నన్నసీమ. శేడు నీ విలాసన పాండర్యా ర్చన వివవాడి ఛాందసచర్యపాల్గొనివేమే, వరూ !

వరూధిని—సఖీ ! నా మాటలు ఛాందసచర్య కాదే. శృంగారాంబరమున నొక మాతనశృంగము నా న్నన్నమూలికతో చిత్రించుకున్నావే !

మొదటి చెలి—ఇదేమి విచిత్రమన్నా, వరూ ధిని !—కాగ్ని త్రిమూ ! నీ వంతగా కోరినచో నీ వింతకలయే నిజమై, నీ వివచితశృంగారము పొంగిపొరలి, ముదకు శృంగభంగముపాలు కాగలవు !

వరూధిని—అచ్యురలకు పుట్టుకతో పుట్టిన నైర్వరప్రణయమే అనారాధముని ఈ వాటికి నీ నోట విన్నావే, సఖీ !

మొదటి చెలి—సరేకాని, వరూ !, ఆ నీటియ నీ తొర కెంత పరితపిస్తున్నదో చూడు. నీ పల్లవాంసురీ స్ఫుర్య నాపింది, రేయిరేయిల్లు కృశించి, కంపించి పాటపాడే ఆ వివచిత్వాతంతుల నీ వించుక శ్రుతి చేయవచ్చు, — నీ హృదయవివచితంత్రులు మా ద సమేళమొందగలవు !

“నాలాదం గౌవగోళ్ల నీ వలవతన్
వాయొపుచో నాటమకా
మేళించిన విపంచి విన్న మొదలుకా
నీ వంటమింజేసి యా
యాలాపంచె యువేళ బల్కిడి, ప్రభా
తాగృతవాతావాతా
లోల తంతుల మేళవింపగదదే,
లోలాడి, దేవాడికే !”

వరూధిని—ఓ నా వివచిత్వాసఖీ ! నీవైనను నా న్నన్నగాభుకు, నా విరహతాదకు నీ ముకుమార తంతులపై ప్రపంచింపవచ్చు ! ఈ చెలికత్తెలు తలకు విందినవారై పోయినారు !

నీదా !
విరహావేదనాగాధ పల్కుమా !
నీదా !
కరుణసాంత్వేనాసుధ చిల్కుమా !
హిమశ్శుభిరీముఖరిత స్వర్ణదీ
లహరిగన్ధరయతి గతిగా
నీదా !
విరహావేదనాగాధ పల్కుమా !

అదిగో! అదిగో! మేఘమందరస్వరము! చేరుక
చేరుకగా నా దృష్ట్యమందరుని ఆగమవము!... పలు
లారా! విన్నారా!

ద్వితీయ దృశ్యం

(ప్రవరుని గానం : చేరుక చేరుకగా)

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

ధాతధాతకః ధాతకబలశిఖరి!

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

మేఘకొన్న మావనకౌశారము,

తేరుకొన్న మారత్రానాశము,

తేరుకొన్న కుహివాప్రనివాసము

తేరుకొన్న వాడు మరికి భవ్యముగా—

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

ధాతధాతకలధాతకబలశిఖరి!

హిమగిరి! హిమగిరి! హిమగిరి!

ప్రవరుడు—అహో! సిద్ధశాసన ప్రసిద్ధాంజన
ప్రభావముకల్గి తీవ్రసాధనపరమార్థ మొక్క చిటి
కలో కరతలానులక మైసట్లు కనిపిస్తున్నది! అరుణా
స్ఫుదపురాగ్రహంసీమ యొక్కది, మహిమాస్ఫుదమైన
కుహివాదలసామచేత మొక్కది? ... ఈ చాలా
నేత్రానుభూతి స్వత్వ సదృశమో, యథార్థదృశ్యమో
గోచరించును? ... అదేమి? ... ఆ కరుణగభీరగానా
రవము? ... అద్భుతమైన ప్రమథగణ మా ల పి ం చే
ప్రబోధమేమో?

(ప్రమథగానం)

హిమమధురజీవా

ప్రమాకలిత మీ

హిమాలయోక్తంగ

శృంగమాయి,-

సహేనుకప్ర

స్ఫుగిత్ హేతిధార

దారిశీకుక రావోయా!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—నేత్రేంద్రియానికి అబోధమై, శ్రవ
ణేంద్రియానికి ప్రబోధమై, మనోమయజగత్త్రమాచ్ఛా

టవహిటవము నెరవే అద్భుతగాయకులారా! నా కి
అధివాసనీక అద్భుతప్రపంచవరిసరంలో మిగిలే మాత్ర
దర్శకులై వారితామ్రుడుగాక!

(ప్రమథగానం)

ఇది పారివ్యాధ, మిది హృదీకేళ

మిది బవరికౌవవమౌయి!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ఇది రతీయశ్శభదృశీనిర్మళవ

తృప్తీయశ్శత్రాన్యతావలన్యతి

హృతానంగభస్మతల్పమాయా!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

ప్రవరుడు—అవిగో, అవిగో, ఆ రెల్లుగుల్లులు!
అటుమైన అనతిమూరముననే అమరీవాంధ్ర సంగడోరి
కల వోలలాడే భవశభకవిహంగమశ్రేణి. అహో!
ఏమి యీ హిమవన్న గళామధేళుందర దృశ్య గతి!
ఏమి యీ గిరిస్ఫురీప్రవాతమామగానసంక్రమి!!

(ప్రమథగానం)

ఉమాశివుల సమైమానసంధవ

సుమాలుయమైన రెల్లుటి ద్విది గమమా!—

హిమాద్రిరెల్లు సుకుమారదృశ్యము

సుమా ఈ స్థలమృ, భూమిగోత్రము!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

.....

కాంచనగంగా గిరితిహానీ

కలనిద్రుతివిస్తృతేధామ మ్మిది!—

త్రైలాసామరగంగానాహిని

ధిరావతరణ విరామనీమ మిద,—

మావససరోశరమృ!

అన్తావరమ్యకమలాకరమృ,

త్రైకల్యశ్చిపిర హృదయామృత మ్మిదే

మావససరోశరమృ!

రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరా! విప్రవరా!

(ప్రవరుడు—అమృత్యుప్రభుగులారా! హిమ
లయపథప్రదక్షుకులారా!

జ్ఞానపదమావధిగ
ధ్యానయోగపమాధి
మానససహోపితి
లోన ప్రతిఫలితమా
దురక్షలాసశిఖ
రీరమ్యమాడమ్ము
చేరుకోగా వాకు
చేయూలేనిం దచో,
ప్రభుగులారా!

(ప్రభుభగానం)

ప్రభుగులు వడిచే
పరిమిత పర్వత
పరిసీతులు చేరితిమాయీ!—
తైలాసాలయ
కందరఘోషమై
గతి నీతి వినుమాయీ!

ఇక రాకోయి! ఇక రాకోయి!

ప్రవరా! విప్రవరా!

(తైలాసకందరమునండి అకీరవాణి)

మేళస్సు మంచుగడ్డయి పేరి,
జ్ఞానమ్ము కఠిపహాపాదమ్మై,
ధ్యాననిష్ఠా నిశ్చేష్టితమై, సర
మానసమ్ము నిరసీకృతమై, హృత్
కోరకమ్ము నిరసీకృతమైలే

చేరరాని దీతైలాసం!

దురదుర మా కైవల్యం!

నీధాంజన మిక వృద్ధమై, స్వత
స్పీడహృదయకోభవ గాంతువులే,
అద్భుతేదవాసుభూతి నీకనులే,
అమృతగాన మాఠింతు వికలే,—

అంతరాంతరమై ధవ్యతైలాసమాయీ!

అంతరార్థ మంతరాత్మ దెలియగదోయీ!

పీ ప్రవరా! విప్రవరా!

(ప్రవరుడు—(గానం)

తైలాసకందరార్థధృతినిజోమమ్ము
కొలు కడుపగనిదు, కేం పెడపగనిదు!
అదైత్వతీర్థాంజనాలేపనము కరగ,
అద్భుతమయగని దైవతేయద్ధి లోహో పెరిగ,—
ప్రభుభగానము దూరప్రతివాదమై మరిగ,
భ్రమపతితమీమాత్మ పథనిమంత్రణ బరగ!
కనరాని కాంతితై, తనివోని భ్రాంతితై
హిమవన్నగరగ్యతమసాస్పృతపథాన
పరితపించుటయె నా పరమకైవల్యమా?
త్రాహి! త్రాహి! మహోహి!
నిత్యవిర్భులా!
హాహి! హాహి! హాహోహరా!
సత్యసుందరా!!

తృతీయ దృశ్యం

(కమాధినిజోసనుండి అచ్చరల బృందగానం)

సుందరసత్యాశ్లేషీ! ప్రవరా!

నందనసుమాధిలాషీ! ప్రవరా!

అందునందు బోవనేల, మాచెలి

మందిరమ్మై స్వాగతి మ్మైపగదో!

సుందరసత్యాశ్లేషీ! ప్రవరా!

కఠిపహాకర్కశాధ్యగామివై,

నిటుల బోదువోయీ, వ్యర్థముగా—

ఇటు రావోయి, సుందరాంగ!

ఇటు రావోయి సుందరా!

సత్యాశ్లేషీ! ప్రవరా! నందనసుమాధిలాషీ!

ప్రవరుడు — ఏదియో విచారితకోమలగావార

వము న న్నాచ్యవస్తున్నది! నిర్మలమానససరోవరాంత
రంలా! హృదయకల్పారకోరకవికాససాధన కిదే మాగ్గ
దవ్వక మనువా? ఈ కలకాకరీస్వరకల్పవాసమ్మహా
నము న న్నాకృషించి అకృషించి లాగికోనిపోవు
చున్నది. ఈ గిరికందరము లెల్లదితల నా సమైవైన
వామధేయమే ఈ వాడు మాదువ్రాసుచున్న దేమోకో?

(తీచ్చరల బృందగానం)

తెలతెలవారేత్తరకాంతి లే

తెరల దొంగద్రోసి విరిసె నుదయిని!

కలకనిద్ర కలవరింకే మేల్కొని
తెలిసి వేసె ప్రేమనితై వరూధిని!
సుందర సత్యాశ్లేషీ! ప్రవరా!
సందనసుమాధిపా! ప్రవరా!
రావోయా! ఇటు రావోయా!

ప్రవరుడు—ఏమి లతానికుంజములు, ఏమి సెల
యేటికలగానవిరావము, ఏమి మకథందనిస్థందప్రవా
హినులు, ఏమి పుష్పాదేవుమారము, ఏమి అతిలోక
సుందరసమ్మోహనము!! కనులు మిరుమిట్టుకొల్పే
ఇంద్రధనుస్సుంచక్రంలో భవళికాంతికళిక దాని
యొన్న రహస్యస్థల మేధి?...ఈ సత్యము తెలివ
గాని కైవల్యము కరగితిమి కాదని కైలాసవాధుని
గభిరప్రబోధము గదా!...మలాలై గిను మరంద
కుల్యలు దారిజాపు ఈ కోనదారి వెన్నేసింతునుగాక!

(ఇంతలో వరూధిని గానం చేయవగా)
నిదా!

విరహావేదనాగాఢ ముక్కునా!
చూరచూరగిరిసానుపారముల శివో
మారుత్రాగి చేరువైన మధురమ్రతి!
నిదా!

కరుణసాంత్వనానుభ విక్రమా!

ప్రవరుడు—అదిగో, ఆరత్న వేదికపై అమ్ర
కుంజచ్ఛాయ వాసినవైత ఆ తారజ్యోజ్వలదీపకళిక
స్వప్న సుందరియో, అప్పరనందనియో ఏమోకాని,—
ఏయిగాధాంతకైత్రులస్యలోకంలోనో ఆమెమ శే నెరిగి
యుంటిని. అవాదసంస్కృతి ఏదియో నా అపూర్వ
సంస్కృతిని భంగించి, విజయశంఖం పూరించుటకు
ఉద్యుక్తమాకున్నది!

విరహోత్కంఠితా! సుందరీ!
నా తెలు వెరిగింతు వాణో, సుందరీ?
నీ వెవ్వరో తెలుగువో, సుందరీ!
వరూధిని—

చేరు వరూధిని, విప్రకు
మార! ఘృతాచీతిలో తనూపారిటీపా
మారంభాళికలకులు
దారగుణాధ్యులు మదీయలగు ప్రాణపముల!

ప్రవరుడు—ఈ ఒంటరికైవల్యపాంథుని నీ వె
వ్లెరుగుదువు, అప్పరీ!

వరూధిని—అప్పరలతి సస్వ సుస్కృతియే
జ్ఞానసంస్కృతిగదా, యావనకుభాంగా!

ప్రవరుడు—సుందరీ! నా కైవల్యము నీ కేల
నన్నదా?

వరూధిని—కైవల్యము కైలాసశిఖరమున నుం
దును. స్వామీ! నా పౌదయాశయముమాత్రము
నీకేల నన్నమాట సత్యము!

ప్రవరుడు—నాకేల నన్న దీర్ఘద్రాక్షమాలి
కయే, బాలా!

వరూధిని—ఆరుద్రాక్షమాలికయే అప్పర
ప్రియులప్రతీక్షాసాధుల్యపతకమోయి, తారణ్యమూర్తి!

ప్రవరుడు—అది మదాభిప్రకారమునుమా!

వరూధిని—అట్లే అగును. రతీప్రియుని ఆకా
రము భిన్నమొనర్చి మత్స్యభంగి మురుక్షణమున అవంసు
నిగా, మనవిజానిగా నొనర్చి అవర్గరహితంశ్రే
యెసగి, విచ్ఛలదిశి యొనర్చిన దారుద్రాక్షవలమే
నోయి. అదియే కైలాసవాధును, ఒక్క రతీపతి
త్రతకేకాక, సతీలోకమంతకు నొనర్చిన అక్రమముని
అప్పరలోకమున దిరప్రవాదమోయి!

ప్రవరుడు—మన్మథదేవుని మనవిజానిగా శేషి,
పాంచభౌతికప్రకృతిని భంగించి, ఆధ్యాత్మికపరిగతిని
ప్రబోధించిన పరమశివుని వరప్రసాదము సురలోక
నిరత పెట్టెను, సుందరీ?

వరూధిని—పాంచభౌతికత ధూప్రపంచవాసు
లెరిగిన పదార్థము కావోలునోయి! ఇక, ఆధ్యాత్మి
కతయన్నను అప్పరలోకానికి ఏదో విభాగవాదమై
నిరవగాహమైన విషయమే. నిత్యకామనయే మాకు
సత్యభావన, సుందరా!

ప్రవరుడు—ప్రత్యేకేషా వాసించిన నిత్యకామ
నను మన్మథలోకవాసులు భవబంధముగా భ్రావించుక
గాని, సత్యసుందరముగా సంభావింపరు, అప్పరీ!

వరూధిని—కత్తిపీనమైన మానవలోకము రక్తి
రహితమైన ముక్తిపథమునకు ప్రాధేయపడిన పద
నిమ్ము!—కురకుందగుల పరమాకాయము ప్రణయబంధ
నమేనోయి, ప్రవరకుమారా! ప్రత్యేక్ష నానీం
చుట ముక్తిమార్గము నశ్వేషించుట కాదా?...
ప్రణయనిరీక్షణమున్నప్పుడెంతయువంటిదికాదోయి!
నిరవధికసంతనరసోల్పణమోయి! అచ్చురల బొన
నీయల ఈ సత్యమే అమృతనిస్సందమై ప్రవహిల్లు
నోయి, సుకరీరా!

ప్రవరుడు—క్షానతపోరియతి గృహించిన నా
క్షానదేహమున నీ కేసుగుణము గోచరించి, 'సుకరీరా'
అంటిది, అప్పరీ?

వరూధిని—

క్షానమీసుమచేతలహృది
లో నదెంగు ప్రణయబంధుధి,
మానవోత్తరా! అప్పర
కామిని కామితోషణము!
క్షానమనకాపారము
లోని కుందరాచంద్రు
నూనము నాకాంక్షితిమ్ము,
మానవోత్తరా! ప్రవరా!

ప్రవరుడు—(స్వగతం) అమరీత మానవీక సత్య
పరవామానికీ, అమృతకైవల్యధామానికీ మధ్యేహర్గం
లో అప్పరబొందర్యసంక్షేప నిర్మితవల్యప్రాప్తి
విధానమా, లేక అసత్యబొందర్యప్రాంతినిధానమా?...
అప్పరకామన మర్త్యభావన కలితముననా?...
కైవల్యధామా! పరమశివా! తమసో మా జ్యోతిర్గ
మయ!

వరూధిని—నీ దోలాందోళితమానస తరంగా
గ్రాన్ని ఈ అప్పరబొందర్యసంక్షేపములముకుళమురూత
లూగి వికసితాంధోజమగుట కైలాసకందరప్రబోధమని
ఎరుంగుమోయి, కుందరాకారా!

"ఎందే దెందము కందళించు రహితే
నేకాగ్రత నరస్వరిం
తెందువ, కుంభగతప్రదీపకళికా
క్రిదోప నెంచెందు బో
కందే నింద్రియముల్ సుఖింబు గను నా
యింపే పరబ్రహ్మమా
నందో బ్రహ్మాయటన్న ప్రాబదువు నం
తన్నుద్ధిమాహింపుమా!"

ప్రవరుడు—అహో!...అమాధుర్యము సొంద
ర్యమైన, ఆ గాంధీర్యము సత్యవ్యరూపమే యగును!
శివకుందరమైన నీ ప్రణయప్రతీక్షలోని సత్యమునకు
నా క్షానమి నీక్షణము ధారవోయుచున్నాను!—

కురకుందరాంగి కంబలి హృత్ప్రేమానమ్ము,
కైలాసవానీ కర్పణ మాత్మరూత్రమ్ము!
ప్రణయశిక్షణ మప్పరసరసాకృతివైన
ప్రణవమోక్షము మానవుని కగ్నిసంస్కృతివే!
వరవరూధిని, అచ్చురల రాణి, కలవాణి
పరమకైలాస చాక్రప్రేతినిస్సవమ్మేరి
కురకుందరాంగి కంబలిహృత్ప్రేమానమ్ము,
కైలాసవానీ కర్పణ మాత్మరూత్రమ్ము,
అమలాగ్ని హోత్రోహృల కీరదుణాగ్ర,
మరుతాస్పదమున కంకిత మైకచయమ్ము!!

(అచ్చురల బృందగానం)

ధన్యకైలాసయాత్రికా! పుణ్యకైవల్యపథికా!
వరూధిని కళామరుత్నాని
వరప్రవాదిని, ప్రవరా!
గిరీసు మాయావిలాససుస్మిత
శివమచేతల ప్రవరా!
అమలీష్యమానవానివానస
సరోజవాసిని, ప్రవరా!
హిమాక్రందరి ముముక్షుసాంధ్యంబు
కు ఖ్యాతవాయిని, ప్రవరా!

‘పృథ్వీ’ పాఠము : గ్రహచేష్టలు



= శ్రీ రాళ్లపల్లి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు =

గత (దిశంబరు) మాసారంభమున మదరాసు నగరములో నొక ఘాతముగ ఆకస్మిక ప్రమాదము జరిగి, తీరని దనప్రాణనష్టము సంభవించిన దని వార్తాపత్రికల మూలముగా పాఠశాలకే మెటేగియించును. పృథ్వీశాస్త్రాన్నికాను కంపెనీవారికి చెందిన ఒక సుహృద్భవనముయొక్క కొంతభాగము తలవని తలంపుగా నేలగుారి అందు పని చేయుచుండిన కంపెనీకిద్యోగులలో కొందఱిని, కూరిపని వారిలో కొందఱిని మృత్యుముఖమున వదలఁజేసినది. అభవనమును ఈ కంపెనీవారు కడచిన అక్టోబరునెం 1.వ తేదీ నాడు పుక్రయించుకొని, దానిలో అదేనెం 18.వ తేదీ నాడు ప్రవేశించిరట. తరువాత ఏజిడిదినములకే ఈ భవనభాగము కూడట:

ఈ భవనము రమ్యమైన మూడంతస్తుల మేడ, మొదటి అంతస్తులో పై కంపెనీవారి ప్రధాన కార్యస్థానము నెలకొల్పిఁబడి యుండినది. ఆ అంతస్తులోనే కొంతభాగమును తిరువాళాకూరు బ్యాంకువారి కార్యాలయమునకు దాచుగ కిచ్చియుండిరి. రెండవ అంతస్తులో శ్రీ శంకరగారి అనునతఁడు దాచుగకు కాపురముండెనట; నేలంతస్తు వారిగా నుండినది. శ్రీమాకంపెనీవారు దీనిలో ప్రవేశించిన తరువాత, తమ సౌకర్యమునకు వలసిన విధముగా అభవనమును కొంత మార్చుటకు, కొన్ని దిల్లర మరమ్మతులు జరుపుటకు నిశ్చయించినారు. గృహనిర్మాణశాస్త్ర నిష్ణాతులచే మరమ్మతు స్థానులు తయారు చేయించఁబడినవి. గత నవంబరు మాసారంభముండే ఆ స్థానులు మదరాసు నగర పరిపాలనా సంస్థ (కార్పొరేషన్)కు సమ్మెకొరకు పంపఁబడియినట; ఉత్తరు విచ్చుటకు కార్పొరేషన్వారి కింకను లగ్నము కుదిరియుండలేదు. కార్పొరేషన్ ఇంజనీరులు ఇంకను మీనము, మేషము అని ఎంచుచుండిరేమో వారి యుత్తరువు రాకమునుపే, వచ్చితిరునను సమ్మెకముతో కాఁబోయి, మరమ్మతు కార్యము లారంభింపఁబడినది. మరమ్మతు పనులకు గత నవంబరు 17.వ తేదీ నాడు గణపతిపూజ జరిగినది.

లోపరి కమానులు (Arches) క్రొత్తరకముగా నిర్మించుటకై నేల అంతస్తులోను, మొదటి అంతస్తులోను మాండులకు క్యాటాయోనాగద లానిది పోడియచ్చి. స్తంభముల పైభాగములో నగము తొరిది రాతిపలుకల నునిచి క్రొత్త ఇనుపమాండులను (గర్బస్టు) దూర్చి, గచ్చుపని చేయించుచు అర్ధదండ్రాకారముతో నున్న కమానులను పగులఁగొట్టి చొకపు కమానులుగా మారన పద్ధతితో పనిచాచు నిర్మించుచుండినారు. 5.12.1945 నాటికి 11 కమానుల పునర్నిర్మాణ మీదగు పూర్తియైయుండినది. 12.వ ప్రాతకమాను గోడను పనిచా రానాడు చెక్కివేయుట నారంభించినారు. మొదటి అంతస్తులో కంపెనీ కార్యములు తొగించు నుద్యోగులు, చేపకులు తమతమ పనులు కాము నిర్వహించుచుండినారు. పై అంతస్తులో నయికము యథా పూర్వముగా జనులు కాపురముండిరి. నేల అంతస్తులో మాత్రము కంట్లాక్టరుచేతిక్రింది పనిచాచు కొందఱు పని చేయుచున్నారు. ఈ మరమ్మతులు జరుగు కాలములో పై అంతస్తులను బాఠిచేయవలెనని కంట్లాక్టరు సూచించలేదట; ఆ ప్రకారము సూచించవలయు నని అతని స్థానులో ఆర్కిటెక్టు వ్రాసియుండలేదు కాఁబోయెను. అతఁడు మాత్రము, పాపము, ఈయంశమున్న స్థానులో ఎట్లు వ్రాయును; మరమ్మతులకు స్థాను తయారుచేసి యిమ్ముది అతని నడిగి యుండురు కాని, జనుల నివాసమునకు కాలనిర్ణయము చేసి స్థానులో వ్రాయునుని కోరియుండరు గదా:

అది యట్లుండె. ఆ పెన్సె కదిదినము, 4.12.1945 నాడు రాత్రి 11-30 p. m. (I. S. T.) లో నిండు అమావాస్య; తరువాత రహారము 10 గంటల కాలములో, అనగా, 5.12.1945 నాడు సాయంకాలము 3.45 p.m. (I. S. T.) ప్రాంతములో, అభవనపు మొదటి అంతస్తులో ప్రధాన భాగము ఆకస్మికముగా, భూకంపమునందువలె, ఉన్నది యున్నట్లే, తటాకవ విచ్చుకొని కొన్ని పెకండ్లలో నే గరిలునుని గ్రంథకూరినవి, ఆ అంతస్తులోని యొక గొప్ప

కాంలో రీమాకంపెనీ ఉద్యోగులు 12 మంది పనిచేయుచుండెడివారు.

"నహేంద్రయ శక్తికాయ స్వాహా" అనుతీతి, కాంలోనున్న బిల్లులు, మేబాలు, అరలు, పెట్టెలు, పెంట్లు, కుర్చీలు మున్నగువానిలో కూడ అప్పటి వరకుండిన మనుష్యులు నయకము పాఠాశ్రమము చేరినారు. ఏ అద్వైతశిష్యుని వలననో, అక్షయములో కార్యచర్యమున ప్రతినిధులగరిగిన కాగ్యవంతులు కొందరు కప్పు, ఇతరులందఱు భూగర్భములో దాగుకొన్నారు. సేల అంతస్తుతో అప్పుడు పనిచేయుచుండిన వారిలో ముగ్గురు కూరీలు నయకము వారికి తోడుకావలసి వచ్చినది. ఘోరము: మొత్తముమీద, ఎనమడుగులు అకాలమృత్యువుపాలయినదియు, 10 గురికి గాయములు కలిగినవనియు విచారవార్తలు వచ్చినవి.

అర్చనీకముగా విట్లు ప్రాణములు కోలుపోయిన వారిలో వలపురు యివలకు: ఏకర్మము వెలుగునెవారు: తీవ్రకరంగమును గంపెరానతో నూతనముగ ప్రవేశించిన వారు. ఇతరులలో, కూరీలు కడుపుకట్టుతీతిపై చెమట యాద్రీ కాయకష్టము చేసి అయిదవలను పోషించవలసినవారు. ఇంతమంది యావిధముగ—ఒక్క క్షణములో—అకాల మృత్యువువారకః బయటకు హేతువేమి:

అర్చనీకము కయోరచేసియున్న మరమ్మతుప్రాణులలో శివమున్నదా, కంట్రాక్టు చేయించుచున్న వసుల వర్తకలో కప్పున్నదా, లేక మరమ్మతులపై ఉపయోగించఁబడిన పోటీ ప్రభములలో, చూలములలో దోషమున్నదా - ఈ మొదలగు నమస్తలంను విమర్శించుటకు కార్పొరేషన్ ఇంజనీర్లు, పోలీసు ఉద్యోగులు అక్రమముతో పూనుకొనియే యుండురు. ఏ క్యాబాయరీవాగడంలోనో, ఏ వదివాది కొలుముట్టునందో ప్రమాదమున కాదివారణ మున్నదను తీర్మానమునకు నయకము వాటి త్వరలో రావచ్చును: ప్రాణముల కోలుపోయినవారి కుటుంబములకు—అప్పుమో, స్వల్పమో—విరాళములు లభించవచ్చును: గృహవిరూప విషయకముగు నిబంధనల చట్టమును కార్పొరేషన్ వారు మఱిక కలిసముగా జాబితో పెట్టవచ్చును: అ రీమాకంపెనీ వారు తమ భవనమును తగిన మరమ్మతు చేసియో, పునర్నిర్మాణము గావించియో, తమ కార్యస్థానమును త్వరలో నిర్వహణచేసుకోవచ్చును: అకాలమరణముపాలయినవారి స్థానములలో క్రొత్త యుద్యోగులను నియమించి కంపెనీ వారు తమ కార్యకలాపమును యథాపూర్వముగా నడపుకొన నువచ్చును. ఇవన్నియు యథాసావకాశముగా జరుగునని యిది సందియముండదు.

కాని, ఇట్టి కోపనీయఘోరవరిణామమును తెచ్చిపెట్టిన విషయకాల మెట్లదో, మన మిదట చర్చించుట ప్రయోజన కారి. "వారి కర్మ దాంక వారు కాలధర్మముచెందినారు. ఎవ రేమి చేయఁగలదు?" అనువారు లేకపోలేదు. వక్కమే: వారివారి ప్రాకర్మకర్మకు వారే దామ్యులు. కాని, దానికి ఎవరైనా ఇతరులు కాక్సారిక కర్మదాధ్యక వహించవలసి యున్నదా అను ప్రశ్నకు మాత్రమే మనము నమరాన మూలోదించవలసినది. ఇది అనవసరమనువారు ప్రకృతపు శిక్షస్మృతిపని (penal code) సంస్కరించు పుణ్యము నర్తనా పూనుకోవలెను. కర్మ దాంధవాదెవఁదో, వాడెకదా హత్యగావించఁబడునా? అహత్యపై ఇతరుల దాధ్యకను గూర్చి విచారించు నుద్దేశము గల శిక్షస్మృతి ఈదర్శనిర్దేశం ర్భుష్టిలో అన్యాయము, అనవసరము అగునుగదా:

ప్రకృత మనువరింతము. 5-12-1946 వాటి గ్రహ స్థితి తెల్లించెనో చూడము. ఇదే అప్పటికి గ్రహభావ మింతటి:—

		I 11-37	శ 15-31
X 3-15	పరశకాలము [పాయనము]		రా 1-6 శ 24-8 కు 8-14 క(కారం భయ)
శ 1-6			
చ 20-36 య 17-40 ర 12-25	శ 29-2	ష 8-16 స 20-28	

కాక్సారిక మణి:ను చతుర్థకేంద్రబిందువునకు దుండః గట్టల నాడు 3.30 p. m. (I. S. T.) వంటివియు. వ్యక్తావము అత్యల్పమగుచితే, అకాలముననే ప్రైకుండలి గుడించఁబడినది. ఇదికాక, ప్రమాదకాలమున నహాజముగా నుండు అవ్యవస్థలో, ఆ భయానక విపత్కాలములో, ముంజేతి గడియారమును చూచి గంటలు, నిమిషములు గమనించు పెమ్మది ఎవరి కుండఁగలదు: కాన, ప్రకటిత మైన కాలము అర్ధరాత్రాగా అంచనావేయఁబడినదే యిది యూహించుట తప్పుగదా.

ఈచక్రములో ముఖ్యముగా మనము గమనించఁదగిన యోగము రివి—(i) అనాదే వర్తదార మారంబించిన

కులాదు చతుర్థావసరమే యిందుకు; (ii) లగ్నాదివతి యగు శుక్రుడు అక్షయ (మృత్యు) భావములో గుంభాంతము లో నుండుట; (iii) అక్షయభావములో నున్న కవి, బుధ-చంద్రులకు వరుణగ్రహమునుండి నమనవ్రత ప్రబలచేర యిందుకు.

సామాన్యదృష్టితో చూచినచో, ఈ యోగములలో ప్రమాద మానవముగ గొప్ప నైషమ్య మున్నదా అనిపించు చున్నది కదా; ఈగ్రహసామగ్రి సర్వవ్యవసాయమునకును సామాన్యమగుటచే, ఈవిమాకంపెనికిమాత్రమే నాడు ప్రత్యేకముగా అది దుష్ఫలప్రదమగుట యిట్లు అని యదు గవచ్చును. ఈకంపెని స్థాపించిన కాలమునకు భారతము గుఱించినచో, మన కివిషయమున కృత్తికరమగు సమాధా నము లభించగలదు. కాని, నా కాసామగ్రి ప్రకృతము దొరకనందున, ఆ యంశమును చర్చించుట సాధ్యముకాలేదు. ప్రళంసావిషయమున కది యంతగా అవసరము కూడ.

ఈభవనము దారిద్ర్యముగా ముంచిపీడిలో నుండినది. ఇది యాకంపెనివారి యాజమాన్యమునకు వచ్చుట 1.10.45 నాడు. తరువాత, వా రీభవనములో 18.10.45 నాడు సూతన ప్రవేశముచేయుట. అటుపిండ 17.11.45 లో వారు దీనిని మరమ్మత్తుచేయంద నారంభించుట. ఈ భవనము ఆ కంపెనివారి యాజమాన్యమునకు వచ్చిన తరువాత దాని జీవితములో వచ్చిన ముఖ్యవిషయము రివి. వీనితో ఈ వివర ప్రబంధించిన దినమున కేమి గ్రహసం బంధ మున్నదో, ఆయంశమును మాత్రము చర్చించుట మన ప్రకృత సందర్భమునకు దాదాపు.

వ్యూహాధిపతియగు కులాదు ఆ దినమందే వక్రత్రై వికరముగా చతుర్థస్థాన బిందువందే నిలుచుట ప్రమాదమునకు తగినస్త్రే యున్నది. కాని ఇచ్చట నొక విశేషము! తాక్కా-రిక దశకుకేంద్రమునకు నాటికవి 50 డాగల దూరములో నున్నాడు. ఈ కంపెనివా రీభవనము: ప్రవేశించిన నాటి నుండి ఈ ప్రమాదము 50 వ దినమందే నకరిగదని మనకు తెలియును. దశకు కేంద్రము యొక్కయు, రవియొక్కయు దైవికగతి రహారము దినమున కొకడాగ యని మనకు స్ఫురించెనేని ఈ సంఖ్యాసామ్యములో నొక ప్రత్యేకము చూపట్టుచుండలేదా; ఇది కాకలాళియన్యాయముచేరేమో; దినాంతమున రాత్రి యుదయించుట ఎంత కాకలాళియమో దీనిలో వయక మంతే కాకలాళియము మున్నదని నామనని. ఓవికవర్ణి మరీ కొంతదూరము సరిగిరింతము.

భవనమును కొన్న దినమందును, ప్రవేశించిన దిన మందును గ్రహాధిపతిలో పోల్చిచూచినచో పై సంఖ్యా సామ్యమునకు వాస్తవముగా వెలయున్నదని మనోద్రమ కాగలదు. భవన సంపాదనమునాటి గ్రహాధిపతి యీ క్రింది దశకము చూపుచున్నది:—

			వ 17-25
	భవన సంపాదక కాలము [సాయనము]	రా 4-19	కు 18-2
		శ 28-48	చ 14-10
కే 4-19			
I 12½		ఇ 6-15	కు 7-58
		బు 6-48	X 15½
		ర 7-40	
		న 7-51	

సూతనభవనసంపాదనమునకు కంపెనివా రెంత కుభదిన ము నేర్పరకుకొన్నారో; భారతవరమానములో కృష్ణవక్షము! దీనికి ‘ఏకవక్ష’ మని సామాన్య వ్యవహారము. దీనిలో కుభకార్యము లెవ్వియు చేయరాదని సనాతన సంప్రదాయ మున్నది. సోమవారము కలిసిన ఏకాదశిది అది. దీనిని దగ్ధయోగ మందురు. అనాటి నక్షత్ర మాన్వేష. ఇది ఎన్నిక నక్షత్రమని అంద రెఱుగుచురు. ఈ కుభదినమందు భవన సంపాదనము జరుగుట! తాక్కా-రిక రవినుండి 85 వ డాగ దనుస్సులో 12½ డాగ అగును. ఈడాగలో ఆమావాస్య వచ్చిన వెంటనే ఈ ప్రమాదము జరుగుటంచేసి భవన విక్రయ దినమున ఆ ప్రత్యేక డాగకు ప్రారాన్య ముండుట అవసర మగుటచే ఆడాగయే లగ్నముగా నుండుట సమంజసమని ఊహించుట కవకాళమున్నది. దనుస్సులో 12½ డాగ అనాడు 11.38 a. m. (I. S. T. War time) లో లగ్నములో నుండగలదు. అక్షయములో ఈభవన విక్రయ పరిష్కారమో, వక్రత్రేణనమో, మఱి యే ముఖ్య కార్యమో జరిగియుండి తీరవలెను. ఈ ఊహతో ఆకాలమునకే ప్రైకుండరి గుడ్లంపఁబడినది.

లగ్న కేంద్రములో కుభగ్రహబలము కానరాదు. దశ కుకేంద్రమునందు మాత్రము శుక్ర, దున్నాదమట వాస్తవమే. కాని, యీ యోగము రమ్యమైనది కాదు. ఏలందురా,

ఈశుక్రుడు నీచగ్రహము. కాక, వీనికి రోగ (వృష్ట) స్థానాధిపత్యమున్నది. చందని, శనిమండి అర్థకోణవిషయ దృష్టి యీ శుక్రునిపైఁ గలదు. వంపాదించిన భవనము చూడ్చికి దాగున్నవేమి. ప్రాతవది రోగగ్రస్తమైనదని నూతన. అనఁగా, మరమ్మతు కోరుతున్నదని యర్థము. ఈశుక్రుడు బాధని అధీనములో (కన్యలో) నున్నాఁడు. మరమ్మతునకు రోగ కంట్రాక్షరున కన్యగింపఁబడినవి. ఈబాధఁడు ఇంద్రకపుం మధ్యమున తులారాశిలో నున్నాఁడు. ఆ కంట్రాక్ష రోగ కంపెనియొక్క వ్యవహార యనియు, మంచి చాకచక్యము, తెలివిలేకలు కం విద్యా వంతుఁడనియు ఈ యోగము తెలుపఁజూచును.

లగ్నాధిపతియగు గురువు లాభస్థానముం దున్నాఁడు. పీఠాకంపెని భవనంకమైనది; గొప్ప వరుకుబడి గల విద్యాధికులయొక్కయు, విత్తాధికులయొక్కయు ఆదరాశ్రయములలో అభివృద్ధిగాంచు పరిస్థితులలో నున్నది. పుణ్య సహమందిగువు నయితము (తులారాశిలో 18° వ భాగ) లాభభావముచే యుండుట కంపెని గౌరవమునకు కనియే యున్నది.

కాని, వ్యయాధిపతియగు కుజాఁడు, భనాధిపతియగు శని పుణ్య సహమమునకు గుప్తమైరదృష్టిలో, అష్టమ (మృత్యు) స్థానముం దుండుట మాత్రము చింతాకరము. దశమకేంద్ర ముండున్న రోగాధిపతియగు శుక్రునికి ఈశనిలో అర్థకేంద్ర నేదకదా! అనవసరములగు మరణములవలన అధికభవ్యయ ముండఁగలదని యాయోగము చాచఁగలదు. కాక, శుక్రుని షష్ఠాధి పత్యమువలన, కంపెనిసేవకుల కిది కేమతారి కాదు.

లగ్నమునకు నమనప్రకములో విష్ణవశాలియగు వరుణుఁ డున్నాఁడు. అతనికి ప్రమాదము విధి సూచించఁ గలదు. అదృష్టనింపువు (part of luck) పింహ రాశిలో 11°-21° లో నున్నది. • అష్టమాధిపతియగు చంద్రుఁ డి దిందువునయోగమునందే నిలిచియుండుట దురదృష్ట సూచకమగుటలో విచరలేదు.

• భూకంపము, అగ్నివర్షక ప్రళయము మున్నగు ఉత్పాకములపై నధికారము కలదని ఇటీవల పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞులచే కనుగొనఁబడిన యమగ్రహము (ప్లానెట్) ఈ దినమున పింహరాశిలో 11°-21° లోనే యుండుట విశేష విషయము. నుజీయొక నూతనగ్రహము వచ్చినదా అని భయపడువారు దీనిని ప్రకృతము వదంపచ్చును. దీని సమగ్రవలవిశేషము లింకను గ్రంథములలో దాగుగా ప్రచార మునకు రాలేదు కాన.

వ్యయాధిపతియగు కుజావతను, దశమకేంద్రమున కును గల రాశ్యంకరము కవివంధారమునకు నికరముగా 18° దినముం ప్రయాణమున్నది. నాటి రవి స్థానమునుండి లగ్నమునకుఁ గల రాశ్యంకరమునూడ 18° భాగలే. కావనే, ఆ లగ్నస్థానమునకు చారనశమున రవి వచ్చి అదలనే అమావాస్య పడుటచే, తరువాత కొన్ని గంటలకే, -అనఁగా 18° వ దినమున—ప్రమాదము సంభవించినది.

డిహించిన లగ్నకాలము నాదరముగాఁ గొని యైనిక కేంద్రములను పొందిరిమేమి. ప్రమాదదినమున యైనిక లగ్నము కుంభరాశిలో 11½° భాగకు రాఁగలదు. భవనసంపాదనదినమున మృత్యుస్థానాధిపతియైన చంద్రునికి ప్రత్యక్ష శత్రుస్థానములో ఈయైనికలగ్నము వచ్చినదనుట; ఇంకకన్న వేరు కార్యము కావలయునా?

నుజీయొక విశేషము: అమావాస్యవృష్ట కాలమునకు లగ్నమును పొందినచో, అది కన్యారాశిలో 31° భాగలో వచ్చును. భవనసంపాదనకాలపు శుక్రస్థానముచే ఈ లగ్నము వదినది. ఈ శుక్రుఁడు భవనపు మరమ్మతు పరిస్థితుల కధికారిగదా! ఆగుటచే, మరమ్మతు ననుల సంబంధమువలన భవనమునకు ప్రమాదము మూచితమగు చున్నది. ఈ శుక్రస్థానముండు పదిన అమావాస్య లగ్నము, వృషభరాశిలో 11½° భాగకు జరిగివచ్చి అష్టమాధిపతి యగు చంద్రునితో కేంద్రమునకు వచ్చినపుడే దాని దశమ కేంద్రము కాక్రూరికకుజానిలో సమనప్రకవీరకు వచ్చుటచే నీ ప్రళయము సంభవించినది. మరమ్మతు కార్యములలో కుజుని యైచుట మున్నదికదా! ఏ ఇనుపగదారు పోటునకు గోడ కడఁచుటవలననో, ఏ ఇనుప దూలము పొర్లుటచూల ముననో, పోటీలపై నిలిచియుండిన మొదటి అంకెపై నేల పట్టుకొని క్రిందకూలియుండుట అనంభవముకాదు.

"కన్యారాశిలో 31° భాగనుండి వృషభరాశిలో 11½° భాగకు లగ్నము సందరించువరకు అమావాస్య దోషము కాదుకొని యుండనేల!" అనువా దుండుదు. కేంద్రభవన వ్యధిని గడుపించినచో, లగ్నదశమ కేంద్రములు రెండును అష్టమస్థాన సంబంధము గల చంద్రకుజాల క్రూర దృష్టికి ఏకక్షణముచే రాఁగలకాలము నాడు వేరొకటి సంభవించదని స్పష్టము కాఁగలదు.

ఇది యట్లుంచి, భవన ప్రవేశనయపు గ్రహయైంక ణ్యముమకూడ కొంత పరికింకము. గడదిన ఆశ్వయుజ కర్క దశమి—అనఁగా, విజయదశమి—నాడు కంపెనిదాదు

మాతన ప్రవేశము కావించిరంటి; అనాడు క్రమం నక్షత్రము: అంగారక వారము: నాటి జులైది యిది:—

			న 17-3
న 18-47	భవప్రవేశము (సంభవము)		గా 8-81 కు 20-16 క 24-80
క 8-31			
I 11	బు 1-85 ఇ 6-48 కు 11-8 న 22-25		X 18-80 కు 26-48

నమస్తే శుభకార్యములకును విజయవిజయి ఉత్తమమని పాపాన్యముగా ప్రతితి కలదు. అందులో క్రమం నక్షత్రముతో విజయవిజయి చేసినచో అత్యుత్తమమని చెప్పవచ్చు.

“ఇవమాని నితా దళమీ విజయా
శుభకర్మసు వీర్వికరీ కలితా,
క్రమార్గయరా వితరాం శుభవా
స్యవిశేష్య గమే జయివంశిరీ”

(ముహూర్త వింతామణి)

ఇట్టి శుభదినమునే కంపెనీవాడు గృహప్రవేశమున తెన్నుకొన్నాడు. తమ కడుబాండ్లైన శుభదిన ముప్రయత్నముగా లభించినపుడు, దురం పైవజ్ఞులను విచారించు తొం దర ఎందుకు? మందిరే: కాని, దీనిలో నొకవిశేష మున్నది. విజయవిజయి యుద్ధయాత్రకు, అనగా ప్రవాసము నకా. ప్రయాణమునకా ఉత్తమమేకాని ప్రవేశమునకు కాదు. అదినమున యాత్ర పొగించినచో పరాజయము కలుగదని నారదమహర్షి వదించెను.

“వశక్షవక్షరగమీ అక్వినే విజయినిరా,
జయిప్రదా సా యాత్మజాం సంధిర్వా, న పరాజయి:”

• శ్రీశ్రీకక జ్యోతిర్గణితము ననుసరించి 23°-51' అయినాంగం నువయోగించినచో, ఈకాలములో విరయన రవి కులాప్రవేశమగును.

విజయవిజయియొక్క చిత్తువ్యక్తియు యుద్ధ యాత్రా ప్రకరణములోనే వర్ణింపఁబడినదని గమనించిమేది, పాఠా లాటన కవకాళ ముండదు. చరిత మేమనగా ఇట్లు వెలిసి పోవుటకు నిర్ణయించబడిన దినమున ఇంటి ప్రవేశించిన ద్రియనది. పరిమి ప్రత్యక్షమే:

అదినమున క్రమంనక్షత్రము. ఇది చరకార: ప్రవేశ మున కర్తామే కాదు.

“కప్తా ప్తిరాళ్ళ మృదవళ్ళ గృహప్రవేశే,
శ్రీప్రా శృరాళ్ళ విదర జ్యుతవ: ప్రవాసం.”

అది విద్యామూలన మూత్రము. ఇవన్నీయు ముండగా మంగళవారమునాఁగా గృహప్రవేశము: అంగారకవారము నకు నేదివీరకాయవంటి ఈనామతేయము నేమనానురావు: దమగ్రహించెనే:

అది యజ్ఞుండె. అదినమున కంపెనీవారి కార్యస్థాన మిదట ప్రవేశించుట 10-28 a. m. I. S. T. (War time) ప్రాంతములో జరిగియుండునని వాయూహ, అప్ప డికే కన్యారాశిలో 18° వ రాగ దళమిక్రేంద్రమునకు వచ్చుచి యు. ప్రమాదదినమునాటి అమావాస్య దానికి కేంద్రచేర విచ్చుటయు సంభవించును. భవస్థప్రవేశ విషయమున కార్యా రంభమే. పూజాభిషేకాదు. మఱి ఏ ముఖ్యకార్యమో అప్పుడే జరిగియుండుట అసంభవము కాదు. ఈవృద్ధిలో అనేకే ప్రైకుందలి గుణించఁబడినది.

అదినము సౌరమాసమునకన్యమాసములో 30.వకేడి, అనగా విరయనకులాసంక్రమణారంభ మానాడే జరుగునని వర్ణవిదితము. నాటిరాత్రి 1-20 a. m. (I. S. T.) ప్రాంతములో విరయనరవి కులాప్రవేశమగును. అగుటంబట్టి భవప్రవేశకాలము (10-28 a. m.) నుండి రాశి సంక్రమణ కాలము 15 గంటలు 52 నిమిషము లగును. ప్రమాదదిన మున అమావాస్య స్పృష్టకాలము (11-36 p. m. L. M. T.) నుండి మోరవివత్తు సంభవించిన కాలము విరయముగా 15 గంటలు 52 నిమిషములే అగుచుండుట కాలన్యాయాభేదగు భగవంతుని లీలాప్రభావము: ఏమనఁ ప్రవేశముపూర్వమునకు తరువాత ఎంతకాలమునకు రవి రాశిసంక్రమణము వచ్చినచో, ప్రమాదదినమునఅమావాస్యకు తరువాత అంతే కాలమునకే భవనము కూలినదని యుద్ధము.

పోనిందు. ఈ రక్తమందు వయకము లగ్నములో శుభ గ్రహము కావరాదు. లగ్నాదివతి గుడిపుమూత్రము లాభ స్థానమును వదలలేదు. వస్త్రమధానమునుండి వెలుగుగ్రహ

వేద లగ్నమునకు యథాపూర్వముగా నున్నది. రోగిని పరియగు శుక్రుడు తన పరమసిద్ధాంతప్రాంతమునకే వచ్చి మరమ్మతు అత్యవసరమని తెలుపుచున్నాడు. మరమ్మతుల కంట్రాక్టు బుధుడు వృశ్చికరాశిలో కుజుని యజమాన్యమునకు లోనయి, ఇంజనీయరు తయారుచేసినట్లు స్థానముననుసరించి మరమ్మతువనులు జరుపుట కాయత్తవదీనాడు. కాని, ఈకుజుఁ డష్టమస్థానములో నున్న పాపగ్రహము. ప్రవేశకాలమున అష్టమస్థానములో గ్రహము బుధుడని కాస్తము చాటుచున్నది.

"అష్టమస్థా: గ్రహో స్వర్గే మృతిం కద్యు: ప్రవేశనే." (శ్రోతిపార్వవము)

అందులో కుజుని మాట చెప్పవసరమేరేదు.

"కుజాష్టమో మహా- రోషో"

లగ్నా దష్టమగే కుజే.

కుర్రయాయుకం లగ్నం

కృతే క్ర త్తుంగగే యది." (నారదుడు)

ఇట్టి పరిస్థితులలో జరువఁబోవు మరమ్మతు షమలవలన హెరప్రమాదము సంభవించుటలో విశేషము కానరాదు. ఈ దినము కుజ, బుధుల మధ్యుండిండుపు కన్యారాశిలో 11°-0' లోనే, లగ్నమునకు కేంద్రసంబంధమందే ఉన్నది కదా. ఆ దిండుపు కుజునినుండియు, బుధునినుండియు 50 1/2° లాగల దూరమందే నిలుచుట వింశతిలో గొప్పవింత; నాటినుండి 50 దినములు గడచునప్పటికి ఈ కుజబుధుల సంబంధము వలని పంము భవనమునకు ప్రత్యక్షమైనది కదా.

ఇట్లునుటచే ఇంజనీయరుయొక్క కాని, కంట్రాక్టరు యొక్కగాని కార్యములలో లోపమున్నదని సూచించుట నా ఉద్దేశ మనుకొనరాదు. లోపము వారిలో నుండవసరము లేదు. వారు విద్యావంతులు, నమ్రులు, కార్యనిపుణులు కావచ్చును. తగు జాగరూకతతో వారు ప్రవర్తించియే యుండునువచ్చును. మరమ్మతుల మూలముగా 50 దినము లకు ప్రమాదము వచ్చు సంభవము దుర్బుహాక్రమంలో జరిగిన భవనప్రవేశమువలని దోషముకాని, వ్యక్తిదోషము కాదు. వేరు కంట్రాక్టరు, ఇంజనీయరు వచ్చియుండినా పరిమితే.

ఈ కుజబుధస్థితి కింత యర్థమున్నదా యని కొందరు వందేహించవచ్చును. వేరు పాక్ష్యము చూడుడు, మరమ్మతుల నారంభించిన నాటి గ్రహముల స్థితి యిది:—

	చ 24-27	వ 16-15
	[సాయనము] మరమ్మతుల నారంభించిన దినము	రా 1-56 క 24-47 గు 1-20
శే 1-56		
బు 17-8	కు 6-81 ర 24-47	ఇ 7-50 గు 17-42

చంద్రుని కిదినమున ప్రవేశకాలపు కుజశుంల సుండియు, రవిసుండియు హెర ప్రాతికూల్యదృష్టి: ప్రవేశ దినమునకు ద్రైవికదళమును సాదించినదో, అనాఁ డది బృహస్పతిమీదనే యుంఁడగలడు. గృహ యజమానుఁ డీ బృహస్పతియే కదా. భవనసంపాదనము నాటికి ద్రైవిక లగ్నము వికరముగా కనిక నమనస్తర వేదాస్థానమును చేరుకొనుచున్నది.

మఱియు, ప్రవేశకాలపు క్రూరవరుణునికి నమనస్తర వేదకు బుధుడు వచ్చిననాడే మరమ్మతు లారంభమైనవి కదా; కుజుఁ డానాఁడు ప్రవేశకాలపు బుధునికి కేంద్రమందే విరిచినాడు. ఈ కుజుఁడు తాత్కాలిక వరుణునితో అర్ధ కేంద్రమందే, తాత్కాలిక బుధునితో పార్శ్వకేంద్రమందే ఉంచిరి గొప్ప విశేషము. మరమ్మతువను లారంభమైన వదిదినములదాక, బుధుఁడు సక్రమముగా నుండుకు నడచినాడు. అట్లే ప్రయాణము సాగించియుండెనా. వనులు శృప్తికరముగా కొనసాగి యుండెడివి. కాని 27-11-1945 నాడు బుధుఁడు కదమస్వరో 23.9లో విరిచి వక్రించినాడు. నాటినుండి ఏడో కథ అర్ధముగా తిరిగి యుండును. పర్వతులలోనో, పనులలోనో, పనిముట్లలోనో, వినోమార్థులు వచ్చియుండును. ఆ బుధుఁడు వెనుకకు తిరిగి 4.12.1945 నాటివరకు నడచునప్పటికి (4.54 p. m. L. M. T.) వ్రుంచి వక్రియగుచున్న కుజునితో పరిగా పార్శ్వకేంద్ర విషమ దృష్టికి రాగలుగుట వని దురదృష్టము. ఏ కిలు రప్పెనో, ఏ మరన్నదలెనో; తడవాత రమారమి 23 గంటలకే బుధుఁడు భవన సంపాదన కుండరియందలి వరుణుని తెదురురాగల్గుట: విడుగునదినట్లుగా ప్రమాదము సంభవించి హల్లకల్లోల మయినది.

భవన సంపాదనకాలపు పుణ్యవహమ దిందువునకు దశమకేంద్రములో శని కుటలు కూర్చున్నాడు కదా; మర మ్మతుల నారంభించిననాటి కిదిందువు కలిసి భవమ్యులో 1½ దాగకు వర్షి వృష్టానముతో అర్ధకేంద్రమైనవృష్టి నార్పించినది. అదినమున నారంభించిన మరమ్మతువనుకు భవనమునకు క్షేమకరముగా మండగంబా: బుడుడు వక్రించిననాటి కి సహమదిందువు గతి యేమయినదో దిక్షగింతురు కాక; అనా: కది నికరముగా శనికి సార్వకేంద్ర శక్తుస్తానములో నిలిచి యుండె నని మనము భవగన్నులో. ఆకాశరంగమున మాత్రము తెల్లారుతున్నచో దిహించుకో: గలము. ప్రమాదదినమున కిదిందువు కలిసి భవమ్యులో 1½ దాగను చేతుకొని వరుణుని కెదురునిలిచినది. అనగా వక్రించిన బుధునితో కలుసుకొని వరుణునితో ముష్టాముష్టి యుద్ధము చేసినదవుట; ఇది అన్నియు గమనించినచో బుధకుటల వక్రస్థితినుండి మన మూహించిన అర్థమునకు వెల యున్నదని గోచరింతుట కష్టముకాదు.

ఇది యంతయు స్థానలోపమా, పనివారి లోపమా: కాలలోషముకాక; “కాలోహి దురతిక్రమ:” అనిరి సెద్దలు.

ఇంకొక విశేషము: భవనసంపాదన దినపు కుంకరిని జూతుడు. అగ్నినకుల్లాదివరి బృహస్పతికరదా: ఇతఁడే భవనాధిపతి. ఈబృహస్పతి అతిశ్రమముగా రవిసంయోగమును బోలెనున్నాడని నులభముగా మన మూహింపఁ గలము; అనగా: రవిసంయోగదగ్గరై వివ్రేజస్సుఁడగు ననుట; అగ్నిగృహోదివరి కీగ్రహలారము వల్లినప్పుడు సంపాదించిన భవనమునకు క్షేమ మెదటినుండి రాఁగలదు; గురుమాధ్యమునకు ప్రాచీన కాత్మవేత్త రీతిలము నిర్వచించిరి:

“వివాహో వ్రతలంఢోవా
యోత్రావా గృహకర్మక,
గుర వస్తమితే క్షుతే
వ్రుశం మృత్యుం వినిర్జీవ.”

(కాశీయ వివాహపటంము)

అదినమున 10.1 a. m. (G. M. T.) లో, అనగా 3.22 p. m. (L. M. T.) కాలమునకు, బృహస్పతి రవిసంయోగము నందునని అంగకాశ్రమ వేగల విస్తరించినాడు. అగుటచే, మన మనుకొన్న భవనసంపాదనకాలమునకు (10.27 a. m. L. M. T.) 4 గంటలు 66 నిమిషములలో ఆకాశరంగమున ఈసంయోగము జరుగు

నని అర్థము. రమాకము 4 నిమిషముల లోక్కడగవంతున లెక్కించినచో, ఈకాలమునకు 76 దినములగును. సంపాదించిన 16 దినములకే వివత్తు సంభవించినది. తరువాత 10 దినములయినా వట్టదా కష్టముతోని శనిలభాగములను బాలబ్రోయుటకు: గురుమౌవ్యదోష ముప్పటికి కదా పూర్తి యగును:

ఇంకొకరిత్ర మున్నది. భవనసంపాదన దినమున వృష్టానాదివరియగు కుట్రుడుండుట కన్యారాశిలో 8 వ దాగ కదా: అగ్నిగృహోదివరియగు గురువు రవిసంయోగ దగ్గరఁడగుట అశుభ్రరాశి (కుల) లో 8 వ దాగలోనే, మరమ్మతుల నారంభించిననాడు వైదికపుణ్యవహమము భవమ్యులో 8 వ దాగకి వర్షియుండిన దని భవగోటిమి. ప్రశంసలో నున్న అమావాస్యవృక్షకాలపు అగ్నిము కన్యారాశిలో 8 వ దాగయిందే వదెనని చూచితిమి. ప్రమాద కాలమున అష్టమ (మృత్యు) స్థానమిందువు భవమ్యు 8 వ దాగలోనే యుండెనని పాఠకముతోఁజేయుట గమనింపఁగలరు.

“రట్ట ర్మష్టో భారవీయోపి నష్టః
విశిర్మష్టో వీరుసేనోపి నష్టః
కుక్కుండోహం భూనతి త్త్వం హి రాజా,
రథ్యావన్యా మంకర న్పన్నివిష్టః”

అనుకీర్తిగా, ప్రకృత పంచరమన 8 వ దాగనే మృత్యుదేవత ఆవరించియున్నట్లు చూపుతుండలేదా: ప్రమాదపు ఫలముగా ఆకాలమ్మత్తువనోటఁబడివారు 8 నుండి కదా ఇది నయిత మాకన్నీక సంన్యాసామ్య మన వచ్చునా:

భవన సంపాదన కాలములో ప్రమాదమావకుఁడగు వరుణు: యుండుట మిగులరాశిలో 18 వ దాగ; మరమ్మతు లారంభించిననాడు గురువుండినది కులారాశిలో 18 వ దాగ; అదినము బుధుడు భవమ్యులో 18 వ దాగయిం దుండెను. ప్రమాదకాలములో బుధుడు వక్రియై మరం చేరుకొన్నది నయితము భవమ్యులో 18 వ దాగయే: మొత్తముమీర కశాప్రమాదములో చెప్పితిన్నవారు 18 నుండి యేనఁడు. మరమ్మతు లారంభించిన తరువాత 18 వ దిన ముండే యీ ప్రమాదము:

మఱియొకమాట. భవనసంపాదన కాలమున మృత్యుస్తానాదివరియగు కుట్రుడు సింహరాశిలో 12 వ దాగలో నుండెను; నాటి అవస్తామిది పుండునయితము ఆ 12 వ దాగయిందే: (అదినమున యమ్మగహస్తానము మాత ఆ 12 వ దాగయే) గృహప్రవేశకాలపు అగ్నిము

రమన్సులో 12 వ భాగంలోనే వచ్చుట; అవఁగు తుట
 యందు నుద్ఘటించుచు కన్యాశాలో 12 వ భాగములే
 వచ్చినదని కనుగొంటిమి; ప్రశంసలో నున్న అమావాస్య
 రమన్సులో 12 వ భాగములే రవిచంద్ర సంయోగము
 విచ్చినది; ప్రమాదము సంభవించిన కాలపు లగ్నము
 వ్యవతరాశిలో 12 వ భాగములే ఉదయగుట; భవన
 ములో 11 కమామం మరమ్మకు జయప్రదముగా ఇది
 12 వ కమానుగోడ మాదడియు సందర్భములే ప్రక
 యము వచ్చిన దఁట; కంపెనీ కార్యస్థానములోని కాలంలో
 ఏకాలలో 12 మంది ఉద్యోగులు కూర్చుండి పనిచేయు
 వారుగ యుండెనో, ఆ కాలయొక్క అడుగుదాకమే విచ్చు
 కొని నేలఁగూలినది : ఏమి కాలప్రభావ మిది :

"ఇవంతా జ్యేతిష శాస్త్రపు ఇంద్రజాలము
 (Astrological Jugglary)" అను వివేచనకు
 యందకు. ఇంద్రజాల మైనా కానిది, మహేంద్రజాల
 మైనా కానిది, ఇది అంతయు కాలాత్మక పరబ్రహ్మ
 యొక్క లీలావిలాసము కాని, జ్యోతిష్కం మాయ కాదు.
 ప్రపంచమంతయు మాయయే అను కర్తవ్యశాస్త్ర వేత్తల
 దృష్టిలో మాత్ర మిదవయితము మాయకావచ్చును. మనకు
 తెలియనిది, అర్థముకానిది అంతా మాయయే; కాని,
 ప్రపంచమే మాయ యని ఏమి వదలినాము: ఏమి వదలఁ
 గలము: ఇది పోనిది. ప్రమాదము నడచిన తరువాత
 చేయునట్టి యాచర్య అంతయు "కవచరీక్ష" వంటిదని హేళ
 వముచేయు విజ్ఞానసంపన్నులుండురు. మోమోటము మారి
 మాటలాడితిమేని. ఈ ప్రమాదమునకు కారణమును నిర్ణ
 యించుటకై కార్కరేషనువారు, పోలీసు ఉద్యోగులు, ఇంజనీ
 యర్లు మున్నగువారు ఇప్పుడు చేయుచుండు విమర్శన
 లన్నియు ఇట్టి "కవచరీక్ష"లే కదా: అట్లని వారు చేయఁ
 బూదిన కార్యము తప్పవఁగలమా: లోన మెందున్నదో.
 ఎవరిదో కనుగొని, ప్రజాశేషము షరమోద్దేశ
 ముగా, అట్టి లోపములు మరల జరుగకుండుటకై
 కట్టరిల్లిములు చేయుకారకేకదా వారు పూనుకొనుట
 మన విమర్శనయిత మట్టిదే అననిది. తప్పకారు. ఇట్టి
 వస్తుసామగ్రిని, ఈ విధముగా ఈ మరమ్మకు కార్యములో,
 ఉపయోగించియుండుట అజాగ్రూతత యని గృహనిర్మాణ
 శాస్త్రము ననుసరించి, శిక్షస్పృహి యాధారమున వారు తీర్మా
 నించిరేని, ఇట్టి విషమకాలమున, ఇట్టి దుర్మహూర్తమున,
 ఇట్టి అరివృద్ధి కార్యము నారంభించుట అవిచారకృత మని.
 అగోళశాస్త్రము ననుసరించి జ్యేతిషస్పృహి యాధారమున
 మనము నూచించుచున్నాము. అంతే.

పోనిది. మొదటి అంశపులోని వేటుభాగములో తిరు
 వానకూరు త్యాంకు కార్యస్థాన మున్నది. రెండవ అంశపులో
 శ్రీ శంకరన్ అనునతఁడు కాపురముండినాడు. ప్రమాద
 కాలమున ఈ భవనభాగముల కేమియు నుపక్రవము వచ్చి
 నట్లు వివము. ఏం: వా రీ భవనమును పీఠా కంపెనీవారు
 ప్రవేశించిన ముహూర్తములో ప్రవేశించి యుండరు కాన.
 కంపెనీవా రుపయోగించుకొన్న దుర్మహూర్తపు పలము
 వారి కంటలేదు. కంపెనీ కార్యస్థానమును కూలద్రోసి,
 తత్సేవకులలో, మరమ్మకు కూలీలలో, గ్రహదారము
 దారిని కొండలని చూత్రము కలగించుకొని పోయినది. కం
 పెనీ ఉద్యోగులు 84 గురు, మరమ్మకు కూలీలు 37 గురు
 అనుత్తనమున నవట పనిచేయుచుండిరఁట; ఇందరిలోకి మంది
 మాత్రమే మరణించి 10 మంది గాయముల పాలైరతులలో
 నొక నైశివ్య మున్నది కదా: తమ జాతకములలో భూర
 గ్రహచేద యుండి, ఈ దుర్మహూర్తపు సందర్భమున వేద
 పాలయన అగోళభాగంలో తమ జాతకములందరి ప్రధాన
 స్థానములకు ప్రవల విషమ సంబంధమును సంపాదించు
 కొన్న దురదృష్టవంతులు మాత్రము ఈ ప్రమాదమున
 కాహుఁడైరినియు, అట్టి సంబంధము లేనివారును, తక్కు
 వగా కంబారును కొందెముగనో, గొప్పగనో అర్థిక,
 కాయత, మానసికక్షేత్రములను యథాశక్తిగా ననుభవించి
 గండము గడచుకొనిరినియు మన మూహింపవలసి
 యున్నది. పాతక మహోయులలో శాస్త్రగౌరవము కల
 వారివరైన, ఈ ప్రమాదమువలన ఆకాలమరణము నొందిన
 వారి యొక్కయు, అశ్చర్యకరముగా గండము గడచుకొన్న
 వారి మొక్కయు జాతకములను సంపాదించఁగలిగిరేని,
 పలు యర్థమును స్పష్టముగా చూపుట సాధ్యమని
 న నమ్మకము. శాస్త్రదృష్టితో ఇట్టి చర్యలు, విమర్శలు,
 పరిశోధనలు నలుపుట లోకకళ్యాణమున తత్కాలాన
 పరముకూడ.

హోళాశాస్త్రమున మహావీయులగు ప్రాచీనమహాద్ధులు
 కానించిన విధులను గమనించ మేని, దోపము మనదే యని
 తెలుపుట కింత చాలు ననుకొందును. ఎన్ని వేల శతాబ్దముల
 అనుభవమునో క్రోడీకరించి వారు నిర్ణయించిన సూత్రము
 లపారమయిన విలువగంది; మన కీ ప్రపంచమున,

"అపద కర్షణం బెల్లంగ,
 నోపి తుం బైనదని నోడఁగూర్చు"
 చాలినట్టిది. ఇట్టి సూత్రములపై ఆకారణ జ్యేషఁమో,
 తేక విరాడరమో చూపునట్టి స్థితికి నలుపురు విద్యార్థికు

లగు నాగరకన త్రములు చేరి ననువు సంస్థలే పొల్పడి నదో. ఇక పాపములగు జానవదుల మూడేమి?

ఈ వ్యాసము నిట్లు ముగించి సంపాదకులకు వంపు వన్నాహములో నుంచగా, 12.12.1945 వ తేదీన నా మిత్రుడు శ్రీ కే. పార్థసారథ్య మదరాసు నుండి వచ్చి ప్రశంసాభవనపు మరమ్మతువనులకు కంట్రాక్టు తీసు కొన్న కంపెనీవారి మానేజరు శ్రీ ఏ. గోపాలకృష్ణమూర్తి తాతకపామగిని నా కొనగెను. మరియు, గృహప్రవేశ దినమున (18.10.1945) సుమారు 3.0 P. M. వేళలో భూజల వరిని ప్రసాదస్వీకారము చేసి భీమారంపేసి ఉద్యోగులు తమ వసుల వారంబించిరని నా మిత్రునివలన తెలియ వచ్చినది.

ఈ సూతన సామగ్రి మన యూహలతో నెట్లు నమస్కయవదగలదో, పాఠకమహాభయం కిప్పుల వివేచించుట అప్రస్తుతము కాదు. శ్రీ గోపాలకృష్ణన్ సాయన మితున లగ్నములో. బుధుని ఆదివత్సములో. శుక్రుని నవాంశలో జనించిన వ్యక్తి యని చదువరు తెలిగినచో, “అహో” యని ఆశ్చర్యపడక మానదు. శుక్రునితో వరివర్తన యోగముతో సున్న బురుడు కదా మరమ్మతుల కంట్రాక్టు రనుకొంటేమి? ఇంకేమి సాక్ష్యము కావలయును? ఇతని దశమ కేంద్రము మీనరాశిలో 17½ డాగలో నున్నది. భవన సంపాదనము నాటి యొక్కయు, భవనప్రవేశము నాటి యొక్కయు వరుణగ్రహ స్థానమునకు మరమ్మతులారంబించిన నాటి యొక్కయు, ప్రమాదకాలము యొక్కయు బుర్రగ్రహస్థానము విందు నమనవ్రత వేరలో నుంచగా, ఈ రెండింటి సరివడుకు కేంద్ర సంబంధముతో ఇతని దశమ స్థానముండుట మన ఊహలతో నెంత బాగుగా అతుకుచున్నదో చూడఁడు; విశేష మేమనగా, ఇతని జాతకములో కుజాదుండుట రనున్నులో 12½ డాగ యందే; ప్రశంసాదినమున వచ్చిన అమావాస్య కంట్రాక్టుల జాతకపు కుజానివైవనే పడివదనియు, అది ప్రమాదకాలమున అష్టమస్థాన మధ్య విందువే అయి యుండెననియు, భవన ప్రవేశకాలపు లగ్నము, భూజాకాలపు దశమకేంద్రము నయక మా ప్రదేశమే అనియు చదువరులు బోయికొన్నచో గగుర్పాటు వసుభవింపకపోరనుకొందును.

1945 - వ సంవత్సరమునకు ఇతని జాతకమున లగ్నాధిపతి యగు బుధుడు చరించి రనున్నులో 8 వ డాగయందే విడిచియున్నాఁడు. భవన సంపాదన కాలపు శుక్రుని రీతి గుర్రశక్రస్థానము; ఇతని జన్మకేంద్రుడు మేష రాశిలో 7 వ డాగలో నుండి భవన సంపాదన కాలపు ఇంద్ర, బుధ, రవి, గురువులకు నమనవ్రత శక్తు స్థానములో నుండుట. ఇట్లుండ, 1945-వ సంవత్సరమునకు ఇతని చరితరని వ్యక్తికరాశిలో 21 వ డాగకు వచ్చి పయ ఇంద్ర బుధులకు అర్ధ కేంద్ర విషమ దృష్టికే వచ్చి నాఁడు. ఇట్టి పరిస్థితులలో ఇతని యాజమాన్యమున జరుగు మరమ్మతు వసులవలన భవనము దెప్పరిపు డేమి వింత; మరదిరని. ఇతని దశమాధిపతియగు బృహస్పతి యుండుట భవనసంపాదన కాలపు కుంధరిలో అష్టమ స్థానమునందే.

భవనప్రవేశ దినమున 9.5 p. m. (L. M. T.) లో రనున్నులో 12½ డాగ దశమ కేంద్రముండుండి మీన రాశిలో 8 వ డాగ లగ్నముగా నుండును. మన మనుకొన్న ప్రవేశలగ్నస్థానము భూజానంతరము కార్యారంభకాలమునకు దశమకేంద్రమునకు వచ్చుటయు, కార్కాశిక లగ్నము భవనసంపాదనకాలపు నీడశుక్రుని కెదురుగావచ్చుటయు జరిగిన సంభవమునకు తగియేయుండి మన మునువటి ఊహలను నిశ్చయముగా విలపరిచుచున్నవి. ఆశస్థిక సంఖ్యా సామ్య మని ఇన్నింటిని త్రోసిపుచ్చ, గలమా!

అతివిషాదకరమగు నీ ప్రమాదగాతను చర్చించు సందర్భమున ఈ సంప్రయోక్త వ్యవస్థానకులనుగాని, కంట్రాక్టురునుగాని, ఇతరులనుగాని తప్పువట్టుట త్రిక రణశుద్ధిగా నా ఉద్దేశము కాదు. అన్నివిధ్యలయందును ముందంజవేసి పరిశోధనలు పలుపుట ప్రధానకార్యమని పలువురు విద్యాధికులు పలుతెరగని పాటుపడుచున్న యీ కాలములో అతిప్రాచీనపా గౌరవమున కర్తవ్యై. లోకకల్యాణమే పరమోద్దేశముగాగల ఈ హోరాశాస్త్రము సయితము వారి-చ్యుక్తవము నంటి భాగ్యము రావలయు నను కోరిక లోనే నే నీవిమర్శకుఁ బానుకొనుట. పాఠకమహాభయంబలో నెవరైన నా యతిప్రాయముల నంగీకరింపఁజాలని వట్లు, నా ఉద్దేశము నయినా వారు సంపూర్ణ నమ్మకయత్నముతో నాదరింతు రని నా విశ్వాసము.

“ఉత్పన్న్యేతే హి మమ కోపి నమానదర్శా, కాలో హ్యయం విరవతి, వివేరా చ పృథ్వీ”

ఉటుములు, మెటుములు

= శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు ==

ఎవరయ్యా! ఈ కారుమట్టుల
యిరులమాటున తోడలు చరచి
తేజశక్తుల దిక్కులంటగ
తిప్పచున్నారు?
నమరము చేయుచున్నారు?

ఏమిటా! నులివెట్టు ద్వేషము?
ఎందుకా! మనుముట్టు రోషము?
ఎవరు లేరా! మీకు తీర్పు;
లింటివారలు
హృదయము వంటువారలు?

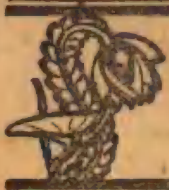
వాడికత్తుల రాపిడులచే
ప్రజనమపదఘట్టనలచే
దిశల గుండెలు కదిలిపోయె
తీరదా మనసు?
యింతకు, ఎందు కానలుసు?

ఎంత నీవెంతంచు మీరలు
యిటుల కెగి కయ్యంబునేసిన
ప్రళయకాలమునాటికైనా
బాపగాలేరు
ఏరు మిమ్మాపగాలేరు.

అదిగో! చూడుడి! మట్టుముత్తవ
ఎదను చించుక ఏవ్వపాగెను
ఎవరు మడిసిరి! ప్రాణచుట్టము
లింటివారలు
యింతకు కానివారలు?

మన్ను, మిన్నా ఏకమయ్యెను
మట్టుగుంపుల బాష్పలహరిచె
దిక్కులన్నీ మూగిపోయెను
చిక్కుచీకటిచే
అక్కట త్రోవ గానమిచే?

యింతకైనా తీరిపోదా?
యీమహాప్రళయాట్టహాసము
ఏమిపడునో నెత్తిపైనని
యిల వడంకెడిని
ప్రాణములే కలంచెడిని!



సంకురాత్రి



[సూరి, సీతీ, వెంకి]



= శ్రీ చింతా దీక్షితులు =

“ఓయ్యల్లాగారి పెత్తివీడ గోరింక
చప్పకు చప్పకు చెడుపాప
చెవిలే నీ కళ్ళోతాయి”

అని వత్సతూ, చప్పట్లు కొడుతూ నూరినిచూచి
నీతి అంది.

నూరి కలవీడ ఉన్న గడ్డిపరక చేత్తో తీసేసు
కొంది.

“మొగుట్టి చెరుమ్మంగోయి, మొగుట్టి చెరు
మ్మంగోయి” అని నీతి మరీ వత్సతూ చప్పట్లు
కొడుతూ గంతులేసింది.

“అమ్మతో చెపుతా నుండు, అస్తమానా ఏమి
టది? అనయ్యం.” అంది నూరి.

వెంకి వాళ్ళమ్మ పచ్చడి కుబ్బుతూంటే చేతిలో
పచ్చడి వేయించుకొని నాకుతూ వాళ్ళ దగ్గరికి వచ్చి
“అయి చెల్లం ఆయి, ఆయి, నాకోయి ఆయి” అని
ఊరించింది. నీతి “నేనుమాత్రం తెచ్చుకోలేనా ఏమి
టమ్మా” అంటూ ఇంట్లోకి పరుగెత్తుకువెళ్లి పచ్చడి
చేతులో వేయించుకువచ్చి “అయి చెల్లం, ఆయి
చెల్లం, ఆయి, ఆయి” అంటూ నూరిని ఉడికించింది.
నూరి “శేలకూడా తెచ్చుకోలేనా” అంటూంటే
“రావే నీకూ పెడతాను” అని పిలిచి, “అయి ఆయి”
అని మళ్లి ఊరించి తరవాత ఫగం నూరికి పెట్టిరది.
ముగ్గురూ పచ్చడి నాకేసి చేతులు కడుక్కున్నారు.

“నువ్వరాత్రివెల పట్టారుటగాదులే నూరి”
అంది నీతి.

“అమ్మ చెప్పిందికామా రేపటినుంచని” అంది
నూరి.

“నువ్వా! రేపటినుంచే కాదులే ముగ్గులెట్టడం”
అంది నీతి.

“అవునే, గొప్పిళ్లుకూడా రేపటినుంచేనే” అంది
నూరి.

నూరికి ముగ్గులెట్టడం వచ్చును. తెల్లారటం
దానే వాళ్ళమ్మతో కూడా లేచిరారు నూరి, సీతీ,
వెంకిని. వాళ్ళమ్మ, నూరి కలసి ఇంటిముందు వత్తుగా
శేన్నీళ్లు చల్లి ముగ్గులు పెట్టేవారు. నీతి, వెంకి కలసి
చిన్న చిన్న పేడమద్దలంచేసి, వాటికి పసుపుచుక్కలూ,
కుంఠం చుక్కలూ పెట్టి గుమ్మడిపువ్వులు గుచ్చి వాటిని
ఆ ముగ్గులవీడ పెట్టి పసుపూ, కుంఠం చల్లేవారు.

వాళ్ళమ్మ పెద్దపెద్ద ముగ్గులు పెట్టేది. గంటల
కోనేక్కూ, గంటల రథాలూ వాళ్ళమ్మ పెడుతూ
ఉంటే నూరి చిన్నముగ్గులు వాటిచుట్టూ పెట్టేది.
తాంబేక్కూ, పాముటూ, మిఠాయి పొట్టాలూ, తులసి
కోటలూ మొదలైనవి.

గొప్పిళ్లు పెట్టింకరవారే ముగ్గురూకలసి గొప్పిళ్ల
పాట పాడేవారు. నీతి వెంకిలివారికి నూరివీడి
గొప్పిపాట కట్టి పాడేది.

“నూరికి గొప్పెమ్మ
మొగిరి పువ్వంటే

మొగుడి నియోగ్యతే."

అంటే మారీకూడా ఉడుకుమోత్రవతో—

"నీతికి గొప్పమగ్గు

మొగధి పువ్వంటి

మొగుడి నియోగ్యతే."

అని పాడేది.

వెంటే—

"మారీకి, నీతికి గొప్పమగ్గు

మొగధి పువ్వంటి

మొగుడి నియోగ్యతే"

అని పాడుతూంటే నీతి "హుళో వెంటే!" అని కొప్పడేసి.

గొప్పిపాటలు పాడింతరవారే వెల్లంముక్కలై కేద్యంపెట్టి అది ముగ్గుకూ తిశేవారు.

ప్రతిగోటా కురితిగా గొప్పిట్లుపెట్టి కొంత వేపున్న తరువారే వాటిని తీసి చిన్న చిన్న చిల్లిపిళ్లకలు చేసి ఎండించి దండలుగుర్చి వాళ్లు ఆదండలన్నీ కపారాలో వేల్చడచేసుకొనేవారు.

ప్రతిదినమూ వాళ్ల ఇంటివాకిలి కలకలలాడుతూవుండేది. సాయంత్రం ఆయ్యేటప్పటికి గొప్పిళ్ల పాట పాడుతూ కొంతమంది ఆడపిల్లలు వచ్చేవారు. వాళ్లు గంప కింద పెట్టుకొని వంగుని చప్పట్లుకొడుతూ ఆగంప చుట్టూ తిరుగుతూ గొప్పిళ్ల పాట పాడితే మారీ, నీతి, వెంటే విని సంతోషించేవారు. వాళ్లు వెనో పిడకా ఆ పిల్లలకి ఇచ్చేవారు.

ఆడపిల్లలు చెల్లిపోయిన తరవాత మగపిల్లలు భోగికర్రలకోసం పొడుకుంటూ వచ్చేవారు.

"కామడోయి ధీమడోయి

కందివప్పచేముడోయి

చెన్నపట్నం చెరుకుముక్క

నీకోముక్క, నాకోముక్క"

అని వాళ్లు ఆరుతూంటే నీతి ఒక చిన్న కర్ర ముక్కో, లేకవారే ఒక పిడకముక్కో ఇచ్చేది. వాళ్లు పాడుతూ ఇంకో ఇంటికి పోయేవారు.

సుద్దుముక్క పు మ్మ కొని వెంటే ఇల్లంతా ముగ్గులు పెట్టడం చేర్చుకుంటోంది. మారీ చేర్చుతోంది నీతికి, వెంటేని. నీతికి కొంచెం ముగ్గులు పెట్టడం, అనగా బాట్లు పెట్టి కలవడం, మికాయపొట్టుం ముగ్గు పెట్టడం వచ్చింది. వెంటేకి సుద్దుముక్కతో నీతిని గియ్యడం తప్ప ఆమలు ముగ్గులేమీరావు.

౨

ఇక సంత్రాంతి వారంకోజులుండవగా మారీ, నీతి, వెంటే అరుగుమీద కూర్చుని గచ్చకాయ లాడుతున్నారు. ఆసమయంలోనే వార్షింట్లో వార్లమ్మకి, వాన్నకి చిన్న యుద్ధం జరుగుతోంది.

"వాదగ్గర దెబ్బలేడు. నేను కొన్ను" అంటున్నాడు వార్ల వాన్న.

"అయ్యో! కొనకపోతే ఎలాగ! పండుగని ఎంతో ముచ్చట పడుతున్నారు వాళ్లు పాపం" అంది వార్లమ్మ.

"ఇంకో పండుక్కి చూడుకోవచ్చులే. ఇప్పుడప్పుచేసి వుట్టింతు, వార్లకి కొత్తబట్టలు."

"అయ్యో! అలా అనకండి. వార్ల కంఠ గావారీ ఏదాది కొక్కసారి వచ్చే పండుగాయేను."

"అన్ని పండుగలూ ఏదాదికొక్కసారే వస్తాయి. నెలనెలకి ఏదో ఒక పండుగ వస్తూనే ఉంటుంది. చేతులో దెబ్బ ఉన్నప్పుడు వుట్టిస్తాలి."

"ఇది పెద్దపండుగ. అలా అనకండి. పిల్లలు చిన్న పుచ్చుకుంటారు. పొడుగు పిల్లలందరూ కొత్త పరికిణీలూ, కొత్త చొక్కాలూ వేసుకుతిరుగుతూ వుంటే మన పిల్లలు మా పిన బట్టలు కట్టుకు తిరగడానికి యేమంత ఖర్చుం వచ్చింది! హుళోకోండి, ఎవరేనా నింటే వచ్చిపోతారు."

"మరేం వవ్వరు లెద్దా"

"ఇదేమిటమ్మా ఈ మొండిపట్టు? ఎంత చెప్పినా వినరు. పిల్లలకి కొత్తబట్టలే లేకపోతే ఈ పండుగలు చేసుకోతా లెందుకు? ఈ పిండిపంటలు పండుకోతా లెందుకు?" అని బుగ్గులు వేళ్లతో నొక్కుకుంది.

వాళ్ల నాన్నకి కోపంవచ్చి కేకలేశాడు.

నీతిలో ఆకుతూన్న ముగ్గురు పిల్లలూ కేలు విన్నారు.

అప్పుడు నీతి వెంటిలో అందిగదా: "వెంకీ, వెంకీ, నాన్నేం, మనకేం, కొత్త పరిణేలు కుట్టించ నంటున్నారు. నీవిప్పుడేం చేస్తావా అంటే నాన్నదగ్గరకు వెళ్లి నాన్నకాళ్లు రెండూ గట్టిగా పిటకరాయిలాగ పట్టుకో. పట్టుకొని అంటావు గదా 'నాన్నా, నాన్నా, నానా, అక్కయ్యలీ! కొత్త పరిణేలు కుట్టించతూ' అని."

అప్పుడు నూరి అందిగదా: "బసే నీతీ, అలా చేస్తే నాన్నకి కోపం వస్తుందేమోనే. అమ్మ చెప్తుందిలే, నాన్నతో, కుట్టించమని"

"ఉండాసే నీకు తెలియదు. ఊరలో నూరి! వెళ్లలే వెంకీ, వెళ్లు."

వెంకీ గబగబ పరుగెత్తుతెల్లి వాళ్ల నాన్నకాళ్లు రెండూ గట్టిగా పట్టుకుంది. పట్టుకొని "నాన్నా, నాన్నా, కొత్త పరిణేలీ! ఊ ఊ ఊ....." అని మూలగడం మొదలెట్టింది.

కోంత సేపయాక నూరి, నీతీ వచ్చారు. నూరి అందిగదా: "నాన్నా, నాన్నా, వాళ్లమ్మయే ఉల్లిపువ్వుల పరిణే కుట్టించుకొంది. నాన్నా, యెంచుకుంది! మాకుకూడా కుట్టించిపెట్టుతూ?"

నీతి అందిగదా: "పోనీలే నాన్నా, నీ వెప్పుడూ యింటే! కుట్టించిపెట్టుమంటే కుట్టించవు. ఇప్పుడు వెడదాం రా నాన్నా బబారుకీ"

వెంకీ నాన్న వంచ లాగుతూ "రా నాన్నా బబారు, రా నాన్నా బబారు" అని అనడం మొదలెట్టింది. వాళ్లు యుగ్గురూ కలిసి నాన్నని బబారుకు లాక్కుపోయారు. వాళ్లమ్మ కంటింట్లోంచి చూచి నవ్వుకుంటోంది.

3

"ధర్మసంపత్తినీ మాయమ్మా నమ్మకానమ్మా

దాసునీ దయబాడవలె నమ్మా

నిన్న జన్మము రెల్లినీ రెల్లీ! కల్వకవల్లీ!

నిన్న జన్మము బున్నవో మల్లీ."

అంటూ సాలాని కామయవస్తూలు కట్టుకొని గుమ్మడిపండుచెంబు పెత్తివీడ పెట్టుకొని తేంబురా, చిరతలూ చేతులతో పట్టుకొని వాయిస్తూ భోగివాడు వాల్లింటికి వచ్చాడు. తలంటునీ ధోనుకొని, కొత్తపరిణేలు కట్టుకొని, కొత్తబాబ్బాయి తోడుకొని, కాటుకా బాబ్బూ పెట్టుకొని, బుట్టెడు బియ్యం అరుగు మీద పెట్టుకొని నూరి, నీతీ, వెంకీ ఇంటికి వచ్చిన బిచ్చగాళ్లందరికీ గుప్పిడు గుప్పిడు బియ్యం వేస్తున్నారు.

ఆరోజున వాళ్లందరూ తెల్లారకుండానే లేచారు. తలనీళ్లు పోసుకున్నారు. వసారాలో వేల్పాడ దీసిన చిల్లిపిడకలన్నీ పెరట్లోనే పోగేసి భోగిమంట వేసుకొన్నారు. నీతి వాళ్లనాన్న యాళ్లకర్ర తెచ్చి భోగిమంటలో పడేశింది. వాళ్లమ్మ అప్పడాలకర్ర వెంకీ పడేశింది. వాళ్లన్నయ్య ప్రక్కవాళ్లదల్లో వెదురుకర్ర తీసి భోగిమంటలోపడేశాడు. భోగిమంట దగ్గర వాళ్లెంతోనేపు చలికాయకొన్నారు.

"అర్చి, అర్చి, నీ కింకా పాటలాయ్చా?" అంది నూరి.

"వచ్చునమ్మా" అని—

"ఘుమ్మఘుమ్మన పెరుగు తరచగ

కోరి విని ప్రాణించి కృత్యము

అమ్మ వెన్నా అనుచు కవ్వము

అందిపెట్టెగను

నమ్మరా కృష్ణమ్మా! పెరుగులా

నడుమ గుమ్మకు తిరుగు లాడుమ

నమ్మకున్నను ఘుమ్మ కృమ్మకు

నాద విలు వినుమా

కృష్ణ! గుమ్మా డిడుగో!"

పాదాడు: నూరి, నీతీ, వెంకీ గుమ్మడిపండు చెంబులో తలొగుప్పిడు బియ్యం పోశారు. సాలాని పాడుకొంటూ ఇంకోఇంటికి పోయాడు.

ఇలా ఎంతోమంది పాటలు పాడుకుంటూ వచ్చారు. వారిచేత రకరకాల పాటలు పాడించుకొని వారికి నూరి, నీటి, వెంకి తలొసపుకు వియ్యం పెడు తూనే ఉన్నారు. కాకుంటా పిదికలూ అప్పుడప్పుడు వాళ్లదగ్గరకు వచ్చేవి. వాళ్లు కాసిని వియ్యం చల్లితే అది లిగేసిపోయేది. ఇలా మధ్యాహ్నం దాకా వాళ్లు విచ్చుకాళ్లీ, కామలీ, పిదికలీ వియ్యం వేస్తూనే ఉన్నారు.

ఇంతట్లోకే వాళ్లమ్మ "నాన్నగారు మడి కట్టుకున్నారు. లేచరా బువ్వ లిందురుగాని" అని కేకేసింది.

"వట్టున్నామే" అని వాళ్లు అరుగువీధి నుంచి లేచారు. అడుక్కునే ముసలిమ్మ ఆలా పోతోంటే దాన్ని పిల్చి, బుట్టలో వియ్యం దాని కళ్లో పోసింది నీటి.

ముగ్గురూ ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయారు.

ఇంట్లోకి వెళ్లి ముగ్గురూ కాళ్లకడుక్కుని భోజనానికి కూర్చున్నారు. వాళ్లమ్మ వడ్డిస్తోంది.

"అమ్మా, నా కేం వండిపెట్టావు" అంది నీటి.

"నీకు పులిపోర చేపిపెట్టానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

"నాకో అమ్మా" అంది వెంకి.

"నీకు బొచ్చిట్లు ఇవ్వమేగా?"

"మరి నాకో! పరమాన్నం చేపిపెట్టావా అమ్మా" అంది నూరి.

"ఇన్నంటే ఇంకా పరమాన్నం ఎందుకే" అన్నాడు వాళ్ల నాన్న.

"కేపు చేస్తానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

నూరి ధుమధుమలాడుతూంటే "నీ కానక ఓతాయిలం పెడతానులే" అంది వాళ్లమ్మ.

"నానూ పెట్టాలి తాయిలం. నానూ" అన్నారు నీటి, వెంకిని.

తరువాత ముగ్గురూ కలుగ్గు చెపుతూ ఒకళ్లవీధి ఒకళ్లు సొద్దు వేసుకుంటూ భోజనాలు చేశారు.

౪

పెద్దపండుగ నాడు నూరుగడు ఉత్తరదిశాధి ముఖమై ఉడయాన్నే ప్రకృతికంటేకూ బంగారునీరు పూశాడు. చేతంతోనివాళ్లంతా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. చెట్టుకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నట్టే ఉన్నాయి. నీడవాళ్లుకూడా కొత్తబట్టలు కట్టుకున్న భావంతోనే ఉన్నారు. ఆ ఉడయాన్ని లోకము పెదవులలోనుంచి వెలువడిన మందహాసము సాయంత్రానికి పెద్దపత్తయినా మారపోతోంది.

ఉడయాన్నే వినిపించాయి తేగంటలు. భాషురని బంగారుకాంతికి మెరుగుపెడుతున్నాయి. చేవుడు పల్లెల్లో ఎక్కి భక్తుల దర్శనంకోసం, భక్తుల కానుక లందుకోడం కోసం పిళ్ళిపిళ్ళులా ఊరేగడానికి బయలుదేరాడు. పూలదండలతో, మంగళవాద్యాలతో, స్వస్తివాక్యాలతో, వాళ్లల్లపూరభావంతో.

ఆ పెద్దపండుగనాడు దుఃఖచ్ఛాయల్ని వేలాడి తరుమెట్టదానికి చేవుడు బయలుదేరాడు.

నూరి, నీటి, వెంకి కొత్తబట్టలు కట్టుకున్నారు. వాళ్లమ్మ వాళ్ల నలంకరించింది. చేవుడి బాబలు వినిపిస్తున్నాయి. చేవుడికి హారతివ్వడానికి ముగ్గురూ ఉబలాటపడుతున్నారు. పెద్దపల్లెనించా వియ్యం పోశారు. తాంటూలం పెట్టారు. హారతికర్పూరం పెట్టారు. అరటిపళ్ల అత్తం ఒకటి పెట్టారు. అన్నయ్య నాలుగు అంగరొత్తులు పడేశాడు.

కాగదాలతోటి, బాబాలతోటి చేవుడు వాల్లింటిముందరికి వచ్చాడు.

నూరి, నీటి, వెంకి ముగ్గురూ పల్లెం పట్టుకువచ్చి పూజారి కిచ్చారు. పూజారి వియ్యం, పళ్లూ అన్నీ చేవుడిముందు పోసి, కర్పూరం చలిగించి చేవుడికి హారతిచ్చాడు. హారతిస్తూంటే వాళ్లమ్మ లెంపలు వాయించుకొని చేవుడికి దగ్గంపెట్టింది. వాళ్లమ్మకు చూచి నూరి, నీటి, వెంకి కూడా చేవుడికిదగ్గంపెట్టారు. పూజారి హారతిపల్లెం నూరిచేతి కిచ్చాడు. అందరికీ కళగోపం పెట్టి పువ్వుల ప్రసాదం ఇచ్చాడు. అందరూ నీపం కళ్లకడ్డుకున్నారు. అద్దుకుంటూ వాళ్లమ్మ అంది

కదా-“జేవుడి పుత్యాన్ని మా నూరికి మంచిసంబంధం వచ్చి చచ్చన పెళ్లి అయితే రావుండేది.” అంటే నూరి సిగ్గుపడింది. సీతీ, వెంకి నూరికేసి నవ్వారు. నూరికి ఉడుకుమోత్రం వచ్చి ఇంట్లోకి పారిపోయింది.

ఆరోజుల్లా వాళ్లు ముగ్గురూ చిచ్చుగాళ్లకి వియ్యం వేస్తూ ఆడుకుంటూ, పాడుకుంటూ ఖులాసాగా కాలం గడిపారు.

❧

కనుమనాడు తెల్లారకుండానే లేచి వాళ్లమ్మ, నూరి, సీతీ కలిసి పెద్దపెద్ద ముగ్గులు పెట్టారు. వాళ్లమ్మ పెద్దగం పెట్టింది. వాళ్లు దానిచుట్టూ చిన్న చిన్న ముగ్గులు పెట్టారు. ఆ రథాన్ని పక్క ఇంటిరథంతో కలిపారు. ఈవిధంగా టోల్లో ఉన్న ముగ్గులన్నీ కలిపి ఒక ముగ్గు అయ్యాయి. సొందర్యదేవత కాగిలిలో ఆ ఊరంతా ఆనాడు ఒదిగింది.

వాళ్లనాన్న ఓగడ్డిమోపు కొని నాల్గింటిముందర పడేశాడు. పశువులకునూడా ఆనాడు పండుగ. యశేచ్చగా ఎవరింటికీనా పెళ్లి అవి కావలసివంత గడ్డి తినవచ్చు.

తొరాలు వాయిస్తూ, ఆంబోరులకు అచ్చువేసి కాపులు పిగ్గుల్లో ఊరేగిస్తున్నారు. వ్యవసాయ దారులు తమ పశువుల కొమ్మలకు రంగులు వేసి వాటిని ఆలంకరిస్తున్నారు.

కనుమనాడు కాకినాడ మనుగుకుందని చెప్పి వాళ్లమ్మ అన్నయ్యకి, నూరికి, సీతీకి, వెంకికి తలసీళ్లు పోసింది.

“అమ్మా! ఇవ్వాళ ఏం సందుతావ” అంది సీతీ.

“కనుమనాడు మినుము తివారీకాదులే” అంది నూరి.

“అయితే అమ్మా! ఈనాళ ఆవడలు చేసేపెట్టు” అంది సీతీ.

“మీనాన్నగారి నడిగి చెప్తానులే” అంది వాళ్లమ్మ.

“నాన్నా, నాన్నా, నీకు ఆవడలు కావాలి కాదా” అంది సీతీ.

“పరే మీఇద్దం” అన్నాడు వాళ్ల నాన్న.

నూరి, సీతీ, వెంకి ఆరుగురూబహుర్నూరు. ఆదారిని పోయే పశువులు నాల్గింటిముందరి గడ్డి తింటున్నాయి. అన్ని రకాల చిచ్చుగాళ్లకి వియ్యం పెడుతున్నారు వాళ్లు. వియ్యం పుచ్చుకొనే ఆనందం చిచ్చుగాళ్లదీ, వియ్యంపెట్టే ఆనందం పిల్లలదీ, పిల్లలు పెడుతున్నారనే ఆనందం తల్లిదండ్రులదీ!

ఆ పెద్దపండుగ మూడు రోజులూ ఎవరు ఏపని చేసినా ఆపవలలో ఆనందాన్నే వారివారి మనస్సులు చూస్తున్నాయి.



ప్రభాతవల్లకి



= శ్రీ బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి =

కడచిపోయెను పూర్వజీవిత

గాథ లేవో విస్మృతింబడి,

కడలనెల్ల నవీనరోములు

కరుణగట్టినవి.

శ్రావ్యమైన శకుంతలానము

స్వాంతముల రగులించుచున్నది

మూర్త్యనేవామధురిమంబుల

మలయు సౌఖ్యములు.

తరుణమున నీహృదయ వీణా

తంత్రులను కడలింపుమోయీ

తరుణతరుణహృదంతరంబులు

తాండవింపగను.

ఎన్నిమూర్త్యుల లుడ్డవంతై

ఎంత బ్రహ్మానంద మొదవునో

భావభరితప్రభాతవల్లకి

పాటలో నింకా.

తాలవాహిని కలిసిపోయిన

గాథలోనే లీనమగునో

ఘనవినూతన వార్షికోదయ

గర్భమే గడలించునో!

స ర్వ జ్ఞా త్ర ము ని

= శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి =

సర్వజ్ఞాత్మముని అని ప్రసిద్ధిగాంచిన నిర్వహాధా చార్యులు శృంగేరిపీఠము నధివసించిన ఆచార్య పరంపరలో నొకడు. ఈయనగురుని పేరు దేవేశ్వ రుడు. క్రీ. శ. ౮, లేక ౯-వ శతాబ్దము ఈయన జీవిత కాల మైయుండవచ్చును. ఈయనజీవితమునందలి విశేషము లేమియును తెలియవచ్చుట లేదు.

సంక్షేప శారీరకము

కానీ, అద్వైతవేదాంతవాద్యమున ఏకత్వ తమగు సంక్షేపశారీరకము గ్రంథము సమధికప్రసిద్ధిని గాంచియున్నది. ఈ గ్రంథము 'ప్రకరణ-వార్తిక' జాతీయ మని గ్రంథకర్తయే నుడిచియున్నాడు. కాంకర భాష్యమునకు వార్తికస్థానీయమున ప్రకరణ గ్రంథ మిది. ఇందు వేదాంతసూత్రములందువలెనే సమన్వయార్థికోధసాధనఫలము లను వాల్మీకి ప్రకరణము లున్నవి. ప్రథమాధ్యాయమున ౫౬ శ్లోకములును, ద్వితీయాధ్యాయమున ౨౮౮ శ్లోకములును, తృతీయాధ్యాయమున ౩౫౬ శ్లోకములును, చతుర్థాధ్యాయమున ౫౩ శ్లోకములును కలవు.

వా్యాఖ్యలు

ఈ గ్రంథమునకు మధుసూదనపరమహంసాచార్యుని సారసంగ్రహము బీకయును, రామతీర్థస్వామి రచించిన 'అన్వయార్థప్రకాశిక' యను బీకయును ఉన్నవి. మాలగ్రంథమును, బీకలునుగూడ ముద్రితము లైనవి.

ఈ 'సంక్షేప' శారీరకము కాంకరసూత్రభాష్య మును వివరించుటకు వ్రాయబడిన బృహద్వింశతి ఐక, సర్వజ్ఞాత్మముని అనుసరించిన క్రమమును ఒకింత పక్కాలోకించుము.

చతుస్సుత్రీ వ్యాఖ్య

బ్రహ్మవిద్యాధికారికిని, జ్ఞాపథ్యమును బ్రహ్మ మునకును అభిన్నత్వమే సమాచీనము. ఏలయన, 'త్వం' పదార్థవాచ్యుడగు ఈ ముముక్షువునకు స్వనిష్ఠ మగు కర్తృత్వాదుల అధ్యాస యున్నది. దీనిని తొల గించుకొనుటకే బ్రహ్మజ్ఞాన. తానే బ్రహ్మము కాని యెవల ఈ ఎరుకలన సిద్ధించున దేమియును లేదు. ఒకరికి సంబంధించిన జ్ఞానము మరొకరికి బంధమును ఎట్లు క్రంపకలదు? కనుకనే జీవబ్రహ్మముల కభిన్న త్వము సంగీరింపవలెనని వేదాంతసూత్రములలోని ప్రథమసూత్రము నిర్ణయించుచున్నదిని సంక్షేపశారీరక కాదు డనుచున్నాడు.

ద్వితీయసూత్రము జగత్కారణప్రవర్తనకర్తవ దేతమున తత్పదార్థమును నిరూపించుచున్నది. తత్- పదార్థమును బ్రహ్మమును, దాని స్వరూపలేఖ్యతగ ములను నిర్వచించి, జీవబ్రహ్మముల యైక్యమును బ్రద ర్శించుటయే ద్వితీయసూత్రతాత్పర్యము. చతుర్థసూత్ర మీ యైక్యమును సమధికముగ ప్రతిపాదించుచున్నది. తృతీయసూత్రము బ్రహ్మముయొక్క శాస్త్రప్రమాణ కర్తవ్యమును వాకొనుచున్నది.

అనుబంధములు

ప్రత్యగత్వయొక్కయు, బ్రహ్మయొక్కయు ఏకత్వకోణయే ప్రయోజనము. ఇదియే ఉపే యము. త్వంపదార్థమును, తత్పదార్థమును వివయ ములు. వీనిలో తత్పదార్థము అజ్ఞాతము; త్వంపదా ర్థము విభాష్యతము. కనుక నిది విచారవిషయము లగుచున్నది. ఆత్మ అప్రమేయము--అనగా ప్రమాణ మునకు విషయాధూతము కాకాలదు. ప్రమాణమునకు విషయాధూతమునలో ఆత్మ దృక్విముగను. దృక్వి

మగుచో జడమగును. జడమైన అనిత్య మగును. జడ మునకు వికారము అవశ్యంభావ్యము. జీవబ్రహ్మములకు భేదము లేదు. భేదము భ్రాంతిఫలము. భ్రాంతియే విచిత్రమునకు మూలము. జ్ఞానమున అజ్ఞాన ముండ బాలదు. జ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మమున ప్రపంచ ముండినప్పుడుమాడ ప్రపంచముయొక్క అభావమునే గుర్తింపవలెను. పదపద్విలక్షణమగునది మిథ్య. సత్య జ్ఞానమున మిథ్యాత్వబోధముండబాలదు.

జగత్తుయొక్క ఉనికి

అనుచో, జగత్తు ఎందులకు కనబడుచున్నది? జ్ఞానస్వరూపమగు బ్రహ్మమున జగత్తును, తత్కారణ మగు అజ్ఞానమును మండబాలవు. కనుకనే అజ్ఞానవశ మున జగత్తు ప్రతీతము కాబాలదు - అని ప్రశ్నించి నచో: బ్రహ్మకారమగు వృత్తిజ్ఞానము అజ్ఞానమునకు విరోధి; బ్రహ్మము విరోధికాదు. ఇట్టి వృత్తిజ్ఞానము వలన అజ్ఞానము నట్లమైన బంధము ఘటిల్లదు. అప్పుడు అజ్ఞానరహితమగు బ్రహ్మము మాత్రమే యుండును. అజ్ఞానము జగద్వృత్తిమకు కారణము కాకపోయిన జ్ఞానమువలన నిర్వికేదము కలుగదు. ఈశ్వరచ్ఛాదక ములను కారణములుగ నీవ్యగరించినయెడల, చాల దోషములు ఘటిల్లును. అద్వైతవాదికి నిరర్థమగు చరమ పూర్వపక్షమున, సమాధానమును గూడ నిదియే.

అధికారి: సాధన

బ్రహ్మజ్ఞానమునకు విధిబో నిమిత్తము లేదు. అధికారి నిర్ణయ ప్రసంగమున యమనియమములను గురించి సర్వజ్ఞాత్వముని యొనర్చిన వ్యాఖ్య మధుర ముగ నున్నది.

యమస్వరూపా పకలా నివృత్తి

ప్రకా ప్రవృత్తి నియమస్వరూపా,

నివర్తకా ద్త్ర యమప్రసిద్ధి:

ప్రవర్తకాత్ పార్శ్వీయమ ప్రసిద్ధి.

(సం. కా. ౧-౮౪)

సర్వవిధములగు ప్రాణిజీవ మండియు, అన్యత వాక్య ప్రయోగము నుండియు నివృత్తమగుట యమము.

కౌచాదిరూపమున ప్రవృత్తి నియమము. హింసాది నివర్తకమగు కాస్త్రము యమము. కౌచాది ప్రవర్తక మగు కాస్త్రము నియమము. హింసాయులను పరివర్ణించి కౌచాదులను గ్రహించుటవలన బ్రహ్మజ్ఞానమున కధికారి యగును. నివృత్తి ద్వివిధము. ప్రళయము బహిః స్థితమగు శరీరేంద్రియముల సంయమము. ద్వితీయము అంతరస్థమగు జూటస్థదిత్వస్వరూపావస్థానము. జీవలము బహిఃస్థితియములయొక్కయు, మనస్సుయొక్కయు సంయమమును సంపాదించిన చాలదు. ఒకావొక బహిఃస్థితియమును గ్రహించి మనస్సు ఏకాగ్రతను బొందినను బొందవచ్చును. దాన లాభము లేదు. అత్య స్వరూపావస్థేతియందే మనస్సంయమము సార్థకత్వ మును సంపాదించుకొనుచున్నది.

నిష్కామ కర్మమును జ్ఞానస్థిమకు సహకారి రూపమున బరిగ్రహించి, పరిశుద్ధాంతఃకరణమైన ముముక్షువే వేదాంత విద్యాక్రమమునకు అధికారి.

కాస్త్రద్వయేన పరివర్ణిత సాధనేన
సాధ్యస్పృహపరవశః పురుషో ముముక్షుః,
శుక్రావతే గురుమభేక్ష్య దితః సచాత్ర
వేదాంతవాక్య విషయక్రణజాధికారి.

(సం. కా. ౧-౮౦)

యజ్ఞాదికములగు కర్మములు ఫలాకాంతా వర్జిత ములై అనన్తీంపబడినయెడల వినిదిక, అనగా బ్రహ్మ జ్ఞానేచ్ఛ కలుగును. ఈ ఇచ్ఛను గరిగింపజేయుటయే కర్మతాత్పర్యము.

తరువాయి గ్రంథమున గురుశిష్య సంవాద రూపమున ప్రత్యేగాత్మయే బ్రహ్మమని నిరూపింప బడుచున్నది.

వాక్యార్థము : లక్షణ

కల్పముయొక్క ప్రవృత్తి గస్తునిష్ఠము. బ్రహ్మత్వ వస్తు నిరూపణము నిమిత్తము; అన్యప్రమాణముతో నిమిత్తము లేదు. వేదాంతవాక్యములు అనర్థనివృత్తి నొనర్చుచు విషేధములునున వస్తునిరూపణ మొనర్చు చున్నది. కనుక, నీ విషయమున వేదాంత వాక్యము లను, అవధూరియను ప్రమాణము లగుచున్నది.

బ్రహ్మశ్రీబోధము అప్రమేయము. బ్రహ్మము ప్రత్యే
గాత్యస్వరూపముగుటవలన పెట్టి ప్రమాణమునకును
విషయము కావాలదు. ప్రభాకరమతస్థు లంగీకరించు
వియోగవిధి కనకాళిమ లేదు. తత్త్వసాగ్రితి వాగ్య
విచారమున లక్షణాబలమున శర్థము సిద్ధించుచున్నది.
ఈ లక్షణము జవాదజవాల్లాక్షణ. త్వంపదార్థము
యొక్కయు, తత్త్విదార్థముయొక్కయు ఉపాధింబ
బోయినయెడల శర్థమగు నిర్వీకేష బ్రహ్మమే సిద్ధించు
చున్నది.

నిర్వ్యః కంఠో బుద్ధగుక్త స్వభావః
పర్వః మాక్ష్యః ఓన్ విభు క్వాన్వీతీయః
ఆనందాద్ధి యః పరః సోఽపామస్మి
ప్రత్యేక్షాను రాన్త్ర సంశీరస్తి.
(సం. కా. ౧-౧౩౩)

విధి : నియోగము

ఆకాశముల వ్యావహారిక (ఆక్షేప) నిర్వ్య
ములు. కాని, ప్రత్యేకాత్మ పారమార్థిక నిర్వ్యము.
అట్లే ఆకాశముల శుద్ధస్వ నిర్వ్యత్వములు వ్యావహా
రికములు. కాని ప్రత్యేకాత్మయొక్క శుద్ధస్వనిర్వ్యత్వ
ములు పారమార్థికములు. స్వ్యయవకుమ, జ్ఞానయవకుమ
భిన్నత్వము లేదు. ఈ జ్ఞానమే ఆనందము, ఇది ఆత్మ
బోధమువలననే సిద్ధించుచున్నది.

కేవలము ప్రభాకరమతముచేగాక భాట్టమతము
వనుసరించి చూచినను, క్లిష్టభావంతో నిమిత్తము లేదు.

అతో న వేదాంతవచస్స విద్యతే
విధి ర్నియోగో వివ క్లిష్టభావనా,
న కన్యకాంజీవీ నియోగతోఽర్థ్య సా
యతో నిషేధేషు న విద్యతే విధిః.

(సం. కా. ౧-౪౪౮)

కంకరుడు భాట్టమతమును నిరసించలేదు. సుత
శ్రీమదు 'విధినివేళము'న దానిని నిరసించినాడు.
పర్యజ్ఞాత్మముని దానిని ఖండించుట ఉచితమే!
నిష్క్రియబ్రహ్మ ప్రతిపాదనమే వాగ్యతాత్పర్యము.
అఖండబోధ వాగ్యబలముననే సిద్ధించుచున్నది.
వేదాంతవాగ్యముల వనుసరించిన ముక్తి లభింపగలదు.

కేవ్నీతి నిర్వ మవబోధయగుంచ వాగ్యం
కేవ్నీతి కార్యరహితం వదితుంచ వాగ్యం,
కేవ్నీత్యఖండ మవబోధయగుంచ వాగ్యం
కేవ్నీతి ముక్తిఫల మర్థయగుంచ వాగ్యం.

(సం. కా. ౧-౫౬౨)

వేదాంతవాగ్యము లన్నియును నిష్క్రియ
మును, నిర్వీకేషమును నను బ్రహ్మమునే ప్రతిపా
దించుచున్నవి. ఇదియే సరిష్కమగు సిద్ధాంతము.

ప్రమాణాగోచరత

స్వప్రకాశమును వస్తువును ప్రమాణితమొనర్ప
ఇతర ప్రమాణముల ఆవశ్యకత లేదు. ప్రమాణప్రమేయ
వ్యవహారము అవిచ్ఛాద్యవీర్యము. సమ స్తప్రమాణములను
జననస్తునిష్ఠములు. అజ్ఞాతినస్తుజ్ఞాపనము ప్రమాణా
ధీనియ కాదు. అజ్ఞానియే వ్యవహారకాలమున ప్రమా
ణాదుల సాయము సంగీకరించి, లోకవ్యవహారమును
వస్తువుకొనుచున్నాడు.

అజ్ఞాత మర్థ మవబోధయగుంచ వశక్త
మేవం ప్రమాణ మధిలం జననస్తునిష్ఠమ్,
కిం త్వేప్రబుద్ధపురుషం వ్యవహారకాలే
సంక్లిష్ట పంజనయతి వ్యవహారమాత్రమ్.

(సం. కా. ౨-౨౧)

బౌద్ధమతము

బౌద్ధమతమునకును, కంకరమతమునకును ఎట్టి
సాదృశ్యమును లేదు. బౌద్ధమతమున పకలమును వీడి
కము; అనుబంధ ప్రమాణప్రమేయవ్యవహారము అసం
భవమగుచున్నది. కంకరమతము ఈ వ్యవహారమునకు
పత్తి సంగీకరించుచున్నది. బౌద్ధమతమున జ్ఞానమును
వదియే అనిర్వ్యమును, అస్థిరమును. కాని, కంకరమత
మున జ్ఞానస్వరూపము నిర్వ్యమును, స్థిరమును. వివర్త
మునబడు విధిమమునకు ఆశ్రయము అఖండజ్ఞానము.
కనుక, ఈ జ్ఞానము మరయులకును ఎట్టి సాదృశ్యమును
లేదు. బౌద్ధమతఖండివాదపరమైన పర్యజ్ఞాత్మముని
వాగ్యభీతి, బుద్ధముని, భవంతముని చున్నగు పదము
లను బుద్ధుని మూచింప ప్రయోగించినాడు.

ఆరంభ పరిణామ వాదములు

హుబ్బస్థిర్యకారమున బ్రహ్మమునకు పరిణామ ముసంభవము. చైతన్యస్వరూపమున బ్రహ్మము ఘటా దులవలె పరిణామము వందజాలదు. కాగ్యకారణ భావము ప్రతిభాసమాకృతే. కనుక వివర్తవాదమే స్వీకార్యము. కదానును ఆరంభవాది. తాద్యము సంఘాతవాది. కపిలండు పరిణామవాది. ఈ వాదము లన్నియు అయాత్రికములును, శ్రుతిసిద్ధాంత విరుద్ధ ములును. సంఘాతవాదము వంగీకరించు తాద్యులకు నిత్యుడన సంఘాత లేకు. ఆరంభవాది అది ఎన్నడో జెప్పలేడు. సాంఖ్యులు చెప్పవట్లు జడప్రస్థితి సృష్టికర్తగ వంగీకరించిన, విచిత్రజగద్రచన కది సమర్థ మని నిర్ధారణచేయుజాలము. కనుక వాచాగంధేయశ్రుతి ననుసరించి వివర్తవాదమే అంగీకార్య మగుచున్నది.

ఏకతీవవాదము

అవిద్యా-విప్రీదివింబమే ఈశ్వరుడు ; అంతః కరణవిప్రీదివింబమే జీవుడు. ఈ జీవు డొక్కడే అనుచో గ్రీహవర్థయించు మనకు పెండ్లిలుగ తోచు జీవులలో నొకని అజ్ఞానము తొలగినయెడల అందరి అజ్ఞానము తొలగవలసియుండునీ అనిన : వ్యక్తియొక్క అజ్ఞానము పోయినది, అది జాతిరూపమున నిలచును. వ్యక్తిగలె బాధి ఆపేక్షియుగ నిత్యము. కనుక వ్యావహారికముగ ఈ అజ్ఞానము నిలిచియే యుండును.

అజ్ఞానం సకలవ్రహ్మాద్యవనశ్చోత్

పించేమ సామాన్యం

జ్ఞానానా ప్రతిదింబ కల్పనపుషం

లింబోపమే బ్రహ్మణి,

విద్యాంసం పురామం జవోతి

విద్యావిహీనం నరం

వస్త్రాద్వయ నాత్మసింహపునా

జాతిస్తతైకే జగుః. (సం. కా. ౨-౧౩౨)

జీవబహువ్య నిరసన

అత్యైగులలో కొందరు అజ్ఞాన బహుత్వ మును, జీవబహుత్వమును అంగీకరించుచున్నారు.

సర్వజ్ఞత్వముని ఈ అభిప్రాయములను సమర్థింపలేదు. మరి కొందరు అకాలమున నొక తావున పక్షి యుండి నను, అన్యత్ర లేకుండునట్లు శుద్ధ బ్రహ్మమున భావా భావములు స్వీకార్యము లనుచున్నారు. అవిద్యా యుక్తుని బద్ధునిగను, వహించుని ముక్తునిగను గ్రహింప వలెను. అవిద్యానిలబాసమున కాలేయమును శుద్ధ బ్రహ్మమే జగత్కారణమని అత్యులు. ఈ పక్షము ననుసరింప బూనినను, నిరంశబ్రహ్మమున యుగవత్తుగ అజ్ఞానముయొక్క భావాభావములను సమర్థింపజాలము. పిరు తమోన్మత్తియే చైతన్యవిగూఢుక ముందురు. ఈ సిద్ధాంతము వంగీకరించి బద్ధము క్షవ్యనస్థితి నేర్పరిచి నను, ఈవ్యవస్థ యొక్తియుక్తమని తోచదు.

ఇక అజ్ఞాన మొక్కటియే యైనను తత్కార్య బహుత్వమును స్వీకరించు పక్షమువారు, అజ్ఞానము నందు ఒక అంశము నాకమైనను మరియొక అంశము మిగిలియుండు నందురు. ఇదియును బద్ధముక్షవ్యవస్థను నిల్పుటకే. అన్యపక్షియులు అజ్ఞానానియన బహుత్వము వంగీకరించుచు, ప్రశ్నోక్తావయన ప్రతిదింబ భూతిమను జీవవాచార్యమును స్వీకరించుచున్నారు. ఇతరులు ఈశ్వరుడు బద్ధుని ప్రతియాయాజాలమును ప్రస్ఫుత మొనర్చుచు, ముక్తునిమండి వినిస్ఫుత మొనర్చుచున్నా డందురు.

భేదమును అంగీకరించు ఈమఠము లన్నియును అసంగతములు. జీవవాచార్యముకూడ అసంగీకార్యము. ఏలయన ఆత్మ విభుచై ప్రతిశరీరమున భిన్నముగుచున్న దనిన, ఒకే శరీరమున పెక్కు ఆత్మల సంస్థితి నొప్పు కొనవలసియుండును. కాని, ఆత్మ సర్వదా ముక్తము. జీవుడు బ్రాంతిరలన బద్ధుడ నని తలచింపుడు కూడ అది ముక్తమే. బద్ధముక్షవ్యవస్థ అజ్ఞానకల్పితము. పార మారికదృష్టికి మాయ లేదు. జ్ఞానమున దేశకాలవ్యవస్థితి ముగ అజ్ఞానముయొక్క ఉనికి సంఘటియేకాజాలదు. కనుకనే, బ్రహ్మస్వరూపమున మాయకు త్రికాలా భావము.

స్వప్నం రమః స్మరణమాత్రం న తత్ర తద్వత్ సత్యేశ్వర తదితి తత్ర నిషిధ్యతే తత్,

దింతే తమ నివర్తితే ప్రతిబింబకేవా
దేహవ్యయవరణ నిర్జిత నిర్వృత్యాపి.

(సం. కా. ౨-౧౩౬)

సాధన

తత్త్వసూక్తివాక్యముల విచారణయే అంత
రంగ సాధనము. అజ్ఞాదికర్మములు చిత్తశుద్ధి కారణ
ములు. కర్మము జ్ఞానమునకు సహకారి కారణము.

యజ్ఞాది క్షుభిత సమాప్త కల్మషాణాం
పుత్రాదిప్రయగతసంగ వర్జితానామ్,
సంకుడే పదియగులాభ్య తత్త్వపూర్ణే
ప్రాప్యేనోద్భవతిహి జన్మ నివా విద్యా.

(సం. కా. ౩-౩౪౭)

శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసములే సాధనములు.
గురునినుండి శ్రుతివాక్యమును వినుటయే శ్రవణము.
ఆ వాక్యమును మనసున విచారించుటయే మననము.
తత్త్వవివాద్య వస్తుధ్యానమే నిదిధ్యాసము. మహా
వాక్య విచారమునకునే అగ్రసాక్షాత్కారము
నిద్దించుచున్న సహ్యాగిణి బహిరంగ సాధనమున
కర్మాపేక్షానము త్యాజ్యము. అంతరంగ సాధనములగు
శ్రవణాదులనే ఆత నిర్భయింపవలెను.

అంతరంగ మపరగ్ధ కాంక్షిణిః
కాన్యకేన యశిణిః ప్రయత్నకః,
త్యాజ్యమేన బహిరంగసాధనం
యశ్చిత్త పరసంభవభి ర్భవేత్.

(సం. కా. ౩-౩౨౩)

ఫలము

సగుణవిద్యాఫలముగ బ్రహ్మగోకము నిద్దించును. ఈ విద్య క్రమముక్తికి సోపానము. అదైవ
తాత్పర్యానికి ఉత్క్రిష్టముగము లేదు. నిర్గుణబ్రహ్మ
విద్యానిదారఫలము జీవన్ముక్తి. జ్ఞానోత్పత్తితో సంబంధ
ప్రయోగాలగుననినదియు. బ్రాహ్మణ్యమునకుగాను
శరీరము విడిచియుండును. విదేహాత్మ కల్మషు నందిన
జ్ఞాని బ్రహ్మస్వరూపమునకు అవస్థితు యగును. అతనికి
మనాగమనములు లేవు.

అభిప్రాయ భేదములు

౧. శ్రవణమును గురించి : - దైవతాచార్యు
లలో విభాభిప్రాయము లున్నది. 'ప్రకటార్థకాయకు'
శ్రవణాదులగు సంబంధించిన విధిని ఆపూర్వవిధి అను
చున్నాడు. 'వివరణకాయకు' నియునువిధి అను
చున్నాడు. వివరణను తానెవరులగు మరికొందరు
శిష్యులగును నిర్వచింపి పరశోక్తి జ్ఞానమే శ్రవణఫల
మందును. తరువాత మనననిదిధ్యాసఫలముగ అపరశోక్తి
జ్ఞానము కలుగుచున్నది. మరి కొందరు వేదాంత
శ్రవణమునకాక మనస్సువలననే బ్రహ్మసాక్షాత్కారము
నిద్దించుచున్న దనుచున్నారు. సర్వజ్ఞాత్మ్యముని
అద్వితీయ బ్రహ్మ తాత్పర్యాగములగు వేదాంత
వాక్యముల శ్రవణఫలము బ్రహ్మతాత్పర్యాగముల
మను, వ్యాయవిచార రూపమును వల నిర్వృత్తి
విశేషమని చెప్పుచున్నాడు. శ్రవణాదుల గోచరించు
విధిస్వరూపము పురుషాపరాధమును నిరాపరమస్త్వి
రుద్ధిని గలిగించుట శేషమైన స్తుతిమాత్రమే.

౨. జగదుపాదానమును గురించి : 'వివరణ
కాయకు' సర్వజ్ఞత్వవినిష్ఠుడును, మానూశులగు
దురు వగు ఈశ్వరుడే జగత్కారణ మనుచున్నాడు.
'పదార్థతత్త్వనిర్ణయకాయకు' బ్రహ్మము వివర్తరూప
మునను, మాయపరిణామరూపమునను ఉపాదాన మను
చున్నాడు. మరికొందరు జీవుడు స్వస్థు నున స్వరూప
వియ్యతి వందమందే స్వప్రపంచమున కుపాదానమును
నట్లు, బ్రహ్మమునూడ ఆకాశాదుల సృష్టిని చెప్పు
చున్నారు. సర్వజ్ఞాత్మ్యముని కర్థబ్రహ్మయనే ఉపా
దానముగ నంగీరించినాడు.

౩. ప్రతిబింబపాదమును గురించి : 'ప్రకటార్థ
వివరణకాయకు' మాయయందలి చిత్ప్రతిబింబమే
ఈశ్వరుడనుచున్నాడు. పరిచ్ఛిన్న మొనర్చు మాయయే
అవిద్య. ఈ అవిద్యాచిత్ప్రతిబింబమే జీవుడు. 'తత్త్వ
వివేకకాయకు' కుద్ధంత్రప్రధానమును మాయయందలి
ప్రతిబింబమే ఈశ్వరుడనియు, మిగిల సత్త్వప్రధాన
యగు అవిద్యాప్రతిబింబమే జీవుడనియు వ్యాఖ్య
యొనర్చుచున్నాడు. కొందరు మూలప్రకృతియే విశేష

ప్రాధాన్యమున మాయయగుచున్న దనియు, ఇదియే ఈశ్వరోపాధిమనియు చెప్పచున్నారు; ఆవరణ ప్రాధాన్యమున అవిద్యయై తీనోపాధి యగుచున్నది. పర్యవర్తకముని అవిద్యానిత్య్రివింబమును ఈశ్వరు డనియు, అంతఃకరణవిత్ప్రితివింబమును తీవునియు నిరూపించుచున్నాడు. 'వివరణకారుడు' ఈశ్వరుని వింబస్థానీయనిగను, తీవుని ప్రతివింబస్థానీయుని గను గ్రహించుచున్నాడు.

సమన్వయము

"అద్వైతాత్మనిరూపణమే ఈ ఆచార్యుల అధి ప్రాయము. మాయానిర్మలముగు జగత్స్వరూపమును వ్యాఖ్యానించుటలోనే ఈ అభిప్రాయభేదము లేర్పడి నది. అందును గురించి యెట్టి వ్యాఖ్యానోపన్యసను 'ఫరవా'లేదు. అద్వైతాత్మ నిరూపణమైన చాలును. కనుక, ఈ ఆచార్యులలో ఇట్టి భేదము లేండులకు పాదమాపనవని విస్మయము సంభవకరలేదు. ఆర్య స్వరూప మవగతమైన చాలు" అని సిద్ధాంతజీవా రుడిగు అప్పయ్యగిడిగలవారు చెప్పచున్నాడు.

ఆంధ్రపత్రిక

'వ్యయ' సంవత్సరాది సంచిక

ఆంధ్రమహాశయులకు విజ్ఞప్తి

ఎప్పటి తీరున వ్యయ సంవత్సరమునకు ఆంధ్రపత్రిక సం వత్సరాది సంచికను సర్వాంగ సుందరముగా ప్రకటించి, ఉగాదిసాటికి వరిగా ఆంధ్రమహాజనులకు సమర్పింప నిశ్చ యించుకొన్నాము.

సారస్వత, సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, పారిశ్రామికాది యావద్విషయములకును సంబంధించిన వ్యాసముతోను, చక్కని కథానికా నాటికాదులతోను, చిత్రములతోను సంచి కను ముచ్చటగా అలంకరింపవలెనని సంకల్పము.

భాషాభిమానులును, కళాభిమానులను పూర్వమునలెనే దయయుంచి అమూల్యములగు తమ వ్యాసాదికములను, చిత్ర ములను పంపి, తోడ్పడ బ్రార్థితులు.

ఆయా రచనలను ఈ జనవరి 15-వ తేదీలోగా మా కందఱేయ వేదికొలు.

అమెరికా - బ్రిటన్ ఆర్థిక ఒడంబడిక

= శ్రీ పండితారద్యుల నాగేశ్వరరావు =

దాదాపు మూడుమాసముల సమాలోచనల అనంతరం అమెరికా, బ్రిటన్ ప్రభుత్వప్రతినిధులు ఆర్థిక ఒడంబడిక విషయమై ఒక సమాధానమునకు రాగలిగారు. ఒక స్థితిలో సమాలోచనలు భగ్నమయ్యే మాచనలూహా కనిపించినవి. అమెరికానుండి అప్పు తీసుకోవడమును బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ప్రయత్నించుట కొందరు విమర్శించిరి. అమెరికా ప్రభుత్వం తన అయివైతము బహిరంగముగానే ప్రకటించుచువచ్చిరి. ఇక అమెరికనున ద్రవ్యప్రయత్నము బ్రిటిష్ కార్మిక ప్రభుత్వము తన దేశమున సోషలిష్టు ఆర్థిక వ్యవస్థను ఏర్పాటుచేయవలసినచో అందుకు అవసరమును అప్పుకొరకు మాస్కో పోవలెనుగాని వాషింగ్టన్ వచ్చి ప్రయోజనముండదని సలహా ఇచ్చిరి. కాని బ్రిటనుకు అమెరికానుండి చాలరురణము పొందుట ఎంత అవసరమో అమెరికాకు బ్రిటనుకు అప్పుపెట్టుటకూడా అంత అవసరమైనది. ౧౯౩౧-౩౯ సంవత్సరముల మధ్యకాలమున బ్రిటన్ అనుసరించిన వ్యాపారరక్షణవిధానము, ద్రవ్య చలామణివిధానము అమెరికా వ్యాపారవిస్తరణకు తీవ్ర అవరోధములను కలిగించినవి. ఉత్పత్తిశయన సరుకు విక్రయమునకు చినచైన మార్కెట్టు లభ్యముకానందున వస్తువుల ధరలు పడిపోవుట, తక్కువతీసుక పరిశ్రమలలో ప్రతిష్టంభన మొడి నెరువ్వొనల సంఖ్య పెరిగి పోవుట తెలుపబడినది. ఈ దుస్థితిని నివారించుటకు ౧౯౩౩ లో అమెరికా అధ్యక్షులు రూజ్ వెల్ట్ ప్రయత్నించెను. కాని ఫలించలేదు. శ్రమసంహారకార్యమునందున్న వికృత శాంతిస్థాపనాకార్యమున తేకుండెను. సైనికసంగ్రామము ముగిసి ఆర్థికసంగ్రామము ప్రారంభమయ్యెను. సుదకు ద్వితీయసంగ్రామమునకు దారితీసెను. కనుకనే ఈదశా అమెరికా ముందునుంది తన బాగ్రత్తలోఉండి ర జరియ, సైనికవ్యవహారములందు సామర్య

సహకారములు ఎంత అవసరమో ఆర్థికవ్యవహారములందును అట్టి సామర్యము, సహకారభారతీ అంత అవసరమేనని ప్రచారముచేయుటగాక అందుకు ౧౯౩౧ నుండియే చర్యతీసుకొనసాగెను. ౧౯౩౫ దీపెంబరు ౬న బ్రిటన్, అమెరికాలకు జరిగిన ఒడంబడికకు నీజములు ౧౯౩౧ ఆగష్టులోనే వాటబడినవి. అమెరికా అధ్యక్షులు రూజ్ వెల్ట్, బ్రిటిష్ ప్రధాని చర్చిల్లా కలిసి ప్రకటించిన అట్లాంటిక్ ప్రజాశాసక యందలి ౪,౫ వూచనల ననుసరించియే ఈ ఒడంబడిక జరిగినది. స్వేచ్ఛావ్యాపారసీద్ధాంతమును బ్రిటన్ ఆలోచనే అంగీకరించింది. సామ్రాజ్యాభిమానమును సవరించుకొనటకు సంసిద్ధతను వెల్లడించింది.

ఒడంబడికవివరములు వెలువడిన తరువాత బ్రిటన్, అమెరికా దేశములలో తీవ్రవిమర్శలు బయలుదేరినవి. అమెరికా స్నేహముకొరకు బ్రిటన్ ఎక్కువ త్యాగము చేసినదని అంగ్ల వ్యాపారప్రయత్నములు విమర్శించిరి. పాతబాకీలు సమాలంకాకనే, అరువుకవులు అప్పు తీరకనే అమెరికా బ్రిటనుకు నామమాత్రపు వడ్డీవూడ 3,2౫౦,౦౦౦,౦౦౦ చాలరులు అప్పు ఇచ్చినదని అమెరికా ప్రయత్నముల ఆశ్రయన. కాని ఉధయదేశముల ఆర్థికస్థితిగతులను గమనించినచో ఎవరి అవసరమునకు తీగినట్లు వారు ప్రకరించిరేగాని ఇందు ఒకరి త్యాగము, మరొకరి స్వాధీనమూ లేదని సుప్తము కాగలదు.

అమెరికా ప్రభుత్వపు మాజీకార్యదర్శి కార్నెల్ హాల్ అన్నట్లు ప్రపంచపారిశ్రామికశక్తిగో సగము అమెరికా అధీనము. అదేవిధముగ ప్రపంచవిక్రయ కాలలో సగము బ్రిటన్ అధీనము. ఉధయలూ గృహ కల్లోలమును నివారించుకొనవలె ననిన అధికముగా

ఎగుమతులు చేయవలయున్నది. ఆమెరికాలో ౧౯౫౦ వాటికి ౩౦ లక్షలవరకు ఉత్పాదకములేవివా రనుమరుని వాటిజ్యోతికాకార్మినిచ్చి పోగ్రి వాలెన్ అంచనా వేశారు. పరిశ్రమల ఉత్పత్తి రద్దినది. పనిచేయు కాలమా రద్దినది. కనుక యుద్ధకాలమున ఏదోఒక వ్యాపారమున చిక్కుకొన్నవారు దాదాపు సగము మంది యుద్ధరహితముతో నిర్వ్యాపారులై వారు. వీరందరికిని తిరిగి ఉత్పాదకములు దొరకవలెన్ను, ప్రస్తుతము పనిచేయుచున్నవారికి కనీసభృతి మట్టవలె నన్ను ఆమెరికనుపరిశ్రమలు దాదాపు యుద్ధకాల ములోవలెనే పనిచేయవలసియుండును. అంత ఉత్పత్తికి తగిన అమ్మకము జరుగుటకు అవకాశము లేదు. బ్రిటన్ దాదాపు ఆమెరికానుసురులలో పదోవంతు వినియోగించుకొంటున్నది. ఇక బ్రిటిష్ అధీనదేశములవారు వేరుగ నెప్పువననరులరు. అది యానూ బ్రిటన్ దళాదాక్షిణ్యములపై ఆధార పడియున్నది. కనుక బ్రిటన్ కోరికలను మన్నించి తిరిగి బ్రిటన్ పారిశ్రామికదేశముగ నిలబడుటకు అవకాశములు కల్పించకపోయినచో ఆమెరికాత్మిక కష్టకష్ట పూర్తిగా చెప్పితిరిపోతుంది. ఆమెరికాను మతివ్యాపారము విస్తరింపవలెనన, బ్రిటన్ తన సామ్రాజ్యాధిపావమును, వ్యాపారరక్షణపద్ధతులను పదిలంపవలెను. ఇది పొందుటకు ఆమెరికా ఎంతటి త్యాగమునైనను చేయగలదు. చేయకలెప్పుడు. అయితే ఏదేయిననూ లెనింత దాలరునిధి లేదు. బంగారమునంత యుద్ధకాలములో ఆమెరికా భద్రం చేసుకున్నది. కనుక ఆమెరికా తన ఎగుమతివ్యాపారము సంపూర్ణికరణముగ సాగవలెనన్న క్రయమున కన సరమగు దాలరులనుకూడా ఆమెరికా ఇచ్చుకొనవలసిన స్థితి ఏర్పడినది. ఆమెరికను ప్రభుత్వ సహాయకాగ్య దర్శి విలియం క్లైవ్ హాన్ ౧౧ వ తేదీన ఆమెరికా ఎగుమతివ్యాపారవిస్తరణావకాశములను చర్చించుచు ఆమెరికా తమూచుచేయు అవసరపురకుల అమ్మకము వకు తగినన్ని విక్రయకాలము ఉన్నవిగాని, క్రయదాలరులకు అంశమైనంత దాలరుధనిము లేదని, అట్టి నిధిని వారికి సమహర్షిపెట్టుటయొకటి ఆమెరికా వ్యాపారధివిషయము ఆధారపడియున్నదని తెలిపిరి.

కనుకనే ఆమెరికా తన ఎగుమతివ్యాపారము సంపూర్ణికరణముగ సాగవలెనన్న ముందు తన భారత దాలరులకు దాలరులను మంజూరు చేయవలెనని ఆమెరికను వ్యాపారప్రముఖులు నూదించిరి. ఈ విషయముగ ప్రతిదేశము ఆర్థికవ్యాపారవిషయమున ఆమెరికాఅడుపులో ఉండవలసినప్పుడు, ఇంత వరకు ఒక్క బ్రిటిష్ వారి అడుపులోనే ఉంటున్న సామ్రాజ్యదేశాలు ఇప్పుడు బ్రిటన్-ఆమెరికా అడుపులో ఉండవలసినప్పుడు, కనుకనే అంగ్లో-ఆమెరికను ఆర్థిక ఒడంబడిక వివరములను పరిశీలించుచు ప్రసిద్ధ ఆమెరికన్ రచయిత లూయిస్ బ్రాన్ ఫోర్డ్ "బ్రిటన్ కు అప్పు పెట్టుటవ్యాధి" ఆమెరికా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమున వ్యాపారభాగస్వామ్యమును నంపాదించింది" అని వ్రాసెను.

అసలు ఆమెరికావ్యాపారవసరములను తెలుసుకొనిన యెడల వాషింగ్టన్ ఒడంబడిక అంతగార్థము చెల్లెడికాగలదు. వాటిజ్యోతికాకార్మినిచ్చి ఈ విషయమై ఇలా వ్రాశారు: "బ్రిటిష్ ఆమెరికా మనకు దొడ్డినానిలివంటిది కనుక మన మాదేశముతో ఏలైనంత నేనాభావముతో వ్యాపారకష్టనభారములు సాగింపవలెను. ఇంగ్లండు, పశ్చిమయూరపు మనకు పక్కవాళి కనుక వాటితో విషము వర్తకముచేయవలెను. ప్రపంచము రెండు ప్రతిభూకర్ణములుగా విభాగము కాకుండుటకై రష్యాతో వ్యాపార సంబంధముల సేర్పరచుకొనకలెప్పుడు. ప్రపంచధివిషయ్యాంతరి వ్యాపక సాయక దేశములగు ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచు పారిశ్రామిక అధిస్థితిపై ఆధారపడియుండునగుక మన మాదేశములలో వ్యాపారముచేయవలెను."

కనుకనే బ్రిటన్ అగుపుకపులుండ ఇన్వలేషన్ బాలో ౨౦౦౦ లక్షల దాలరులను వదులుకొని తిరిగి ఇంత మొత్తమును అప్పు ఇన్వ ఆమెరికా సిద్ధపడింది.

ఇన్ని వనరులకు బాటికి, ౧౯౩౧ లో ఏర్పడిన ఆర్థికమాంద్యమున రక్షణగా ఉంచిన సామ్రాజ్యాధిపావము, వర్తకరక్షణకావనములనువదులుకొని, బ్రిటన్ ఆమెరికాలోనే అప్పుచేయుటకు ఎందుకు సిద్ధమైనది?

ఈ ఒడంబడికను అమోదించవలసినదని కోరుతూ బ్రిటిష్ ప్రధాని ఛేంబర్లెన్ అట్లీ అప్పయ్మెంటుకు గల కారణములను కామన్సులలో ఈవిధంగా ప్రకటించాడు: "అమెరికాలో వస్తువులు వస్త్రాలను క్రయము చేయుట మకరముకాగలందులకును, యాద్యము ముగిసిరిగి సాధారణ పరిస్థితులు ఏర్పడులోపున నిర్వహణా దేవలలో ఏదేని లోటును భర్తీచేయుటకు నీలు కలంక గలందులకును, అవసరములకు తగ్గట్టుగా దాలరులు, బంగారము నిలువచేయుటకు, బహుముఖ వ్యాపార పద్ధతి బాధ్యతల నిర్వహించగలందులకును ఈ అప్పు ఉపయోగపడుతుంది."

పర స్థానార్థక్రీష్టలంటి సోమరియలు నైరము, బ్రిటను తిరిగి తలచుకొనవలెనన్న, అసలు బ్రిటిష్ ప్రజలు ఊహించినపుకొనవలెనన్న ఎగుమతి వ్యాపారమునే విపరీతముగా వృద్ధిచేసుకొనవలసియున్నదని ప్రకటించిరి. జర్మను విమానదాడుల ఫలితముగా పరిశ్రమ కేంద్రములు కొన్ని దెబ్బబడిపోయినవి. తిరిగి అన్ని పరిశ్రమలను యథాస్థాయికి తీసుకొనిరావలెనన్న కీలకయంత్రములను, ముడిపదార్థములను దిగుమతి చేసుకొనకలిపవుదు. బ్రిటన్ పారిశ్రామికావసరములను అమెరికాదే తీర్చగలదు. పూర్వముకూడ అమెరికా తన ఎగుమతి వ్యాపారములో అయిదవవంతు తనంత పారిశ్రామిక దేశమైన బ్రిటన్తోనే జరుపుచుండెనని హెన్రీ మాథ్యో ఈ మధ్యనే ప్రకటించియుండెను.

పశ్చిమమున జర్మనీ, తూర్పున జపాన్ బ్రిటన్, అమెరికాలో పారిశ్రామిక వస్తువుల ఉత్పత్తి పద్ధతులుండు పోటీచేయుచుండెను. నే దా రెండు దేశములను పూర్తిగ శిథిలమైపోయినవి. ఈ రెంటిని కేవలము ముడిపదార్థ తయారుచేయు దేశములుగనే ఉంచవలెనని మిశ్రరాజ్యములు నిర్ణయముచేశెను. కనుక ప్రపంచవ్యాపారమునంతను బ్రిటన్, అమెరికాలే ఇక గుత్తకు తీసుకొనినట్లు సాగింపవచ్చును. అందుల కి ఒడంబడిక ఉపక్రమణిక. ఈ విషయమును అమెరికా ప్రభుత్వ కార్యవర్గి కేమ్స్ రిచ్చి విస్తృతముచేశెను. "3,200,000,000 దాలరులు ఒక పెద్ద మొత్తము

కాదు. రెండు వారములు యాద్యము చేయుటకు అమెరికా ఇంత ఖర్చు చేయుచుండెను. ఇది ధర్మంగా ఇచ్చిన మొత్తమున్నూ కాదు. వడ్డీవీడ ఇచ్చి అప్పు. ఈ దెబ్బ యాద్యసంకల్పరములలో తిరిగి రావడమేగాక, అమెరికాకు కొన్ని అదృతకలాభములున్నూ కలిగినవి. అన్ని దేశములతోనూ అమెరికా వ్యాపారము చేయగలుగునట్లు వ్యాపారవిధానముల మార్పు జరుగుతుంది. ఈ విధముగా మనము మన ప్రజలకు పని కల్పించగలము. మనము బ్రిటనుకు అప్పు ఇవ్వని పక్షములో బ్రిటన్ ఇతర దేశములతో వస్తువుల మారకము పద్ధతిని వ్యాపారము సాగించును. ఆ దేశములున్నూ బ్రిటనుతోనే వ్యాపారము చేయవలసియుండును. ఈ పద్ధతిని ప్రపంచము ఆర్థిక వ్యాపారరీత్యా విభాగమునను. అప్పుడు ప్రపంచకాంతికే భంగము కలుగును. ఆర్థికరీత్యా ఏక ప్రపంచమున ఏర్పాటుచేయుట కిది గోరీప్రయత్నము."

బ్రిటన్-అమెరికాల ఈ ఆర్థిక ఒడంబడిక కేవలము ఆ రెండు దేశములకే సంబంధించినది కాదనీ, ఇది కేవలము అమెరికానండి బ్రిటన్ అప్పయ్మెంటుకొనడమునకు మాత్రమే సంబంధించినదికాదనీ, ఉభయపక్షములూ కేవలము తమతమ అవసరములను అనుసరించే ఈ ఒడంబడిక చేసుకొనివారనీ స్పష్టమైనది.

ఇక ఒడంబడిక వరకులను, ఇందువల్ల భారత దేశమునకు పనుకూరు లాభపద్ధతులను పరిశీలించెదము. ఈ ఒడంబడికలో మొత్తం పన్నుండు క్లాజులు ఉన్నవి. ఈ ఒడంబడిక ఏ తేదీనండి అమలులోనికి వచ్చేదీ తెలుపు క్లాజు మొదటిది. ఈ ఒడంబడికను అమెరికను కాంగ్రెసు, బ్రిటిష్ పార్లమెంటూ అంగీకరించవలసియున్నది. బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మాత్రము గత మాసము బ్రెటన్ పుడ్య ఒడంబడికతోబాటు దీనినీ ఆమోదించినది. ఇక పోతే అమెరికను కాంగ్రెసు ఆమోదించవలసియున్నది. అది ఈ మాసములో జరుగవచ్చునని ఆశించుచున్నారు. అది జరుగగానే అమెరికను ప్రభుత్వం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునకు తెలియజేయును. ఆ రోజు ఈ ఒడంబడిక అమలులోనికి వచ్చినట్లుగును. వాతీనండి గాంగ్రి దివెంబరు 30 క తేదీ లోపుగా

బ్రిటన్ ఆమెరికా ఇన్స్ సంగీకరించిన 32,000,000,000 చాలరులకు ఎక్కువైన తీసుకొనవచ్చును. ఇది రెండవ క్లాజు. ఇక మూడవ క్లాజులో ఈ అప్పు బ్రిటన్ ఎందుకుగాను పుచ్చుకుంటూ ఉన్నదీ వివరించాడు. ఈ కారణములనే కానున్న పథలో బ్రిటిష్ ప్రభావి ప్రకటించి ఉన్నాడు. వీటి నివారణ ఉద్దేశించినాను, నాలుగవ క్లాజు లో ఏ విధముగ చెల్లుకొనలసిందీ తెలియజేస్తుంది. 1910 దిశంబరు 30 వ తేదీ పరికి బ్రిటన్ ఆమెరికానుండి ఆపన్నగా పొందిన మొత్తం యాభై పాణసరివాయిదాటుగా చెల్లించాలి. మొదటి వాయిదా వడ్డీలో సహా 1910 దిశంబరు 30 వ తేదీనే చెల్లించవలసి వుంటుంది. వడ్డీ రేటు నూటికి సంవత్సరానికి రెండు చాలరులు. ఈ వడ్డీని అనేకమంది అనేక తరహాలుగా రెక్కజేస్తున్నారు. ఆమెరికా ఇచ్చే 32,000,000,000 చాలరులలో ఆపలు బ్రిటనుకు చెందే మొత్తం 3000,000,000 కంటే తక్కువే ఉంటుందనీ, కాని బ్రిటన్ మొత్తానికి వడ్డీ చెల్లించవలసి వుంటుందనీ, కనుక మొత్తంమీదమాస్తే వడ్డీరేటు రెండు చాలరులకు మించే వుంటుందనీ కొందరి వాదం. ఈ వర్గానికి చెందిన పోల్ ఈస్ట్ గ్ ఫ్రాన్స్ లాగా ముప్పుయి సంవత్సరాలలో తీర్చుకునే పద్ధతిని ఇట్టి చాలరుల వడ్డీ రేటుకు అప్పుతీసుకుంటే ఇంతకంటే లాభంగా ఉండేదని వాదిస్తున్నారు. మరి కొందరు మొదటి ఆయుధ సంవత్సరములకు వడ్డీ చెల్లించవవసరములేదు గనుక మొత్తము మీద వడ్డీరేటు 1% చాలరులే అవుతుందనీ, 200 సంవత్సరముపరికి బ్రిటన్ ఇన్స్ కేలేదీ 1875-76 మిలియను చాలరులేదనీ వాదిస్తున్నారు. ఈస్ట్ గ్ 32,000 మిలియనులలో 3000 మిలియనులైనా బ్రిటనుకు చెందవనుటకు ఒడంబడికలోని అరవ క్లాజును సేర్కొన్నాడు. ఇతర ప్రర్లింగు ప్రాంతాలకు సంబంధించినవి ఈ క్లాజు, దీని తరువాత ఉన్న 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 క్లాజులు. భారతదేశమునకు బ్రిటన్ ఇచ్చుకొనలిన ప్రర్లింగ్ లోకి సమస్య ఈ మాడు క్లాజులకు సంబంధించింది. కనక ఈ ఒడంబడికవల్ల భారతదేశమునకు కలసిని లాభపవ్వుములు పరిశీలించవచ్చును వివరముగ వివరింపవచ్చును.

అయినద క్లాజులూ వడ్డీకి సంబంధించినదే. ఏ సంవత్సరములో అయినా బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి సంత్పత్తికరముగ లేకున్న ఆ సంవత్సరము వడ్డీ చెల్లింపవవసరము లేదు. బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి మేలుగా ఉన్నదీ, నాశిగాఉన్నదీ నిర్ణయముచేయుటకునూ సాధనములు ఏర్పాటుఉన్నవి. 1912-13 మధ్యకాలములో బ్రిటిష్ దిగుమతులు 74,000,000 పౌనులు (ఇకలను సంవత్సరానికి) ఉంటూ ఉండేవి. ఏ సంవత్సరములోనైనా బ్రిటిష్ ఎగుమతి వ్యాపారము ఇంతకు తక్కువగాఉన్నచో ఆ సంవత్సరము బ్రిటన్ ఆర్థికస్థితి నాశిగా ఉందనీ, వడ్డీ చెల్లించలేదనీ నిర్ణయించుకుంది. ఈ రెక్క అంతర్జాతీయ ప్రవ్యునిధివల్ల ఋణావుకావాలి. ఈ విధంగా బ్రిటన్ ఆమెరికాలో ఈ ఒడంబడిక చేసుకొనవడములో చాలు బ్రిటన్ పుడ్ని ఒడంబడికనూ అంగీకరించింది. బ్రిటన్ పుడ్ని ఒడంబడిక, అంగ్లో-ఆమెరికను ఆర్థిక ఒడంబడిక, అంతర్జాతీయ వ్యాపారపథి ఈ మాడున్న పరస్పరసంబంధము గలవనీ, వీటిని విడివిడిగా విచారించి ఒక్కొక్కరాని ప్రయోజనములను నిర్ణయింప వీలుగాదనీ ఒక బ్రిటిష్ ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుడు నూచించాడు. కనుకనే బ్రిటిష్ రాజకీయవేత్తలు కొందరు ఈ మాటిని ఎదిరించుచున్నారు. కాని బ్రిటన్ ఆమెరికాకు స్నేహ ప్రాయుటలోనే ప్రచ్ఛన్నంగా బ్రిటన్ పుడ్ని ఒడంబడికను అంగీకరించింది. బ్రిటిష్ కన్వెన్షన్లులకు బ్రిటన్ పుడ్ని మానన అంగీకారముగా ఉండలేదనీ, అందుచేతనే గరించిన అధ్యక్షుడు రూక్ వెల్లు ఎంత బలవంతపెట్టినా చర్చలో బ్రిటిష్ పార్ల మెంటుచే, బ్రిటన్ పుడ్ని ఒడంబడికను ఆమోదింపలేయలేదనీ కొందరి అభిప్రాయం. బ్రిటన్ బ్రిటన్ పుడ్ని ఒడంబడికను అంగీకరించి, ఆమెరికాలో ఈ ఒడంబడిక చేసుకొనుట వల్ల బ్రిటిష్ పౌనువిలువ సమయానుకూలముగ మారుటకు వీలుండదు. కనుక ప్రర్లింగును ముడిపడిఉన్న రూపాయివిలువనూ బ్రిటిష్ అవసరములకు తగినట్లు మార్చుచెందక నిరవధిగలదు. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 క్లాజులు బ్రిటన్ ప్రర్లింగులలో, వాటి పరిమిగ్గరము మొదలైన విషయాలకు సంబంధించినవి. 1 వ క్లాజు దిగుమతిగొంకములు, ఇతరరక్షణలకు సంబంధించినవి.

ఈ ఒడంబడికవల్ల మన దేశమునకు కలుగు లాభములను పరిశీలించుటకు ముందు బ్రిటన్, అమెరికాలకు చేతులిక్కి ప్రయోజనములను, ఇందువల్ల ఉభయ దేశముల ఎగుమతి, దిగుమతి వ్యాపారము మాన్పు చెందేది గమనించుట అవసరము.

యూనైటెడ్ ప్రావీన్సు బ్రిటన్ ఎగుమతి వ్యాపారముకంటే దిగుమతి వ్యాపారమే హెచ్చుగా ఉంటావచ్చునది. యుద్ధకాలమున బ్రిటిష్ వ్యాపారము—ముఖ్యముగా ఎగుమతి వ్యాపారము—చాలా తగ్గిపోయినది. ౧౮౩౮-వ సంవత్సరము వ్యాపారము రాదాపు మూడింట రెండువంతులు తగ్గినది. దీనితో బాటు ఇతర దేశములవలె బ్రిటిష్ పెట్టుబడులూ తగ్గిపోయినవి. నాకాలము వాల్టోవంతు తగ్గినది. ఇందువల్ల బ్రిటిష్ దిగుమతి వ్యాపారమునకు అవసరముగు ధనము కొరవడినది. దీనివలన ఇప్పుడు ప్రార్థిగా సరకులను ఎగుమతి చేసేయే పరిపెట్టవలసియున్నది. అందుచేతనే బ్రిటన్ తాను దిగుమతిచేసుకొను సరకును మించి ఎగుమతి చేయవలసివచ్చినది. ఇందుకు అమెరికా ఆపన్న వీలు కలిగించగలదు. బ్రిటన్ నుకర్తివ్వకొని, తిరిగి ప్రపంచమున ఆగ్రపారిశ్రామికదేశముగా ఏర్పడుటకు పాథ్యమగును. అమెరికా ధనరూపమునగాక, వస్తురూపముననే బ్రిటనుకు ఈ ౧,౧౦౦,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు ఇచ్చును. అంటే బ్రిటన్ అమెరికానుండి తన పరిశ్రమల కవసరముగు ముడిపదార్థములను, అహారవస్తువులను, తదితర అవసరములను పొందుతు. ఇందువల్ల లోగడ బ్రిటన్ ఏయేదేశములనుండి ఈ పదార్థములను దిగుమతిచేసుకొనుచుండెనో ఆయా దేశములనుండి ఇప్పుడు అంత ఎక్కువగా వ్యాపారము పొందినవారు. అమెరికా ముడిపదార్థములతో పారిశ్రామిక వస్తువులను తయారుచేసి ప్రైంగ్ దేశముల కనుమతి చేసి యుద్ధకాలమున చేసిన బాకీని తీర్చుకొనుటకు ప్రయత్నించును. ఒకపాటిఒడంబడిక ఫలితముగా 'ప్రైంగ్ ఏరియా' వెలుపలనున్న దేశములతో భారతదేశము చేయుచుండిన ఎగుమతివ్యాపారమేవిధముగా తగ్గిపోయినదో అట్లే తిరిగి ఇప్పుడీ ఆర్థిక ఒడంబడికవల్ల కూడా భారతదేశములాంటి 'ప్రైంగ్

ఏరియా' దేశముల ఎగుమతివ్యాపారము మందగింపవచ్చును. అంతేగాక ౧౮౩౩ వ సంవత్సరములో ప్రపంచ ఆర్థికమహాస్పటిలో అమెరికా ప్రతినిధులు వివిధవస్తువుల, పంటల ధరలను స్థిరపరచవలసిందని కావించిన నూచనను తిరస్కరించినట్లే తిరిగి ఇప్పుడును ఉత్పత్తిసరుకుల ధరల నిర్ణయమును చేయ బ్రిటన్ ఇత్యాదిదేశములు సీరాకరించినదో కేవలము వ్యావసాయకదేశములుగా నున్న ఇండియా, చైనా, ఈజిప్టులు పండించు ముడిపదార్థములకు వ్యాయమైన ధర తేకుండాపోవును. పారిశ్రామికముగా బ్రిటన్ అమెరికాకే ప్రపంచావసరములను తీర్చుకొనియున్నందునను, వీరిరువురును ఒక ఒప్పందము కుదుర్చుకొని సందువను పారిశ్రామికవస్తువుల ధర పి రిప్టప్రకారము నిర్ణయింపవచ్చును. వీరికి ఇతరదేశముల పోటీ లేదు. వ్యావసాయకదేశములు యావత్తు వీరి దయాదాక్షిణ్యములపై ఆధారపడవలసియుండును. ఈ విధముగా ప్రపంచము పారిశ్రామిక, వ్యావసాయకజాతులుగా విభాగముకాకతప్పదు. భారతదేశమునకు కీలకయంత్రములను సప్లయిచేయు విషయమున బ్రిటిష్, అమెరికను ప్రభుత్వములూ, పారిశ్రామికబలా ప్రదర్శించిన వైఖరి ఈ విషయమును స్పష్టముచేయుచున్నది. వాణిజ్య, పారిశ్రామికవిషయకముగ ఈ ఆంగ్లో అమెరికను వ్యాపార ఒడంబడిక (దీనిని ఆర్థికఒడంబడిక అనుటకంటే వ్యాపారఒడంబడిక అనుటయే సబబు) ప్రాచీనములకు—ముఖ్యముగ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యదేశములకు—ఎట్టి ప్రయోజనములనూ చేకూర్చకపోగా, ఇప్పటి పారిశ్రామికదృక్పథముండి మరి కొంతకాలము—అధనుపక్షము మరొక దశాబ్దము—వరకు కోలుకొనలేకుండా చేసివేసినది.

పోనీ భారతదేశమునకు రావలసిన బ్రిటిష్ కాశీవంగలి ఏమవుతుంది? బ్రిటనుకు ఇప్పుడు ౧,౧౦౦,౦౦౦,౦౦౦ పౌనులు లభించినందున భారతదేశమునకు చెల్లుబడి కావలసిన కొంత మొత్తమైనా చెల్లు అవుతుందా? ఒక సంవత్సరమువరకూ వీటి ప్రస్తావనే రావడానికి వీలులేదు. అమెరికానుండి పొందిన మొత్తముతో ఈ బాకీలను పరిష్కరించుటకు

విలువలు, బ్రిటన్ ప్రెస్ లో రూపాయి కేవలము బ్రిటన్ పూ, ఆయా దేశములకు సంబంధించిన విషయము అని బ్రిటన్ పుష్ప ద్రవ్యసభలో అమెరికా అంగీకరించింది. ఇప్పటికిని పాతబాకీవిషయమై అమెరికా బైఖరి అంతే కాని తన బాకీదారు ఎక్కువ అప్పులలో బడి ఇవ్వా ర్యంటు కాకుండా చూచుకొనుటకు అమెరికా ప్రయత్నించింది. పాతబాకీలను దామాయిపాగా పరిష్కరించవలెననీ, బ్రిటన్ కు అప్పుపెట్టినవారందరూ తమకుగా తాము తమ బాకీలో కొంత భాగమును వదులుకోవలెననీ అమెరికా హెచ్చరించింది. భారతీయు లెవ్వరూ ఈమాతనను పార్శించలేదు. అమెరికాబురుగునకు ప్రమాదము సంభవించకుండగలందులకు భారతదేశము తన కష్టాధికమును వదులుకొనజాలదని హెచ్చరించింది. కాని ఫలితము కూర్చుంది.

బ్రిటన్ ఇతరదేశముల కివ్వజేసిన మొత్తము 3,329,000,000 పౌనలు. ఇందులో ప్రెస్ లోగ్ వీరియాకు చెందిన దేశములకు ఇవ్వవలసినది ౨,౭౩3,000,000 పౌనలు. ఈ బాకీ పరిష్కారమునకు అమెరికాఅప్పు ఏవిధంగానూ ఉపయోగపడదు. గుడ్డిలోపెల్ల అన్నట్లు అమెరికాదే అప్పు ఇవ్వకపోతే బ్రిటన్ తన కిష్టములేకపోయినా, అక్కడల్ల ఈ మొత్తమునంతనూ ఎగవేయవలసివచ్చేది. ఇప్పుడది జరుగక పోవచ్చు. రాయబారాలు జరుగుసందర్భములో అమెరికా తాను ఇవ్వనున్న మొత్తములో కొంత భాగమును ప్రెస్ లోగ్ బాకీలక్రింద ఆయాదేశముల కివ్వవలసిందని పట్టుబట్టెను. బ్రిటన్ అందుకు సమ్మతించక ఒడంబడిక అమలులోకి వచ్చిన ఒక సంవత్సరములోపున ఇప్పటి పాత్రాజ్యదాలరునిధివంటిది ఆయా దేశములు తమ మొత్తములను అమెరికానుండి సరుకులను కొనుటకు విలువైన అంగీకరించింది. ఇప్పుడు ప్రెస్ లోగ్ బ్లాకువీరియాకు సంబంధించిన దేశములు అమెరికాకు ఎగుమతిచేయుటగల్గి పొందు దాలరులను వెనుకటివరగాక ఇప్పుడే వినియోగించుకొనవచ్చును. ఇందుకల్ల అమెరికానుండి భారత దేశమునకు ౨౦౦ లక్షల దాలరులమాత్రం రాగలవు. ఈమొత్తంవల్ల ప్రయోజనం కొద్ది.

ఇక ప్రెస్ లోగ్ బాకీవిషయములో భారతదేశమును సంప్రతించకనే వాటి పరిష్కారమును నురించి బ్రిటన్, అమెరికాలు ఒక పద్ధతిని ఏర్పాటుచేసినవి. ఈ బాకీని మూడుతరగతులుగా విభజించిరి. ముందు కొంత మొత్తమును తీసి 'నిధి'గా ఏర్పాటుచేసారు. అంతే ఈ మొత్తము ఎప్పుడు, ఏ విధముగా బ్రిటన్ చెల్లువేస్తుందో తెలియదు. ఈ నిధిమొత్తము చాలా ఉంటుందని భారత ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞులు భయపడుతున్నారు. ఈ మొత్తము 'పెనరాఫ్రూరుఖాతా'లో జమ అయినట్లే ఎంచుకోవచ్చునని లాయర్లీమర్ ప్రకటన సుప్రసిద్ధపరచాడు.

ఆరుసంవత్సరములవరకూ మిగతా మొత్తము నుండి బ్రిటన్ ఏమీ చెల్లించనవసరములేదు. అంతే అమెరికానుండి బ్రిటన్ తన పూర్తిమొత్తమును తీసుకొని మొదటి రెండునాయిదాలూ చెల్లువేయువరకూ ప్రెస్ లోగ్ బాకీ చెల్లించవలసిలేదు. అన్ని మినహాయింపులూ పోగా మిగిలిన కొద్ది మొత్తమునూ చెంటనే బ్రిటన్ చెల్లించనవసరములేదు. వాయిదాలమీద కొన్నేళ్లలో చెల్లించవచ్చును. పొడిక, ముప్పయి సంవత్సరములని కొందరు నూదించారు. కాలపరిమితి నిర్ణయముకాలేదు. ఇదంతా బ్రిటన్ విలునుబట్టి నిర్ణయముపురుంది. తక్షణ ఉపయోగమునకు కొద్ది స్వల్పింగు మొత్తమును మాత్రము బ్రిటన్ దాలరులగా మార్చి భారతదేశమున కిచ్చును. ఇది చాలా తక్కువ మొత్తముగా ఉండగలదు. అమెరికాలో భారతదేశము సరాసరి జరుపు వ్యాపారముకల్ల ౨౦౦ లక్షల దాలరులకు మించి రారు. ఈమొత్తమునే బ్రిటన్ వెనుకటివలె దాలరు పూలులో చేర్చి భారతదేశమునకు లభ్యపరచుకొనా చేయక వదలి వేయనంగీకరించింది. ఈమొత్తము, బ్రిటన్ వెంటనేఇవ్వనుద్యమించిన మొత్తముకూడ భారతదేశము తక్షణావసరములలో కొన్నింటినైనను తీర్చుకొనుటకు చాలదు. విలునిస్తాంటిని బట్టి ఆంగ్లో - అమెరికను ఒడంబడిక భారతదేశ ఆర్థికసమస్యల పరిష్కారమునకుగాని, ప్రెస్ లోగ్ బాకీ పరిష్కారమునకుగాని ఏవిధంగానూ ఉపయోగపడదని సుప్రసిద్ధమిది.

అంగ్లో-ఆమెరికను ఆపత్తవక్రము యెడల భారతీయుల భావము లే విధముగానుండునన్న ప్రశ్నకు ఒక ప్రముఖ భారత ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞు డీవిధముగా విశేషించెను : "ఈ ఒడంబడిక భారతదేశమున తీవ్రవిమర్శకు గురికాగలదు. విముఖులే హెచ్చుగా ఉండును. భారతీయ ప్రెస్టింజ్ నిలవను చాలదులలోకి మార్పుకొనుటకు వీలగునట్లు ఈ ఒడంబడికయందు ఒక వరకును ఆమెరికా చేర్చునని భారతీయులు తలచిరి. కాని ఆమెరికా ప్రెటెన్షన్లు వైఖరి నింకనూ వివేచనలేదు. ఇది తీరని ఆకాభంగమును కలిగించును. అంతేగాక ఒడంబడికలోని ౩,౧౦ క్లాజుల ప్రకారము భారతదేశమునకు రావలసిన ప్రెస్టింజును చాలదులలోకి మార్పుకొను అవకాశము లభించునెంటునీ వాదాపు రంంం మిలియును ప్రెస్టింజ్ బాకీలోని హెచ్చు మొత్తము మడుపురాముగా మారిపోవును. బ్రిటన్ తన వీలు వెంట, తన ఇష్టప్రకారం ఇవ్వదులదిన ఏ కొద్ది మొత్తమో తప్ప మిగిలిన ప్రెస్టింజు అంతా ప్రెస్టింజ్ ఏరియాలో అయినా వినియోగించుకొను అవకాశము లేకుండాపోవును. తన వస్తువుల అమ్మకమునకు భారతదేశము చాలా అవకాశమైన విక్రయకాలగా ఆమెరికా భావించుచున్నది. ఆట్టి పరిస్థితులలో ప్రెస్టింజును చాలదులలోకి మార్పుకొనుటకు వీలుగాని బ్రిటిష్ వరకును అంగీకరించుట ఆమెరికా సంకుచిత, మారదృష్టిరహిత విధానమును వెల్లడించుచున్నది.

"ప్రెస్టింజ్ నిలవను బ్రిటన్ - భారతదేశములు చర్చించి పరిష్కరించుకొనవలసిన ఈ ఒడంబడిక చూచించుచున్నది. బ్రిటన్ తన బాకీని వస్తువుల దాచేడా కెల్లించుకోవలసిందే గాని, ధనదాచేడా ఇవ్వలేదు. కనుక భారతదేశము తప్పనిసరిగా తన బాకీకింద బ్రిటిష్ వస్తువులనే కొనవలసియుండును. ఈ విధముగా ఆమెరికా భారతదేశముతో జరుప వీలగు వ్యాపారము చాలావరకు తగ్గును. కనుకనే ఆమెరికా ప్రెస్టింజ్ బాకీలను ఆయా దేశములను వదులుకొనవలసిందిగా కోరుతూ వచ్చెను.

"ఈ ఒడంబడిక ప్రకారము బ్రిటన్ భారతదేశముతో ప్రెస్టింజ్ బాకీవిషయమై చర్చలు ప్రారంభించు

వత్తుడు భారతీయులు మాడుదినయములలో పట్టుదుల చూపవలసియున్నది. మొదటి అయిదుసంవత్సరములలో భారతదేశము వీలైనంత ఎక్కువగ క్లికయంత్రములను దిగుమతి చేసుకొనవలెను. అందువలన భారతదేశమునకు కావలసిన క్లికయంత్రసామగ్రి యెంత అనునది ముందు నిర్ణయము కావలెను. ఇందులో ఎంత చాలదు మొత్తమునందీ - అంటే ఆమెరికాలో క్రయముచేయుటే - విధిగా ఏ రూపుకా నాతి? మరెంతసామగ్రి బ్రిటన్ సప్లయచేయగలదు? బ్రిటన్ సప్లయచేయ సదుకు ప్రెస్టింజ్ బాకీకిందనా, లేక వర్తమాన బాదాదేవీలకిందనా అనే విషయము, ఏవద్దతిపైలే భారతదేశమునకు ఎక్కువచాలదు లభించును అన్న విషయముపై ఆధారపడవలెను."

బ్రిటన్ ప్రెస్టింజ్ బాకీని తగ్గించితేయడం మించి ఆమెరికా ఏమీ ఆలోచించలేదు. ప్రెస్టింజ్ బాకీ తగ్గించు ఆమెరికా వ్యాపారాభివృద్ధికి అవసరము. తమన్న బ్రిటన్ తన బాకీని తీర్చుకొనుటకు, ప్రెస్టింజ్ ఏరియాదేశములు తమ బాకీని రాబట్టుకొనుటకు వెనుకటి పద్ధతినే వ్యాపారము సాగించుచుండును. దీనిని ఆమెరికా నివారించ యత్నించినది. బ్రిటన్ అందుకు అంగీకరించినది. వాషింగ్టన్ సంప్రదింపులు జరుగుతూ ఉన్న సమయములో మాజీ ఇండియా కార్యదర్శి ఆమెరి సామ్రాజ్యాధిమానము బ్రిటన్ స్యవిషయమనీ, ఆ విషయము ఇతరులలో తాము చర్చించవలెమనీ, అది తమ ఇంటి దీగాలు అనీ, వారిని ఇతరుల కిచ్చితేయమనీ ప్రకటించాడు. అయితే ఈ ఒడంబడికవల్ల జరిగిందేమిటి అంటే ఆమెరికా ఈ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం దీగాలను సంపాదించినది. ప్రెస్టింజ్ ఏరియాలో యథేచ్ఛగా సంచరింప స్యాతంత్ర్యమును సంపాదించినది. ఈ ఒడంబడిక ప్రాధాన్యం ఇదే.

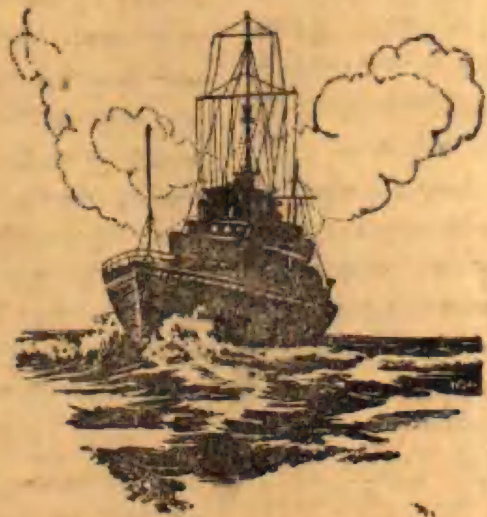
తరచు ప్రెస్టింజ్ ఏరియా ప్రస్తావన వచ్చినందున ఈ ప్రెస్టింజ్ ఏరియా ఏమిటో వివరించెదను. ౧౯౩౧లో బ్రిటన్ గోల్డ్ స్టాండర్డును త్యజించినప్పుడు ఏర్పడిన దీ ప్రెస్టింజ్ ఏరియా. బ్రిటన్ తో ఎక్కువ వ్యాపార సంబంధములు గల దేశము లన్నీ బ్రిటన్ తో బాటు గోల్డ్ స్టాండర్డును త్యజించి బ్రిటిష్ సామకు

కట్టుబడిపోయినది. ఈ విధంగా ౧౯౩౯ నాటి ఒక్క కనడాతప్ప బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యములోని అన్ని దేశములూ ఈ స్టర్లింగ్ పీరియాలోకి వచ్చి వది. అమెరికాలో వ్యాపారము చేయుటకు కావలసినది బంగారంగాని, దాలరునిధిగాని లేవందున ఇది సరి విందింది. సామ్రాజ్య దేశములుగాక స్టర్లింగ్ పీరియాలో చేరిన దేశాలు వాక్య, స్వీడన్, డెన్మార్క్, ఫిన్లాండు, పోర్చుగల్, గ్రీస్, రోమీనియా. ప్రస్తుతము ఈ పీరియాలో ఉన్న దేశాలు కనడా, న్యూఫౌండ్ లాండ్ మినహా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యములోని అన్ని దేశాలు, బ్రిటిష్ కమ్యూన్యునున్న దేశాలు, ఈజిప్టు, ఇరాక్, మాడాగ్, బస్ లాండ్. అంటే ఈ దేశముల డబ్బు విలువ హిందూవిలువతో బంధింపబడిఉన్నదని చెప్పవచ్చును.

అమెరికా ఈ ఒడంబడిక ద్వారా ఈ దేశము లన్నింటిలోనూ స్వేచ్ఛగా వ్యాపారము చేయుటకు

సదుపాయములను సంపాదించగలిగినది. ఇక బ్రిటన్ ఒక్కటే గుర్తకు తీసుకొనినట్లు వ్యాపారముచేయ వలెగాదు. అమెరికా క్రందన తాత్పర్యము ఇదే. ఇంతకుమించి ఈ ఒడంబడిక విశేష మేమిలేదు. ప్రధానంగా భారత దేశమున కిందువల్ల లాభంకంటే నష్టమే ఎక్కువలాగా కనిపిస్తున్నది.

ఎలాచి్చ భారత దేశముగాని, ఇతర స్టర్లింగ్ పీరియాకు సంబంధించిన దేశములుగాని పొందగలను ప్రయోజనముల్లా ఈ స్టర్లింగ్ లాభముండి ఒకవిధంగా వదుల్చుకు బయటపడగలనుటే. తరువాత అమెరికా పీర్సాటు చేయదలచిన ప్రపంచ వాణిజ్యసభయందు, కేరలము బ్రిటనుకు కట్టుబడియుండక, అమెరికాలో సరాసరి వ్యవహరింప వలెకాగలను. ఇది అమెరికాకి ఎక్కువ ఉపయోగకరముగా ఉండగలదు. లోగడ 'స్టర్లింగ్ పీరియా'గా ఉన్న ప్రాంతము, ఇతర దేశ ములూ అన్నీ చేరి ఇప్పుడు 'దాలరు పీరియా'గా ఏర్పడును.



సేవామందిరము

= శ్రీ టి. గోపాలకృష్ణమాచార్యులు =

ఆంధ్రావనిలో జాతీయపునర్నిర్మాణకార్యనిర్వహణమునకు కృషిపల్లవముందు సేవాసంస్థలలో నిది యొకటి. ఆనంతపురముజిల్లా హిందూపుర పట్టణసమీపమున సముద్రమట్టానికి ౨౨౦౦ అడుగుల ఎత్తున పవిత్రత్రైపురపిఠాశీసీతీర ఉన్నత పీఠభూమిని విశాలప్రదేశమునం దీసేవామందిరము నెలకొల్పబడినది. స్థాపకులు శ్రీ కల్లూరు ముప్పరావుగారు. సహాయకులు, నిర్వాహకులు శ్రీ ఎ. ఎం. లింగయ్యగారు. వీరిద్దరు ఈ మందిరపుపుట్టుకకు, పురోభివృద్ధికి శ్రద్ధాభక్తుల పని చేయుచున్నారు.

లక్ష్యము, ఉద్దేశము:—భారతదేశానికి గ్రామమే పునాది. గ్రామప్రజల సౌభాగ్యమే భారతప్రజల సౌభాగ్యము. నీటి పల్లెటూరి ప్రజలు అజ్ఞానాంధ కారమున్నచే ఆర్థికముగ, వైద్యముగ అభోగినిపాలై వారు. వారిని ధీమంతులుగ, ధైర్యవంతులుగ, వివేక పరులుగ నొనర్చుటయే దేశసేవకుల ప్రథమకర్తవ్యము. ఈ యుద్దియే మహాత్ముని సందేశము. కావున ఆ గ్రామ ప్రజలలో ఉన్న తాదర్మ్యములతో గూడిన జనహిత జీవితమునకు ఆధారములగు క్రమశిక్షణ, వికల్పభావము, విజ్ఞానవికాసములు, ఆర్థికస్థితి పెంపొందించుటకు కృషిపల్లవయు, ప్రజాసేవయే పరమేశ్వరసేవగా భావించి ప్రజల యోగక్షేమాల కనసరమును సేవా, త్యాగములుచేయు యువకులను తరిస్తీర్చుచేయుటయు ఈ మందిర ముఖ్యలక్ష్యము.

ఈ లక్ష్యనిర్వహణానికి విద్యామందిరములు (Educational Institutions), ఉద్యోగమందిరములు (Industrial homes), విజ్ఞానమందిరములు (Cultural clubs), వ్యాయామమందిరములు (Physical culture & clubs), ఆరోగ్యమందిరములు (Medic-

al Dispensaries) స్థాపించి, ప్రజల నావరించి యుండు అజ్ఞానమును, ఆర్థిక దైవ్యమును, అవాలోగ్య స్థితిని తొలగించి ఆత్మనికాసమును, దేహదార్ఢ్యమును పెంపొందించుటకు వలయు సేవకులన, సిబ్బందిని ఏర్పరచి పనిచేయుటయే ఉద్దేశ్యము.

ధర్మకర్తలు:—దేశసేవారులు, నిర్వాహకార్యక్రమమునందు సంపూర్ణవిశ్వాసము కలవాలు నయన శ్రీ కల్లూరు ముప్పరావుగారు, ఎ. ఎం. లింగయ్యగారు, యం. యెస్. ఆశ్వత్థియ్యగారు, కె. యెస్. రాఘవాచార్యులుగారు, ఎ. చిదంబరరెడ్డిగార్లు దీనికి ధర్మకర్తలు. లింగయ్యగారు ఈ ధర్మకర్తల పరమగృహకార్యనిర్వాహకులుగా నుండి, మందిరావళిముననే నివసించుచు కడుటాగరూకరతో, భక్తి తత్పరతతో కార్యములు నిర్వహించుచున్నారు.

ధ్యజ్ఞాపన:—ఈ ప్రదేశమున ప్రథమమున మద్రాసు మాతీప్రధానియగు శ్రీమాన్ చక్రవర్తి రాజగోపాలాచార్యులచే ౫-౨-౧౯౪౨ లేదీన “భారతదేశ వాస్యదర్శిద్రవియక్తికై తమ జీవితము లర్పించిన త్యాగ పీఠం జ్ఞాపకచిహ్నము”గ జాతీయ ధ్యజస్రంభము స్థాపింపబడినది. ప్రతిసేవవారము త్రినర్లపతాకాలో హారము జరుపబడును. విగతసమయమున జాతీయపర్వ దినములలో మాత్రము జండా ఎగురవేయబడును. ఆ సందీర్శితున, ఎత్తైన ప్రదేశములో ఆ కాశ పీఠంల త్రినర్లపతాకము విహరించుచుండుట చూపరుల కంతయు మనోహరముగ నుండును.

ప్రారంభమునుండి ఇప్పటివరకు:—ఆంధ్ర రాష్ట్రకాంగ్రెసు సహాయకార్యదర్శులగు నీలం సంజీవరెడ్డిగారు ౨౨-౪-౪౨ లేదీన దీనిని ప్రారంభించి, ప్రథమకర్తృవమున ఖాదీ ఉత్పత్తి విక్రయము,

చేతికొనితముల పరిశ్రమ మారతే నిర్వహించబడెను. ఆ సంవత్సర వార్షికోత్సవమునకు యం. గోవిందరెడ్డి గారు అధ్యక్షులు. రెండవసంవత్సరమున శ్రీ రాజ గోపాలాచార్యులుగారు అధ్యక్షత వహించిరి. మూడవ సంవత్సరమున శ్రీ పట్టాభిషేకారామయ్యగారి పెద్దరి కము. ఈ మూడు సంవత్సరములలో పెద్దలశేఖర ఆద రాభిమానములనుపొంది దివదివాభివృద్ధి నొందుచున్నది.

శాఖలు:—ఇందు నాలుగుశాఖలు పనిచేయు చున్నవి: (౧) విద్యాశాఖ—ఈ సంస్థ యాజమాన్య మునకు లోబడి ముదిరెడ్డిపల్లె, పెదరెడ్డిపల్లె, కాల్య పల్లె, గవాపురంగ్రామములలో విద్యతరగతివరకు ప్రాథమికపాఠశాల లున్నవి. కొడిగిపల్లెలో 3-వ తరగతివరకు జాక పాఠశాల గలదు. నేనామందిరమున ప్రాథమికోన్నతపాఠశాల నడుపబడుచున్నది. ఉపాధ్యాయులు ఉత్సాహముతో, దీక్షతో పనిచేయుచు న్నారు. ఈపాఠశాలలో సక్రమముగ పనులు జరుగుట కును, వలయునపుడు తగు సలహాచిచ్చుటకును, అనుభవ జ్ఞుడగు నొకయూపాధ్యాయుని నూ పర్ వై జ రు గా నియమించి యున్నారు. ఈ విద్యాలయములలో 3౯౭ మంది విద్యవర్ధినించుచున్నారు.

విద్యావర్ధిని:—పాధారణనిత్యపాఠశమలేగాక, ప్రాథమికోన్నతపాఠశాలలో చదువు విద్యార్థులకు విధిగా చేతితో కానితములు తయారుచేయుట, వడు కుట, నేయుట, వడ్రంగము నేర్పించుచున్నారు. ఈ పాఠశాలలోని బాలురు మూడుభాగములుగ విభజింప బడి, ప్రతివర్గములలో నేడేజాకటి పంపూర్ణముగ నేర్పు కొనితీరవలెను. మొదటి విద్యుతరగతులలోని బాలురకు ఏకులుచేయుట, తక్కివైనను, రాలముపైనను నూలు వడకుట నేర్పబడును. ఇదిగాక విద్యార్థులు పదిపది మందిగా విభజింపబడి రాత్రింబగళ్లు ఒక ఉపాధ్యాయుని ఆజ్ఞకు లోబడి ఆటని పన్నీధియందే యుండి విద్యవర్ధినించు పద్ధతి గలదు. ఈ పద్ధతి సక్రమముగ జరుగుచున్నది.

వసతిగృహము:—నేనామందిరముననే యుండి విద్యాభ్యాస మొనర్చువారికి వలయు వసతిగృహము నిర్మింపబడినది. ఇందు జాతిమతవివక్షత లేక అన్ని

మతములవారును కలసిమెలసి భోజనము నున్నారు. ప్రస్తుతము ఈ వసతిగృహమున ౪౦ మంది విద్యార్థులు గలరు. ఈ పాఠశాలకు చుట్టుచుట్టుపల్లెలనుండి వచ్చు యావన్నుండి విద్యార్థులకును, మందిరములోని విద్యార్థులకును సుధ్యాన్నభోజనము కుమారు నూరుమందికి ఉచితముగ నివ్వబడును. హరిజన బాలబాలికలకు పోషకోత్సరకంపెనీవారు ఇచ్చిన విరాళమునుండి పుస్తకములు, దుస్తులు మున్నగు అవసరములు తీర్చబడుచున్నవి.

హిందీపాఠశాల:—రాష్ట్రభాషప్రచారమునకు నేనామందిరము స్థాపించినప్పటినుండి మొదటిరెండేడ్లు హిందీ ఉపాధ్యాయుని నియమించి హిందూపురములో పాఠశాల ఏర్పరచి ప్రాథమిక, రాష్ట్రభాషాపరీక్షలకు చాలమందిని తయారుచేసివెంటిరి. గడచిన సంవత్సరము హిందూపురములో న్నేనువ్యాపించుటవల్ల అచ్చట నిలిపివేయబడినది. మందిరములోనే ఉపాధ్యాయుని నియమించి ౬, ౭ తరగతుల విద్యార్థులకు హిందీ బోధించుచున్నారు.

(౨) ఉద్యోగశాఖ: భాదీశిక్ష్పత్రికేంద్రము:—మొదట నేనామందిర ధర్మకర్తలగు లింగణ్ణగారిచ్చిన బయ్యరూపాయల మూలధనముతో భాదీశిక్ష్పత్రి విక్రయము ప్రారంభింపబడెను. దీనినితోడు శ్రీ దేశ భక్త కొండా వెంకటప్పయ్యగారు యెమనీడికప్రజల నేనాకార్యమున నిమగ్నులై సంచరించుచు నేనామందిరకార్యక్రమము లింకించి భాదీశిక్ష్పత్రికి రెండు వేల రూపాయలు, వారికి ప్రత్యేకముగ సమర్పించిన విరాళములనుండి, మూలధనముగ నిచ్చిరి. మొదటి హిందూపురములోను, తర్వాత పెనుకొండతాలూకా ముద్దలకుంటగ్రామము కేంద్రముగా చేసుకొని పని జరుపబడెను. ఇప్పుడు కేంద్రము నేనామందిరముట్టు ముట్టుగ్రామములకు నూర్చి స్వయంబోధకవిద్వాంతు రిత్యా వడుకుపని జరుగుచున్నది. పాలిలశేఖరు వడికిన నూలు లీసుకొని, శేతనీడి యుచ్చుచున్నారు.

దివ్యాపురకేంద్రము:—నేనామందిర యాజమాన్యమున కర్వణదుర్గము తాలూకా దివ్యాపురమునందు శ్రీ ఎ. వి. భక్తరుద్రాచార్యగారి ఆదరమునల్లను, కంబ

దూకు శ్రీ లక్ష్మీవారాహుని
గారి కృషి కల్పమ గాకర
కు నలమ్ గ్రామపురి
ర్యా కేంద్రము స్థాపించి
బసినది. ఈ కేంద్రముకు
బొంబాయి గాయానీ
మమనివారణనిధివారు రెం
డు వేల రూపాయలును.
‘రం చేమారం’ ధర్మకర్తలు
శ్రీ లక్ష్మీ నులదాసు గారు
వెయ్యి రూపాయలును విరా
ళమొసగిరి. ఆ గ్రామములో
స్వయం సేవక పద్ధతి
చక్కగ ఆచరించుటకు
చున్నది. పల్లెలలో ప్రతి
యింట రాట్న గానము విన



చేరి కాగితములు తయారుచేయుట

బర చున్నది. పారిజమలకు ఒక విద్యాలయము జరుప
బరచున్నది. ఆ గ్రామములలో నూర్నదికావము
పొడవూపుచున్నది.

చేరి కాగితముల పరిశ్రమ:— ధర్మకర్తలలో
బోకరను శ్రీ కె. యస్. రాఘవాచార్యులవారిద్దరు

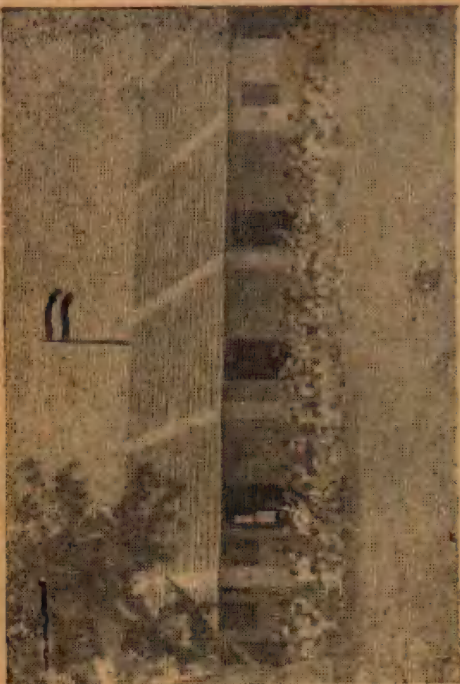
3 కందలరూపాయల నూలధనముతో ఈపని ప్రారం
భింపబడెను. దీనికితోడు బొంబాయి గాయానీ
మమ నివారణ సమితివారు రెండు వేలరూపాయ
లిచ్చిరి. ఇందు కాగితము తయారుచేయుటకొక
విద్యార్థుడు కాగితము చేయు పద్ధతి బోధింపబడు

చున్నది ఇతర గ్రామముల
నంతరించునది విచ్చి ఇం
దులలో కొంత బంయ
యిచ్చారు. కాగితముపని
లో చుట్టునుట్లు ప్రజలకు
మోడిగిట్టుచున్నది.

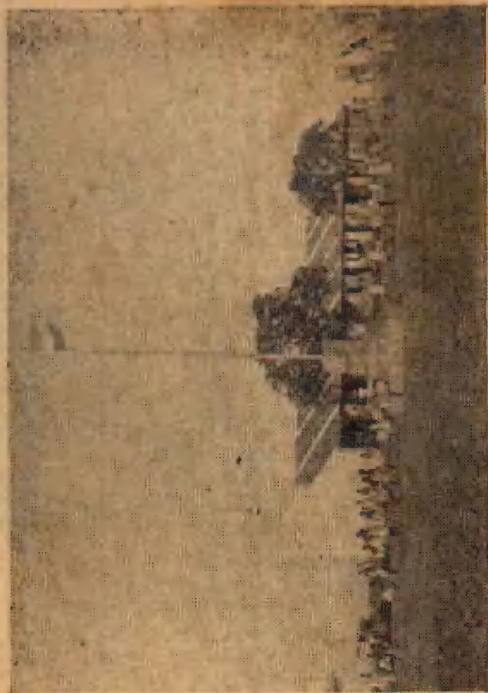
వర్తమానము:— ఈకాల
పరిగి గ్రామవా సమితి
శ్రీ కె. వి. కోనప్పగారి
రెండు వేలరూపాయల విరా
ళముతో ప్రారంభింపబడి
లాభదాయకముగ పని
చేయుచున్నది. అనంతపుర
ము లక్ష్మీ బోధువారును,
సహకారపరిషత్తును ప్రోత్స
హించుచున్నాడు. చిక్కి
ని పనితీరును కేరళాంధ్ర
నది. సుమారు 20 మంది
పనిచారు గియరు. పరిమితి



వర్తమానము



వెస్ట్ లోహా, రాత్నా ముంజోహా మూల వరదలి



పరమేశ్వరలి



విశ్వనాథా మూల వరదలి



విశ్వనాథా మూల వరదలి

పల్లెటూరివాగు పని ఆర్జ్యశించుచున్నారు. విద్యార్థులకు మాత్రం కఠినమైన ప్రకారము వ్రాయుట చేర్చబడుచున్నది.

(3) ఆరోగ్యము:—ఈ మందిరపాఠశాలల విద్యార్థులకు, ముఖ్యము పల్లెటూరి ఉపయోగమునకును ఉద్దేశించి ౧౫-౬-౪౪ నేటి నేవామందిరములో ఒక ఆరోగ్యమందిరము స్థాపింపబడినది. ఆ ప్రాంతము చుట్టుపట్టు కలగా, స్థల సమీపించుటకు ఈ మందిరమువాగు క్రమతో నివాసము కల్పింపబడినది.

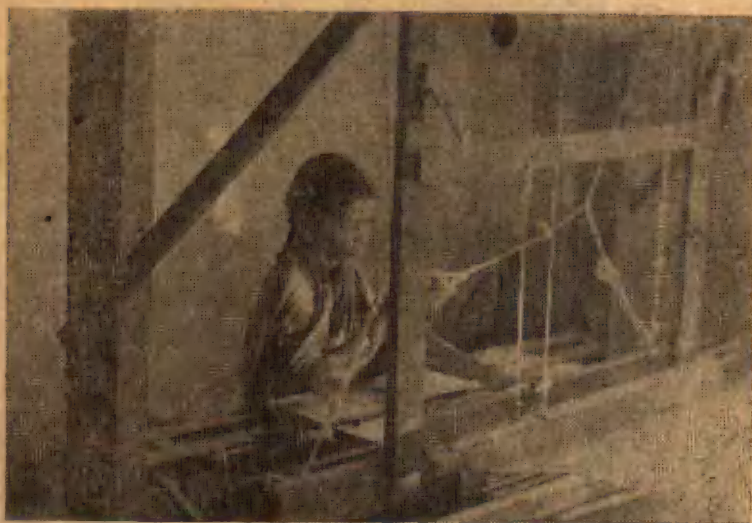
(౪) ప్రచారము:—ఈ ఆద్యక్షకేంద్రము చేర్చరచి ప్రతిగ్రామములోను ఇట్టి స్థితి కల్పించుటయే మందిరము ఖ్యాత్యంతముగాన గ్రామములలో మందిర ప్రచారములు కల్గి ప్రచారముచేయుచున్నది. రాజకీయ, ఆర్థికపరిస్థితులను చూచి గ్రామసేవాదళములను ఏర్పరచి ప్రచారముచేయుచున్నది. ప్రజల

ఆదరాభిమానములు మందిరము సంపాదించుచున్నది. సంతోషముతో ధనధాన్యరూపేణ విరాళము లిచ్చుచున్నారు.

ఇంతవరకు ఒకపర్యాయము గ్రామసేవకళి. వాంఛించు శ్రీ హరివర్మోత్తమరావు గారి ఆధ్వర్యమున వడుపుచున్నది. విజయనగర పాత్రాజ్యస్థానమునకు త్వరము గడచినది. ఏమి ప్రభుత్వముగా జరిగెను.

శ్రీ భక్తవర్ధన బాబాగారు, దేశభక్త శాంతా వెంకటప్పయ్యగారు, రాజగోపాలాచార్యులుగారు, ప్రకాశం, పట్టాభిగారు ఈ మందిరమును సందర్శించి కార్యకలాపమును తిలకించి, అవతికాలములో బహిష్కరింపబడిన అభివృద్ధి వార్షికించి ఆశీర్వాదించిరి.

ఈ మందిరము ఆ ప్రాంతమున వెంకటేశ్వర మూలమున గల వలరారుచున్నది.



ఉత్పత్తి సేవ



మద్రాసులో గతమాసము జరిగిన అయిదవ ఆంధ్రరాష్ట్రస్థానికా రచయితల మహాసభ సమావేశము.

కలగూహంప

మృత్యుగుహ (Death Cave)

పవిత్ర కైలాస మావనసరోవర తీరవాసులగు శ్రీ ప్రణవానందస్వాములు ప్రసంగవశమున చెప్పిన విషయములలో జొరకటియగు 'మృత్యుగుహ'కు సంబంధించిన యీ విషయమును యథాతథముగ వివరింప వలయును:

“‘ఫేలా’ నుండి ‘గర్వాంగ్’ కు పోవు మార్గమునకాక ‘చార్వా’ కు పోవు మార్గమునందు కొంత దూరమైన ‘నోగ్’ అను పేరు గల గ్రామమున్నది. అంగు మాడు ఇండ్లుమాత్రమే కలవు. ఇండ్లకు వెనుక భాగమున ఒం, లేక లం గజముల మారములలో ‘ఖర్ ఊడాగర్’ (మృత్యుగుహ—Death Cave) అను పేరు గల గుహ యొకటి కలదు. ఇది యొక పర్వతము యొక్క శ్రీంధి భాగమున నన్నది. సుహృదులును దక్షిణమున కున్నది. లోపల చీకటిగాకాక వస్తువులను చూచుటకు కావలసినంత వెలుగుతో నిండియున్నది.

ఈ గుహలోనికి ఏ ప్రాణియైన ప్రవేశించిన వెంటనే మృత్యువువార పడుచుండును. కనుకనే దీనికి ‘ఖర్ ఊడాగర్—మృత్యుగుహ’ అను నామము కలిగినది.

ఈ గుహలోనికి ఏ ప్రాణియైన ప్రవేశించిన వెంటనే మృత్యువువార పడుచుండును. కనుకనే దీనికి ‘ఖర్ ఊడాగర్—మృత్యుగుహ’ అను నామము కలిగినది.

నేను మొట్టమొదట మృత్యుగుహ చూచుటకు ౧౯౩౭ జూలై ౫ తేదీన వెళ్ళితిని. బయటనుండి

మాడగా లోపల వల్లరంగు గల ‘కల్మాషా’ యని పిలువబడు ఎన్నియో పిట్టలు, కాకులు, ఎలుకలు, కప్పలు, పైదపైద అడవి పాళీడులు, ఇంక నెన్నియో యితరమలగు పక్షులు చిచ్చిపడియున్నవి కనబడినవి. ఇంతియకాక చచ్చిపోయిన రెండు కొండ చిలుకల పురాణ అస్థిపంజరములుగూడ కనబడినవి. గుహలో తడితడిగాను, తేమగాను ఉన్నది. మృతకళిబరములు కొన్ని అప్పుడే కచ్చికట్టుగ కొత్తవిగ నున్నవి. గుహకు కొలదిమారమున గంధకపు బుగ్గలుకూడ ఉన్నవి.

నే నా గ్రామములోనికి పోయి గ్రామస్థులను ఈ గుహను గుఱించి విచిత్రముగ తెలిసికొనిన తరువాత వా రీశ్రీంది విషయములను చెప్పిరి:

‘చాలమంది తెల్లదొరలు, కమీషనరులు ఇచ్చటకు వచ్చి ఈ చిత్రమును చూచిరి. కాని లోపలికి పోయి ఏయన్నదో, ఎందు క్కీలు ప్రాణులు చని పోవుచున్నవో తెలిసికొనుటకు సామానింప జాలక పోయిరి.’

‘ఒకమారు రెండు ‘ఫోటో’ గ్రామముల అధికారు నిర్ణయ వచ్చి మేకలకు త్రాగు కట్టి కట్టలతో వానిని త్రోసి లోపలికి ప్రవేశపెట్టెడి. అందులో జొరకటి వెంటనే మరణించినది. రెండవది గిలగిల తిన్న కొనుచుండగా బయటికి లాగి నీర్లు చల్లెరి. చావునకు సిద్ధమయిన యామేక కొంతవడికి మరల బ్రతికినది.’

‘పంచత్వరమునకు వాలుగుమాసములు గుహ నుండి విషము బయటికికూడ వ్యాపించుచుండును. మే మెరుగుచుము.’

ఈ విషయములు వినిన తరువాత లోనికి పోయి గుహను పరీక్షించి విష మేమిటియో తెలిసికొనవలయు

నది నాకు తీరస్థంకల్యము కలిగినది. గ్రామములు న
నా నంకల్యమునుండి మరలించుటకు ప్రయత్నించిరి.
కాని నేను విరమింప నిశ్చయింపలేదు.

పెంటనే ముగ్గురు మనుష్యులను గ్రామమునుండి
తీసికొని గుహద్వారము వల్లిరిది. నామొలకు పాదవయిన
త్రాళ్లను కట్టి వారి చేతి కిచ్చి విమవాయువుచే తల
తిరిగి పదిపోవుపపుడు బయటికి లాగి నీర్లుచల్లించి
చెప్పిరి. ఏకాగ్రముచేవయిన ప్రాణభంగము వాటి
ల్లిన నా జేబులోని ధనమును వ్యయపరచి అంత్య
క్రియను పెరవేర్చు విధానమునుగూడ ఉపదేశించిరి.
ప్రాణాయామముచే క్వాసను బంధించి లోపల ప్రవేశ
పించిరి. లోపల మెల్లమెల్లగ క్వాసను విడుచు
చున్నను, మరల లోపలికి పిల్చుచున్నను నాకే
బాధయు కలుగుటగాని, తల తిరుగుటగాని
సంభవింపలేదు. ధైర్యముతో క్వాసను ధారాళ
ముగ విడుచుచు పిల్చుకొనుచుంటిని. నా కేవలనియు
కలుగలేదు. ఆత్మరస్థును కలిగినది. గుహలో నాల్గు
వైపులకు తిరిగి స్వేచ్ఛగ లోపలవంతయు పరికించిరి.
కూర్చుని కూడ క్వాసను పీల్చిరిది. వివరము లేవియు
జరుగలేదు. బయటికి వచ్చి యామనుష్యులను కూడ
లోనికి రమ్మంటిని. కాని వారు లోనికి వచ్చుటకు
చాల భయపడి నిరాకరించిరి. నే పెంత చెప్పినను
వారు నమ్మలేకపోయిరి. ఎదురుగ వెనిపోయిన జంతు
జాలమును చూచిన వారికి ధైర్య మెట్లు కలుగును?
ఎన్ని సార్లలో వారు చూచుచుండగ చాలప్రాణులు
మరణించుట నా రెరుగుదురు. అందువలన వారు నా
శ్రేయోపదమును వాటిల్లకపోవుట చూచి నే కొక
మంత్రగాడ ననియు, మంత్రజలముచే నట్లు పోగలిగి
నాననియు, కావుననే నా కేయోపదయు సంభవింప
లేదనియు తలపోసిరి. తుదకు వారుమాత్రము లోనికిరా
లేదు. నాకును చాలవిశ్రమము గవ్వట్టినది. ఏది ఏమయిన
నేమి, ఆపంవత్సరమున కచటినుండి నాయాత్రార్థము
మరలపోయితిని. నాకును నీవైపరీత్యమువకు కారణము
గోచరముకాలేదు. నామంత్రశక్తి మాత్రము దీనికి
కారణము కాదని నే నెరుగుదును.

తైలాసయాత్రాసందర్శమున రెండవసారి మరల
౧౯౩౯ అక్టోబరు ౧౬, ౧౭, ౧౮ తేదీలలో నచ్చ

టికి వెల్లితిని. గ్రామము లిద్దటికి వెనుకటివలెనే కొంత
భవము నిచ్చి గుహ ద్వారము తీసికొనిపోయి మొలకు
త్రాడు కట్టుకొని లోనికి ప్రవేశించితిని. కాని ఈ
పర్యాయముమాత్రము మందుచున్న 'ఏదీ' కట్టలను
కూడ తీసికొని పోతిని. నిలబడియున్నంతసేపు వా
నేమియు బాధగలేదు. మెల్లగ మెల్లగ వండుచు
మందుచున్న కట్టలను నేలమీదకు దింపుట ప్రారంభిం
చితిని. నేల కొక గజమెత్తువకు దింపునదికి ఆ కట్టలు
ఆరిపోయినవి. మెల్లగ వాయెత్తువకు నేనును వంగి
గాలిని లోపలికి పిల్చునదికి — గారి ముక్కులో
ప్రవేశించిన వెనుపెంటనే — ఊపిరి తిరిగినది కాదు.
పెంటనే తల పైకెత్తి గుహనుండి బయటికి వచ్చితిని.
ఆగారికి 'అమోనియా' వాసనగాని, గంధకృతవాసన
గాని లేకపోవుటవలన, కట్టలమంట పెంటనే ఆరిపోవుట
వలన, విమవాయువు క్రిందిభాగమునుండి యుండుట
వలనను ఆవాయువు తేష్పక 'కార్బన్ డై ఆక్సైడ్'
అయియుండునని యూహించితిని. కాని ఆపయమున
ఏవిధమయిన రాసాయనిక పరికోధన చేయుటకు నా
దగ్గర సాధనము లేవియులేవు. అందుచే నప్పటికి ఏమి
చేయుటకును సాధ్యముకాక యాత్రకు ముందుకు సాగి
పోతిని.

౧౯౪౦ నవంబరు ౧౨ తేదీని యాత్రాసందర్శ
మున మరల ఆగుహద్వారము పోతిని. ఈమారు
'దేరియం పెరాక్సైడ్' నీళ్లను కూడ తెచ్చితిని.
దానితో పరీక్షింపగా నా అనుమానము నిజమయినది.
ఇదిగా ఆగుహలోని వాయువు 'కార్బన్ డై ఆక్సైడ్'.
ఈసారి గుహలో విమవాయువు నాలుగడుగుల దాత్తు
వరకును వ్యాపించినది. ఈవాయువు బహివయిన దగుట
వలన భూమిపైకి మిక్కిలి యెత్తువకు వ్యాపింపజాలదు.
కనుక క్రిందినుండి పోవుచుండు జంతుజాలము ఆవాయు
వును పీల్చి ఊపిరి తిరుగక పెంటనే మరణించును.

వర్షాకాలము నాలుగు మాసములు నీరు విశేష
ముగ నుండుటచే, నీవాయువు విస్తారముగ పుట్టుచుం
డును. నీరు క్రమముగ తగ్గిపోయినచో ఈ విమవాయు
వుకూడ తగ్గిపోవుచుండును. వర్షాకాలమున విశేషముగ
ఉత్పత్తియగుచుండుటవలననే ఆ నాలుగుమాసములు

గుహనుండి బయటికినూడ ఆవివచాయలు వ్యాపించు చుండుటకనకాశము గలగుచున్నది.

౧౮౩౭ సం. మొట్టమొదట నే నిచ్చటికి వచ్చి నపుడు వర్షాకాలము గలిగి చాలవనములగుటచేతను, ఆసంవత్సరము వర్షములునూడ తక్కువగ పురిసియుండుటచేతను అప్పుడాగుహలో వివచాయలు ఉత్పత్తియగుట అనిపించినది. కనకనే వాకేమియు పోని కలగలేదని నే నూహించుచున్నాను.

మొట్టమొదట ఆవివచాయలు శరీరమునకు పోకిన ప్రమాదము వాటిల్లుచేతగా యని సందియము గల్గినచో ఈ పరిశోధనలు చేయుటకు నాకు సాహసము కలుగకపోయెడిదేకా? కాని నా కాసమయమున తెలిసి కొనవలయు నను సుత్సాహములేవ్వు నురియే ఇతర ములగు నాలోచనలును కలగనేలేదు.

దీనికి సంబంధించిన విశేషపరిశోధనలును చేయుటకు దగ్గమించుట వైజ్ఞానికుల ముఖ్యకర్తవ్యమని తలచుచున్నాను.

తైలాపమానస పరోవరయాత్రనుండి మరలి వచ్చు యాత్రికు లందఱును ఈ 'మృత్యుగుహ' ను చూడగలుగుదురు."

కనకదండి గోపాలకృష్ణశాస్త్రి.

దేశభక్తి : ధర్మసూత్రములు

౧. ఎవనిమట్టుకు వాడు అత్యపరిక్ష చేసికొని గల్గినయెడల, తా వొక దేశభక్తుఁ డయినది, కానిది ములభముగానే తెలిసికోవచ్చును; కాని, వైమండియే యాచువాని! ఆసంగతి నిర్ధారణచేయుట అంతగా సుకరమైన పని కాదు.

౨. ఏ యధికారినిగుఱించియైన దూషణభూషణ తిరస్కారములలో ఏదో యొకటి చేయునేని, అది దేశభక్తుఁ డనిపించుకొనుటకు తగిన సాక్ష్యము కాదు.

౩. పొంగిపొరలు ధనకృష్ణ గలవాడు జన్మ ములో ఎన్నటిని దేశభక్తుఁడు గాకయుండుటకే

వాగగ వనికవచ్చును. అధికారకృష్ణ కలవాఁడునూడ అట్టివాఁడే.

౪. దేశభక్తులుగా ఉండవలెనన్న, పరదేశికంబై పృథేకేష్టులకు, బ్రహ్మచారికంబై వివాహికు నకు, వాస్తవనికంబై అస్తవినకు మంది యవతాశము ఉన్నది.

౫. లాంపట్టము గలవాఁడు దేశభక్తుఁడు కానేర్చుట అసాధ్యమైన పంగతి.

౬. తన మిత్రులకే, ఇరుగుపొరుగులవారికే ద్రోహములు చేయనేర్చినవాఁడు అదేతప్పక ప్రజాసేవ చేయుననుట కలలోని మాట.

౭. ప్రతిభక్తియుఁడు ఎప్పుటికైన పూర్తిగా ఖలుఁడే. పూర్తిగా ఖలుఁ డైనవాఁడు, కాటిలోఁ బెట్టువఱకు, వంచకుఁడుగానే యుండితీరును.

౮. భగవంతుండున్నాఁడన్న స్మృతిగాని, అంతేకరణము బోధించుచున్న మాటగాని పూర్తిగా ఎఱుఁగని యే నిర్భాగ్యదామోదరయ్యతో మీ విడ్డబు సుంరక్షకుఁడుగా నుండ ఏర్పాటుచేయఁజూతురా? చూడరే! నుజీ, మీ రాష్ట్రమును సంపాదించి, సుంరక్షించుకొనుటకై అట్టివానిని ఏల ఎన్నుకొందురు?

౯. ప్రతిద్రియత్యము, ప్రజాగౌరవాభిలాష యున్నయెడల, కొంత పనికిరావచ్చును; కాని, నిజముగా దేశభక్తుఁడే కావలయునన్న—తన కర్తవ్యమేదో ప్రవాజితమైయుండుకొనువాఁడై అంతరాత్మపద్ధి కలవాఁడై యుండితీరవలెను.

౧౦. సుర్యాద, మాటనిరుకు ఉండవలయు నన్నయెడల, బాల్యమునందే మనసులో మందిధర్మములు నాటియుండవలెను. దీని పోషణముననే యది నిలువనేర్చునది.

౧౧. ఖిరకముగా దేశభక్తులుగా నుండి పనులు చేయవలె నన్న, స్వదేశేష్టుల నందఱిని పరమేశ్వర సంతాపముగానే భావించి, వారికి తాము ఉత్తర వాదల మను మాట ముఱవక యుండవలెను.

౧౨. మాటిమాటికి హావశిచేయుచు, గగ్గోలు గావించుచు, వృథావేలేపగులై యుండువా రెవ్వరైన సరే, దొరతనమువారితో మిత్రవ్యరితో అసహ్యముగా తెగింబడి తిట్టిపోయుచుండువా రెవ్వరైనసరే—దొడ్డ చేతభక్తు లని భ్రమపడరాదు.

౧౩. మండిపడువాడు, అపహసించువాడు, ప్రేలించువాడు—ఇట్టివారుగా ఎవ్వరెవ్వరు కాన వచ్చిననుసరే, వారి చేతభక్తినిసుతించి కేంకింపవలసినదే.

౧౪. ఏ మాటమిగ్గినో చేరి, మొత్తముమీఁద ప్రజాసముదాయమునకు లాభివాయకము లయి వలయుఁ దగిన శ్రాద్ధప్రతిపాదవల కెల్ల అడ్డురేగులుచుండు పక్ష ములవారు తామే చేతభక్తుల మనెడి భ్రమలోఁ బడి పోవుచుండురు!

(Berkely అను ప్రసిద్ధాచార్యుఁడు రచించిన వాని కనువాదము.)

అత్తిలి సూర్యనారాయణ.





విమర్శనము



శ్రీ వేంకటేశ్వర వచనములు :

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రభాత ప్రవచనము

తాళ్లపాక పెదదిరుమలాచార్యుని రచన. తిరు
పతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యపరిశోధనకాలవారి ప్రచు
రణము. వెల ౧-౨-౦.

‘వచనములు’ ఒక వింతయైన రచనావిశేషము. కన్నడభాషలో వీరకైవలమువారు వారి గొప్పైన ప్రాచ్యమతమునకు చెప్పిరి. ఆ భాషలో ఇది యింకా ఖ్యాతి. కైవలముజలలో వైష్ణవముగూడ సమాన స్వరూపం పెరిగినది గనుక వైష్ణవాచార్యులు తెలుగులో ఆ రచనను అనుసంధానప్రచారముల ద్వారా గొనిచిరి. కాని మొన్న మొన్నటివరకు వీరి యింకా ప్రాయశఃముగా తెలియక యేమాలనో పడియుండెను. ఆంధ్రవైష్ణవాచార్యులలో తాళ్లపాకవంశము వారిది అస్థిస్థానము. వారి రచనలన్నియు రాగిలేఖలమండి యెత్తిప్రచురించుచుండుట తిరుపతి దేవస్థానమువారు చేయుచున్న మహా శ్రవకార్యము. తాళ్లపాకవంశ మాలపురుషుడగు అన్నమయ్యగారి కృంగారములు, అధ్యాత్మపదములు మొదలు కొన్నిటి నీ వచనములు ప్రకటించినారు. ఆ పరంపరకే చేసిన మఱొక ప్రచురణ మిది. కాని ఇదివరలో దేవాలయమువారు ప్రకటించిన తాళ్లపాకవారి రచనలు చాల తక్కువ తరహా. ‘పరిశోధించిన’వారి క్రద్ధాలోపమునకు, క్రొత్తలోపమునకు వానిలో మిలితేని యేదాపరణములు లభించుచున్నవి. తుదకు పరిశోధనలు రాగి లేఖలలోని యత్నములనుగూడ సరిగా చదువలేక లేమో యనికూడ సందేహింపవలసియున్నది. కాని ప్రకృతప్రప్రకము ఆ సంప్రదాయమును త్రోసివేసినది. సుగృహీత వాసుధేయము శ్రీ కేశూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు దీనిని సంశోధించినారు. కాబట్టి ప్రత్యేక

ముగా ప్రశంసింపవలసివేడు. వారి విపులమైన పీఠికలో వచనాల లక్షణము, తాళ్లపాకవారి పరంపర మొదలగు విషయములు చర్చింపఁబడియున్నవి. అందు ముద్రణలోపములు కొన్ని కలవు. మచ్చుకు :

‘పవనజలనీరాఘాటయవనఘోట! హరణజయ ఛాటి’ (పీఠిక. పు. VII)

ఇది భిన్నపద మను క్రాంతిని ఘోటకల్పము తరువాతి ఆశ్చర్యవిష్మయ మొనరించుచున్నది. కాని ఇది యేకపదము. ఇట్లే రహవాని నీసములో ‘సామి ద్విగ్నియ’ ‘సామిద్విగ్ని’గా పడినది.

తుదలో చేర్చిన శ్రీ వేంకటేశ్వరప్రభాత ప్రవచన చక్కని ద్విపదభేదములలో రచింపఁబడిన ముఖ్యమైన ప్రాచ్యమతమునకు పనికివచ్చును.

‘అ కృ శ’

ముకుందమాల

అనువాదము : నురువాడ రాఘవశర్మగారు, ప్రకాశము : యం. శేషవలం అండ్ కో, మద్రాస్ పబ్లికము. వెల ౦-౧౩-౦.

ఇది మలకేళునిరచితమైన సంస్కృతస్తోత్రము నకు తెలుగు. మూలశ్లోకము, పద్యానువాదము, గద్యానువాదము—ఈ క్రమము ననుసరించి కూర్చబడినది. పద్యానువాదము రమ్యముగ నున్నది. భక్తుల పారాయణ దుపయోగకరము.

శ్రీ వాసుదేవనామ శతకము

రక్తయము, ప్రకాశమునుగూడ వైవారీ, వెల ౦-౨-౦.

కృష్ణాస్తోత్ర తరవానుములలో ఒక్కొక్క వానుమును సంపుటమొనర్చి, ఒక్కొక్క పద్యము కూర్చబడినది. గ్రంథాంతమున వానుస్తోత్రము, వామావలియుగూడ చేర్చబడినవి. పద్యములు చక్కటి భారలో నడచినవి. శ్రీ కృష్ణభక్తు శ్రీ గ్రంథమును సంతోషముతో పఠించు రహటకు సంజేహము లేదు. 'భక్తచింతామణి' మున్నగు గ్రంథముల వరుసలో దీనిని చేర్చవచ్చును.

పరమావిష్కారము

కర్త: శ్రీమత. అనువాదకుడు: జేలూరి చంద్ర శేఖరంగారు. ప్రకాశకులు: చతుర్వేదుల వేంకట కృష్ణయ్యగారు, శ్రీ ఆరవిందాశ్రమం, పుడుచ్చేరి. వెల ౦-౪-౦.

శ్రీ ఆరవిందుడు లోకమునకు తెల్పుచున్న 'పరమావిష్కారము'ను గురించి (తదాశ్రమనిర్వాహ భారమును దాల్చిన) శ్రీమత్పదేవి యొనర్చిన ప్రవచనమునకు అనువాదము. ఆరవిందునిగూర్చియు, తద్యోగమునుగూర్చియు వేడు క్రొత్తగా ఇచ్చట తెలుపవలసిన దేమియును లేదు. రచనంతమైన అనువాదము. ఈ గ్రంథము తత్వోన్మాదువులకు పార్శ్వ దా య క ము కాగలదు. మూలమునకు వన్నెపెట్టు తెలుగుసేతను ప్రచురించిన ప్రకాశకులకు ధన్యవాదములు.

అ హిం స

కర్త: యం. యస్. రాజశీంగంగారు, బి. ఎస్. సి. ప్రకాశకులు: సారస్వత సేవాసమితి, ఘన పురం, నైజాము. వెల ౦-౮-౦.

ఇది అహింసనుగురించి ప్రస్తావించుచున్న చిన్న వ్యాసము. రచయిత 'విజ్ఞప్తి'లో తమ అహింసాప్రవచనము గాంధీగారి నిర్వచనముమీద ఆధారపడలేదని ఎందుల కనివారో, గ్రంథముంతయు చదివినను బోధ పడుట లేదు. అహింసను గురించి గ్రహింపవలసిన విషయములు కొన్ని ఇందు సంగ్రహముగ పేర్కొనబడి యున్నవి. సంభాషణాప్రాయమును వైరి.

సారస్వతసేవాసమితివారు ఉత్సాహమునకు తగిన ప్రయత్నప్రాబల్యమునుగూడ చేపూర్చుకొని, ఇతోధికమును సారస్వతసేవ చేసి, ఆంధ్రీ నలరింతురు గాక!

శ్రీ నిర్వికల్పానందస్వామి

భారతకమ్యూనిస్టులు - వారి వింతవైఖరి

వేడు సార్థకముచేసికొనుచున్న పిన్న గ్రంథము. కమ్యూనిస్టుకత్తులోని మంచికెడలను గ్రహింపగోరువారికి అవశ్యింపవలసినది. విశేషమైన విషయవివేచన. కర్మాలు భారతసేవాసంఘమువారి ప్రచురణ. వెల పావలా.

ర త్న గ ర్భ

తెజవాడలోని 'కృషి' పత్రిక ప్రత్యేకసంచిక. వెల రూ. ౨-౮-౦.

రత్నగర్భమైన ఆంధ్రభూమిలోని బండారములను, ఆంధ్రపరిశ్రమలను, ఆంధ్రపారిశ్రామికలను గురించిన పరిస్తరవాస్తవములు గల బృహత్సంపుటి, ఆంగ్ల, ఆంధ్రఉభయభాషాత్మకము.

గ్రంథ స్వీకారము

అమృతానందము

కృత్రిక కర్త: కవిచార్యభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు. తెజవాడలోని కవిలిక గ్రంథమాలవారి ప్రచురణము. పది ఆశ్వాసముల పద్యకావ్యము.

చి న్నా జీ

కథలసంపుటి. కథకుడు: చాగంటి సోమయాజులగారు. ప్రకాశకులు: విజ్ఞానసాహిత్యరసం, తెజవాడ. వెల ౧౨ అశ్వాసాలు.

శ్రీ స్వాతంత్ర్యము

భారతదాస్యం

పద్యరీతి. కర్త : చక్రపిల్ల వెంకటేశ్వరకవి
గారు. ప్రకాశకులు : లోకమాన్య గ్రంథమాల, కామా
రగపాఠము, వయా నిడదవోలు.

రచయిత : యల్లాప్రగడ కృష్ణమూర్తిగారు.
ప్రచురణకర్తలు : ఆంధ్రజాతీయ యువజనసంఘము,
ఖమ్మంమెట్టు, సైబాము. వెల రూ ౪౦౦.



సంక్రమణి కానుక

జనవరి 14 విడుదల



అగ్రాధి ముఖ్య కేంద్రాలలో

బెజనాద్
కాకినాడ
రాజమండ్రి
గుంటూరు
తెనాలి
ఎలూరు

తదితరనగరాలలో త్వరలో
బెంగళూరు... సికింద్రాబాద్
బెజుర్నాడ్. విడుదల తేది
ఎదురుచూడండి

FAMOUS CINE & STAR COMBINES
J & K PRODUCTION

సన్మాన... గౌరవాధిపత్య... ఆద్యంత... మాలతి... కృష్ణమూర్తి... సత్యంబ

మాయా మత్తెంద్ర..

శ్రీమతి

సంగీతము
బిమినిరెడ్డి పరికింపరావు

నాటక... మాలతి
పూర్ణనాథరావు రావు

డైరెక్ట్
పి పుల్లయ్య పి.ఎ.



అన్యమనస్కులు

“రాధాపురాని జగదయ్యలవరశ్రీ” మఠాన మాలయనీ వధిరత్నమ్. శిష్యుని ప్రతిభావంధరబోధిష్టి. శిష్యుని దోహదమునా వ్యవసరం నిరుంధన్.